T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DİNLER TARİHİ ANA BİLİM DALI

ADIYAMAN MOR PETRUS-MOR PAVLUS KİLİSESİ'NDE DİNİ HAYAT, İNANIŞ VE AYİN USULLERİNE DİNLER TARİHİ PERSPEKTİFİNDEN BİR BAKIŞ

Zeynep Akile YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAHRAMANMARAŞ
AĞUSTOS-2019

T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DİNLER TARİHİ ANA BİLİM DALI

ADIYAMAN MOR PETRUS-MOR PAVLUS KİLİSESİ'NDE DİNİ HAYAT, İNANIŞ VE AYİN USULLERİNE DİNLER TARİHİ PERSPEKTİFİNDEN BİR BAKIŞ

DANIŞMAN : Doç. Dr. Hamza KARAOĞLAN
JÜRİ : Prof. Dr. Mehmet Ali KIRMAN
JÜRİ : Dr. Öğr. Üyesi Erol ÇETİN

Zeynep Akile YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAHRAMANMARAŞ
AĞUSTOS-2019

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

ADIYAMAN MOR PETRUS-MOR PAVLUS KİLİSESİ'NDE DİNİ HAYAT, İNANIŞ VE AYİN USULLERİNE DİNLER TARİHİ PERSPEKTİFİNDEN BİR BAKIŞ

Zeynep Akile YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kod No :

Bu Tez ..... Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından
Oy Birliği ile Kabul Edilmiştir.

Doç.Dr. Hamza KARAOĞLAN	Prof.Dr. M.Ali KIRMAN	Dr.Öğr.Üyesi Erol ÇETİN
BAŞKAN	ÜYE	ÜYE

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Ahmet EYİCİL
Enstitü Müdürü

Not: Bu tez ve projede kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

ÖN SÖZ

Süryaniler, Hristiyanlığı ilk kabul eden topluluklardan biri olduğu için "Kadim Süryaniler" olarak adlandırılmaktadır. Hristiyanlığın temellerinin atılmasında ve yaygınlaşmasında Süryani halkının çok ciddi katkıları olmuştur.

Bu çalışmada, Adıyaman'da bulunan Mor Petrus-Mor Pavlus Süryani Ortodoks Metropolitliğine bağlı olup Adıyaman merkez ve ilçelerinde yaşayan Süryani halkın, dini ve sosyal hayatları ile bazı halk inanışları incelenmeye çalışılmıştır. Tez, giriş bölümünün dışında dört ana bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde tezin konusu, amacı, önemi, bilim hayatına getireceği katkılar, sınırları ve yöntemi hakkında bilgiler verilmiş ve literatür değerlendirmesi yapılmıştır. Birinci bölümde Süryanilik, Süryaniliğin tarihi, Türkiye'deki Süryani Ortodoks Metropolitlikleri ve Adıyaman'da bulunan Mor Petrus-Mor Pavlus Süryani Ortodoks Metropolitliği hakkında genel bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde bu tezin ana konusunu oluşturan metropolitliğe bağlı Süryanilerin ibadet ve ritüelleri anlatılmıştır. Üçüncü bölümde kilisenin doğum, evlilik ve ölüm ile ilgili olan geçiş dönemi uygulamalarından bahsedilmiştir. Dördüncü ve son bölümde ise kiliseye bağlı inanışların diğer halk inanışları üzerindeki etkisi üzerinde durulmuştur. Sonuç bölümünde araştırma ile ilgili genel bir değerlendirme yapılıp çalışma tamamlanmıştır.

Çalışmanın başından sonuna kadar emeklerini esirgemeyen hocam Doç. Dr. Hamza Karaoğlan'a teşekkür ederim. Ayrıca çalışmanın başından beri kaynak bulma noktasında emeklerini benden esirgemeyen canım kardeşim Zöhre Ekinci'ye, Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'nin kapılarını sonuna kadar bana açan Metropolit Sayın Melki Ürek'e, din adamları Sayın Gabriel Akkurt ve Sayın Nahir Akçay'a, kadın kolları başkanı Sayın Feride İlhan'a, bitmek tükenmek bilmeyen sorularımla çok yorduğum kilise görevlisi Sayın Tuma Akyüz ile eşi Sayın Barbara Akyüz'e, Beyoğlu Süryani Kadim Meryem Ana Kilisesi Vakfı ikinci başkanı Sayın Kenan Gürdal ile Kilisenin Genel Sekreteri Sayın Zeki Demir ve Kilise Din Adamı Sayın Fetros Gülçe'ye ve gerek yüz yüze görüşerek gerek telefon ve elektronik posta yoluyla irtibat kurduğum, hiçbir zaman beni geri çevirmeyen ve sofralarıyla beraber gönüllerini de bana açan bütün kilise cemaatine sevgilerimi sunar ve çok teşekkür ederim.

Zeynep Akile YILMAZ

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
DİNLER TARİHİ ANA BİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADIYAMAN MOR PETRUS-MOR PAVLUS KİLİSESİ'NDE DİNİ HAYAT, İNANIŞ VE AYİN USULLERİNE DİNLER TARİHİ PERSPEKTİFİNDEN BİR BAKIŞ

Zeynep Akile YILMAZ

Danışman : Doç. Dr. Hamza KARAOĞLAN

Yıl : 2019, Sayfa: 114+X

Jüri : Doç. Dr. Hamza KARAOĞLAN (Başkan)
: Prof. Dr. Mehmet Ali KIRMAN (Üye)
: Dr. Öğr. Üyesi Erol ÇETİN (Üye)

Bugüne kadar Süryanilik ile ilgili yapılan çalışmalar daha çok Süryanilik tarihi, Süryanilikteki bölünmeler, Süryanilerin inanç ve ibadet esasları ile dini ve sosyal yaşantıları etrafında toplanmıştır. Genel değerlendirmelerin yapıldığı bu çalışmaların dışında belli bir kiliseyi ele alan monografik çalışmaların sayısı oldukça azdır.

Bu tez çalışması Adıyaman'da bulunan Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'ne bağlı Süryanilerin inanç değerleri üzerine yapılan monografik bir incelemedir.

Bu çalışmayı Süryani Ortodokslar ile ilgili yapılan diğer çalışmalardan ayıran temel nokta, Adıyaman'da bulunan Mor Petrus-Mor Pavlus Süryani Ortodoks Metropolitliğine bağlı Hıristiyanların, dini ve sosyal hayatlarının bir alan araştırması çerçevesinde tespit edilmesi, ele alınması ve incelenmesidir.

Adıyaman Süryanilerini ve özelde Mor Petrus-Mor Pavlus Süryani Ortodoks Kilisesi'ni konu alan bu monografik çalışma; literatür taramasının yanı sıra bölgede yapılan gözlemler, araştırmalar ve görüşmeler yoluyla elde edilen bilgilerin analizini de içermektedir. Araştırmanın gözlem kısmını; kilisenin günlük, haftalık ve yıllık ibadetlerinden olan namaz, Pazar ayini, bayramlar ve Azizleri anma günleri, geçiş dönemleriyle ilgili olarak da vaftiz, düğün ve cenaze törenleri oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Adıyaman, Mor Petrus-Mor Pavlus Süryani Ortodoks Metropolitliği, ibadet, doğum, evlilik, ölüm, halk inanışları

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM UNIVERSITY
HISTORY OF RELIGION

ABSTRACT

MA THESIS

A PERSPECTIVE PERSPECTIVE ON RELIGIOUS LIFE, RELIGION AND RITERATURE IN ADIYAMAN PURPLE PETRUS-MOR PAVLUS CHURCH

Zeynep Akile YILMAZ

Supervisor : Assoc. Prof. Hamza KARAOĞLAN

Year : 2019, Pages: 114+X

Jury : Assoc. Prof. Hamza KARAOĞLAN (Chairperson)
: Prof. Dr. Mehmet Ali KIRMAN (Member)
: Assist. Prof. Dr. Erol ÇETİN (Member)

To date, the studies on Syriacism have been gathered around the history of Syriacism, the divisions in Syriacism, the principles of faith and worship and the religious and social life of the Syriacs. Apart from these general evaluations, the number of monographic studies dealing with a particular church is quite low.

This thesis is a monographic study on the beliefs values of the Assyrians of the Mor Petrus-Mor Pavlus Churc in Adiyaman.

The main point that distinguishes this study from other studies on the Syriac Orthodox is the identification, analysis and explanation of the religious and social life of Christians of the Syrian Orthodox Metropolitan of Mor Petrus-Mor Pavlus in Adiyaman within the framework of a field research.

This monographic study on the Syriacs of Adiyaman and the Syrian Orthodox Church of Mor Petrus-Mor Paul in particular; In addition to literature review, it includes analysis of information obtained through observations, research and interviews in the region. The observation part of the research consists of daily, weekly and annual worships of the church, Sunday rituals, holidays, Saints remembrance days, baptisms, weddings and funerals regarding the transition periods.

Key words: Adiyaman, Syriac Orthodox Metropolitan of Mor Petrus-Mor Pavlus, worship, birth, marriage, death, folk beliefs

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ I
ÖZET II
ABSTRACT III
İÇİNDEKİLER IV
EKLER LİSTESİ IX
KISALTMALAR X
GİRİŞ 1
BİRİNCİ BÖLÜM 4
1. SÜRYANİLİK VE ADIYAMAN MOR PETRUS-MOR PAVLUS KİLİSESİ 4
1.1. Süryanilik 4
1.2. Süryaniliğin Tarihi 5
1.2.1. Süryanilik Tarihinde Bölünmeler 7
1.3. Süryanilerin Anadolu Coğrafyasındaki Kısa Tarihi 11
1.4. Süryani Ortodoks Kilisesi'nin Türkiye Yapılanması 12
1.5. Adıyaman'da Bulunan Mor Petrus-Mor Pavlus Süryani Ortodoks Kilisesi'nin Tarihçesi 14
1.6. Kilisenin Teolojik Pozisyonu 14
1.7. Kilisede Daha Önce Görev Yapan Din Adamları 15
1.8. Kiliseye Defnedilen Ruhaniler 15
1.9. Kilisede Bulunan İkonalar 16
1.10. Kilisenin Yeniden İnşası ve Günümüzdeki Durumu 16
1.11. Kilisedeki Dini ve Kültürel Hizmetler 17
1.12. Kilisenin Cemaat Yapılanması 17
1.13. Kilise Cemaatinin Kullandığı Bazı Özel Kelimeler 18
İKİNCİ BÖLÜM 19
2. ADIYAMAN SÜRYANİ KİLİSESİNDE İBADETLER VE SAKRAMENTLER (SIRLAR) 19
2.1. Süryani Ortodoks Kilisesi'nde İbadet Çeşitleri 19
2.1.1. Günlük İbadetlerden Dua ve Namaz 22
2.1.2. Yıllık İbadetlerden Oruç 28
2.1.3. Kutsal Ziyaret 30
2.1.4. Ondalık ve Sadaka 30
2.1.5. Yıllık İbadet Olarak Bayramlar ve Kutsal Anma Günleri 31
2.1.5.1. 25 Aralık İsa Mesih'in Doğuş Bayramı 31
2.1.5.2.Vaftiz Bayramı 33
2.1.5.3. Büyük Kıyam Bayramı (Diriliş) 34
2.1.5.4. Mesih'in Mabede Giriş Bayramı 36
2.1.5.5. Mesih'in Kudüs'e Giriş Bayramı (Uşano) 36
2.1.5.6. İsa Mesih'in Göğe Yükseliş Bayramı 36
2.1.5.7. Pantikusti Bayramı 37
2.1.5.8. Tecelli Bayramı (Görünme) 37
2.1.5.9. Haçın Bulunuş Bayramı 38
2.1.5.10. Meryem Ana Bayramları 38
2.1.5.11. Azizleri Anma Günleri 38
2.2. Süryani Ortodoks Kilisesi'nde Sakramentler (Sırlar/Gizler) 39
2.2.1.Vaftiz Sırrı/Gizi 41

2.2.2. Murun (Mirun, Meyrun, Tespit, Sapta, Konfirmasyon, Kutsal Yağ ile Yağlama) Sırrı/Gizi 47
2.2.3.Tövbe (Tövbe ve İtiraf, Pişmanlık) Sırrı/Gizi: 50
2.2.4. Kutsal Kurban (Kurbono, Kıddas, Evharistiya, Evkaristiya, Komünyon) Sırrı/Gizi 53
2.2.5. Kehnutluk (Ruhanilik) Sırrı/Gizi: 57
2.2.6. Evlilik (Nikah) Gizi 59
2.2.7. Hasta Yağı Gizi 62
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 66
3. ADIYAMAN SÜRYANİ KİLİSESİ'NDE DOĞUM, ÖLÜM VE EVLİLİĞE DAİR İNANÇLAR 66
3.1. Doğum İle İlgili İnanışlar 66
3.1.1. Doğum Öncesiyle İlgili İnanışlar 66
3.1.1.1. Gebeliğin Tespiti 66
3.1.1.2. Gebe Kalamayan Kadınlara Yönelik Uygulamalar 66
3.1.1.3. Çocuğun Cinsiyetinin Belirlenmesi 67
3.1.1.4. Hamilelikte Aşerme 68
3.1.1.5. Hamilelik Sürecinde Yapılması ve Yapılmaması Gereken Şeyler 68
3.2. Doğum Anıyla İlgili İnanışlar 68
3.2.1. Doğumun Kolay Olması İçin Yapılan Uygulamalar 69
3.2.2. Doğum Anında Evde ve Hastanede Yapılan Uygulamalar 69
3.3. Doğum Sonrasıyla İlgili İnanışlar 69
3.3.1.Süryani Kadınların Lohusalık Dönemi 69
3.3.2. Süryanilerde Çocuğa İsim Koyma 71
3.3.3. Süryanilerde Bebeğin Göbek Bağı 73
3.3.4. Süryanilerde Çocuğun Vaftizi 73
3.3.5. Süryanilerde Kariboluk 74
3.3.6. Süryanilerde Çocuklar İçin Yapılan Diğer Uygulamalar 75
3.3.7. Süryanilerde Diş Hediği 75
3.3.8. Süryanilerde Çocuğun İlk Saç Kesimi ve İlk Tırnakları 75
3.3.9. Süryanilerde Çocuğun İlk Yürümesi 76
3.4. Evlilikle İlgili İnanışlar 76
3.4.1. Evliliğin Tanımı 76
3.4.2. Evliliğin Şartları 76
3.4.3. Başlık Parası 77
3.4.4. Evlenemeyenler İçin Yapılan Uygulamalar 77
3.4.5. Evlilik Öncesi Yapılan Uygulamalar 77
3.4.5.1. Kız İsteme 77
3.4.6. Nişan Günü Yapılan Uygulamalar 78
3.4.6.1. Nişan ve Nişan Yeri 78
3.4.6.2. Nişanın Yapılışı 78
3.4.6.3. Gelin Adayına Götürülen Hediyeler 79
3.4.6.4. Geline Takılan Takılar 79
3.4.7. Nişandan Sonra Yapılan Uygulamalar 79
3.4.7.1. Aileler Arasındaki Ziyaretler 79
3.4.8. Düğünden Önce Yapılan Hazırlıklar 79
3.4.8.1. Ev Eşyası 79
3.4.8.2. Çeyiz 79
3.4.8.3. Düğün Alışverişi 80

3.4.8.4. Düğüne Gelecek Davetlileri Çağırma 80
3.4.8.5. Kına Gecesi....80
3.4.8.6. Kınanın Yakılışı 80
3.4.8.7. Kınadan Sonra Yapılan Uygulamalar....81
3.4.9. Evlilik Anında Yapılan Uygulamalar 81
3.4.9.1. Nikahın Önemi....81
3.4.9.2. Nikahın Yasak Olduğu Günler....81
3.4.9.3. Nikahın Yaygın olarak Yapıldığı Günler 81
3.4.10. Nikahtan Önce Yapılan Uygulamalar 82
3.4.10.1. Gelinin Baba Evinden Alınması 82
3.4.10.2.Nikahın Yapılışı 82
3.4.10.2. Nikahtan Sonra Yapılan Uygulamalar....84
3.4.11. Düğün....85
3.4.12. Evlilikten Sonra Yapılan Uygulamalar 85
3.4.12.1.Yol Açma....85
3.4.12.2. El Öpme....85
3.4.13. Süryanilerde Boşanma....85
3.5. Ölümle İlgili Uygulamalar 85
3.5.1. Ölümün Tanımı....85
3.5.2. Ölümden Önce Yapılan Uygulamalar....86
3.5.2.1. Ölümün Belirtileri....86
3.5.2.2. Ölümünün Yaklaştığı Düşünülen Kimseye Yapılan Uygulamalar....86
3.5.3. Ölümden Sonra Yapılan Uygulamalar....87
3.5.3.1. Ölümün Duyurulması....87
3.5.3.2. Ölen Kişi İçin Yapılan İlk Uygulamalar 87
3.5.3.3. Cenazenin Yıkanması ve Kefenlenmesi....87
3.5.3.4. Tabutların Durumu....87
3.5.3.5. Cenaze Merasiminin Yapılışı....88
3.5.3.6. Defin....88
3.5.3.7. Cenaze ve Defin Töreninde Uygulanan Farklılıklar....89
3.5.3.8. Definden Sonraki Uygulamalar 90
3.5.3.9. Ölen Kişinin Ardından Yapılan Uygulamalar 90
3.5.3.10. Ağıt....90
3.5.3.11. Yas....90
3.5.3.12. Taziye ve Taziye Süresi....91
3.5.4. Vaftiz Olamadan Ölenlerin Durumu....91
3.5.5. Kabir Ziyaret Günleri ve Ziyaret Esnasında Yapılan Uygulamalar 91
3.5.6. Süryani Mezarlıkları ve Mezar Taşları 91
3.5.7. Mezarların Bakımı 91
3.5.8. Ölü İle İlgili Diğer İnanışlar 92
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM....93
4. MOR PETRUS- MOR PAVLUS KİLİSESİ'NDEKİ DİĞER İNANIŞLAR....93
4.1. Günlük Hayatla İlgili Pratikler....93
4.2. Dini Folklor....94
4.2.1. Adak ve Dilek....94
4.2.2. İsim Koyma 94
4.2.3. Ağaç 94
4.2.4. Ahiret....95
4.2.5. Ahlak....95

4.2.6. Alın Yazısı ve Kader 95
4.2.7. Anne ve Baba 96
4.2.8. Atalara Saygı 96
4.2.9. Ateş 96
4.2.10. Şifalı Sular 96
4.2.11. Balık 96
4.2.12. Beddua 97
4.2.13. Buğday ve Başak 97
4.2.14. Büyü ve Cin 97
4.2.15. Çile-İnziva 97
4.2.16. Dilenciler 97
4.2.17. Savaş 97
4.2.18. Düğün 97
4.2.19. Ekmek 98
4.2.20. El Sanatları, El İşleri 98
4.2.21. Gökyüzü 98
4.2.22. Güneş 98
4.2.23. Günler 98
4.2.24. Hayır ve Şer 99
4.2.25. Hayvanlar 99
4.2.25.1. Tavus Kuşu 99
4.2.25.2. Koyun ve Keçi 99
4.2.25.3. Kuzu 99
4.2.25.4. Yılan ve Güvercin 100
4.2.25.5. Sıpa 100
4.2.25.6. Kurt 100
4.2.25.7. Akrep 101
4.2.25.8. Leylek 101
4.2.25.9. Koç 101
4.2.25.10.Arı 101
4.2.25.11. Domuz 102
4.2.25.12. Geyik 102
4.2.25.13. Horoz 102
4.2.26. Helal ve Haram Olan Hayvanlar 102
4.2.27. Hayal ve Hayalet 103
4.2.28. İçki, Kutsal İçki 103
4.2.29. Kan 103
4.2.30. İp ve Düğüm 103
4.2.31. Başörtüsü 104
4.2.32. Kadın 104
4.2.33. Cennet ve Cehennem 104
4.2.34. Kurban 104
4.2.35. Çan Sesi 105
4.2.36. Kutsal Işık ve Mum 105
4.2.37. Kutsal Şehir 105
4.2.38. Kutsal Yiyecek ve İçecekler 105
4.2.39. Melek İnancı 105
4.2.40. Meryem İnancı 105
4.2.41.Meyveler 106

4.2.42. Mezar Taşı Üzerindeki Figürler....106
4.2.43. Mucize....106
4.2.44. Nazar ve Nazar Boncuğu....106
4.2.45. Nikah ve Düğün....106
4.2.46. Renkler....107
4.2.47. Saç ve Sakal....107
4.2.48. Sağ ve Sol....107
4.2.49. Su....107
4.2.50. Mevsimler....107
4.2.51. Toprak....107
4.2.52.Tuz....108
4.2.53. Kutsal Günler....108
4.2.54. Yağmur Duası....108
4.2.55.Yumurta ve Yumurta Kabuğu....108
4.2.56. Bulaşıcı Hastalıklar....108
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ....109
KAYNAKÇA....111
KENDİLERİYLE GÖRÜŞME YAPILAN KAYNAK KİŞİLER....114
ÖZGEÇMİŞ
EKLER

EKLER LİSTESİ

EK 1: Kilisenin Dış Görünüşü .....
EK 2: 1719 yılında hayatını kaybeden Metropolit Mor Abhay Eyüp'ün mezarı kilisenin bahçesindedir. .....
EK 3: Ayin ve Törenlerde Cemaatin Toplandığı Yer .....
EK 4: Ana Sunak ve Meryem Ana İkonası. .....
EK 5: İkinci Sunak…. .....
EK 6: Üçüncü Sunak... .....
EK 7: Vaftiz Potası ve Vaftizci Yuhanna İkonası…. .....
EK 8: Meryem Ana İkonası……. .....
EK 9-A: İncil Kürsüsü(Goğulto)…. .....
EK 9-B: Asa…. .....
EK 9-C: Marvahto ve Mumluk... .....
EK 9-D: Buhurdanlık(Firmo). .....
EK 9-E: Metropolit ve Patrik Kürsüsü…. .....
EK 10: Vaftiz Anı .....
EK 11: Vaftizden Sonra Çocuklara Giydirilen Elbise. .....
EK 12: Vaftizden Sonra Metropolit ve Vaftiz Annesi .....
EK 13: Dini Nikah. .....

KISALTMALAR

Ar.	Arapça
a.g.m.	adı geçen madde/ adı geçen makale
Bas.	Basımevi
Bas.-Yay.	Basın-Yayın
Bkz.	Bakınız
C.	cilt
çev.	çeviren
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
ed.	editör
Gr.	Grekçe
Hz.	Hazreti
İng.	İngilizce
İÖ	İsa'dan önce
Krş.	Karşılaştırınız
mat.	matbaa
md.	madde
MÖ	milattan önce
MS	milattan sonra
ö.	ölümü
S.	sayı
s.	sayfa
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
ss.	sayfa sayısı/sayfalar arası
Sür.	Süryanice
Ü.	üniversite/üniversitesi
v.d.	ve diğerleri
y.	yaklaşık
yy.	yüzyıl
yay.	yayıncılık/yayınları
yay. haz.	yayına hazırlayan

GİRİŞ

Dinler Tarihi açısından dini olguların, dinsel değer sistemlerinin ve uygulamalarının çok önemli bir değeri vardır. Teolojinin konusu, kapsamı ve metotları ile çalışan bir bilim dalı olan Dinler Tarihi, her türlü önyargıdan arınarak farklı dinlerin inanç sistemlerini, dini pratiklerini ve ibadet merkezlerini inceleme konusu olarak ele alır. Bütün bunları yaparken de literatürden yararlandığı gibi saha çalışmaları ile de araştırmasını destekler. Çalışmalar, kaçınılmaz olarak bazen teolojinin sınırlarını aşıp halk kültürü çalışmalarına doğru kaymak durumunda kalır. Bu yüzden dinî grupların hangi verimleri üzerinde çalışılıyorsa çalışılsın, sorunun teolojik yanı ihmal edilmemeli ve konu Dinler Tarihi açısından değerlendirilmelidir.

"Adıyaman Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'nde Dini Hayat, İnanış ve Ayin Usullerine Dinler Tarihi Perspektifinden Bir Bakış" başlıklı yüksek lisans tez çalışmamızda; Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'ndeki dini hayat pratikleri, inanç ve ayin usulleri, Dinler Tarihi açısından ele alınmış ve bu kilise özelinde değerlendirilmiştir.

1701 yılında, Patrik II. Gevergis döneminde "Meryem Ana Kilisesi" adıyla hizmete açılan kilise, 1905 yılında "Mor Petrus - Mor Pavlus Kilisesi" adını almıştır. O dönemden beri bölgede bulunan Süryani ve Ermeni cemaatine dinî hizmet veren kilisenin Türkiye'nin ve dünyanın farklı coğrafyalarında bulunan kiliselerden ayrılan özellikleri, mimari yapısı ve dini pratikleri vardır. Bu bakımdan söz konusu kilise, sadece Süryani cemaati açısından önemli değildir. Mor Pavlus- Mor Petrus Kilisesi, aynı zamanda genel olarak Hıristiyanlık ve Dinler Tarihi açısından da çok önemli bir değere sahiptir. Çalışmada, Mor Petrus- Mor Pavlus Kilisesi'nin sahip olduğu bu değer tespit edilmeye ve bilim aleminin dikkatlerine sunulmaya çalışılmıştır.

Bu çerçevede tez çalışmamızın, Süryaniliğin tarihinde önemli bir yeri olan Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'nde gerçekleştirilen dinî pratiklerle ilgili boşluğu dolduracağına inanmaktayız.

Konu ve Kapsam

Tezin konusunu Adıyaman'daki Mor Petrus-Mor Pavlus Süryani Ortodoks Metropolitliğine bağlı olan Adıyaman merkez ve ilçelerindeki Süryanilerin dini ve sosyal hayatlarındaki birtakım halk inanışları oluşturmaktadır. Tezde, bu çerçevede Süryani kiliselerindeki doğum, evlilik ve ölümle ilgili geçiş dönemi uygulamaları ve kiliseye ait inançların diğer halk inançları üzerindeki etkisi ele alınmıştır.

Tezin kapsamını, Mor Petrus-Mor Pavlus Süryani Ortodoks Metropolitliğine bağlı Adıyaman'daki kilise cemaatinin dini ve sosyal hayatları oluşturmaktadır. Dini hayatın şekillendirdiği birtakım halk inanışları ve bunların uygulama sahasındaki görüntüleri tezin kapsam ve sınırlılıklarını oluşturmaktadır. Hıristiyanlık bağlamında Süryaniler arasında şekillenen pratikler içerisinde sayılabilecek olan doğum, evlilik ve ölümle ilgili ritüeller yakından gözlem ve saha çalışması yoluyla izlenmiş, tezde bu pratiklerin mahiyetleri ve halk üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Amaç ve Önem

Hıristiyanlığın ortaya çıkmasıyla beraber ilk dini kurum olan kiliselerin Antakya ve İskenderiye'de oluşturulmasıyla birlikte Hıristiyanlık, Roma sınırlarını aşıp hızla yayılmaya başlamıştır. Bu süreçte Süryani toplumu da Hıristiyanlığı kabul etmiştir. Ancak Süryaniler ilk dört konsil ve bu konsillerin kararlarını kabul etmekle diğer Hıristiyan toplumlarından ayrılmıştır. Daha çok Suriye ve Anadolu topraklarında Müslümanlar arasında yaşayan Süryaniler; gelenek, görenek, inanç ve ayin usulü

konusunda diğer Hristiyan gruplardan ayrılmaktadır. Bu çalışmanın amacı, ayrılış noktalarının tespiti üzerinedir.

Tüm dinlerde olduğu gibi Hristiyanlıkta da mezhepler arasındaki farklılığın dikkate alınarak özellikle Süryaniliğin ve Süryani cemaatlerinin bulundukları bölge itibarıyla birbirlerinden farklı ve ortak ibadet ritüellerinin oluşmasında, kutsal kitabın yanında Süryanilerin içinde bulundukları coğrafi yapı, komşu topluluklar, diğer din ve mezhepler gibi bir kısım faktörlerin de etkili olduğu bir gerçektir. Bu çerçevede yapılacak olan çalışmada özellikle Süryani toplumunun farklılık ve benzerliklerinin neler olduğu ortaya konulmuştur.

Yöntem ve Veri Toplama Teknikleri

Konuyla ilgili araştırma yapılırken literatür tarama yöntemi ile konuyla ilgili kaynaklardan yararlanmanın yanı sıra kilise ayinlerinde gözlem ve Adıyaman'daki Süryani cemaatine mensup kişilerle mülakat yapılıp Süryaniliğin Adıyaman'daki ibadet ritüelleriyle ilgili veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Konu; dinler tarihinin deskriptif ilkesi çerçevesinde değerlendirilmiş, saha çalışması ile desteklenmiştir.

"Adıyaman Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'nde Dini Hayat, İnanış ve Ayin Usullerine Dinler Tarihi Perspektifinden Bir Bakış" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında farklı yöntemler kullanılarak bir Dinler Tarihi çalışması yapmaya gayret edilmiştir. Lisansüstü tezlerin vazgeçilmez metodu olan literatür taraması yapılıp, konuyla ilgili kitap, makale ve tezlerin (yüksek lisans ve doktora) ilgili olanlarından ve çalışmayı destekleyenlerinden yararlanılmıştır. Literatür taramasının dışında, tezin ana fikrinin daha güvenilir ve sağlam olması için saha çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Dini ayin ve toplantılarla beraber vaftiz, düğün, cenaze töreni gibi geçiş dönemi uygulamalarına katılarak kitap, makale ve tezlerde yazılanların yaşama dönük tarafları da ele alınmaya çalışılmıştır. Bu noktada gözlem ve mülakat teknikleriyle beraber yer yer karşılaştırma yöntemi ve fenomenolojiye de başvurulmuştur.

Bu çalışmada ayrıca gözleme dayanan saha çalışması yapılmış, söz konusu kiliseye bağlı olan Süryanilerin günlük hayat ve inanç pratikleri ele alınmıştır. Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'ndeki günlük hayat uygulamaları ve dini inanışlar, yerinde gözlemler ve görüşmecilerden elde edilen bilgiler çerçevesinde aktarılmıştır. Bu kapsamda sadece halktan kimseler ile görüşülmemiş, kilisede görev yapan ruhanilerle de mülakatlar yapılıp bilgi alışverişinde bulunulmuştur. Bu çerçevede ayrıca farklı kaynaklardan (kitap, makale, yüksek lisans ve doktora tezi) yalnızca Süryanilerin tarih ve kültürleri hakkında genel bilgiler edinilmiş, Hıristiyanlık inancının temel kutsal kitapları okunarak çalışmada kullanılmıştır.

Literatür Değerlendirmesi

Araştırma kapsamında görülmüştür ki Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi özelinde yapılan tek bir çalışma vardır. Bu çalışma da; söz konusu kilisenin müzik uygulamaları üzerine yapılan kültürel bir analizdir.[1]

Mehmet Emin Şen'e (2018) ait "*Adıyaman ve Çevre İller Süryani Kadim Metropolitliği Mor PetrusPavlus Kilisesi Müzik Uygulamaları Üzerine Kültürel Bir Analiz*" başlıklı doktora tez çalışması müzikoloji alanına aittir. Çalışmada Süryani Kadim Ortodoks Kilisesi inanç ritüellerinin önemli bir boyutu olan müzik uygulamaları, Adıyaman ve çevre illerindeki Süryani Kadim Metropolitliği Mor Petrus-Mor Pavlus

[1] Mehmet Emin Şen, "*Adıyaman ve Çevre İller Süryani Kadim Metropolitliği Mor PetrusPavlus Kilisesi Müzik Uygulamaları Üzerine Kültürel Bir Analiz*", (Yayımlanmamış Doktora Tezi) İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 2018.

Kilisesi merkezinde ele alınmıştır. Söz konusu çalışmada Süryani dini müziğinin anlam ve boyutları, bu müziğin yapısal ve tınısal analizi, kültürel bağlamı ile incelenmiştir. Çalışma bu yönüyle bir etnomüzikoloji çalışmasıdır. Çalışmada, Süryani Ortodoks Kilisesi'nde yıllık takvime göre yapılan ritüellerin her birinin kilise teolojisine göre bir anlamı olduğu ve sekiz makam üzerinden üretildiği ortaya konulmuştur. Şen, çalışmasını gözlem ve görüşmelere dayandırmıştır. Çalışmanın bütününden anlaşıldığı kadarıyla Süryani müziklerinin kaynağı Eski Ahit (Tevrat ve Zebur), Yeni Ahit (İncil) ve Süryani azizlerinin yazdığı metinler bağlamında oluşturulmuştur. Kilise dini müzikleri, Türk müziğindeki bir makama karşılık gelen sekiz Süryani kilisesi makamı kullanılarak ölçülü, serbest ve tecvitli müzikal formlarla Aramice ve Türkçe icra edilmektedir. Makamlara yüklenen anlamlar Orta Doğu'ya özgü köklü bir kültürel tarihin olduğunu ortaya koymuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SÜRYANİLİK VE ADIYAMAN MOR PETRUS-MOR PAVLUS KİLİSESİ

1.1. Süryanilik

Kökenleri 5000 yıl öncesine dayanan, çok uluslu bir toplum olan Süryaniler; Arami, Asuri, Keldani, Fenikeli, Kenani ve Hintlilerden oluşmuştur.[2] Süryaniler, Mezopotamya'da yeşeren ve uygarlığın gelişiminde önemli bir rol üstlenen eski ve köklü bir halk olan Mezopotamyalıların mirasçılarıdır.[3]

Mor Dionyesius Yakup B. Suleybi, Mor Mihael Rabo ve *Anonim Süryani Vakayinamesi*'ne göre "Süryani" kelimesi; bir kral ismi olan Suros'a dayanmakta, başka bir iddiaya göre Lübnan'ın Sur şehrinden veya "*Bölgeye Hakim Olan Asurluların Ülkesi*" anlamında, Yunanlıların bu coğrafyaya verdikleri "Surya" kelimesinden gelmektedir. Bazı Süryani kaynakları ise Aramilerin[4] bir kısmının miladi I. yy.'da Hıristiyanlığı kabul ettiğini, bunların kendilerini pagan ırkdaşlarından ayırt etmek için "Süryoye" ismini kullandıklarını ve "Süryan" isminin bu sözcükten geldiğini ileri sürmektedir.[5] Aramiler, yıldızlara ve çeşitli putlara taparken mukaddes *İncil*'in müjdesi yayılıp da Suriyeliler, Hıristiyanlık inancını kabul ettiklerinde Süryaniler, putperestlikte kalan Arami kardeşlerinden kendilerini ayırmak üzere "Arami" adından vazgeçmiş, bu ismi putperest olarak kalanlara bırakarak "Süryani" adı altında bir Hıristiyan topluluk oluşturmuşlardır. Bu bakımdan ilerleyen dönemlerde onlara "Süryani" konuştukları dil olan Aramiceye de "Süryanice" denmiştir.[6]

Süryani" kelimesinin kökeniyle ilgili yukarıda verdiğimiz görüşlerden ikincisi, yani Süryani halkının kendilerini putperest Aramilerden ayırmak üzere bu ismi seçtikleri, genel olarak daha fazla kabul görmüştür. Bunun için bugünkü Süryani kiliselerinin teşekkül tarihi çok eski dönemlere dayanmaktadır.

Süryaniliğin ırk mı mezhep mi olduğuna dair tartışmalar da vardır. Buna göre Süryaniler, Hıristiyanlığın ortaya çıkmasından önce bir ırk, Hıristiyanlığın doğuşu ve yayılmasından sonra da bir mezhep olarak mütalaa edilmiştir.[7] Birtakım kaynaklarda Süryanilik, bir mezhep olarak kabul edilmemektedir. Bu kaynaklara göre bugün, Hindistan'daki Süryani Kilisesi'nin mensupları da Süryani olarak kabul edilmektedir. Oysa Süryanilik, bir mezhep olmayıp Hıristiyanlığı ilk kabul eden Aramilerin kendilerini diğerlerinden ayırmak için kullandığı bir isimdir.[8] Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi cemaati ise; Süryaniliğin bir ırk, dinlerinin Hıristiyanlık, mezheplerinin ise Ortodoksluk olduğunu söylemektedirler.[9]

Süryaniliğin ırk mı yoksa mezhep mi olduğu konusundaki farklı görüşlerin yanı sıra, bir de günümüz Süryani toplumunun kimlik tespitine ilişkin şimdiye kadar yapılmış çalışmalarda etnik ve dinsel kimlik olmak üzere iki önemli sorun ile karşılaşılmaktadır. Etnik olarak Süryaniler; Antik çağlarda Urfa, Nusaybin ve Musul'un

---

[2] Mutay Öztemiz, *2. Abdülhamit'ten Günümüze Süryaniler*, Ayrıntı Yay., İstanbul, 2012, s. 11.
[3] Mustafa Bülbül, *Türkiye'nin Süryanileri*, Tasam Yay., İstanbul, 2005, s. 30.
[4] Aramiler, Hz. Nuh'un oğlu Sam ve onun oğlu Aram'ın neslinden gelmiştir. Tarihi kayıtlar, Aramilerin MÖ XIV. yüzyılda Suriye'nin doğusunda görülmeye başladıklarını yazar. Bkz. Horepiskopos Aziz Günel, *Türk Süryaniler Tarihi*, Oya Mat., Diyarbakır, 1970, s. 29-30.
[5] Mehmet Çelik, "Süryaniler", *İslam Ansiklopedisi*, TDV. Yay., İstanbul, 2010, C. 38, s. 176.
[6] Günel, *a.g.e.*, s. 30.
[7] Bülbül, *a.g.e.*, s. 13.
[8] B. Murat Öztemir, *Yezidiler ve Süryaniler*, Ekin Yay., İstanbul, 1988, s. 35.
[9] Melki Ürek

kültürel merkezler olarak ön plana çıktığı Kuzey Mezopotamya'da yaşayan, "Süryanice" olarak tanımlanan Sami dil ailesinden Aramiceyi konuşan bir toplumdur. Dinsel açıdan ise MS I. yüzyılda, çok hızlı bir şekilde Kuzey Mezopotamya'da yayılan Hıristiyanlığı ilk kabul eden ve Antakya'da ilk kilise merkezlerini kurduktan sonra da Doğu Hıristiyanlığı ya da Doğu Kilisesi olarak nitelendirilen Hıristiyan topluma verilen isimdir. Genel olarak kaynaklarda Süryaniler "*Kuzey Mezopotamya'da yaşayan ve Aramice konuşan bir Hıristiyan halk*" olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım, özellikle Süryaniliğin dinsel bir kimlik olduğu görüşünde olan araştırmacılar tarafından kabul edilmektedir.[10]

1.2. Süryaniliğin Tarihi

Süryaniler, Hıristiyanlığı benimseyen ilk kavimlerden biridir. MS 38 yılında Hıristiyanlık inancını kabul etmişler ve Antakya'yı bir topluluk merkezi haline getirmişlerdir. Havari Petrus (Saint Pierre) ve arkadaşı Thomas, onun kardeşi Aday ve onları takip eden Agay ve Mara, Hıristiyanlığı Süryanilere öğretmiş[11] ve Süryanilerin yoğun olarak yaşadığı bölgenin Hıristiyanlaşmasını sağlamıştır.[12] Zamanla Yakubi diye adlandırılıp Nasturi ve Melkit Kiliselerinden farklı bir yapıya kavuşan Süryaniler; kendilerini ilk Hıristiyan ve en eski Ortodoks cemaat olarak adlandırırlar.[13] Bu manada şu, net bir şekilde söylenebilir: Hıristiyanlık ile Süryaniliğin tarihi arasında doğrudan ilişkiler mevcuttur.

Antakya bölgesi ve Antakya Kilisesi, günümüzdeki Hıristiyanlık inancının doğuşunda ve gelişmesinde özel bir yere sahiptir. Antakya; her şeyden önce Asya, Afrika ve Avrupa kıtaları arasında bir köprü konumundadır ve bunun yanı sıra eskiden beri göç yolları üzerinde yer alan önemli bir merkezdir. Bölge, aynı zamanda birçok kültürün kesiştiği, birçok kültürün iç içe geçtiği bir odaktır. Bir başka ifadeyle Antakya, Doğu ve Batı kültürlerinin bir arada görüldüğü bir bölgedir.[14] O dönemde Antakya'nın idari ve coğrafi yapısı Hıristiyanlığın yayılması için oldukça uygun bir zemine sahiptir. Hıristiyanlığın Kudüs'ün dışına taşmasından sonra bugünkü çehresine bürünmesinde etkin rol oynayan üç büyük merkezden biri, belki de birincisi Antakya'dır. Diğer iki merkez ise Roma ve İskenderiye'dir.[15] Süryaniler açısından, ilk kez İsa'nın havarileri tarafından kurulduğuna inanıldığı için Antakya Kilisesi, Hıristiyanlığın iki önemli merkezi olan İskenderiye ve Roma kiliselerinden üstün görülmüştür.[16]

İsa'nın dünyadan ayrılmasından kısa bir müddet sonra Kudüs'teki çekirdek cemaat, İsa'nın kardeşi Yakup'un Episkoposluğu altında teşkilatlanarak ilk ve ana kiliseyi oluşturmuştur. Ancak Hristiyanlık inancını benimseyen kişilerin bir kısmı Antakya'da faaliyet göstermiştir. Antakya'nın bu özel öneminin duyulması üzerine Barnabas, Antakya'ya gönderilmiş; o da Pavlus'u yanına getirterek misyonerlik faaliyetlerine başlamıştır.[17]

---

[10] Bülent Özdemir, *Süryanilerin Dünü Bugünü*, TTK Bas., Ankara, 2009, s. 9.
[11] Kadir Albayrak, "Keldaniler", *İslam Ansiklopedisi*, TDV Yay., Ankara, 2002, C. 25, s. 208.
[12] Albayrak, Keldaniler, s. 208.
[13] Prof. Dr. Abdurrahman Küçük; Prof. Dr. Günay Tüme; Yrd. Doç. Dr. Mehmet Alparslan Küçük, Dinler Tarihi, Berikan Yayınevi, Ankara, 2011, s. 398.
[14] Yakup Tahincioğlu, *Süryaniler*, Butik Yay., İstanbul, 2011, s. 32.
[15] Yusuf Beğdaş, "Süryani Kilisesi ve Antakya Kürsüsü", *Heto Dergisi*, S. 3, İstanbul, 2000, ss. 11-12.
[16] İbrahim Özcoşar, *19. yy.'da Mardin Süryanileri*, Beyan Yay., İstanbul, 2008, s. 28.
[17] Özcoşar, *a.g.e.*, s. 28; Yakup Bilge, *Geçmişten Günümüze Süryaniler*, Zvi-Geyik Yay., İstanbul, 2001, s. 74.

Bu noktada belirtmek gerekir ki Pavlus, Süryaniliğin tarihinde oldukça özel ve önemli bir yere sahiptir. Pavlus'un Yahudi asıllı Hıristiyanlığı, evrensel bir din haline getiren görüşleri ilk olarak Antakya'da filizlenmiş ve Pavlus, ilk taraftarlarını burada bulmaya başlamıştır. Kudüs'teki kilise ise sadece Yahudi asıllı Hıristiyanların ibadet merkezi olmuştur.[18] Antakya Kilisesi, Kudüs'teki kiliseden farklı olarak çeşitli etnik kimlikleri içinde barındıran ilk kilisedir.[19]

Pavlus, Barnabas ile Orta Anadolu'ya Karaman'ın Ekinözü köyü yakınlarındaki Derbe Antik kentine gitmiş olsa da ağırlıklı olarak Ege Bölgesi, Trakya ve Yunanistan içlerinde olmak üzere Batı Anadolu'da etkinlik göstermiştir.[20] Barnabas ve Pavlus'un çalışmaları sonucunda, gün geçtikçe sayıları artan ve güçlenen cemaat, ilk kez "Hıristiyan" ismini kullanmaya başlamıştır.[21]

Her geçen gün sayıları artmasına rağmen Hıristiyanlar, bir süre sonra dini algıma konusunda bazı anlaşmazlıklara düşmüştür. Özellikle Pavlus'un faaliyetleri sonucunda Yahudi asıllı cemaat ile putperest asıllı cemaat arasındaki anlaşmazlıklar artmıştır. Bunun üzerine Kudüs Kilisesi, Petrus'u Antakya'ya yollamıştır.[22] İlk Hıristiyan kilisesini Antakya'da kuran Petrus, "Episkopos" olarak takdis edilmiş ve bu kilisenin patriği unvanını almıştır. Süryaniler, Antakya'da ilk Hıristiyan kilisesini kuran Petrus'la birlikte Hıristiyanlığın yayılmasında büyük payı olan Pavlus'a da büyük önem atfetmektedirler.[23]

Miladi 37-67 tarihleri arasında patriklik yapan Petrus, Hıristiyanlığın yayılmasındaki katkıları nedeniyle kutsanarak "Papa" unvanına layık görülmüştür. Böylece Petrus, Antakya Kilisesi'nin yanı sıra Roma Kilisesi'nin de ilk başkanı olmuştur. Roma Katolik Kilisesi, Petrus'u "Saint Pierrre" unvanı ile anmaktadır. Adına çok sayıda kilise, manastır ve şapel inşa edilmiş ve "Aziz" olarak kutsanmıştır. Öte yandan Ortodokslar da Petrus'u Antakya'da kurulan ilk kilisenin başı olarak kabul etmiş, onu ilk patrik ve Aziz olarak kutsamışlardır. Petrus döneminde kiliseler arası bölünmeler olmadığı gibi Hıristiyanlıkta mezhep ayrılıkları da söz konusu değildir.[24]

Antakya'daki tartışmaların temelinde Yahudi kökenli Hıristiyanların, putperest kökenlilerin vaftiz olabilmelerine ilişkin görüşleri yatmaktadır: Onlara göre, putperest birisinin vaftiz olabilmesi için Hz. Musa yasasını tamamlaması, yani sünnet olması gerekmektedir. Bunun oluşturduğu sürtüşme ve anlaşmazlıkların son bulması amacıyla MS 51 yılında, Kudüs'te Hıristiyan dünyasının ilk konsili toplanmıştır. Konsilin toplanabilmesi için Pavlus ve Barnaba özel bir çaba sarf etmiştir. Mor Yakup'un başkanlığında bir araya gelen konsil, putperest kökenlilerin vaftiz olabilmeleri için sünnet olmalarının şart olmadığına ilişkin karar almıştır. Bu karar putperest kökenli Hıristiyanların Musevi töresinden kurtulmalarını sağlamıştır.

İlk "Elçisel Kilise" unvanına sahip olduktan sonra Tanrı'nın ismini yaymaya yönelik bütün misyon çalışmaları, Antakya Kilisesi tarafından yönetilmeye ve yürütülmeye başlanmıştır. Bundan dolayı Mor Petrus, misyon çalışmalarına başka bir yerde devam etmek üzere Antakya'dan ayrılmıştır.[25] 60 yılında Petrus, Antakya'dan ayrılırken putperest ve Yahudi asıllı cemaate ayrı ayrı başkanlar tayin etmiştir.[26] Ayrılışı

[18] Özcoşar, a.g.e., s. 27- 28.
[19] Yakup Bilge, *Süryanilerin Kökeni ve Türkiyeli Süryaniler*, Zafer Mat., İstanbul, 1991, ss. 66-67.
[20] Tahincioğlu, a.g.e., s. 34.
[21] Özcoşar, *a.g.e.*, s. 28.
[22] Özcoşar, *a.g.e.*, s. 28.
[23] Tahincioğlu, *a.g.e.*, s. 34.
[24] Tahincioğlu, *a.g.e.*, s. 36.
[25] Kenan Altınışık, *5500 Yılın Tanıkları Süryaniler*, Matsis Matbaacılık, İstanbul, 2012, ss. 21-22.
[26] Özcoşar, *a.g.e.*, s. 28.

sırasında Mor Pavlus'un da yardımıyla Mor Afudius'u putperest kökenli Hıristiyanlara, Mor İğnatius Nurani'yi de Yahudi kökenli Hıristiyanlara dinsel yönetici (Episkopos) olarak atamıştır. Ancak Mor Afudius MS 68 yılında Roma İmparatoru Neron tarafından öldürülmüştür. Bu olay neticesinde her iki kökenden gelen Hıristiyanlar, Mor İğnatius Nurani'nin başkanlığında birleşmiştir. Bu birleşme, o tarihten itibaren Antakya Kilisesi'nin "genel kilise" unvanını almasına vesile olmuştur.[27]

Kudüs'ün 70 yılında Roma tarafından tahrip edilmesi, hem bir kısım Yahudi asıllı Hıristiyan'ın Antakya'ya göç etmesine, hem de Antakya'nın Hıristiyan âleminin lideri olmasına sebep olmuştur. Kudüs'ün tahribiyle birlikte, misyonerlik çalışmaları bölgede ana kilise haline gelen Antakya Kilisesi tarafından yönetilmiştir. Antakya Kilisesi; Suriye, Lübnan, Anadolu, Urfa ve Mezopotamya'da geniş çaplı misyon çalışmalarına girişmiştir. Misyon faaliyetleri sonucunda Hıristiyanları kendi siyasi iktidarı için tehlike olarak görmeye başlayan Roma, Hıristiyanlara karşı geniş çaplı zulüm faaliyetlerine başlamıştır. Zulüm, öyle bir seviyeye ulaşmıştır ki bu dönem, "Zulüm ve Şehitlik Çağı" olarak anılmaya başlanmıştır. Bu zulüm ve baskı dönemi, 313'te İmparator Konstantin'in Milano'da ünlü Milano Ferman'ını yayımlamasıyla sona ermiştir. Ferman şu sözleri içermektedir:

> *Bugünden itibaren her kim Hıristiyan dinine tabi olmak isterse hiçbir şekilde rahatsız edilmeksizin, bu dine serbestçe ve samimi olarak girsin. Bu konuyu zat-ı devletlerine (yani Nicomedia valisine) en açık biçimde bildirmek istedik. Ta ki Hıristiyanlara kültlerini uygulamada tam ve mutlak bir özgürlük bahşetmiş olduğumuzdan habersiz olmayasınız. Ve madem ki bu özgürlüğü Hıristiyanlara bahşettik, zamanımızın barış ve güvenliği için diğer dinlerin saliklerine dahi, kendi adet ve inançlarına göre hareket etmek ve istedikleri ilahlara tapmak konusunda bu özgürlükten yararlanmak tam ve mutlak hakkını bahşetmiş olduğumuzu zat-ı devletleri takdir buyururlar. Hiçbir kimsenin haysiyet ve inancını yaralamak istemediğimizden dolayı bu suretle karar verdik.*[28]

Aynı fermanda Hıristiyanlardan daha önce gasp edilmiş olan özel ev ve kiliselerin hiçbir tazminat talep edilmeksizin ve hiçbir zorluk gösterilmeksizin geri verilmesi de emrediliyordu.

Milano Fermanı'nın yayımlanmasından sonra Anadolu, Suriye, Lübnan, Irak, İran ve diğer bazı Asya ülkelerinde yeni kiliseler, manastırlar inşa edilmeye başlanmış ve yer yer yeni metropolitlikler kurulmuştur. Hıristiyanlık inancına yakınlık duyan imparator ise ülkesinin önde gelen mimarlarını, ustalarını, yeni dinin ibadethanelerini inşa etmekle görevlendirdiği gibi paraca da yardım etmeye başlamıştır. İmparator Konstantin'in devletin resmi dinini Hıristiyanlık olarak ilan ettikten sonra Anadolu'nun birçok yerinde inşa ettirdiği kilise ve manastırların kalıntılarından günümüze kadar gelenler vardır. [29]

1.2.1. Süryanilik Tarihinde Bölünmeler

Hıristiyanlık, Roma-Bizans ve Pers-Sasani imparatorluklarının egemenlikleri altında yaşayan Süryaniler arasında, birbirinden kopuk şekillerde gelişmiş ve

[27] Altınışık, *a.g.e.,* ss. 21-22.
[28] Özcoşar, *a.g.e.*, s. 29.
[29] Tahincioğlu, *a.g.e.*, ss. 40-41.

kurumlaşmıştır. Bu temelde Antakya ile Ktesifon, Süryanilerin iki merkezi olmuştur.[30] Pers hükümdarlığının sınırları içinde yaşayan Süryaniler; Doğu Kilisesi'ne, Roma İmparatorluğunda yaşayanlar ise Batı Kilisesi'ne bağlıdır. Kiliseler birlik anlayışı içinde faaliyetlerini yürütse de içlerinde bazı anlaşmazlıklar vardır ve bunlar konsillerde tartışılmıştır.[31]

Konstantin döneminde, Hıristiyanlığın resmen kabul edilmesinden sonra teolojik tartışmalar Hıristiyan dünyasını parçalayacak derecede büyümüştür. "*Kilise içerisinde bazı önemli din adamları tartışmalara girmişler ve bu tartışmalar neticesinde farklı görüşlere göre Süryaniler kiliselerini birbirlerinden*"[32] ayırmıştır. Antakya Kilisesi'nde meydana gelen ve konsillerin düzenlenmesine neden olan iki tartışma vardır: Birincisi, Hz. İsa'nın tabiatı konusuyla başlayan kristolojik tartışmalardır. İkincisi, devletin artık kendi resmi müessesesi olarak gördüğü kilise teşkilatına yaptığı müdahalelerle ilgili olandır.[33]

Bu iki sebepten kaynaklanan tartışmaları ortadan kaldırmak adına imparatorluğun müdahalesiyle konsiller düzenlenmiştir. 325-870 tarihleri arasında yapılan konsillerden bizim konumuzla ilgili iki önemli konsil bulunmaktadır: Bunlardan ilki I. Efes Konsili'dir (431). Bu konsil sonucunda Hz. İsa'da iki tabiat (diofizitizm) olduğunu savunan Antakya Kilisesi kökenli olan ve İstanbul Episkoposu Nastur'un da savunduğu düşünceler reddedilmiş, kendisi ve taraftarları sürgüne gönderilmiştir. Ancak sürgüne gönderilenlerin yenilgiyi kabul etmemeleri, galip kiliselerin liderlik çekişmeleri ve politik hevesleri, devlet güçlerinin de işe karışması neticesinde Antakya Süryani Kilisesi'nde bölünme başlamıştır. Nastur'un ortaya attığı düşünceler, Nasturi Kilisesi'nin temel öğretilerini oluşturmuş ve taraftarlarınca Nasturi Kilisesi kurulmuştur.[34]

İkinci önemli konsil ise 451'de yapılan Kadıköy Konsili'dir. Bu konsilde Roma ve İstanbul kiliseleri, bu kez Hz. İsa'da tek tabiat olduğu (monofizitizm) düşüncesini reddetmiştir. Bunun sonucunda Kadıköy kararlarını kabul etmeyen Antakya Süryani Kilisesi için bağımsız bir patriklik olma süreci başlamıştır. Roma'nın baskılarının ardından Yakup Baraday'ın çalışmaları sonucunda "Antakya Süryani Ortodoks Patrikliği" adıyla bağımsız bir patriklik olmuştur.[35]

Kadıköy Konsili'nde, Antakya Kilisesi'ne bağlı bir kesim de konsilin kararlarını kabul ederek Roma Kilisesi'ne bağlanmıştır. Sonraki yüzyıllarda yapılan misyon çalışmaları sonucunda hem Nasturilerin hem de Süryani Yakubilerin bir kısmı da Katolikliği kabul edince Kadıköy kararlarına bağlı yeni kiliseler de ortaya çıkmıştır. Böylece yukarıda isimlerini verdiğimiz Süryani geleneğine bağlı kiliseler, Kadıköy kararlarına bağlı olanlar ve Kadıköy kararlarına bağlı olmayanlar şeklinde ikiye ayrılmıştır.[36]

[30] Suphi Aksoy; Tuma Çelik, *Mezopotamya Uygarlığında Süryani Tarihi*, Nika Yay., Ankara, 2013, s. 205.
[31] Altınışık, *a.g.e.*, s. 23.
[32] Haşim Erdoğan, *20. Yüzyılın İlk Yarısında Türkiye'deki Süryaniler*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri, 2013, s. 14.
[33] Özcoşar, *a.g.e.*, ss. 29-30.
[34] Özcoşar, *a.g.e.*, s. 30.
[35] Özcoşar, *a.g.e.*, s. 30.
[36] Özcoşar, *a.g.e.*, s. 30-31.

Süryani Ortodoks ana kilisesi olan Antakya Kilisesi'nden ayrılan kiliseler şunlardır:[37]

1. Nesturiler: İsa'da çift tabiat olduğunu, onun hem insan hem de tanrı olduğunu kabul ederler. Nesturiliği diğer Hıristiyan mezheplerden ayıran bazı düşünceleri şöyledir:

Katolik, Ortodoks ve monofizit kiliselere göre Meryem, Tanrı doğuran-taşıyan biriyken Nesturiler'e göre Meryem, Mesih ya da insan doğuran-taşıyan konumdadır.

Tevrat'ı literal yorumlayarak asli günahı kabul etmezler.

Nesturiliği mahkum ettirdiği için Efes Konsilini ve kendilerinin katılımı dışında yapılan konsilleri kabul etmezler.

Evlerinde ikon, resim ve heykel bulundurmazlar.

Yedi sırrı kabul ederler ama onlar için en önemlileri; vaftiz, kurban, evlilik ve rahip takdisidir.

Piskopos adaylarının doğuştan itibaren et yememiş olmaları gerekmektedir.

Nesturiler ihtida edenler dışında kutsal yağla yağlamayı ve günah çıkarmayı kabul etmezler.

17. yüzyılda Keldaniler'in Katolikliği benimsemelerinden bir asır sonra Keldaniler Katoliklik'ten ayrılıp Nesturiliğe geçmişlerdir. Günümüz Nesturi Kilisesi bu yolla devam etmektedir.

Nesturiler kendilerini doğu kiliseleri arasında kabul ederler. Son iki yüzyıl içinde pek çok Nesturi Katolik olup, Keldani Kilisesi adıyla anılmaya başlanmıştır. Nesturiler günümüzde Irak, İran, Suriye, Hindistan, Amerika ve İsveç'te yaşamaktadırlar.[38]

2. Süryani Melkit Kilisesi: 451 Kadıköy Konsilini kabul ederek İsa'da çift tabiat olduğunu savunurlar. Bu düşünceleriyle İsa'nın insanlık tabiatını ön plana çıkarıp, tanrılığının daha sonra bedenine indiğine inanan Nesturiler'den ve O'ndaki ilahi tabiatı öne çıkarıp, insani yönünü ihmal eden monofizitlerden ayrılırlar.

Bu isim 5. yüzyılda Kadıköy Konsili taraftarlarını kapsarken, daha sonra sadece İskenderiye, Kudüs ve Antakya Patrikliklerinde Bizans ayin usulünü kullanan Ortodoks Hıristiyanlar için kullanılmıştır.[39]

1054 yılında kilise ikiye bölündüğünde, İstanbul'un yanında yer alanlara Ortodoks Melkailer denmiştir. Günümüzde ise Grek Ortodoks Kilisesi'ne bağlı olanlara Ortodoks Melkailer denmektedir. [40]

3. Süryani Maruni Kilisesi: Antakya Kilisesine bağlı bir rahip olan Aziz Marun tarafından ilk olarak Suriye'nin batısında ortaya çıkmıştır. 451 Kadıköy Konsili'ndeki İsa'nın insan ve ilah olması olan diyofizitliği kabul edip monofizitliğe karşı durduğu için Doğu Kiliseleri arasında müstakil bir yere sahiptir.

Bizans İmparatorluğu ülkenin doğusunu tek çatı altında birleştirmek için, İsa'nın tabiatıyla ilgili monofizit doğu kiliselerini de ikna edecek bir çözüm bulmak ister. Böylece İsa'da insanlık ve ilahlık unsurlarının eş oranda olduğu anlayışını savunan ''Monotelist'' düşünce ortaya çıkar. Doğu kiliseleri ve özellikle Yakubiler

[37] Yukarıdaki sıralamada görülen kilise ayrılıklarının inançla ilişkisi yoktur. Ayrılıklar, tamamıyla kilise rekabetleri milliyetçilik duyguları, Episkoposların liderlik arzuları ve politik nedenlerden dolayı gerçekleşmiştir. Bkz. Yakup Tahincioğlu, *Süryaniler*, ss. 47-50.

[38] Kadir Albayrak, '' Nesturilik'' , İslam Ansiklopedisi, TDV Yay., İstanbul, 2007, C. 33, ss. 15-16.

[39] Bu tasnifte dikkat çeken önemli bir husus, Kadıköy kararlarına bağlı olan kiliselerden sadece Süryani Melkit Kilisesi'nin Kadıköy Konsili sonrasında Roma'ya bağlanmış olmasıdır. Diğer kiliseler Roma'ya XVI ve XIX. yy.'daki misyonerlik faaliyetleri sonrasında bağlanmıştır. Bkz. İbrahim Özcoşar, *19. yy.'da Mardin Süryanileri*, s. 31.

[40] Mustafa Sinanoğlu, ''Melkaiyye'', İslam Ansiklopedisi, TDV Yay., Ankara, 2004, C. 29, s. 84.

bunu reddedince, Maruniler Kadıköy Konsilini kabul ettikleri için Bizans İmparatorluğu ile hareket etmeye başlarlar. Bundan yola çıkarak bazı kilise tarihçileri Marunileri de Monotelist kabul eder.

Maruniler Haçlı Seferleri'nde Roma Katolik Kilisesi'ne yakınlaşmış hatta işi bağlılığa kadar götürmüşlerdir.

1943 yılında bağımsız Lübnan Devleti kurulmuş, Hıristiyan, Müslüman ve Dürzi taraftarı olan partilerin koalisyonuyla yönetilen Lübnan'da Cumhurbaşkanı Maruniler arasından seçilmeye başlanmıştır.

Günümüzde Maruni Patrikliği Lübnan'da bulunmaktadır. Maruniler başta Lübnan olmak üzere; Suriye, Mısır, Fransa, ABD, Kanada, Güney Amerika ve Avustralya'da yaşamaktadırlar.[41]

4. Süryani Keldani Kilisesi: Hıristiyanlık Havariler aracılığıyla Mezopotamya ve Pers'de faaliyet göstermiş, böylece Hıristiyanlık 1. yüzyılın ortalarından itibaren Batı Süryanileri'nin, 2. yüzyılın ortalarından itibaren de Urfa (Edessa) yoluyla Doğu Süryanileri'nin yani Keldaniler'in bölgelerinde yayılmıştır. 3. yüzyılda Hıristiyanlık Sasani'nin merkezi Ktesifon'a ulaşmış, Papa tarafından burada bir piskoposluk kurulmuş, Keldani ve Süryani Kiliseleri'nin başlangıcını teşkil eden bu gelişmelerle 3. yüzyılın sonuna kadar Urfa'ya bağlı olan Mezopotamya Hıristiyanları bu piskoposluk etrafında toplanmıştır.

Nesturilik İran Hıristiyanları arasında yayılınca, Doğu Kilisesi'nin doğu kısmının önemli bir bölümü ve Keldaniler, 431 Efes Konsili'ni kabul etmeyerek Nesturiliğe girmişlerdir. Nesturiliğe geçen Keldaniler, daha sonra Roma'ya bağlanarak Katolik olmuşlardır.

Günümüzde Keldani Katolik Kilisesi mensubu 1-1,5 milyon olup; Irak, Suriye, İran, Türkiye, Mısır, Amerika ve Gürcistan'da yaşamaktadırlar. Türkiye'de yaşayan Keldanilerin yerleşim yerleri ise; Diyarbakır, Mardin, Mersin ve İstanbul'dur.[42]

İkinci sırada bulunan ve "kral taraftarları" anlamına gelen Melkit Kilisesi (Melik-Malik taraftarları) 451 yılında İstanbul ikinci konsilinden sonra kralın görüşlerini empoze etmeye başlamıştır. İstanbul'da yapılan ikinci konsilden sonra kral ve kral taraftarlarının baskıları giderek artınca Antakya Kilisesi'nin üyelerinde huzursuzluklar da artmaya başlamıştır.[43]

Özetle; Kadıköy kararlarına bağlı olmayan kiliseler, Süryani Ortodoks, Süryani Nasturi, Maruni kiliseleri iken, Kadıköy kararlarına bağlı olan kiliseler; Keldani Katolik, Süryani Katolik, Süryani Melkit kiliseleridir.

Hıristiyanlığın mezhep çekişmelerinin yapılmadığı konsil toplantılarının dışında 1054 yılında çok önemli bir gelişme daha yaşanmıştır: Roma ve İstanbul Kiliseleri, Batı ve Doğu Kiliseleri olarak ikiye ayrılmıştır. Bu ayrılıktan sonra Batı Kilisesi'nin merkezi Roma, başkanı Papa ve unvanı da "Kutsal Katolik Roma İmparatorluğu Kiliseleri" olurken; Doğu Kilisesi'nin merkezi İstanbul, başkanı Patrik ve unvanı da "Kutsal Doğu Ortodoks Kiliseleri" olmuştur.

Bu tasnifte bulunan kiliselere ek olarak XIX. yy.'da Batılı ve özellikle Amerikan Protestan misyonerlerinin çalışmaları sonucunda Süryani Protestan Kilisesi de kurulmuştur.

Burada üzerinde durulması gereken bir tasnif de, Doğu Süryanileri ve Batı Süryanileri şeklinde yapılan tasniftir. Doğu Süryanileriyle Nasturi ve Keldaniler

[41] İsmail Taşpınar, ''Maruniler'', İslam Ansiklopedisi, TDV Yay., Ankara, 2003, C. 28, ss. 71-72.
[42] Albayrak, Keldaniler, ss. 207-209.
[43] Tahincioğlu, a.g.e., s. 50.

kastedilirken, Batı Süryanileri ile Süryani Kadimler ve daha sonra bunlardan ayrılan diğer kiliseler kastedilmektedir.[44]

1.3. Süryanilerin Anadolu Coğrafyasındaki Kısa Tarihi

Türkiye'deki ilk Süryani yerleşim yeri Antakya'dır. Antakya'nın dışında Mardin de Süryani cemaati için önemli bir yerleşim yeri olmuştur. Süryaniler, tarih boyunca Antakya ve Mardin'in dışında Midyat, Cizre ve Nusaybin'e de yerleşmiştir. Bugün itibarıyla Türkiye'de bulunan 25.000 ile 35.000 arasındaki Süryani nüfusunun 15.000'i İstanbul, Mardin, Şırnak, Hakkari, Batman, Antakya, Diyarbakır, Elazığ ve Adıyaman'da yaşamaktadır.[45]

Osmanlı Devleti'nin idaresinde yaşayan Süryaniler, belli bölgelerde toplanmıştır. Cumhuriyet'in kurulmasından az evvel bu yapı değişmiş, Süryaniler Türkiye'nin farklı bölgelerine yerleşmeye başlamıştır. Mesela XIX. yy.'ın sonuna kadar Turabdin'de sadece Süryanilerden oluşan 80 köy varken XX. yy.'da bu bölgede sadece Süryanilerin yaşadığı 40 köy bile kalmamıştır. Çeşitli sebeplerle meydana gelen göçler, Süryani köylerindeki homojenliği sona erdirmiştir.[46]

Türkiye Süryanilerinin büyük çoğunluğu İstanbul'da yaşamaktadır. Göçlerin neticesinde Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 12.000 olan Süryani nüfusu 3.000'e kadar gerilemiştir. 1993'teki verilere bakıldığında daha önce İstanbul'da 8.000 civarında olan Süryani nüfusu, 1950 ve 1980'lerdeki göçlerle birlikte 15.000'e yükselmiştir. İstanbul'daki Süryanilerin büyük bir kısmı, Mardin kökenlidir ve bunlar genellikle Kurtuluş, Beyoğlu, Kumkapı, Samatya gibi semtlerde yaşamaktadır. 1991'deki verilere göre İstanbul'daki 1800 Süryani ailesinin 1100'ü Mardin, 400'ü Diyarbakır, 200'ü Adıyaman ve Elazığ kökenlidir. Bunların dışında kalan 100 aile ise Hatay, Şanlıurfa, Malatya, Şırnak ve Hakkari'den İstanbul'a göç eden ailelerdir. Bu ailelerden 1.600'ü Süryani Kadim Kilisesi'ne, 100 kadarı Süryani Katolik Kilisesi'ne, diğer aileler ise Keldani Kilisesi'ne mensuptur.[47]

İstanbul'daki Süryanilerin ekonomik durumları oldukça iyidir ve genellikle İstanbul'un ekonomik açıdan prestijli ilçelerinde yaşamaktadırlar. 350 civarında Mardinli Süryani ailesi, Anadolu yakasındaki Kadıköy, Moda, Feneryolu, Göztepe, Erenköy, Suadiye gibi elit semtlerde yaşamaktadır. Aynı gelir düzeyinde 300 civarındaki aile de Avrupa yakasındaki Yeşilköy, Florya ve Avcılar gibi ilçelerde mukim bulunmaktadır. Bunlardan başka Bakırköy, Bahçelievler ve Ataköy gibi ilçelerde, farklı yörelerden göç eden 400 civarında Süryani ailesi ikamet etmektedir. Diyarbakırlı Süryanilerin çoğunluğunu oluşturan 350 civarındaki aile de Kurtuluş'ta yaşamaktadır.[48]

İstanbul'daki Süryani nüfusunun bir kısmı, daha dezavantajlı ilçelerde yaşamaktadır. Kumkapı, Samatya ve Koca Mustafa Paşa gibi sur içinde kalan ilçelerde ise kırsal kesimden gelen ve ekonomik durumu az önce saydığımız ailelere oranla daha alt düzeyde bulunan 200 civarında Süryani ailesi yaşamaktadır.[49]

XVI. yy.'da (1518) Mardin'de 40.157 kişi yaşamaktadır, bunların 12.631'i (% 31,4) Hristiyan'dır. XVIII. yy.'da Hristiyanların sayısı 34.634'lük genel nüfus içerisinde 26.060 olmuştur. Bunların 2.844'ü Süryani Kadim, 306'sı Süryani Katolik

[44] Özcoşar, *a.g.e.*, s. 31.
[45] Gökhan Sarı, *Ermeni Meselesi Işığında Süryaniler*, Barış Kitap, Ankara, 2013, s. 315.
[46] Sarı, *a.g.e.*, s. 313.
[47] Sarı, *a.g.e.*, ss. 313-314.
[48] Sarı, *a.g.e.*, ss. 316-317.
[49] Sarı, *a.g.e.*, ss. 317-318.

cemaatine mensup Süryanilerdir. Mardin'de de 3.000 civarında Süryani yaşamaktadır. Mardin'den, Türkiye'nin farklı bölgelerine Süryani göçü yaşanmasına rağmen son yıllarda Süryaniler tersine göç ile Mardin'e dönmeye başlamıştır.[50]

Diyarbakır bölgesindeki Süryani cemaatinin nüfusu hakkında net bilgiler yoktur. 1869 yılında 1434, 1876 yılında 10.634, 1901 yılında 22.748, 1927 yılında 2.091 olan ve tutarsız görünen Süryani nüfusu, bugün itibarıyla epeyce azalmıştır. Diyarbakır'da, şu anda 4 Süryani hanesi kaldığı ve bu hanelerde toplam 20 kişinin yaşadığı değerlendirilmektedir.[51]

XVI. yy.'daki (1526) tahrir defterlerine göre Midyat'taki (Tur/Turabdin) 16 köyün 14'ünde Hıristiyanlar, 2'sinde ise Müslüman Araplar yaşamaktadır. II. Selim dönemindeki tapu defterlerine göre Tur nahiyesindeki 45 köyün 16'sı tümüyle Hıristiyan, 1'i karışık nüfuslu, 28 köy ise Müslüman'dır. Bugün itibarıyla Midyat bölgesindeki Süryani nüfusu 2000'dir. Bunların 1200'e yakını Midyat, Dargeçit ve İdil'de; 400'e yakını Nusaybin'de; 400'e yakını ise Mardin'de bulunmaktadır. Ayrıca Savur'a bağlı Dereiçi (Kıllıt) köyünde 3 aile, Ömerli ilçe merkezinde ise 1 aile bulunmaktadır.[52]

1800'lü yılların son çeyreğinde Adıyaman'da 50 Süryani ailesinin bulunduğu bilinmektedir. Bugün itibarıyla Adıyaman Kilisesi'ndeki ayinlere ve ibadetlere 63 civarında aile katılmaktadır.[53]

1.4. Süryani Ortodoks Kilisesi'nin Türkiye Yapılanması

Hıristiyanlığı kabul eden ilk topluluklardan biri olan Süryaniler, tarih boyunca Anadolu'nun güneydoğusunda ve farklı coğrafyalarda varlık göstermişlerdir. Bugün, Türkiye'nin pek çok yerinde kilisesi bulunan Süryaniler, dini faaliyetlerini ve hizmetlerini bu kiliseler aracılığıyla sürdürmektedir.

Orta Çağ'da, Türkiye'deki Antakya Patrikliğine bağlı Halep, Kennesrin, Cabla, Seleukiya, Hansarta, Baltavan, Alcabul, Salamiye ve Barakusun, Beyrut, Humus, Lazkiye ve Kuros kürsüleri; Sur, Tarsus, Urfa, Afamiya, Menbeç, Bosra, Aynzarba, Seleukaya İsuriya'sı, Darmsuk (Şam), Amid (Diyarbakır), Rasafa ve Dara metropolitlikleri bulunmaktadır. XII. yy. ile XIX. yy. arasında Süryani Ortodoks Kilisesi'ne bağlı Mor Matta Manastırı, Musul, Kudüs, Şam, Humus, Urfa, Diyarbakır, Mardin, Nusaybin, Maiphargat (Fargin), Ma'den (Şirvan yakınlarında bir beldedir), Halep, Cezire (Dicle üzerinde bulunmaktadır.) ve Turabdin piskoposluk merkezleri vardır.[54]

Bugün itibarıyla Türkiye'de 4 metropolitlik bulunmaktadır ve Şam'daki Antakya Süryani Ortodoks Patrikliğine bağlı olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Bunlar; Meryem Ana Kilisesi (İstanbul), Deyru'l-zafaran Manastırı (Mardin), Mor Gabriel Manastırı (Midyat) ve Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesindeki (Adıyaman) metropolitliktir. Bütün bu metropolitliklerin başındaki isim, Türkiye Genel Metropoliti ve Ankara çevresi Süryani Başpiskoposu Yusuf Çetin'dir.[55]

İstanbul, tüm Hıristiyanlar için önemli bir merkezdir. Süryaniler, İstanbul'a Bizans İmparatorluğu döneminde, yani Orta Çağ'da yerleşmeye başlamıştır. Bizans İmparatoru Konstantin'in annesi Heleni, İmparator Jüstinye'nin eşi Teodora ve

[50] Sarı, *a.g.e.*, s. 320.
[51] Sarı, *a.g.e.,* ss. 311-324.
[52] Sarı, *a.g.e.*, s. 322.
[53] Sarı, *a.g.e.*, s. 324.
[54] Sarı, *a.g.e.*, s. 313.
[55] Sarı, *a.g.e.*, s. 315.

İstanbul'un ilk metropoliti Yuhanne Chrisostom (Altın Ağızlı Mor Yuhanna) İstanbul'daki ilk Süryanilerdendir.[56]

Süryanilerin İstanbul Metropolitliğine Ankara, İzmir, Mersin, Urfa, Malatya, Gaziantep ve Adana yörelerindeki kiliseler bağlıdır. Başkanı ise Mor Filüksinos (yabancıları seven) Yusuf Çetin'dir. İstanbul Metropolitliği 1 horiepiskopos, 5 papaz ve 2 rahibin ruhani liderliğinde faaliyetlerini yürütmektedir.[57]

Merkez, Mardin Deyru'l-zafaran Manastırı olan Mardin Metropolitliğinin sorumluluk alanı; 2006 yılına kadar Adıyaman, Elazığ ve Diyarbakır illeridir. Ancak 2006 yılında kurulan Adıyaman Metropolitliğinden sonra Mardin Metropolitliğine sadece Mardin ve Diyarbakır bölgesindeki Süryaniler bağlı kalmıştır. Mardin Metropolitliği yakın zamanlara kadar patrik vekilliği ile yönetilmiştir. Ancak 9 Şubat 2003'te Mardin'e metropolit atanmış ve Mardin, metropolitlik merkezi olmuştur. Şu andaki metropolit, Mor Filüksinos (yabancıları seven) Saliba Özmen'dir.[58]

Mardin metropolitliğine bağlı olan Diyarbakır'da, Hristiyanlık Mor Addai ve öğrencisi Agai döneminde yayılmaya başlamıştır ve Diyarbakır, 1034 yılında Antakya Süryani Patrikliğinin merkezi olmuştur. Ancak 1266'da patriklik merkezi Deyru'l-zafaran Manastırı'na taşınmıştır. İznik Konsil'i ile başlayan Diyarbakır Metropolitliği 1933 yılına kadar sürmüş, bu tarihte Metropolit Abdunnur'un ölümünden sonra Diyarbakır Metropolitliği, Mardin Metropolitliğine (Patrik Vekilliği) bağlanmıştır. Diyarbakır'daki Meryem Ana Kilisesi ile Suruçlu Mor Yakup Kilisesi'nin tarihi ve manevi değeri yüksektir. Özellikle Meryem Ana Kilisesi II. yy.'da kurulmuştur ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan kiliselerin ilkidir.[59]

Turabdin (Midyat) Metropolitliğinin merkezi, Midyat ilçesi ile İdil ilçesinin arasında bulunan Deyru'l-umur'dur (Mor Gabriel Manastırı). Bu metropolitlik; Midyat, Dargeçit, İdil ve Nusaybin ilçeleri ile bu ilçelerin köylerindeki 14 kilise ve manastıra hizmet vermektedir. Turabdin Metropolitliğinin başında Mor Timetheos (Tanrı sayar, saygın) Samuel Aktaş bulunmaktadır.[60]

Adıyaman Kilisesi'nin geçmişi 1701 yılına dayanmaktadır ve kilise 1978 yılına kadar aralıksız hizmet vermiştir. Ancak 1978'de kilise ruhanisinin yurtdışına çıkmasından dolayı kilise, 2000 yılına kadar kapalı kalmıştır. Adıyaman Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'nin rahibi, Mor Grigoriyos (ayık, dakik) Melki Ürek'tir. Melki Ürek 10 Aralık 2006'da bu göreve getirilmiştir.[61]

Süryanilerin Güneydoğu'daki dini lideri olan Metropolit Timoteus Samuel Aktaş, cemaatin Türkiye'nin farklı yerlerine göçmesi ile pek çok kilise ve manastırın boşaldığını, Turabdin'de 5 adet aktif manastırın olduğunu, 21 yerleşim biriminde 25 kilisenin dönüşümlü ve aktif bir biçimde ruhani hizmet verdiğini bildirmiştir. Süryanilerin, Türkiye'nin farklı yerlerine göçmesiyle birlikte, örneğin; İstanbul Tarlabaşı'nda Süryani Ortodoks Kilisesi, İstanbul Gümüşsuyu'nda ise Roma Katolik Kilisesi'ne bağlı Süryani Katolik Kilisesi bulunmaktadır.[62]

[56] Sarı, *a.g.e.*, s. 318.
[57] Sarı, *a.g.e.*, s. 319.
[58] Sarı, *a.g.e.*, s. 315.
[59] Sarı, *a.g.e.,* s. 320.
[60] Sarı, *a.g.e.*, s. 324.
[61] Sarı, *a.g.e.*, s. 324.
[62] Sarı, *a.g.e.*, s. 323.

1.5. Adıyaman'da Bulunan Mor Petrus-Mor Pavlus Süryani Ortodoks Kilisesi'nin Tarihçesi

Adıyaman'da bulunan Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'ne; Adıyaman başta olmak üzere Malatya, Elazığ, Adana, Mersin, İskenderun, Antakya, Antep, Urfa, Kahta, Gerger ve Siverek gibi merkezler bağlıdır. MS 969 yılında Süryani Ortodoks Patrikliği, Malatya'ya taşınmış ve Malatya, Süryani alimlerin aktif şekilde çalıştığı bir yer haline gelmiştir.[63] 1166 yılında "*tarihçi ve büyük bilgin Mor Mihayel Rabo Gerger, Faskin Manastırı'nda, 28 metropolitten oluşan Sensinod tarafından patrik*" olarak seçilmiştir. 1701 yılında II. Gevergis (patriklik dönemi 1687-1708), Adıyaman Süryani cemaatinin ibadet merkezi olmadığını duyarak Adıyaman'a gitmiş, bir ev satın alarak burayı "Meryem Ana Kilisesi" adı ile ibadete açmıştır. 1905 yılında, birtakım saldırılardan dolayı kilise harabeye dönmüş, Patrik XI. Abdulmesih döneminde ve Urfalı Rahip Efremin öncülüğünde tamir ve restore edilmiştir. 1905 yılından itibaren kilise "Mor Petrus-Mor Pavlus" adıyla anılmaya başlanmıştır. Kilisenin papazı 1978 yılındaki baskılardan dolayı kiliseyi terk etmiş, kilise 25 yıl papazsız kalmıştır. [64] 9 Ekim 2006 tarihinde, yurtiçindeki ve yurtdışındaki Süryanilerin İstanbul Metropolitliğini teşvik etmesi ile Süryani Ortodoks Kilisesi Sensinodu'nda, oy birliğiyle alınan bir karar neticesinde Adıyaman Metropolitliğinin kurulmasına karar verilmiş ve 10 Aralık 2006 tarihinde Deyru'l-zafaran Manastırı'nda Patrik I. Zekka Ayvaz başkanlığında düzenlenen bir törenle Metropolitlik kurulmuştur. Bu törende Grigoriyos Melki Ürek, Metropolit ve Patrik vekili olarak takdis edilmiştir ve şu anda Adıyaman ve Çevresi Abraşiyesi'nde görev yapmaktadır.[65]

1.6. Kilisenin Teolojik Pozisyonu

Köklü bir toplum olan ve Hıristiyanlıktan evvel puta tapan Süryanilerin Hıristiyanlıkla erken bir dönemde tanışmasının nedenlerinden biri, soylarının Hz. İbrahim'den gelmeleri ve İbranice ile ortak dil ailesine mensup olmalarıdır. Süryanilerin bu durumu, İncil'de vazedilen hususlarla örtüşmüş, Mesih İsa hakkındaki duyumlar da bu hususlara eklenince Hıristiyan olmaları hiç de zor olmamıştır. Hıristiyanlığı kabul ile Süryani toplumu, eski inançlarını tamamıyla terk etmiş, yeni hayatlarını Hıristiyanlık ilkeleri etrafında şekillendirmiştir. Bu sayede pek çok alanda etkin bir şekilde faaliyet göstermiş, önceki dönemde felsefe ve astronomiyle ilgili yazdıklarını batıl olduğu gerekçesiyle yakarak yok etmişlerdir. Ayrıca bulundukları bölgede misyonerlik çalışmaları yapmış, pek çok insanın Hıristiyanlığa geçmesini sağlamışlardır. Dinlerine hizmet eden Süryanilerin amaçları, halihazırdaki neslin ve sonraki kuşakların Hıristiyanlıktan ayrılmasını önlemeye çalışmaktır.[66]

Bütün Hıristiyanlar içerisinde Süryani Kilisesi, bağımsız bir duruşa sahiptir. Miladi 451 yılına dek bütün Hıristiyanlarla aynı görüşlere sahip olan Kilise, Kadıköy Konsili'nden sonra yol ayrımına girmiştir. Bu çerçevede, Kadıköy Konsili'nde Doğu Ortodoksların görüşü olan "Mesih'in tam Tanrı ve tam insan doğası" ile ilgili doktrin farklılığı nedeniyle Batı kiliselerinden kopmuştur. Ardından Nasturiler, Melkitler, Maruniler, Keldaniler ile Süryani Katolik ve Protestan aileler de kopuşu sürdürmüştür.

---

[63] Öyle ki Adıyaman'ın Gerger ilçesinde doğan Mor Timoteus Mezmurlarla ilgili tefsirini burada tamamlamıştır. Bkz. Muzaffer İris, *Bütün Yönleriyle Süryaniler*, Ekol Yay., İstanbul, 2003, s. 123.

[64] İris, *a.g.e.*, s. 124.

[65] Samuel Akdemir, *İstanbul Mozaiğinde Süryaniler I*, Promat Bas.-Yay., İstanbul, 2009, s. 55.

[66] Melki Ürek, "Süryanilerin Tarihi ve Sosyolojik Yapısı", *Milel ve Nihal Dergisi*, C. 10, S. 2, Mayıs-Ağustos, 2013, s. 105.

Bütün bunlar çerçevesinde söylenebilir ki kilise monofizitliği reddeder, diyofizitliği de kabul etmez. Onlara göre Mesih, tam Tanrı ve tam insandır. Bu da açık bir biçimde Süryani Kilisesi'nin bağımsız ve kendine has bir duruşunun olduğunu göstermektedir.[67]

1.7. Kilisede Daha Önce Görev Yapan Din Adamları

Adıyaman Metropolitliğinde farklı dönemlerde, farklı ruhani kişiler hizmette bulunmuştur. İlk defa, Meryem Ana Kilisesi olarak dini hizmete açılan Mor Pavlus-Mor Petrus Kilisesi'nin kurucusu; Kadasetli Patrik Petrus'un emriyle Siverek Metropoliti Mor Atanasiyos Denho'dur. Kiliseye atanan ilk Metropolit, bugün mezarı kilisenin avlusunda olan Metropolit Mor Abhay Eyüp'tür.[68] Mor Abhay Eyüp 1719 yılında göreve başlamıştır. Son Metropolit ise 1925 yılında göreve başlayan Metropolit Mor Kurillos Mansur Rahip Hallo'dur. Bu şahsiyetlerin dışında kiliseye Elazığlı Peder İsa Ertunga Binebelli, Rahip Petrus Hana Elkas Karakulak, Kürepiskopos Gabriel Aydın hizmette bulunmuştur.[69]

"Dini Kurallarımız, Ruhsal Hazine, Teodora" adlı eserlerin sahibi olan Kürepiskopos Samuel Akdemir, 8 Ocak 1951 tarihinde Metropolit tarafından kiliseye papaz olarak takdis edilmiştir.[70]

1950 yılında Mardin Metropoliti Hanna Dolapönü, Kürepiskopos Aziz Günel'i "İncil-i Şemmas" rütbesi ile kiliseye kutsamıştır. Mezarı Hollanda'daki Mor Efrem mezarlığında bulunmaktadır.[71]

Kürepiskopos Siman Makedşoyo Eliyo, Peder Yusuf Güç ve Kürepiskopos Abdüllahad Özkaya gibi kişiler de kiliseye hizmetleri bulunan ruhaniler arasındadır.

Uzun süre boş kalan kiliseye Metropolit Yusuf Çetin tarafından 2001 yılında Melki Ürek metropolit olarak atanmıştır ve halen görevini sürdürmektedir. 1957'de Şırnak'ta doğan Melki Ürek, Deyru'l-zafaran Manastırı'nda kaldıktan sonra İstanbul'a göçmüştür. 1976'da Almanya'ya gitmiş, oradayken rahip olmaya karar vermiştir. Deyru'l-zafaran'a döndükten sonra 1979'da Mor İyavannis Efrem Bilgiç tarafından rahip olarak takdis edilmiştir. 1982'de Mor Gabriel Manastırı'na gitmiş, 1985'te Mor Timoteos Samuel Aktaş tarafından kahinlik görevine takdis olunmuştur. 12 yıl Mor Gabriel Manastırı'nda kaldıktan sonra Avrupa'ya tayin edilmiş, 1998'de Deyru'l-zafaran Manastırı'na dönmüştür. 2001 yılında Patriğin kararı ile Adıyaman merkez ve civar bölgelere, İstanbul Metropolitliğine bağlı olarak tayin edilmiştir.[72]

1.8. Kiliseye Defnedilen Ruhaniler

Bilindiği gibi Süryani Ortodoks kiliselerinde baş kâhinler, ayin kıyafetleriyle sandalyelerine oturtularak kilisenin içine defnedilir. Bu, kilisenin din adamına verdiği değeri ortaya koyan bir gelenektir. Bu gelenek Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'nde de sürdürülmektedir. Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'nin sol tarafındaki üçüncü sunakta, 1925 yılında hayata gözlerini yuman Mardinli Metropolit Mor Kurillos Mansur Rahip Hallo'nun mezarı bulunmaktadır.[73]

---

[67] Ürek, *a.g.m.*, ss. 109-110.
[68] Bkz. Ek 2.
[69] Melki Ürek, Görüşme, 07 Eylül, 2018
[70] http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=2862. (Erişim Tarihi: 10.02.2019).
[71] https://www.biyografya.com/biyografi/4299. (Erişim Tarihi: 10.02.2019)
[72] Akdemir, *İstanbul Mozaiğinde Süryaniler 1.*, s. 55.
[73] Bkz. Ek 6; Tuma Akyüz, Görüşme, 7 Eylül, 2018

Kiliselerin bahçelerinde de o kiliseye hizmet etmiş dini liderlerin mezarları bulunabilir. Bu hem ziyaretçilerin dini şahsiyetlerin mezarını rahatça bulabilmesi, hem de ruhaniye saygı için geliştirilmiş bir gelenektir. Bu bağlamda Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'nin bahçesinde, girişte sağ tarafta 1719 yılında hayatını kaybeden Metropolit Mor Abhay Eyüp'ün de mezarı vardır.[74]

1.9. Kilisede Bulunan İkonalar

Süryani Ortodoks kiliselerinde orta ana sunakta her zaman İsa'nın çarmıha gerilmiş ikonası vardır. Ancak Mor Petrus-Mor Pavlus Metropolitliğinde ana sunakta Meryem Ana ikonası bulunmaktadır.[75] Kiliselerde sunaklar haç işaretini temsil eden resimlerle süslenir. Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'nde de aynı durum söz konusudur. Kilisenin ana sunağı kademeli olduğundan, İsa'nın çarmıha gerilmiş olan ikonası -uzun olduğu için- sığmamıştır. Bu ikona, sağ taraftaki ikinci sunakta bulunmaktadır.[76] Ana sunağa Meryem Ana ikonasının konulmasının bir diğer sebebi de buranın adının daha önce "Meryem Ana Kilisesi" olmasıdır. 1872 yılındaki depremde kilise yıkılmış olsa da Meryem Ana ikonası enkazdan kurtarılmıştır. Dolayısıyla ana sunağa depremden zarar görmeden çıktığı için Meryem Ana ikonası konulmuştur. Ayrıca kilisenin girişinde, sağ duvarda başka bir Meryem Ana portresi daha vardır.[77] Sunaklar, üç farklı bölümden oluştuğu için, bu ikonaların sunağın herhangi bir bölümünde olmasında hiçbir sakınca yoktur. Çünkü, her haliyle bu üç sunağın görüntüsü, haç işaretini temsil etmektedir. Ayrıca Ana Sunak, İsa'nın çarmıha gerilişini ifade etmektedir.

Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'nde ikinci ve üçüncü sunaklar şehir dışından misafir gelen din adamlarına ayrılmıştır. Onlar geldikleri zaman burada sessizce, kendi başlarına ayinlerini yapıp dua ederler.

Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'ndeki bir diğer ikona da vaftiz ikonasıdır. Vaftizi temsil eden bu portre, vaftiz potasının üzerinde bulunmaktadır.[78]

Adıyaman Metropolitliğinde, diğer kiliselerin aksine fizikî şartlardan dolayı ikonaların bakımının yapılıp muhafaza edildikleri herhangi bir ikona odası yoktur.

İkonaların dışında Süryani Ortodoks kilise ve manastırlarında birtakım portreler bulunur. İsa ve Havarilerin resimleri bu portrelerdendir. Bunların dışında kilise ve manastırlar, adlarını hangi aziz ya da azizeden almışlarsa onların da birer portrelerini duvarlarına asabilirler.[79]

1.10. Kilisenin Yeniden İnşası ve Günümüzdeki Durumu

Adıyaman merkezde bulunan Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'nin tarihi XVIII. yy başlarına dayanmaktadır. Bu kilise ilk olarak 1701 yılında ibadete açılmıştır. O zamanki adı Meryem Ana Kilisesi'dir.

1872'lerde olduğu tahmin edilen depremden dolayı kilise yıkılarak zarar görmüş, 1883 yılında Urfa'dan gelen mimarlar kiliseyi yeniden inşa etmiştir. Kilise Urfa'daki Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'nin mimari bakımdan aynısı olduğu için bu tarihten sonra ismi Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi olarak değişmiştir. Kuruluşundan bu yana bazı dönemlerde boş kalmakla birlikte günümüze kadar ulaşmıştır ve günümüzün

[74] Tuma Akyüz ,Görüşme, 7 Eylül, 2018
[75] Bkz. Ek 4.
[76] Bkz. Ek 5.
[77] Bkz. Ek 8.
[78] Bkz. Ek 7.
[79] Tuma Akyüz.

ihtiyaçlarının karşılanması için mevcut yapılar bakım çalışmalarından geçmiştir. Resmi kurumlardan gerekli izinler alındıktan sonra 2010 yılında kilisenin yanındaki kullanılamaz hale gelen eski idare binası kaldırılarak yerine çağa uygun modern bir Metropolitlik binası inşa edilmiştir. Çevre düzenlemesi kapsamında avlular kesme taşlarla döşenmiş, yeşil alanlar ve çocuk oyun parkı oluşturulmuştur. Metropolitlik avlusunun doğu ve batı duvarları güçlendirilerek kesme taşlar ve mimari kapılarla bütünleştirilmiştir.[80] Böylece kilise hem doğuda hem de batıda olmak üzere iki ana kapıya sahip olmuştur. 2001 yılında kilisenin iç duvarları, taş dokusu ortaya çıkartılarak restore edilmiştir.[81] Zemin doğal mermerlerle örtülmüştür. Kilise damı ve tavanı mimari bir çalışmayla yalıtım sistemiyle izole edilerek ahşapla kaplanmıştır. Depreme karşı kilisenin temelleri güçlendirilmiştir. Son olarak kilisenin çan kulesi kültür varlıkları koruma bölge kurulunun onaylı projesine istinaden ileride yapılmak üzere planlanmıştır.[82]

1.11. Kilisedeki Dini ve Kültürel Hizmetler

Metropolitliğin alan merkezi Adıyaman'da olup G. Antep, Ş. Urfa, Malatya, Elazığ, Adana, Mersin ve Antakya illerini kapsamaktadır. Bu nedenledir ki "Çevre iller Metropolitliği" denilmektedir. Metropolitlikte, Metropolit Melki Ürek, Rahibe Neriman Ulus ve devlet okullarındaki eğitimlerine devam eden 5 öğrenci yaşamaktadır. Öğrenciler aynı zamanda tören ve ibadetlerde Metropolite yardımcılık görevini de icra etmektedir.

Kilisede haftanın her günü üç vakit yapılan ibadetlere ek olarak pazar günlerinde kutsal ayin icra edilmektedir. Ayrıca metropolitlik, pazar günlerinin yanı sıra azizleri anma günleri gibi özel günlerde, kültürel etkinliklere de ev sahipliği yapmaktadır. Bu dini ve kültürel etkinliklerde rol alan kız ve erkeklerden oluşan koro bulunmaktadır. Metropolit Melki Ürek'in başkanlığında; kilisenin idari işlerini yürüten bir yönetim kurulu, kadınlar kolu başkanlığı ve gençlik kolu başkanlığı görev yapmaktadır. Dini hizmetlerin yanında tarihi bir değere de sahip olan kilise, yerli ve yabancı turistlerin ziyaretlerine de açıktır. İstisnai olarak pazar günleri ibadet nedeniyle ziyaretçi kabul edilmemektedir.[83]

1.12. Kilisenin Cemaat Yapılanması

Bu Metropolitlik; 500 km alanda, yaklaşık 150 Süryani ve Ermeni aileye (Çünkü Adıyaman'da Ermenilere ait bir kilise yoktur.) hizmet vermektedir. Adıyaman ve çevresinde yaşayan Süryani ailelerin dini ihtiyaçlarını karşılayan kilise, haftanın her günü açıktır. Pazar günleri yapılan ayinler esnasında Adıyaman merkezde bulunan 7, Kahta'da bulunan yaklaşık 45, Gerger'de bulunan yaklaşık 10 ve Besni'de bulunan 1 Süryani ailesi Mor Petrus- Mor Pavlus Kilisesi'nin sunduğu dini hizmetlerden yararlanmaktadır.[84]

Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'ne Adıyaman'da yaşayan cemaat dışında farklı şehirlerden inanlılar da gelmektedir. Şanlıurfa, Gaziantep, Malatya, Elazığ, Adana, Antakya ve Mersin'de yaşayan Süryaniler, yaşadıkları şehirlerde kendilerine ait bir Süryani Kilisesi olmadığı için Adıyaman Metropolitliğine gelerek dini ibadetlerini

[80] Bkz. Ek 1.
[81] Bkz. Ek 3.
[82] Melki Ürek, Görüşme, 7 Eylül, 2018
[83] Melki Ürek, Görüşme, 7 Eylül, 2018
[84] Tuma Akyüz, Görüşme, 7 Eylül, 2018

yerine getirmektedirler. Metropolit Melki Ürek zaman zaman bu şehirlere giderek cemaat mensuplarını ziyaret etmekte ve gerekli görülen durumlarda -kilise varsa kilisede yoksa evlerde- ayin ve tören icra etmektedir.

1.13. Kilise Cemaatinin Kullandığı Bazı Özel Kelimeler

Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi cemaatinin kendi aralarında kullandıkları bazı özel kelimeler vardır. Bunlar kilise terminolojisinde yer alan ve Süryani cemaat arasında çok sık kullanılan ifadelerdir. Buna göre;

- İmanlı: Kilisenin bütün emir ve yasaklarını kabul edip hayatını temel Hıristiyan kurallarına göre düzenlemeye çalışan kilise cemaati için kullanılır. Yazılı kaynaklarda imanlı kelimesinin yerine "inanlı" tabirinin kullanıldığını da görmekteyiz. İmanlı kelimesi için Arapça olan "mümin" kelimesini kullanan eski kuşaktan insanlar olsa da günümüz Süryanileri bu kelimeyi tercih etmemektedir.
- Abuna: Süryanice olup papaz ve rahipler için kullanılan özel bir kelimedir. Peder, baba anlamına gelmektedir.
- Abun Mhalyo: Saygın, üstün, efendi anlamında Süryanice olan bu kelime, cemaat tarafından metropolitler için kullanılır.
- Kumran Mhalyo: Bu kelime de saygın, üstün, efendi anlamına gelir. Abun Mhalyo'dan tek farkı, bu kelimenin sadece patrikler için kullanılmasıdır.
- Seyyidna: Süryanice abun mhalyo ve kumran mhalyo olan kelimelerin, her ikisi için ortak olarak kullanılan Arapça şeklidir. Sadece metropolit ve patrikler için kullanılır.
- Şemmas: Papaz ve kahinlik yetkisi olan rahiplere, ayin ve törenler esnasında yardım eden kişilere verilen isimdir. Bu kişiler ayin ve törenlere başlamadan önce kilisenin düzeniyle de ilgilenirler.
- Melfono: Vaftiz olan kişiye kilise gelenek ve törelerini öğretmekle yükümlü olan ve öğretmen anlamında kullanılan bir kelimedir.
- Karibo: Vaftiz olacak çocuğa kirvelik yapan kişiye verilen bir isimdir.
- Şauşbino: Vaftiz olacak bebek erkekse, ona kariboluk edecek vaftiz babası için kullanılır.
- Şauşbinto: Vaftiz olacak bebek eğer kız ise, ona kariboluk edecek vaftiz annesi için kullanılan bir terimdir. Karibo, şavşbino ve şavşbinto hakkında daha detaylı bilgi vaftiz sırrı konusunda ele alınacaktır.
- Mor: Süryanice'de üstün, değerli, saygın, kutsal anlamına gelen bu kelime; aziz ve azizeler için kullanılan özel bir isimdir. Arapça'daki "hazreti" ve İngilizce'deki "saint" kelimelerinin Süryanice'deki karşılığıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ADIYAMAN SÜRYANİ KİLİSESİNDE İBADETLER VE SAKRAMENTLER (SIRLAR)

2.1. Süryani Ortodoks Kilisesi'nde İbadet Çeşitleri

Hıristiyanlık; başlangıçta Yahudiliğin bir mezhebi sayılmış, ilk Hıristiyanlar Yahudi mabet ve ibadetlerine devam etmişler, bu yeni cemaate katılmak için sadece İsa Mesih adına vaftiz olmak yeterli görülmüştür. İsa'nın çarmıha gerilmesi ve dirilmesinin ardından Hıristiyanlık; Yahudilikten tamamen kopmuş, İsa'nın havarileri ile son yemeği anısına düzenlenen Evharistiya Ayini, Hıristiyanları Yahudilerden ayıran temel ibadet çeşidi olmuştur. Öte yandan Hristiyan kutsal kitabında İsa'nın ibadet hususunda tavsiye ettiği dini uygulamada bir açıklık olmamakla birlikte, dua konusunda telkinleri bulunmaktadır.[85] Hıristiyanlıkta duaya dayalı ayin usulünün, İznik Konsili'nde (325) konu edildiği bilinmektedir. Tanrı'ya varmanın ve onu tanımanın yolu, Tanrı (Baba), İsa (Oğul) ve Kutsal Ruh ile yapılan dua ile mümkün görülmüştür. Hıristiyanlıkta ibadetin yegane kaynağı Tanrı'dır, amacı da Tanrı'da birleşmektedir. Bazı ibadetler ferdi olarak yapılır. Toplu ibadet esnasında cemaat, Tanrı'nın tecessüm etmiş hali olan kilisede, Tanrı adına ve onun için hizmet görür.[86]

Dua, insan aklının Tanrı'ya yönelmesi ve ruhsal sözlerle isteklerini ona sunmasıdır. Dua ile Tanrı'ya tapılmakta, ihtiyaç ve şükranlar arz edilmektedir. Bu bakımdan dua, en yararlı ve en önemli görevdir. Başlangıçta Tanrı'ya dua ile sığınmaya ve dua kurallarına uymaya insanları teşvik eden husus, doğal zekanın ışığı ve peygamberlerin öğütleridir. Zamanı gelince Tanrı, kendi sözcüsünü (İsa Mesih'i) ilahi bir öğütçü ve kurtarıcı olarak dünyaya göndermiştir. O da insanlara en yetkin ilahi kuralları ve gerçek tapınmayı öğretmiştir.[87]

Dua, kişinin yüreğini Tanrı'sına açması, bütün varlığını ona sunmasıdır. Dua; Tanrı'yla iletişim sağlamaktır, aynı zamanda kul ile efendisinin buluşmasıdır. Dua, ruhi açıdan büyümek, Tanrı ile konuşmak ve Tanrı'nın gücünü görmektir. O; insanın varlığına güç vermekte, ruhi istekle doldurmaktadır. Kişi, dua isteğini yitirirse manevi açıdan güçsüz düşmekte ve korkak biri haline gelmektedir. O zaman dua, ruhun hayat kaynağıdır denilebilir. Dua terkedilirse bereketin pınarı kesilmekte, kişi ruhi açıdan uyanık olmazsa düşman gelmekte ve yüreklere istediği kötülükleri ekmektedir. Dua, yüreklerin bekçisi ve ruhların temizleyicisidir. Bu sayede doğru olmayan düşüncüler, akıldan kovulabilmektedir. Bekçisi, yol göstericisi ve ruhi silahları olmayan yürek, düşmanın oklarına hedef olmaktadır. Dua; erdemliliğin anası, dini duyguların ve bereketlerin kaynağı, gururlu ruhların iyileştiricisi, ruhi bir savaş veren kişinin kazandığı zafer, kazanılan zaferin bayrağı, paklığın işareti,, zayıfların gücü, yoksulların zenginliği, sıkıntı içindekilerin sığınağı ve suçluların arabulucusudur.

Duaya başlanmadan önce bir an için Aden Cenneti düşünülmelidir:

> İnsan o cennette mutlu bir hayat sürüyordu. Ancak Allah'a karşı işlediği suç yüzünden, onurlu giysilerinden oldu. Sefil ve perişan bir şekilde cennetten kovuldu. Bu sebeple suçlar hatırlanmalı ve ezik bir yürekle ağlanmalıdır. Şu da bilinmelidir ki; insanı semavi egemenlikten kovan ve Allah'tan uzaklaştıran günahtır. Haç üzerinde gerilmiş, İsa Mesih'in önünde

[85] *Matta* 6:6-8
[86] Nihat Durak, *Süryani Ortodoks Kilisesinde İbadet*, Rağbet Yay., İstanbul, 2011, s. 41.
[87] Samuel Akdemir, *Ruhsal Hazine Dua Kitabı*, Arr Mat., İstanbul, 1989, s. 15.

durulduğu düşünülmeli, onun son günde bütün insanları yargılamak üzere kuracağı korkunç adalet divanında eninde sonunda yargılanacağı hatırdan çıkarılmamalıdır. Eğer o günden Salihler korkuyorsa, günahkarların hali ne olacak? Bundan dolayı Tanrı'nın huzurunda dua edilirken, insanın kendini suçlu görmesi ve o bilinen gümrükçünün yaptığı gibi, büyük bir saygıyla ve alçakgönüllülükle duaya başlanılmalıdır.[88]

Duanın gerekliliğine ilişkin insanlara ışık tutan *Tevrat* ve *İncil* ile kutsal yaşamları vasıtasıyla insanlara öncülük eden Tanrı'nın adamlarıdır.

Eski Anlaşma'nın *Tesniye* kitabı dua konusunda şunlara yer vermiştir: "*Rab Allah'ını bütün kalbinle, bütün aklınla seveceksin*"[89] "*Ey Allah'ın kulları, Allah'a hamdedin, Rabbe hamdedin*"[90] "*Ey duaları kabul eden yüce Allah, bütün insanlar sana sığınır.*"[91]

Yeni Anlaşma'da şöyle bir ifade vardır: "*Uyanık durup dua edin*."[92] "*Duaya uyanın ve şükür ile ona devam edin*"[93] Böylece her iki anlaşmada da Tanrı'nın adamlarının biricik arzularının, Tanrı'ya tapınmak ve dua etmek olduğu söylenmiştir.

Aslında Tanrı, herkesin neye ihtiyaç duyduğunu bilmektedir. Kulları daha istemeden, karşılıksız olarak onların tüm arzu ve ihtiyaçlarını yerine getirmektedir. Çünkü o her şeye kadirdir. Buna rağmen Tanrı, arzu ve istekleri kendisinden yalvarılarak istenmesini arzular; bu da verdiği iyilikleri, minnet ve şükürle karşılamak içindir. Zira Tanrı'nın iyilikleri takdir edilmediği zaman, insanın mantık ve iradeye sahip olmayan diğer varlıklardan hiçbir farkı kalmamaktadır: "*Bundan böyle; alabilmek, bulabilmek ve kapıyı çalabilmek için mutlaka yüce Tanrı'ya sığınarak dilemeli, aramalı ve kapıyı çalmalıyız. Çünkü dileyen alır, arayan bulur ve kapıyı çalana çaldığı kapı açılır.*"[94]

İnsanın üç azılı düşmanı vardır. Bunlar, şeytan, insanın kendisi ve aldatıcı dünyadır. Bunlara karşı koymak için kullanılabilecek üç yöntem vardır. Şöyle ki: Şeytana karşı dua, insanın kendi nefsine karşı oruç ve dünyaya karşı sadaka. Buna göre insanın Tanrı'ya, kendisine ve kardeşine karşı üç görevi vardır: Dua ile Allah'a, oruç ile kendisine ve sadaka ile komşusuna karşı yükümlülük. Bu manada Süryaniler için oruç, sadaka ve dua çok önemlidir.

Sesli ve sessiz olmak üzere 2 türlü dua vardır. Sessiz dua, zihinsel olarak yapılıp ruhsal tatmin oluştururken; sesli dua, içten gelen ve açık bir ifade ile söylenen hamd, şükür ve dilek sözleridir.

Tanrı, her zaman için sonsuz sevgisini, erdemlerini, insanların kalplerine doldurmaya hazırdır; bunun için insanların içtenlikle Davut Peygamberin söylediği gibi "*Beni zufa ile temizle de günahtan arınayım* "[95] demesi lazımdır. Ayrıca insanlar, İsa Mesih'in egemenliğinin tüm dünyaya yayılması, kiliseler arasında birlik ve beraberliğin sağlanması ve bütün insanların barış ve huzur içinde olması için Tanrı'ya sığınmalıdır.

Dua, Tanrı ile konuşmak olduğuna göre kişi, aracısız olarak onunla konuşurken düşüncülerini bir araya toplamalıdır. Dağınık düşünceleri toplamak kolay değildir ancak sıkı bir eğitim ve gerçek bir tapınmadan sonra dağınık düşünceler bir araya gelebilmektedir. İmanlı bir kimse, temiz bir yürek ile Tanrı'ya tapındığı takdirde, çok

[88] Durak, *a.g.e*, ss. 49-50.
[89] *Tesniye* 6:13,10:20.
[90] *Mezmurlar* 113.
[91] *Mezmurlar* 65:2.
[92] *Matta* 26:41.
[93] *Korintoslular* 4:2.
[94] *Matta* 7:7.
[95] *Mezmurlar* 51:7.

değerli bir duaya erişmiş olmaktadır. İnsanın böyle bir hazırlığı yoksa, düşüncüleri temizleninceye kadar duaya ısrarla devam etmelidir. Zira emeksiz hiçbir iş yetkin olamaz ve esaslı bir boyuta varamaz.[96]

Süryanilere göre dua terkedilirse mümin kendinde büyük bir gevşeme hissetmektedir, sonra da tembellik onu ele geçirmektedir. Bu durumda insanın istekliliği zayıflamakta ve kutsal ruhun sıcaklığını, semavi şeylere duyduğu isteği, manevi çevikliği ve iyi niyetini yitirmektedir ve yüreği kötü arzulara teslim olmaktadır. Eğer böyle olursa her türlü kutsal davranış, sevinç ve esneklik yok olup gitmektedir. İnanlının gevşediği bir anı yakalayıp da dünyevi arzular onu çepeçevre sararsa ya da dünyevi gurura kapılıp aldanırsa hemen dua etmelidir, çünkü sadece dua aracılığı ile günah bağlarından kurtulabilir.

Duanın bırakıldığı durumlarda Tanrı'nın lütfu kişiden uzaklaşmaktadır. Duasız kalmak, kişinin onun armağanlarından ve yüce lütfundan yoksun kalmaktır. [97] "*Tanrı mübarek olsun. Çünkü duamı geri çevirmedi ve benden inayetini esirgemedi.*"[98]

Dua, Tanrı'nın hoşuna gitmeli; yücelmesine, egemenliğinin yayılmasına ve onun iradesine uygun olarak tüm iyiliklerin çoğalmasına yönelik olmalıdır. Çünkü bedensel arzulara ve dünyanın geçiciliğine yönelik dua, sonuçsuz kalmaktadır. Bunun için Tanrı şöyle demektedir: "*Diliyorsunuz ama, alamıyorsunuz, çünkü ne dilediğinizi bilmiyorsunuz, putperestler gibi sözcükleri tekrarlamayın*"[99]

Esaslı duanın temeli imandır. Her şeyden önce dualar sarsılmaz, sağlam bir inanca bağlanmalıdır; böyle olursa istekler elde edilebilir: "*Bunun için size derim: dua ederken her isteğinizi alacağınıza inanın ve size olacaktır*" [100] Yakup peygamber de bununla ilgili olarak şunları söylemektedir: "*Her kim dua ederken bir şey istiyorsa, şüphe etmeden imanla istesin. Çünkü şüphe eden adam, rüzgar ile sürüklenen deniz dalgasına benzer.*"[101] Dualar sağlam bir inanca bağlanmalıdır. İstenilen şeylerin hemen olmadığı ya da arzulanan şeylerin yerine gelmediği durumlarda insan ümitsizliğe kapılmadan duaya devam etmelidir.

Tanrı, belirli bir süre duaları kabul etmezse bu durumda onun duaların farkında olmadığı veya insanları ihmal ettiği düşünülmemelidir. Duaların kabul edilmemesinde farklı bir ilahi amaç olabilir. Zira Tanrı, istekleri hemen yerine getirirse insanlar bunu önemsememiş olabilmekte ya da nankörlük yapabilmektedirler. Belki de istenen şey, insanın yararına değil zararına olduğu için Tanrı bu istekleri kabul etmemiştir veya istenen şey, onun iradesine ve kutsallığına aykırı olabilir. Bunun için ruh ve hakikat ile dua eden kimse, Tanrı'nın büyüklüğü ile bağdaşmayan bir itirazda bulunmamalıdır. Ancak onun kendisine uygun gördüğü yöntemi şükür ile kabul etmelidir. Her gün Rabbani duada okunan ayette olduğu gibi: "*Göklerde olduğu gibi, yerde de senin istemin olsun!*" denmelidir.[102]

Edilen dua yüreğin en derinlerinden gelmelidir. Yalnızca dudaklar ile edilen dua kanadı kırık kuşa benzemektedir. Kanadı kırık kuş, yalnızca bulunduğu çevrede yürüyebilmektedir. Dudakları ile dua eden kişi, dua ettiği yerde kalmaktadır. Tanrı, şatafatlı cümlelerle, süslü kelimeler ile ilgilenmez. Çünkü, O ruhtur ve ona tapınanların ruhta ve hakikatte tapınmaları gerekmektedir.[103]

---

[96] Akdemir, *Ruhsal Hazine Dua Kitabı.*, ss. 19-27.
[97] Habib Circis, *Takva Sırrı*, Zafer Mat., İstanbul, 1998, ss. 138-141.
[98] *Mezmurlar* 66:20.
[99] *Matta* 6:2-7.
[100] *Markos* 11:24.
[101] *Yakup'un Mektubu* 1:6.
[102] Akdemir, *Ruhsal Hazine Dua Kitabı*, ss. 30-33.
[103] *Yuhanna* 4:24.

2.1.1. Günlük İbadetlerden Dua ve Namaz

Süryani Ortodoks Kilisesi'ne göre namaz, iman edenin Tanrı'ya niyazıdır. Namaz kılmak, Süryaniler için en gerekli ibadettir.[104] Namaz; mümin bir kimsenin Tanrı'ya niyaz ve şükranlarını sunarak tapması, nimet ve rahmetlerini dilemesidir.

Bireysel ve toplumsal olarak kılınabilen namazı Süryaniler, Tanrı ile kul arasında bir söyleşi olarak görmektedir. Bu söyleşi sayesinde inanan kimse, bir taraftan tüm arzu ve dileklerini Tanrı'ya arz etmekte, diğer taraftan Tanrı'nın kendisine verdiği nimet ve bereketlerden dolayı derin minnet ve şükranlarını sunmaktadır. Başka bir deyişle namaz, Tanrı'nın kaynağından namaz kılanın kalbine doğru uzanan bir kanaldır. Bu kanal ile Tanrı'nın ilhamları ve tüm iyilikleri insanın kalbine akmaktadır. Böylece kişi bedensel ve ruhsal olarak güçlü, bereketli ve mutlu olmaktadır.[105]

Namaz; ruhun gıdası, iyi ilhamların kaynağı ve tüm erdemlerin başıdır. Namaz yalnız sıkıntıya düşüldüğü zaman değil, rahat ve mutlu anlarda da kılınmalıdır. Çünkü Süryaniler bakımından namaz, insanı felaket ve belalardan koruduğu gibi mutluluğun devamını da sağlamaktadır.[106]

Bireysel olarak yapılacak dua ve namazlarda Tanrı'nın huzurunda olmanın gerektirdiği saygınlık ve huşu dışında hiçbir kural yoktur. Ancak kilisede kılınacak toplu namazlarda, cemaatin yekvücut olarak büyük saygınlık ve iman ile Tanrı'ya hamd ve şükrederken, belli bir disiplin olması gerekmektedir.[107]

Bu kuralları koyan kilisenin güttüğü tek amaç; toplu halde ve bir düzen içinde Tanrı'ya dua etmek, Yesu Mesih'in ilahi öğretisini tanıtmak, insanlara birbirini sevmesini ve saymasını öğretmek ve yardımlaşmayı aşılamaktır. Bu sosyal kurumun vazgeçemediği katı kuralı, Tanrı'nın emirlerinden ilham alarak kilisede, evde, yolculukta ve işteyken, gösterişten uzak olmak kaydıyla Tanrı'ya hamd ve şükretmektir.[108]

Kilise, Kutsal Ruh ilhamıyla peygamberlerin izinden giderek dua kurallarını yetkili Aziz Elçilerden almıştır. Aziz Elçiler, duaya bir düzen getirerek altı bölüme ayırmışlardır. Buna kilise profesörleri tarafından bir bölüm daha eklenmesi ile dua yedi bölüme çıkmıştır. Böylece, Davut Peygamberin dediği gibi "*Senin adil hükümlerin için günde yedi kez sana hamdedeceğim*."[109] sözü yerine gelmiş olmaktadır. Ebu'l- Farac, yazdığı *İthikun* adlı kitapta "*Tanrı'nın kulları, melekler gibi günde yedi kez Tanrı'ya tapınırlar.*" demektedir. Günde 7 kez edilen dualar şunlardır: Akşam duası, yatsı duası, gece yarısı duası, sabah duası, sabah saat dokuz duası, saat on iki duası ve ikindi duasıdır.

7 vakit namazın oluşma şekli şu süreçlerden geçmiştir: Kutsal kitaba göre Aziz Elçiler, her gün saat altıda dua ediyor; Petrus ve Yuhanna, saat dokuzda dua etmek için duaya çıkıyor; Pavlus, Vesila, zindandayken gece yarısı dua ediyordu. Aynı zamanda akşam dualarını etmeden uyumaz ve sabah dua yapmadan herhangi bir işe başlamazlardı.[110]

Ancak zamanla herkesin aynı imkânlara sahip olamaması ve namaz kılmanın alışkanlık haline getirilebilmesi için M.S. 325 yılında Nikiya'da 318 üye ile toplanan

---

[104] Hanna Dolapönü, *Türk Süryani Kadim Kilisesinin Mesihsal Öğretimi*, Hikmet Bas., Mardin,1952, s.10.
[105] *Süryani Kadim Namaz ve Ayin Kitabı*, Numune Bas., İstanbul, 1986, s. 9.
[106] *Süryani Kadim Namaz ve Ayin Kitabı*, s. 9.
[107] *Süryani Kadim Namaz ve Ayin Kitabı*, s. 9.
[108] *Süryani Kadim Namaz ve Ayin Kitabı,* s. 9.
[109] *Mezmurlar* 119:164.
[110] Akdemir, *Ruhsal Hazine Dua Kitabı*, ss. 4-36.

Sansinotta, bu mecburiyet günde 7'den 4'e indirilmiştir. Bu indirim, günde 4 defadan fazla kılmak isteyenler için bir engel teşkil etmemektedir.

Halen yürürlükte olan kilise kurallarına göre sabah, öğle, akşam ve yatsı olmak üzere günde 4 defa namaz kılınmaktadır. Günde 4 defa namaz kılma imkanını bulamayan müminlerin zorunlu olarak edilmesi gereken duaları ihmal etmemeleri gerekmektedir.[111]

Süryaniler diğer Hıristiyan kiliselerinden farklı olarak secdeli namaz kılan tek kilisedir. Namazda kıble yönü doğudur. Namaz dua ve secde olmak üzere iki bölümden oluşur. İslam dinindeki secdeye benzeyen secde yapılırken erkekler ön safta, rahibeler ve kadınlar arka safta yer alırlar. İslam'daki namazdan farkı namazın rükusunun olmamasıdır.[112]

Süryani Ortodokslar, kiliseye giderken ve bütün namazlarına ve dualarına başlarken aşağıdaki duayı etmektedir:

> Evine girdim Rab Allah, yüksek mekânının önünde secde kıldım, Göksel Kral, sana karşı işlediğim tüm günahları bağışla."[113]Ardından Haç çıkartarak dua ve namaza başlarlar. Haç çıkarma, Hristiyanlar için Yesu Mesih'in ebedi fedakârlığını belirten bir simgedir. Bu dayanağa saygı göstermek; imandan gelen özleyiş ile ona minnet ve şükranların belirtilmesinin bir ifadesidir. Haç işareti çıkarırken, sağ elin üç büyük parmağını birleştirerek önce alına, sonra bağıra, daha sonra sol ve sağ omuzlara ve göğüse götürerek şöyle denir. "Baba, Oğul ve Kutsal Ruh, Bir Allah'ın adına Amin.[114]

Kilise, ibadetlerinin büyük bölümünde kamerî takvimi kullandığından günün ilk namazı olarak akşam namazı kılınmaktadır. Çünkü günün başlangıcı akşamdır. Akşam namazı; köylerde, eski adet üzere gün batarken, büyük şehirlerde ise saat 17:00'da kılınmaktadır.[115] Akşam namazı ve duası, Tanrı'nın insanları günün yorgunluğundan akşam istirahatine kavuşturduğu için gerçekleştirilen bir ibadettir.[116]

Akşam namazı 6 bölümden oluşmakta; 1, 2, 3 ve 5. bölümlerde takdis duası ve Rabbani dua okunmaktadır. Takdis duası şu şekilde edilmektedir: "*Kutsalsın ey Allah, Kutsalsın ey güçlü, Kutsalsın ey bizim için Haç'a gerilen, bize merhamet eyle.*" Ancak oruç ve perhiz günlerinde takdis duası değişmektedir. Bu günlerde bir kez secde yapılarak Haç işareti sembolize edilmekte ve dua şu biçimde tamamlanmaktadır: "*Yarab bize merhamet eyle, Yarab bize acı, Yarab hizmet ve dualarımızı kabul buyur, bize merhamet eyle, sana hamd ey Allah, sana hamd ey yaratıcı, sana hamd ey kullarına acıyan göksel Mesih Kral. AMİN.*"

> Rabbani duadaki cümleler farklıdır: "Ey göklerde olan babamız, adın kutsal olsun, hükümdarlığın gelsin, gökte olduğu gibi yerde de senin iraden olsun. Gerekli ekmeğimizi bugün bize ver. Bize kötülük edenleri bağışladığımız gibi sende suçlarımızı bağışla ve bizi denenmeye verme

[111] *Süryani Kadim Namaz ve Ayin Kitabı*, ss. 9-10.
[112] Kadir Albayrak, Yaşayan Dünya Dinleri, DİB. Yay., İstanbul, 2007, s. 148.
[113] *Kutsal Ayin Esnasında Söylenen Bazı Dua ve İlahiler*, İstanbul ve Ankara Süryani Ortodoks Metropolitliği Yay., İstanbul ,2012, s. 5.
[114] *Süryani Kadim Namaz ve Ayin Kitabı*, s. 11.
[115] Durak, *a.g.e.*, s. 117.
[116] Akdemir, *Ruhsal Hazine Dua Kitabı*, s. 135.

ancak bizi kötüden kurtar çünkü egemenlik, güçlülük ve yücelik, sonsuza denk senindir. AMİN.[117]

4. bölümde Yesu Mesih ilahisi ile birlikte takdis duası ve Rabbani dua da okunmaktadır. Rabbimiz Yesu Mesih ilahisi ise şöyledir: "*Ey rabbimiz… günahkarız merhamet kapımızı yüzüne kapatma, sen bağışlayıcısın, erişilmez sevgin ile yücelerden geldin, ruhsal fedakarlığın ile bizleri günahlarımızdan kurtardın sana hamd ve şükürler olsun*."[118]

6. bölümde akşam ilahisi, Rabbin Görkemliği ve Rabbani dua okunmaktadır. "Akşam İlahisi" ise şöyledir:

> Yüce Allah'ın sağında oturduğumuz rabbimiz, merhametin ile bizleri koru./Duamıza kulak ver ve sesimizi duy yegane kurtarıcımız ve tek umudumuz sensin./Bize sakin bir gece ve rahat bir uyku ver./Her iki yaşamda günahlarımızı bağışla zira güçlüsün, kudretlisin sana sığınanlara yakınsın./Sağ elinle bizleri koru, bize huzur ve güvence ver./Meryem Ananın ve tüm Azizlerin duaları ile bizlere mutlu bir yaşam ver./Rabbin görkemliği kutlu olsun. (Üç defa)/Ey Kutsal Üçlü, bize merhamet eyle. (Üç defa)/Tapınan adın kutlu olsun. Sana hamd, sana şükürler olsun.[119]

Rabbin Görkemliği duası da şöyledir: "*Rabbin görkemliği yüceliği kutlu olsun. (Üç defa)/Ey tapınılan kutsal üçlü bize merhamet eyle. (Üç defa)/Tapınılan adın kutlu olsun, sana hamd sana şükür olsun.*" Son olarak iman yasası, Meryem Ana ve Azizlerin yardım duaları okunarak akşam namazı tamamlanmaktadır. İmam yasası şudur:

> Yeri ve göğü, görünen ve görünmeyen tüm varlıkların Yaradanı, her şeye Kadir tek peder Allah'a inanıyoruz. Bütün asırlardan önce, Allah'tan doğmuş, Allah'ın biricik oğlu Rab İsa Mesih'e inanıyoruz. O ki nurdan nur, gerçek Allah'tan gerçek Allah'tır. Doğmuş ama yaratılmış olmayıp baba ile aynı özdendir ve her şey onun vasıtasıyla olmuştur. Biz insanlar için ve kurtuluşumuz için gökten inmiş, kutsal ruhtan vücut bulmuş ve Bakire Meryem Ana'dan doğmuştur. Kontiyos Platüs günlerinde bizim için acı çekmiş, Haç'a gerilmiş, gömülmüş ve üç gün sonra göğe çıkmıştır. O, Baba'nın sağında oturmaktadır. Dirileri ve ölüleri yargılamak için büyük izzetle tekrar gelecek ve onun egemenliği son bulmayacaktır. Babadan gelen, baba ve oğul ile tapınılan her şeyin hayat tapınağı Rab Kutsal Ruh'a inanıyoruz. O ki; peygamberler, elçiler, kutsal, evrensel ve elçisel tek bir kilise aracılığı ile konuşmuştur. Günahların bağışlanması için tek bir vaftizi kabul ediyoruz. Ölülerin dirilişini ve gelecek dünyadaki yeni hayatı bekliyoruz. AMİN.[120]

Meryem Ana yardım duası da şöyledir: "*Selam sana ey Allah'ın lütfuna ermiş. Bakire Meryem Ana, rab seninledir. Kadınlar arası seçkinsin Rabbimiz Yesu Mesih'in Aziz Validesi, her an için ve özellikle ölüm saatinde günahlarımızın bağışlanması için dua et. AMİN*."

Azizlerin yardım duası da şu biçimde yapılmaktadır: "*Ey Allah'ın lütfuna erişen peygamberler, azizler, şehitler, günahın vuruşlarından korunmamız için, bizim için Rab Allah'a niyaz edin. AMİN.*"

---

[117] *Süryani Kadim Namaz ve Ayin Kitabı*, ss. 10-11.
[118] *Süryani Kadim Namaz ve Ayin Kitabı*, s. 16.
[119] *Süryani Kadim Namaz ve Ayin Kitabı*, s. 17.
[120] Melfono Zekay Demir, *Süryani Kilisesinde Dua Vakitleri*, Anadolu Ofset Bas., İstanbul, 2012, ss. 151-152.

"Settar Namazı" adı da verilen yatsı namazı 2 bölümden oluşmaktadır.[121] Bu namaz, kötü düşüncülerden ve karanlık işlerden korunmak için kılınmaktadır.[122] 1. bölümde takdis duası ve Rabbani Dua, 2. bölümde akşam ilahisi, Rabbin Görkemliği ve Rabbani dua okunmaktadır. Bu bölüm akşam namazının son bölümü ile aynı şekilde gerçekleşmektedir. Bu namazın sonunda da iman yasası, Meryem Ana ve Azizlerin yardım duaları okunmaktadır.

Sabah namazı güneş doğarken, gündüz nuruna eriştiren Tanrı'ya şükretmek için kılınmaktadır.[123] Sabah namazı, öğleden evvel kılınan namazlarla birleştirilmiş olması nedeniyle 10 bölüme çıkmıştır. Birinci bölümde, yüceltme duası, takdis duası ve Rabbani dua okunmaktadır: "*Kutsaldır, Kutsaldır, Kutsaldır; o güçlü Allah ki, gökler ve yeryüzü onun yüceliğine hamdler sunar. Rabbin adına gelmiş ve gelecek olan kutludur. O en yücelerde kutlanır.*"[124]

2 ve 3. bölümlerde Rabbin Görkemliği duası ve Rabbani dua; 4. bölümde sabah ilahisi, takdis duası ve Rabbani dua okunmaktadır. Sabah İlahisi şöyledir:

> Yücelerde Allah'a hamd, yer üstünde huzur ve selamet. İnsanlara umut ve inanç. Ey bütün varlıkları kapsayan, yaratıcı göksel peder. Seni kutluyoruz, sana tapıyoruz, büyüklük ve yüceliğine hamdlar okuyoruz. Ey biricik Yesu Mesih Rabbimiz ve Kutsal Ruhu. Ey bütün dünyanın günahını taşıyan göksel pederin sözcüsü ve biricik oğlu, bize merhamet eyle. Ey babasının sağında izzetle oturan ve günahkarları bağışlayan, bize acı ve merhamet eyle, ey göksel pederin ışığı Rab Yesu Mesih, yegane azizlik senin ve kutsal ruhunundur. Ezeli kutsal ismine her an hamd ve şükürler sunarız. Ey atalarımızın rab Allah'ı, sonsuzluğa dek kutlusun ve yalnız sana hamdlar yaraşır. Zira yücelik ve övgüler yalnız sana, Biricik Oğluna ve Kutsal Ruhuna yakışır. Ey gerçeğin kaynağı yüce Allah, ebediyen sana hamd olsun. AMİN.

5. bölümde takdis duası ve Rabbani dua; 6. bölümde şükür duası, takdis duası ve Rabbani dua okunmaktadır. Şükür duası şöyledir:

> Ya Rab sabahleyin lütuf ve nimetlerini şükranla anmak, yüce adına terennüm etmek ve geceleri emniyetine güvenmek bana mutluluk verir. Ya Rab sabah vaktinde sana sığınıyorum, dualarımı kabul eyle. Ya Rab kullarına acı ve bizleri bağışla. Kutsal ismin için sağ elinle bizi kolla ve sağlık ver. AMİN.

7, 8 ve 9. bölümlerde takdis duası ve Rabbani dua; 10. bölümde takdis duası, Rabbani dua "Meryem Ana'nın dualarıile" ilahisi okunmaktadır. Bu ilahi şöyledir:

> Meryem Ana ve tüm Azizlerin duası ile/Yüceliğini kutluyoruz./Ey yüce Allah'ın sözcüsü,/Ve biricik oğlu Sen./Bakire Meryem'den tenlenen/Hayat ve kurtuluşumuz için/Haç'a gerilen,/Ancak ölmeyen/Özde yaşayıp ölümü yenen./Sen yüce Mesih/Ata, oğul, kutsal ruh üçlüsünün teki/Bize merhamet eyle.

Bu ilahiden sonra iman yasası, Meryem Ana ve Azizlerin yardım duaları okunarak sabah namazı bitirilmektedir.

Öğle namazı saat 12:00'da, güneş tam tepedeyken kılındığı için "On İkinci Saat Namazı" olarak da isimlendirilmektedir.[125] Öğle namazı, Mesih'in Haç'a gerildiğini

[121] Durak, a.g.e., s. 127.
[122] Akdemir, *Ruhsal Hazine Dua Kitabı*, s. 35
[123] Akdemir, *Ruhsal Hazine Dua Kitabı* , s. 35.
[124] *Süryani Kadim Namaz ve Ayin Kitabı,* s. 10.
[125] Durak, *a.g.e.*, s. 136.

anımsamak ve bu uğurdaki sonsuz sevgi ve fedakarlığını şükür ile karşılamak için kılınmaktadır.[126]

Öğle namazı 1 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümde takdis duası ve Rabbani dua bir arada okunmaktadır. Bu iki dua, normal günlerde 6 kez tekrarlanmakta, sonunda iman yasası, Meryem Ana ve Azizlerin yardım duaları okunarak ibadet sonuçlanmaktadır. Ancak oruç günlerinde bu dualara "Meryem Ananın Duaları ile" ilahisi eklenir.[127]

Gece yarısı namazı uykudan kalkılıp kılınması bakımından Müslümanların teheccüt namazına benzemektedir. Bu namaz, İsa Mesih'in haça gerileceği günün arefesinde, o geceyi İsa'nın dua ile geçirdiğini anımsamak ve kötülerin gücünden korunmak için uykudan uyanmak suretiyle kılınmaktadır.[128] Bu namaz 4 bölümden oluşmaktadır. 1. bölümde yüceltme duası, takdis duası ve Rabbani dua; 2 ve 3. bölümlerde Rabbani dua; 4. bölümde takdis duası ve Rabbani dua okunmaktadır. Ardından iman yasası, Meryem Ana ve Azizlerin yardım duası okunarak gece yarısı namazı son bulmaktadır.

Sabah namazı, saat 09:00'da kılındığı için "kuşluk namazı" adıyla da anılmaktadır. Bu namaz, İsa Mesih'in dövüldüğünü ve ölüme mahkum edildiğini, insanlar için çektiği acıları anımsamak ve öbür dünyada genel yargıdan kurtulmak için kılınmaktadır.[129] Sabah namazı 1 bölümden oluşmakta, bu bölümde de yüceltme duası, takdis duası ve Rabbani dua okunmaktadır. Namaz, iman yasası, Meryem Ana ve Azizlerin yardım duası okunarak son bulmaktadır.

İkindi namazı, öğle namazı ile akşam namazı arasında, Mesih'in ölüm saatini hatırlattığı için insanları, sonsuz yargıdan kurtarması ve tüm ölüleri sağ tarafına yerleştirilmesi dileği ile kılınmaktadır.[130] İkindi namazı da 1 bölümden oluşmakta, sabah namazı gibi kılınmaktadır.

Bütün bu namazlar Süryani Ortodoksların günlük ibadetleri arasındadır.

Bunların dışında bir de pazar günleri sabah ve akşam olmak üzere 2 kez ibadet edilmektedir. Pazar sabahına özel yapılan, ismi "pazar sabahı duası" olan bir dua vardır. Bu dua 6 bölümden oluşmaktadır. 1, 5 ve 6. bölümlerde takdis duası ve Rabbani dua; 2 ve 3. bölümlerde Rabbani dua; 4. bölümde pazar sabahı duası, takdis duası ve Rabbani dua okunmaktadır. Pazar sabahı duası şöyledir:

> Yücelerde Allah'a övgüler, yeryüzünde, insanlara esenlik, barış ve iyi umut. Seni övüyoruz, seni kutsuyoruz, sana tapıyoruz, sana övgü sözleri yükseltiyoruz. Görkemliği'nin büyüklüğü sana şükrediyoruz. Yaradan rab. Göksel kral. Herşeye Kadir Baba Allah. Rab Allah, Biricik Oğul, İsa Mesih Kutsal Ruhla Birlikte. Rab Allah, Allah'ın kuzusu, Babanın Oğul ve Sözü. Dünyanın günahlarını taşıyan, ki taşıdı, bize merhamet eyle. Dünyanın günahlarını taşıyan, ki taşıdı, bize kulak ver ve dileklerimizi kabul et. Babasının sağında görkemle oturan, bize acı ve merhamet eyle. Çünkü, yalnız Sen kutsalsın, yalnız Sen Rabsin, İsa Mesih Kutsal Ruhla birlikte. Ey Baba Allah'ın Görkemi, bütün zamanlarda ve hayatın bütün günlerinde seni kutluyorum. Keza, sonsuza dek kutlu olan kutsal ismini kutluyorum, o ki vardır ve sonsuzlara dek daim olacaktır. Kutlusun her şeye kadir, Rab Atalarımız Allah'ı ve senin ismin övülür ve övgüler ile yüceltilir, sonsuzlara

[126] Akdemir, *Ruhsal Hazine Dua Kitabı*, ss. 35-36.
[127] *Süryani Kadim Namaz ve Ayin Kitabı*, s. 13.
[128] Akdemir, *Ruhsal Hazine Dua Kitabı,* s. 35.
[129] Akdemir, *Ruhsal Hazine Dua Kitabı* , s. 35.
[130] Akdemir, *Ruhsal Hazine Dua Kitabı,* s. 36.

> dek. Övgü sana yakışır, ululuk sana layıktır, yücelik sana özgüdür. Ey bütünün Allah'ı, Gerçeğin Babası, Biricik Oğul İle Birlikte, Kutsal Ruh Eşliğinde. Şimdi ve her zaman, sonsuzlara dek. AMİN.[131]

Pazar günü yapılan ibadet Süryaniler için çok önemlidir. Çünkü Pazar günü Tanrı'nın dünyayı yarattığı haftanın ilk günü olması, İsa'nın çarmıha gerilişinin ertesinde dirildiği gün ve dirildikten sonra elçilerine ve Emaus şakirtlerine göründüğü ilk gün olması sebebiyle kutsaldır.[132] Bu önemden dolayı her Süryani, temiz olarak ve giyimine itina ederek kiliseye gelmek durumundadır. Bazı mezhepler senede birkaç defa pazar ayinine katılmayı yeterli görürken Süryaniler, kiliseye bağlılıkları nedeniyle bu ibadeti imkanlar dahilinde sürekli olarak, kiliseye gelmek suretiyle yapmaktadırlar. Süryanilikte pazar gününe verilen önem, bugünün İsa'nın diriliş günü olarak kabul edilmesinden kaynaklanmaktadır. Pazar günü yapılan ibadetle ekmek-şarap (Evharistiya) ayini ile İsa'nın manevi vücuduna iştirak edilmiş olacağına inanılmaktadır. Pazar sabahı duasının ardından ekmek-şarap ayini mutlaka kilisede ve kahin nezaretinde gerçekleştirilmektedir. Pazar ibadetinde Süryani kutsal kitabından parçalar, ilahiler okunmakta; dua edilmekte, vaazlar verilmektedir.[133]

Pazar günü yapılan bütün bu dua, ibadet ve ayinler; Süryani Ortodoksların haftalık ibadetleri arasındadır.

Bayramlar ve pazar günleri büyük ayinler icra edilmekte ve ayinler rütbeli ruhani tarafından idare edilmektedir. Diğer günlerde ibadetler secdeli ve rekatlı olarak yapılmaktadır.[134]

Kilisede ibadet yapılırken yapılan bazı dualarda ellerin havaya, gözlerin göklere doğru kaldırılmasının nedeni düşüncülerin Allah'a bağlanma isteğini göstermeleridir. Bu kural, kutsal kitaptaki şu ifadelerden neşet etmiştir: "*ve ellerinizi açtığınız zaman….*"[135] "*Ey göklerde oturan, gözlerimi sana kaldırdım.*"[136] "*İsa bu şeyleri söyledi; ve gözlerini göğe kaldırıp…..*"[137]

Süryani kilise babaları; dua edilirken erkeklerin başları açık, kadınların ise başörtülü olmasının gereğine işaret etmekte ve aşağıdaki ibareyi buna delil göstermektedir:

> Başı örtülü olarak dua eden, yahut peygamberlik (Hristiyanlıkta peygamberlik kavramıyla, İslam Terminolojisindeki peygamber kavramı değil; Allah'ın iradesi doğrultusunda seçilen, Allah'tan esinlenerek, gelecek ile ilgili bilgi veren kişi kastedilir.) eden her erkek başını küçük düşürür. Fakat başı örtüsüz olarak dua eden yahut peygamberlik eden her kadın başını küçük düşürür….[138]

Aynı şekilde dua edilirken bele kemer takılması gereğine de değinirler.[139]

Kilisede yapılan bütün bu ritüeller konusunda yazılan 15 sınıf eser vardır. Bu eserler şunlardır:

1. Kutsal Kitaptan Okumalar
2. Yıllık Pazar Günlerine Ait Dua Kitabı

---

[131] Melfono Zekay Demir, *Süryani Kilisesinde Dua Vakitleri*, ss. 156-161.
[132] İbrahim Korhan, Süryani Kadim Kilisesi'nde Evharistiya Sakramenti (Yüksek Lisans Tezi), Diyarbakır, 2016, ss. 79-80.
[133] Aziz Koluman, *Ortadoğu'da Süryanilik*, ASAM Yay., Ankara, 2001, ss. 69-70.
[134] Koluman, *a.g.e.*, s. 73.
[135] *İşaya* 1:15.
[136] *Mezmurlar* 123:1.
[137] *Yuhanna* 17:1.
[138] *Korintoslular* 11:4-5.
[139] Durak, *a.g.e.*, s. 54.

3. Haftalık Dua Kitabı
4. Kutsal Ayin Kitapları
5. Seydi Bayramlar ve Azizlerin Günlerine Ait Dua Kitabı
6. Büyük Oruç ve Elem Haftası İle İlgili Dua Kitapları
7. Pazar, Bayram, Oruç, Elem Haftası ve Diğer Günlere Ait Dua Kitapları
8. Vaftiz, Evlilik, Hasta Yağı ve Tövbe İle İlgili Kitaplar
9. Ruhanilerin Merasim Kitabı
10. Bayramlar İle İlgili Tören Kitapları
11. Defin Merasimi Kitabı
12. Kahinlerin ve Rahiplerin Özel Dua Kitapları
13. Kilise Nağmeleri Kitabı
14. Hayat Kitabı
15. Senelik Bayram Çizelgesi

Bir de bunların dışında, kilise ibadetinde kişinin isteğine bağlı olarak yapabileceği dualar vardır. Bu ihtiyari duaların en çok okunanları şunlardır: Hristiyan inancının yayılması için dua, ilahi inayete teslim olan dua, ilahi imtihanda yardım istemek için yapılan dua, işe başlamadan önce yapılan yardım duası, işi bitirdikten sonra yapılan şükür duası, yemeğe başlamadan önce ve yedikten sonra yapılan dualar, reisi cumhur ve vatanı için yapılan dua, ailenin muhafazası için yapılan dua, Meryem Ana'nın şükür duası, Azizlerin yardımını dilemek için yapılan dua, ölmüşler için yapılan dua, kutsal ruha ve ezeli pedere yönelik dua, derse başlamadan önce yapılan dua, dersten sonra yapılan şükür duası, uyumadan önce ve uykudan uyanınca yapılan dualar, sıkıntı anında yapılan dua, İsa Mesih'in ıstıraplarını kavramak için yapılan dua, Menbeçli Mor Filüksinos'un duaları, Rahip İşaya'nın duası, Peygamber Daniyel'in duası, Mor Efrem'in duaları, Altın Ağızlı Mor Yuhanna'nın duası.[140]

2.1.2. Yıllık İbadetlerden Oruç

Süryani Ortodoks kilisesine göre oruç, sıhhatin anasıdır. Orucu zahmet ve meşakkat sayan kişi, bu fikirde olup oruç tutarsa, daha fazla sevap kazanmaktadır. Çünkü kendi kendini zorlamış olmaktadır. Süryanilere göre namaz ve oruç iki kanattan oluşmaktadır. Namaz ve oruç ibadetlerini yerine getiren mümin, göğün yüceliğine uçmaktadır. Oruç ile namaz ibadetine muhabbetin oluşturduğu rahmet işlerinin de katılması gerekmektedir.

Süryani Ortodoks kilisesine göre orucun iki faydası bulunmaktadır:

1. Oruç, dinin vaciplerinden olup çok menfaatlidir ve oburluğa karşı önemli bir silahtır. Bunun için İsa Mesih, kurtuluş önlemleri aldığında oruç tutmuş, kendisine inananları, orucu layıkıyla tutmaya teşvik etmiştir.
2. Oruç, belaları kaldırmak için tövbe ve yakarışı onaylamaktadır. Oruç tutarken dikkat edilmesi gereken hususlar da şunlardır:

a. Allah'ın zikrinden ve korkulu hükmünden başka aklı işgal eden her şeye bakmaktan gözleri alıkoymak.
b. Yalan, zan, fitne ve her türlü kaba sözden dili uzak tutmak.
c. Her türlü çirkin sözü işitmekten kulakları menetmek. Zira söylenmesi çirkin olan sesin işitilmesi de çirkindir.
d. Elleri, aldatıcı alışverişten ve ayakları günahtan alıkoymak.

[140] Akdemir, *Ruhsal Hazine Dua Kitabı,* ss. 114-145; Hanna Dolapönü, *Süryani Kadim Kilisesinin Şahsi Namaz Kitabı*, Hikmet Bas., Mardin, 1958, ss. 62-73; *Süryani Kadim Namaz ve Ayin Kitabı*, ss. 16-22; Samuel Akdemir, *Dini Kurallarımız*, Baha Mat., İstanbul, 1972, ss. 92-93.

e. Zulüm yoluyla tedarik edilen yemeklerden büsbütün sakınmak.
f. Merhamet ile orucu süslemek.
g. Görünsün diye riyakarlıkla oruç tutmamak.
h. Yüreğin derinliklerinden fenalıkların kökünü söküp atmak.

Günümüzde, Süryani Ortodoks kilisesinde oruç gününün başlangıcı ile ilgili kati bir saat yoktur. Oruca gece en geç 24.00'a kadar niyet edilerek başlanmakta ve oruç, akşam namazı için kilise çanının çalması ile, yani saat 17:00'da son bulmaktadır. Bu uygulama, akşama kadar oruç tutmaya niyet edenler için geçerlidir. Öğlene kadar oruç tutmaya niyet edenlerin orucu ise öğle namazı sonrasında, yani saat 12:00'dan sonra sona ermektedir.

Tam gün oruca niyetlenenler için gün içerisinde orucunu bozana herhangi bir müdahale söz konusu değildir. Orucu bozmanın hükmünün Tanrı'yla birey arasında olmasından dolayı bu durumda olanlara, sadece kilisenin kuralları anlatılmaktadır. Yalnız mümin, ancak bir zaruret karşısında ve kilisenin ruhani reisinden alacağı izinle orucunu bozabilmektedir.

Oruç günlerinde nikah kıydırmak menedilmiştir. Çünkü bireyin ruhen ve bedenen oruçlu olması gerektiğinden nikah kıydırmak sakıncalı görülmüştür.[141]

Süryani Ortodoks kilisesinde, haftalık ve yıllık olarak tutulan oruçlar vardır. Haftalık oruçlar her hafta çarşamba ve cuma günleri tutulmakta; Kıyam Bayramı'ndan Pantikusti Bayramı'na kadarki 50 günlük dönemde Çarşamba ve Cuma oruçları terk edilmektedir. İsa Mesih ile ilgili büyük bayramlar olan Seyyidi ve Meryem Ana bayramlarına denk düşen Çarşamba ve Cuma günlerinde de oruç tutulması uygun görülmemektedir.[142]

Kilisede yıllık olarak tutulan oruçlar 5 bölüme ayrılmıştır: Ninova Orucu, Büyük Oruç, Elçiler Orucu, Meryem Ana Orucu ve Milat Orucu. Bu oruçlar da kendi aralarında tarihi sabit ve değişken olmak üzere 2'ye ayrılmaktadır. Elçiler Orucu, Meryem Ana Orucu ve Milat Orucunun tarihi sabittir. Ninova Orucu ve büyük Orucun tarihi kullanılan kameri takvime bağlı olarak değişmektedir.[143]

1. Ninova Orucu: Süryaniler, bu bayramda Tanrı'nın buyruğuna karşı geldiği için pişman olan ve bir balinanın karnında geçirdiği 3 gün boyunca yeme ve içmeden uzak kalan Yunus peygamberi hatırlayarak ve Asur medeniyetinin önemli merkezlerinden Ninova'nın ahalisinin geçmiş dönemlerdeki "Büyük Tövbe"sini temel alarak tutmaktadırlar. Tarihi değişken olan bu oruç, Paskalya Pazarı'ndan önceki 10. Pazartesi başlamakta ve Çarşamba'ya kadar devam etmektedir. Günümüzde, 3 gün boyunca bir şey yiyip içmeden bu orucu tutan bazı Süryaniler olduğu gibi, bugünlerde geceden gün batımına kadar tutan Süryaniler de vardır. Bazıları ise tümüyle oruç tutmaktansa bu 3 gün boyunca hayvansal gıdalardan uzak durulan bir perhiz yapmakla yetinmektedir.[144]
2. Büyük Oruç: Büyük oruç 40 gündür. Bu süreye "Elem Haftası (Haç'a Gerilme Haftası)" da eklenir ve böylece süre 48 gün olur. İbadet tarihi Şubat, Mart ve Nisan aylarında değiştiği için bu oruca da değişken oruç denmektedir.
3. Elçiler Orucu: "Havariler Orucu" olarak da adlandırılan Elçiler Orucunun; 1946 senesine kadar süresi 10 gündür. Daha sonra III. Humus Konsil'inde bu orucun yalnızca 3 gün olması kararlaştırılmıştır. Oruç, 26 haziranda başlamakta, 29

[141] Durak, *a.g.e*., ss. 139-141.
[142] Durak, *a.g.e.,* ss. 143-144.
[143] Durak, *a.g.e.*, s. 141.
[144] Akdoğan Özkan, *Kardeş Bayramlar ve Özel Günler*, İnkılap Kit., İstanbul, 2009, ss. 31-32.

haziranda Elçiler Bayramı'yla son bulmaktadır. Elçiler Orucu perhiz olarak tutulmaktadır.

4. Meryem Ana Orucu: 1946 yılına kadar 15 gün tutulan bu oruç, 1946'daki III. Humus Konsili'nde 5 güne indirilmiştir. Perhiz olarak tutulan Meryem Ana Orucu, 10 ağustosta başlayıp 15 ağustostaki Meryem Ana Bayramı ile sona ermektedir.
5. Milat (İsa'nın Doğumu ya da Doğuşu) Orucu: 1946 yılına kadar 25 gün olan milat orucu, 1946'daki III. Humus Konsili'nde 10 güne düşürülmüştür. Milat orucu, 15 aralıkta başlayıp 25 aralıktaki Doğuş Bayramı'yla (Noel) sona ermektedir. Doğuş Orucu perhiz yapılarak tutulmaktadır.[145]

Oruçlu günlerde Süryaniler, hiçbir şekilde yiyecek ve içecek tüketmemektedir ancak perhizli günlerde sadece bitkisel gıdalar almaktadırlar.[146]

Süryaniler; yılda toplam 172 gün oruç tutmakta; ancak Müslümanların cuma günlerini kutsal sayıp oruç tutmamaları gibi, oruç günlerine rast gelen pazar günlerinde oruç tutmamaktadır.

Oruç döneminin bitiminde yenen ilk yiyecek, 7 çeşit tahıl unundan yapılmış küçük ekmeklerdir. Bu ekmekler, Yunus peygamberin balinanın karnından çıktığı zaman bulduğu tek yiyecek olan sahildeki kumları temsil etmektedir. Orucun bitimindeki akşam, geleceklerini öğrenmek için rüyaya yatacak olan herkes, bu undan 5 parmağı ve diğer bir parmağının arasına bir miktar alır ve yer. Rüyada görülen her neyse kimseye anlatılmadığı takdirde gerçekleşeceğine inanılır.[147]

2.1.3. Kutsal Ziyaret

Süryani Ortodoks kilisesinde "hac" tabiri kullanılmamaktadır. Bunun yerine "kutsal ziyaret" tabiri kullanılmakta, hacı olana da "kutsanmış" denmektedir. Kilisede kutsal ziyaret töresi, ilk çağlardan beri zorunlu değildir, ancak isteğe bağlıdır. Yediden yetmişe herkes, Kudüs'ü ziyaret edip kutsanabilir. Ancak pratikte, genelde orta yaşın üstünde olanlar Kudüs'e gitmektedir. Kudüs'e, daima Paskalya Bayramı'ndan bir hafta önce gidilmekte, Elem Haftası'nda ve Paskalya Bayramı'nda mutlaka orada bulunulmaktadır.[148]

Kutsal ziyaret; bedeni dua (yüzüstü kapanıp elleri çaprazlayarak) veya sessiz tövbede bulunma (çıplak ayakla ağır ağır dizler üzerine çökerek) gibi farklı şekillerde yapılabilir.[149]

2.1.4. Ondalık ve Sadaka

Kilisede "zekat" tabiri kullanılmamakta, bunun yerine "ondalık" ve "sadaka" tabiri tercih edilmektedir. Ondalık; kilisesinin masraflarını karşılamak, Tanrı'nın ve cemaatin hizmetine kendini vakfetmiş ruhani ve diğer müstahdemlerin geçimini sağlamak üzere gönüllü olarak verilmesi gereken yardım ve hediyeden ibarettir. Ancak günümüzde ondalık, düzenli olarak ödenmemektedir. Bu ödeneğin yerine gönülden kopan bir bağış bulunmaktadır.

Kiliseye göre sadaka vermek gereklidir. Çünkü sadaka, insan neslinin dayanışmasını sağlamaktadır. Süryani Ortodoks Kilisesi'ne göre sadaka verme, ilahi bir

[145] Durak, *a.g.e.*, ss. 142-143.
[146] İris, *a.g.e.*, ss. 66-67.
[147] Koluman, *a.g.e.,* s. 72.
[148] Durak, *a.g.e.*, ss. 144-145.
[149] Ali Erbaş, Hıristiyanlıkta İbadet, Ayışığı Kitapları, İstanbul, 2003, s. 71.

emirdir: "*İçindekilerden sadaka verin; ve işte, her şey size temiz olur.*"[150] Bu cümle ile sadaka vermenin gerekliliği belirtilmiştir. Sadakanın gerekliliği, muhtaç olanlara yardım etmeyenlere, muhakeme gününde Tanrı'nın vereceği hüküm şöyle açıklanmaktadır: "*O zaman solundakilere diyecek: Ey lanetliler, benim yanımda İblis ile onun meleklerine hazırlanmış olan ebedi ateşe gidin, çünkü aç idim, bana yiyecek vermediniz; susamıştım, bana içecek vermediniz; yabancıydım, beni içeri almadınız; çıplak idim, beni giydirmeniz; hasta ve zindanda idim, beni aramadınız.*"[151] Sadaka; rızık veren Tanrı'ya bir borç, verdiklerini kat kat geri getiren bir tohum ve gökte, o kişiye ait bir hazine olarak algılanmaktadır. Bu yüzden herkesin imkanına göre muhtaç olan yoksullara, öksüzlere ve dul kadınlara cömertçe sadaka vermesi gerekmektedir.

Süryani Ortodoks Kilisesi, sadaka verilirken güler yüzlü olunmasını istemektedir: "*hüzünle yahut mecburiyetle değil, herkes yüreğinde niyet ettiği gibi versin; çünkü Tanrı sevinç ile vereni sever.*"[152] Bir de insanların methi için değil Tanrı istediği için sadaka verilmeli, sadaka verilecek olan kimsenin durumu da fazlaca tetkik edilmemelidir. Bu noktada kamil olan Tanrı gibi olunmalıdır. Bu konuyla alakalı olarak Salih Eyüp "*Lokmamı yalnız yedimse, öksüz de ondan yemediyse" dedikten sonra, bir mümin sofrasına fakirler ve öksüzleri niçin davet etmesin*?" demektedir.[153]

2.1.5. Yıllık İbadet Olarak Bayramlar ve Kutsal Anma Günleri

Süryani Ortodoks Kilisesi'nde büyük bir coşku ile kutlanan en büyük üç bayram; 25 Aralık'ta İsa'nın doğumu olan Noel Bayramı, 6 Ocak'ta İsa'nın vaftizi olan Vaftiz Bayramı ve Kameri takvime göre değiştiğinden her yıl nisan ayının farklı günlerinde kutlanan Diriliş Bayramı'dır.

2.1.5.1. 25 Aralık İsa Mesih'in Doğuş Bayramı

İsa'nın kutsal doğuşu Süryani dilinde "Yaldo" diye de isimlendirilmektedir. 10 gün süren Milat Orucunun bitişinin ertesi günü kutlanmaya başlanan bu bayramdan önceki bayram öncesinde 10 gün boyunca Süryaniler, içinde hayvansal gıda bulunan yemeklerden sakınarak perhiz yapmaktadır. 25 Aralıkta ise "*Tanrımızın doğuşu kutlu olsun*." dilekleri ile birbirlerinin bayramını kutlamaktadırlar. Süryani Ortodoks Kilisesi, bu bayramı 6 ocakta kutlayan diğer Doğu kiliseleri ve Ermeni Kilisesi'nin aksine Roma Katolik Kilisesi gibi 25 aralıkta kutlamaktadır. Süryaniler Doğuş Bayramı'nda, Mesih'in dünyaya sırlı bir biçimde gelişini anmaktadır.[154] Süryaniler için Yaldo, aynı zamanda "Tanrı kelamının" doğuşunu müjdelemiş kişileri anmak için de önemlidir. Süryani kaynaklarına göre İsa'nın doğuşunu gösteren yıldız, bazı bilgin ve asil kişilere Urfa şehrine varmak üzereyken görünmüştür. Filistin'de bir kıtlık olduğunu öğrenen kişiler doğacak olan İsa'ya hediye götürmeye karar vermişler. Süryanilerin "Yaldo" diye isimlendirdikleri bayram, bugünün anısına kutlanmaktadır.

Süryani cemaati, bu bayramı 25-26-27 Aralık günlerinde kutlamaktadır.[155] Hıristiyan terminolojisine göre, kötülüğün kol gezdiği *Eski Ahit* dünyasında doğruluğu ve iyiliği insan yaşamında olanaklı kılmak için sevgi ve inayet temeline dayanan bağışlayıcı ve özverili yeni bir ahite ihtiyaç duyulmaktaydı. Başkaları için doğmak gibi,

[150] *Luka* 11:41.
[151] *Matta* 26:41-43.
[152] *Korintoslular* 9:7.
[153] Durak, *a.g.e.*, ss. 145-147.
[154] Durak, *a.g.e.*, s. 148.
[155] Özkan, a.g.e., ss. 215-216.

derin bir anlam taşıyan "söz"ün yani Tanrı'nın kelamının doğuşu; bu anlamda *Yeni Ahit*'in başlangıcıdır. Tanrı "söz"ü insan şeklinde dünyaya göndererek kendine özgü özellikleri dünyaya göstermiştir. Günah ile birlikte Tanrı'nın inayetini bitiren insanlık, büyük bir sevgisizliğin cenderesi içinde itilip kalkılırken insan şekline bürünen yüce bir anlayışla yeniden onun sevgisine, umuduna ve esenliğine kavuşmuştur. Bu barışçı ve paylaşımlı özellikleri nedeniyle bütün Hıristiyanlık alemi, bugünü büyük ve kutsal bir coşku ile kutlamaktadır.[156]

Doğuş Bayramı'nın uygulanışı kısaca şöyledir: Törene başlanmadan önce diyakoslar ön dualar okumakta, ardından metropolit sunağa gelerek ekmek-şarap ayinini gerçekleştirmektedir. Burada Elçi Pavlus'tan Mektuplar ve ardından Doğuş Bayramı'na özel olarak *İncil*'den *Yuhanna* 1:1-14, *Luka* 2:1-20 ve *Matta* 2:1-12 bölümleri okunmaktadır. Sonrasında önde kız korosu, koronun arkasında erkekler, metropolit ve rahipler olacak şekilde kilisenin etrafında ilahiler eşliğinde dönülmektedir. Tur bittiğinde sunağa gelinmekte, burada dualar edildikten sonra *İncil*'den parçalar okunmakta ve kilisenin ortasında bir saç kurulmaktadır. İsa doğduğunda çobanların yaktığı ateşi simgelemek için saçın içine çıralar konmakta; cemaat, elindeki mumlarla bu çıraları tutuşturmaktadır. Bunlar, kırda sürülerini bekleyen çobanların çevresinde parlayan meleklerin parıltısını ve İsa'nın doğduğu anda etrafına ışık saçmaya başlamasını sembolize etmektedir. Yanan çıraların etrafında çocuklar ilahi söyleyerek dönmekte, bu da İsa'nın doğumundaki çobanları simgelemektedir. Daha sonra sunağa, iki sepete konmuş ekmek getirilmektedir. Bu sepetteki ekmeklerden biri, cemaat içindeki birinin ölmüş olan yakını için getirilmekte, eğer o gün yakını adına hayır dağıtmak isteyen olursa o ekmeği dağıtmaktadır. Diğer sepetteki teyit (bereket) ekmeği ise İsa'nın kırıp elçilerine verdiği bereket ekmeğini temsil etmektedir. Elçiler, bu ekmeği yedikten sonra İsa'nın kim olduğunu daha iyi anlamış ve ona iman etmişlerdir. Bu olay, İsa'nın yeniden dirilişi ile birlikte olmuştur.

İçinde un, tuz, zeytinyağı, maya ve su bulunan bu ekmek, ekmek-şarap ayinindeki ekmektir. Un, toprağı yani insan bedenini; tuz, ateşi; zeytinyağı, havayı yani insan ruhunu; maya, insan canını ve dördüncü element olan su da vaftizi temsil etmektedir.

Tören esnasında ekmeğin konduğu tabak ve şarabın konduğu kasenin üzeri örtülüdür. Edilen dualaların ardından tabak ve kâsenin üzerindeki örtü, gökyüzünün İsa geldikten sonra açılmasını sembolize etmesi için açılmaktadır.

Takdis duası yapıldıktan sonra ekmek; İsa'nın bedenine, şarap ise İsa'nın kanına dönüşmektedir ve bu da oradaki cemaate İsa'nın hayatından bir parça da olsa nasiplenmeleri için dağıtılmaktadır. Bu ekmek, vaftizsiz ve düzgün Hristiyan olmayana verilmemektedir.

Tören bittikten sonra metropolit, haçı alarak havaya kaldırmakta, haçı önce doğuya sonra batıya, en sonunda da kuzey ve güneye döndürerek ilahiler söylemekte, korodakiler de onun söylediği ilahilere karşılık vermektedir. Buna "haç yadı" denilmekte, bu uygulama Rabbani bayramların hepsinde, tören bittikten sonra yapılmaktadır. Bunun yapılmasının sebebi de İsa Mesih'in müjdesinin dünyanın dört tarafına yayılmasıdır. Metropolitin haç yadına doğudan başlamasının birkaç sebebi bulunmaktadır: İsa'nın doğudan gelmesi, İsa'nın batı tarafında haça gerilmesi ve insanların ona bakarken doğu tarafında olmaları, (Süryani mezarlarında cenazelerin baş kısmı bu sebepten dolayı doğuya gelecek şekilde mezara konulur) bir de Adem ile Havva'nın yaşadığı Firdevs Cenneti'nin doğuda bulunması bu sebeplerdendir.

[156] İris, *a.g.e.*, s. 208.

Metropolit, Doğuş Bayramı'nın önemini anlatan vaaz verdikten sonra tören bitirilmektedir. Törenin sonunda cemaat, kilisedeki mumlarla kendi mumlarını yakarak dua etmektedir. Bu; duaların kabulü ve işlerin yolunda ve aydınlık gitmesi içindir.

2.1.5.2.Vaftiz Bayramı

6 Ocakta kutlanan Vaftiz Bayramı "İsa'nın vaftizine remiz olarak haçın suya atılma yortusu" olarak da isimlendirilmektedir.[157] Tevrat'a göre erkek çocuk, Musa peygamberin yasasının kabul edilmesi için doğumundan sonraki 8. günde sünnet edilmelidir. Ancak İsa Mesih, Musa yasasının etkisi altında doğduğu için 7. gün sünnet edilmiştir. Miladi yıl İsa'nın doğduğu gün değil, sünnet olduğu gün başlamıştır.[158]

Vaftiz Bayramı, İsa Mesih'in Vaftizci Yahya tarafından Ürdün Nehri'nde vaftiz olduğu günün anısına kutlanmaktadır. İnsanlar, su ve ruhtan doğmadıkça Tanrı'nın hükümranlığına giremezler ve ölümden yaşama dönemezler. Bu yüzden vaftiz, Süryaniler için çok önemlidir.

Vaftiz Bayramı'nın kutlanışı kısaca şu şekildedir: Diyakozlar tarafından ön dualar okunmakta, ardından metropolit sunağa gelerek ekmek-şarap ayinini gerçekleştirerek Elçi Pavlus'tan Mektuplar ve Vaftiz Bayramı'na özel *İncil*'den *Matta* 3:1-17 ve *Luka* 3: 15-22 bölümlerini okumaktadır. Ayinden sonra önde kız korosu ve diyakozlar, arkada vaftizci Yuhanna'yı temsilen başı beyaz örtü ile örtülmüş bir genç, metropolit ve ruhaniler; ilahiler söyleyerek sunağın önüne kadar tur atmaktadır. Yuhanna'yı temsilen başında örtü bulunan gencin elinde içi su dolu cam bir kap, bu kabın içinde haç bulunmaktadır. Haç, İsa'yı temsilen suyun içine bırakılmıştır. Burada İncil'den parçalar ve ardından Vaftiz Bayramı'na özel bazı ilahiler okunmaktadır. Bunlardan birisi şöyledir:

> Çünkü sen Allah'ımız yeryüzünde göründün, insanlar arasında yaşadın ve Ürdün Sularını kutsadın. Göklerden üzerlerine Kutsal Ruhunu indirip orada bulunan canavarın başını ezdin. Bu şekilde insanları seven ey Rab, şimdi gel ve kutsal ruhun inişi ile bu suyu kutsal kıl. Ürdün'deki kayrayı içlerine dök. Onları bereket kaynağı haline getir. Kutsama armağanı ver. Günahlarımızı bağışlama yetkisi ver. Amin. Hastalıkları ilaç, zayıflara destek, karşıt güçlerden korunarak, tanrı gücü ile dolu olsun. Amin. Ki onları alıp, onlara iştirak eden herkes için can ve bedelleri iyileştirici, iğrençlikleri temizleyici ve evlerin kutsanması ve her tür belaya karşı koruyucu olsun. Amin. Günahtan dolayı çürümüş halde olan tabiatımızı, su ve ruhla yenileyen sensin ey Rab. Şimdi de sen ey Rab, kayrağınla bu suyu bereketlerken, suya gerçek inançla dokunan veya iştirak edenlere; bereket, kutsallık, paklık, sağlık, rahat bir nefes, teselli, destek, ruhsal ve bedensel hastalıklardan kurtuluş ver. Amin. Ki tüm maddeler, insanlar, melekler, görünen veya görünmeyen tüm varlıklar tarafından adın yüceltilsin. Her şeyde saygın adın, baba ve kutsal ruh adıyla birlikte övülsün, şimdi ve sonsuza dek. Amin.[159]

Okunan ilahilerden sonra metropolit, gencin başındaki örtüyü sallayarak kaldırmakta ve kutsal ruhun indiğini söylemektedir. Haç yadı yapıldıktan sonra günün anlam ve önemine yönelik vaaz vermekte ve bu şekilde tören son bulmaktadır.

---

[157] Durak, *a.g.e*., s. 148.
[158] İris, *a.g.e.*, s. 175.
[159] *Ruhanilere Özel Bayram Ayin Kitabı*, ss. 48-49.

İsa'nın kirveliğini yapacak olan kişi, ayin öncesinde açık artırma usulü ile cemaatin içinden seçilmekte, en yüksek teklifte kim bulunursa o kişi, İsa'nın kirvesi olmaktadır. Bu para, daha sonra kilisenin ihtiyaçları için harcanmaktadır. Tören sonunda, ekmek-şarap ayinindeki ekmek ve içinde haç bulunan vaftiz suyu, cemaatin şifa ve bereket bulması için onlara dağıtılmaktadır.

2.1.5.3. Büyük Kıyam Bayramı (Diriliş)

3 gün süren bu bayram, her zaman Mesih'in Kudüs'e Giriş Bayramı'ndan 1 hafta sonra kutlanmaktadır. Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde cemaat, İsa'nın bir pazar günü dirildiği günü anmaktaydı. II. asırdan itibaren hususi bir Paskalya günü kiliselerde oluşmaya başlamıştır.

Büyük kıyam bayramı, Hıristiyanların en büyük bayramıdır ve ilkbaharda, Yahudi Fesahı ile hemen hemen aynı günde kutlanmaktadır. Bayram 3 bölümden oluşmakta ve bu bölümlerin her biri, Hıristiyan inancının esasını oluşturan, İsa'nın hayatında yer almış olaylara dayanmaktadır:

1. Bayramın perşembe akşamı, İsa'nın son akşam yemeğidir. Bu haftanın başında perşembe akşamından sonra kurulacak güzel sofralara hazırlık için alışveriş başlamaktadır. Zira perşembe günü, tarihte İsa'nın 12 Havarisiyle birlikte yediği son akşam yemeğidir. Aynı akşam İsa, Romalı askerler tarafından tutuklanmış, gece yarısı da çarmıha gerilmiştir. "Ağlama, Elem Gecesi" olarak da anılan perşembe günü kiliselerde ayin düzenlenmektedir.[160]
2. Cuma günü (Haça Geriliş Cuması), günün ortasında İsa'nın çarmıhta ölümünün hatırası tazelenmektedir.[161] İsa'nın çarmıhta can verdiği Cuma günü, bu haftanın en kutsal günüdür. Süryaniler, hayvansal gıdalardan uzak durdukları perhizlerini sürdürerek yas tutmaktadırlar ve bu yas, Cumartesi gecesine dek sürmektedir.[162] Kutsal Cuma'da hurma dallarından yapılmış bir haç ile Süryani cemaat takdis edilmekte; haç duası okunduktan sonra İsa'nın mezara konuluşu sembolize edilmekte; haç, ufak bir tabuta konduktan sonra kilisenin içinde dolaştırılmaktadır. Metropolit, yıkayıp beyaz kefene sardığı haçı kilise içinde bir duvar nişine gömmektedir. Haç, Paskalya sabahı erkenden mezarından kalkmakta; sunağın eşiğine kadar gelen metropolit, perdeyi çekerek onu cemaate göstermekte ve İsa'nın dirildiğini Süryanice olarak müjdelemektedir. Bu müjdenin Türkçesi şudur: "*Sizlere müjde, İsa Mesih mezarından dirildi.*"[163]
3. Cumartesi akşamını Pazar sabahına bağlayan gece, İsa'nın yeni bir hayata dirilişi yani Paskalya kutlanmaktadır.[164]

Büyük Cumartesi, gece yarısı İsa'nın mezarından çıkan bir ışık huzmesi ile enerjiye, ışığa dönüştüğü, dirildiği zaman olarak kabul edildiği için, evden mumlarla kiliselerin önüne gidilmekte ve İsa'nın dirilişi kutlanmaktadır. Kiliselerden eve mumu sönmeden gelenlerin bahtının o yıl açık olacağına inanılmaktadır.

Kiliselerde dağıtılan mum alevi ile herkes elindeki mumu yakmakta ve birbiriyle "*İsa dirildi.*" diyerek öpüşmekte, birbirlerine sevgi göstermektedir. Bu sözlere

[160] Özkan, *a.g.e.*, s. 94.
[161] Durak, *a.g.e.*, s. 150.
[162] Özkan, *a.g.e.*, s. 94.
[163] Durak, *a.g.e.*, s. 150.
[164] Durak, *a.g.e.*, s. 150.

"*Gerçekten dirildi*." sözleriyle karşılık verilmektedir. Bu selamlaşma 40 gün boyunca sürmektedir.[165]

Paskalya kutlamaları, pazar sabahı güneş doğmadan birkaç saat önce başlamakta, ilk olarak haç mezardan alınmakta, Paskalya şamdanı üzerine konduktan sonra kırmızı bir ipek mendil ile süslenmektedir. Bu esnada da Paskalya ilahileri okunmaktadır. Gün ağardıktan sonra Diriliş Bayramı kutlamaları başlamaktadır:

Diyakozlar ön duaları yapmakta, ardından metropolit, kutsal kurban ayinini gerçekleştirmektedir. Burada Elçi Pavlus'tan Mektuplar ve Diriliş Bayramı'na özel *İncil*'den *Yuhanna* 20:1-18, *Markos* 16:1-18 ve *Luka* 24:1-12 bölümleri okunmaktadır. Önde kız korosu ve diyakozlar, arkalarında metropolit ve ruhaniler; kilisenin çevresinde ilahiler eşliğinde tur atarak sunağa gelmektedir. Burada *İncil*'den parçalar okunmakta, *İncil*'in okunuşundan sonra Diriliş Bayramı'na özel ilahiler söylenmektedir. Bu ilahilerden birisi şöyledir:

> Haçınla gurur duyuyoruz ve dirilişinle coşarak seviniyoruz ey Mesih Allah'ımız. Aramızda sükun ve senin esenliğin hüküm sürsün, içimize sevgin ve dostluğun dolsun. Haçına tapınmamızı ve dirilişini olumlu karşılamamızı sağla ve hükümranlığında bizi ile ölülerimizi pekiştir. Sana babana ve kutsal ruha övgü ve yüceltme sunarız.[166]

Bütün bu büyük bayramlarda; ön dualarda, ayin esnasında, tura başlamadan ve *İncil* okunmadan önce tütsü yakılmaktadır. Tütsünün yakılmasıyla, dualar gökyüzüne çıkmakta ve günahın kötü kokusunu yok etmektedir. Okunan ilahilerden sonra dualar edilmekte, haç yadı yapılmakta, günün anlam ve önemine binaen metropolitin verdiği vaaz ile tören sona ermektedir.

Kutlamalar, kilisede sona erse de evlerde devam etmektedir. Aileler karşılıklı olarak birbirlerini ziyaret edip coşkulu bir biçimde yumurta tokuşturmakta, papazlar herkesin evini dualar okuyup tütsüler yakarak kutsamaktadır. [167]

Paskalyanın vazgeçilmezleri, paskalya çöreği ve paskalya yumurtasıdır. Paskalya çöreği; üzerine, pişirilmeden önce yumurta sürülen, mahlep ile tatlandırılan ve ortasına kırmızıya boyanmış pişmiş yumurta yerleştirilen, saç örgüsü biçiminde bir kektir.[168] Bu bayramda Süryaniler birbirlerine, İsa Mesih'in dirildiğinin canlı bir işareti olarak kabul edilen yumurta vermektedir.

Yumurta hücreleri dışarıdan bir uyarıcı faktörün etkisinde kalmadan, belirli bir sıcaklık derecesinden sonra kendi kendine büyümekte, gelişmekte ve olgunluğa eriştikten sonra kabuğunu kırarak küçük bir canlı civciv gözlerini dünyaya açmaktadır.[169] İsa da yumurta kabuğunun kırılması örneğinde olduğu gibi hiçbir dış faktörün etkisinde kalmadan kendine has Tanrısal bir güç sayesinde mezarından dirilmiştir.[170]

Paskalya yumurtasının haşlanıp misafirlere ikram edilmesi, önemli bir geleneğin devamını sağlamak içindir.

Yumurta, bayramdan bir gün önce soğan kabukları ile haşlanmakta, soğan kabuğunun rengini almaktadır.[171] Büyük şehirlerde yumurtanın dış yüzeyinin kimyasal

---

[165] Özkan, a.g.e., s. 94.
[166] *Ruhanilere Özel Bayram Ayin Kitabı*, s. 253.
[167] Durak, *a.g.e.*, ss. 150-151.
[168] Özkan, *a.g.e.*, s. 94.
[169] Durak, a.g.e., s. 177.
[170] Özkan, a.g.e., ss. 99-100.
[171] İris, *a.g.e.*, s. 213.

boyalarla renklendirilmesi ile bu gelenek hala sürdürülmektedir. Paskalya Bayramı'nda her Süryani'nin evinde mutlaka paskalya çöreği ve paskalya yumurtası bulunmaktadır.

Yumurtanın kırmızıya boyanması, İsa'nın haça gerilişini sembolize etmektedir. Yumurtanın ak olan kısmı, İsa'nın konulduğu mezarı; sarı kısmı onun etrafındaki nuru ve yumurtada katılaşmayan kısım da onun diriliğini ifade etmektedir.[172]

Ruhaniler, paskalyadan sonraki pazartesi günü kiliselerde tüm ölülerin ruhları için bir ayin gerçekleştirmektedir. Ayinden sonra mezarlıklar ziyaret edilmekte, kabir başlarında okunan dualar ile ölüler kutsanmaktadır. Çünkü yeniden diriliş ümidinden mezardakiler de nasiplenmelidir. Kadınlar, yanlarında getirdikleri çörek ve yumurtaları eski Hristiyanlık günlerinden kalma cenaze yemeğinin yansıması anlamında cemaate dağıtmaktadır.

Paskalya, aslında bir bayramın adı olmayıp perşembe günü başlayıp pazar sabahına kadar devam eden ve Kıyam Bayramı ile doruğa çıkan bir sürecin adıdır. Bu bayramdan sonra gelen pazar gününe "Yeni Pazar" denir.[173]

Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'nde bu 3 büyük bayram dışında aşağıdaki bayramlar da kutlanır. Bunlar:

2.1.5.4. Mesih'in Mabede Giriş Bayramı

Her yıl 2 Şubat'ta kutlanan bayramın tam adı "Mesih'in Mabede Sunuluşu ve Yaşlı Şemun Bayramı"dır. *Luka İncil*'inde belirtildiği gibi Meryem'in kocası Yusuf, İsa'yı kırk günlük olduğunda alıp Rabbe adamak üzere Kudüs'teki mabede götürmüştür. Mabette daha önce kendisine Kutsal Ruh tarafından "*Mesih'i görmeden ölmeyeceksin.*" sözü söylenen Yaşlı Şemun adında bir kişi vardır. İsa'nın geldiğini görünce kucağına almış ve onun insanları selamete ulaştıran Mesih olduğunu hissetmiştir. Yaşlı Şemun, İsa'yı kutsamadan önce "*Ey rabbim verdiğin sözü tuttun; artık ben kulun, huzur içinde ölebilirim.*" demiştir.[174]

Bu kutlamalarda, kiliselerde İsa'nın nuruyla aydınlandığını simgeleyen mumlar yakılmakta, tören boyunca İncil'in önündeki mumları cemaatten, adı "Şemun" olan yaşlı 2 kişi tutmaktadır.

Süryaniler, bir gün sonra da yani 3 Şubat'ta doğu manastırlarını temsilen 449 yılında düzenlenen Efes Konsili'ne çağrılan ve yaşamı boyunca demirden bir yelek giyen Aziz Barsavmo gününü kutlamaktadır.[175]

2.1.5.5. Mesih'in Kudüs'e Giriş Bayramı (Uşano)

Bu bayram daima, 40 gün süren Büyük Orucun bitişinden 2 gün sonra kutlanmaktadır. "Uşano" sözü, Süryanicede "Yücelik Sana" anlamına gelen bir dua cümlesidir.[176]

2.1.5.6. İsa Mesih'in Göğe Yükseliş Bayramı

İsa Mesih'in göğe yükselip tekrar geleceği inancıyla her yıl 24 Mayıs'ta Mesih'in Göğe Yükselişi Bayramı kutlanmaktadır.[177]

---

[172] A. Vahap İş, *Midyat Dinler ve Diller Kenti*, Göksu Ofset, İstanbul, 2006, s. 122.
[173] Durak, *a.g.e.,* s. 151.
[174] *Luka* 2:29.
[175] Durak, *a.g.e.*, ss. 39-40.
[176] Durak, *a.g.e.*, s. 149.
[177] İris, *a.g.e.*, s. 179.

Büyük Kıyam Bayramı'ndan 40 gün sonra kutlanana İsa Mesih'in Göğe Yükseliş Bayramı, İsa Mesih'in dirilip şakirtleri ile geçirdiği 40 günlük zaman sonrası göğe yükselişinin anıldığı bayramdır. İsa'nın dirilişi ve göğe yükselişi ile alakalı süreç, *Luka* 24:44-53 ve *Resullerin İşleri* 1:1-14'de anlatılmaktadır.[178]

Aziz Pavlus'a göre, İsa dirildikten sonra aralarında kendisinin de olduğu 500 kişi tarafından görülmüştür. Hıristiyanlık inancına göre İsa, bedenen dirildikten sonra havarilerine dokunmuş ve onlarla yemek yemiştir. İsa, bu dirilişi ile ölümden sonra dirilmenin mümkün olduğunu göstererek hem kendi halkına hem de diğer milletlere "Işığın Doğuşunu" ilan etmiştir. Yani İsa, ona inananların da ölümü yenebilecekleri ve ölümün egemenliğini yıkarak yeni bir yaşama geçebilecekleri mesajını vermiştir. İsa, dirilişin 40. Gününde, Kudüs'te 11 havarisinin de hazır bulunduğu bir ortamda onlara son talimatlarını verdikten sonra tamamen gökyüzüne yükselmiştir.[179]

2.1.5.7. Pantikusti Bayramı

Süryaniler, *Elçilerin İşleri* 2:1-13'te belirtildiği üzere paskalyadan 50 gün, Göğe Yükseliş'ten ise 10 gün sonra İsa Mesih'in elçilerini, şiddetli bir rüzgar gibi hissedilen Kutsal Ruh ile dolduruşunu kutlamaktadırlar.[180]

Bu bayram, Yahudilik'te ilkbaharın sonunda icra edilen "Hafta Bayramı"nın Hıristiyanlıktaki uzantısıdır. *Resullerin İşleri*'nde anlatıldığı gibi İsa'nın göğe yükselişinden sonra Kutsal Ruh, havarilerine gidip muhtelif lisanları konuşabilme kabiliyetini bahşetmiştir. Pantikusti, işte bu hadisenin anılmasıdır.[181]

Süryaniler, Hıristiyan aleminin diğer mezhepleri gibi Pantikusti günü ile beraber dünyanın yaşamsal açıdan son tarihi evresine girmiş olduğuna inanmaktadırlar. Zira Tanrı, oğlu üzerinden insanlığa kendini açıklamıştır.[182]

2.1.5.8. Tecelli Bayramı (Görünme)

Tecelli Bayramı, her yıl 6 Ağustos'ta, sadece anma günü olarak değil bir bayram olarak da kutlanılmaktadır.[183] İsa, kutsal metinlerde bahsedildiği üzere yanına Petrus, Yakup ve Yuhanna'yı alıp Tabor Dağına çıktığında orada bir bulutun ardında kaybolmuş, bulut dağılıp da İsa yeniden ortaya çıktığında suret değiştirdiği, beyaz bir nur halinde ışık saçtığı görülmüştür. İsa; Musa ve İlyas peygamberlerin ruhları ile konuşmuş, havariler buna epeyce şaşırmış, o sırada onları gölgeleyen bir bulut gelip içerisinden Tanrı'nın "*Benim sevgili oğlum budur, onu dinleyin."*[184] şeklinde konuştuğu duyulmuştur. İsa, havarilerin şaşkın bakışları karşısında *"İnsanoğlu ölümden dirilmeden önce, bu gördüklerinizi kimseye söylemeyin*." demiştir ve Petrus, Yakup ve Yuhanna da gördüklerini sır olarak saklamıştır. İsa'nın suret değiştirmesi, kimi Hıristiyan ilahiyatçılarına göre, İsa'nın Teslisin (Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'tan Oluşan Kutsal Üçlü) varlığına delil teşkil eden en büyük mucizesi olarak kabul edilmiştir.[185]

---

[178] Durak, *a.g.e.*, s. 151.
[179] Özkan, a.g.e., s. 118.
[180] Özkan, *a.g.e.*, s. 127.
[181] Durak, *a.g.e.*, s. 152.
[182] Özkan, *a.g.e.*, s. 127.
[183] İris, a.g.e., s. 181.
[184] *Matta* 17:5.
[185] Özkan, a.g.e., ss. 151-152.

2.1.5.9. Haçın Bulunuş Bayramı

Güne anlamını veren tarihsel olaylardan ilkine göre; İmparator Büyük Konstantin'in Annesi Helena'nın Kudüs'e 326 yılında yaptığı bir ziyarette, İsa'nın gerildiği çarmıhı bulduğu günü, kiliseler Haçın Bulunuş Bayramı olarak kutlamaya başlamıştır. Ayrıca Kudüs Ermeni Patriği Güreğ, 351 yılında şehrin semalarında bir haç şeklinin belirdiğine ve saatler boyunca orada kaldığına tanıklık etmiştir. Bu tarihsel olaylardan belki de en önemlisi kutsal haçın 628 yılında özgürlüğe kavuşturulmasıdır. İsa, Romalılar tarafından bir işkence ve infaz aracı olarak kullanılan çarmıhın üzerinde, kendini tüm dünyanın günahları için kurban ettikten sonra çarmıh, Hıristiyanlar için "Yeni Yaşamı" simgeleyen kutsal bir sembol olmuştur. Böylece Hıristiyanlar, kutsal haçın özgürlüğüne kavuşması anısına her yıldönümünde bu bayramı kutlamıştır.[186]

2.1.5.10. Meryem Ana Bayramları

Süryani Ortodoks Kilisesi'nde kutlanan bu büyük bayramların haricinde bir de Meryem Ana Bayramları vardır. Hıristiyanlıkta, Meryem Ana olgusuna en çok önem veren Süryani Ortodoks Kilisesi, hürmetlerini beyan etmek için onun ismini kiliselerine vermiş, onunla ilgili muazzam bir dini edebiyat vücuda getirmiştir. Süryanilikte Meryem Ana sevgisi, onunla ilgili olarak düzenlenen bayramlarda da kendini hissettirmektedir.

Meryem Ana Bayramları, Süryani Kilisesinde IV. yüzyıldan itibaren kutlanmaya başlanmıştır:

1. Meryem Ana Müjde Pazarı: Müjde Pazarı daima, kilise yılının 3. pazar günü kutlanmaktadır.
2. Meryem Ana Övgü Günü: 26 Aralık'ta kutlanmaktadır. Aşağıda yer alan Meryem Ana ile ilgili kutlanan üç bayramın onun annelik, dolayısıyla doğurganlık özelliği ile başakların, ekinlerin ve üzümlerin verimliliği ve bereketi arasında bir ilişki kurularak ihdas edildiği söylenebilir.
3. Meryem Ana Ekinler Bayramı: 11 Ocak'ta kutlanmaktadır.
4. Meryem Ana Başak Bayramı: 15 Mayıs'ta kutlanmaktadır.
5. Meryem Ana'nın İntikali Bayramı (Meryem Ana Üzüm Bayramı): Meryem Ana orucu sonrası 15 Ağustos'ta kutlanmaktadır.
6. Meryem Ana'nın Doğuş Bayramı: 8 Eylül'de kutlanmaktadır.[187]

2.1.5.11. Azizleri Anma Günleri

Bunların dışında Süryanilerin bir de Azizleri Anma Günleri vardır. Bu günlerde, Hıristiyanlık için önemli hizmetlerde bulunmuş Aziz ve Azizeler anılmaktadır. Anma günlerinin tarihleri aziz ve azizelerin Hıristiyanlık için yaptığı güzel işlerin tarihlerine ya da bu yolda canlarını vererek şehit oldukları günlere göre belirlenmiştir. Azizleri Anma Günleri'nin tarihleri, diğer bayramlardaki gibi kameri takvime göre değişiklik göstermemektedir. Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'ndeki Azizleri Anma Günleri arasında en meşhur olanları şunlardır:

1. Mor Basilius (329-379) ve Mor Gregolius (335-394) Günü: 1 Ocak'ta kutlanmaktadır.
2. Mor Stafanos (Ö.34) Günü: 8 Ocak'ta kutlanmaktadır

[186] Özkan, *a.g.e.*, ss. 177-178.
[187] Durak, *a.g.e.*, ss. 152-153.

3. Yaşlı Mor Şemun Günü: 2 Şubat'ta kutlanmaktadır.
4. Mor Efrem (Ö.373) Günü: Bu gün daima, Büyük Orucun beşinci günü kutlanmaktadır.
5. Lazarın Diriltilmesi Günü: Her zaman Büyük Orucun bitişinin ertesi günü kutlanmaktadır.
6. Mor Evgin (Ö.63) Günü: 20 Nisan'da kutlanmaktadır.
7. Mor Petrus ve Mor Pavlus Günü: 29 Haziran'da Elçiler Orucu'nun bitişinin ertesi günü kutlanmaktadır.
8. On İki Havari Bayramı: 30 Haziran'da Elçiler Orucu'nun bitişinden iki gün sonra kutlanmaktadır.
9. Mor Gabriel (634-668) Günü: 31 Ağustos'ta kutlanmaktadır.
10. Mor Melke (Ö.408) Günü: 1 Eylül'de kutlanmaktadır.
11. Mor Serkis ve Mor Bakos (279-336) Günü: 7 Ekim'de kutlanmaktadır.

2.2. Süryani Ortodoks Kilisesi'nde Sakramentler (Sırlar/Gizler)

Mukaddes bir şey, ayin anlamına gelen sakrament, Hıristiyanların kendi kurtuluşları için İsa'nın acı çekişi, ölümü ve dirilişini ifade eden, paskalya sırrına iştirak etmeleri amacıyla kurulan bir alamettir.

Sakrament terimine *Kitab-ı Mukaddes* metinlerinde rastlanmamaktadır ve Latince "sacramentum" kelimesinden türeyen sakramentin , Grekçe eşanlamlısı yoktur. *Yeni Ahit* de Grekçe yazılmış olduğu için bu terimi bu şekliyle korumuştur. Esasında "sakramentum" hukuki bir terimdir. Roma İmparatorluğu dönemindeki davalarda edilen yeminlerle ilişkili olarak anlamını kazanmıştır: İki Romalı birbiriyle davalı olduklarında bir pagan tapınağına gidip haklılıklarını ispatlamak için tanrılar önünde yemin ederek ifade verirlermiş. Mabette yapılan "kutsal (sacr) yemin" ve kutsal yemin sayesinde tanrılardan alınan destek "sakramentum" olarak isimlendirilirmiş. Ayrıca davayı kazanan kimsenin mabedin desteğini almış olduğu kabul edilirmiş. Bunun gibi "sacrament" ve "serment" (yemin) terimleri, benzer anlamlara sahip olduğu için birbiriyle ilişkilidir. Çünkü ikisi de "sacr" (kutsal) ile ilgilidir. Dolayısıyla "sacrament" imanın ve Hıristiyan kültünün çok farklı realitelerine işaret etmektedir.[188]

Süryanicede sakrament için "rozo" karşılığı kullanılmaktadır. Bu kelimenin çoğulu ise "roze"dir. İstanbul Süryani Ortodoks Metropolitliğin yayınlarında da sakramenti ifade etmek için, "Sır" "Giz" ve Kilise Etkeni" kelimeleri kullanılmaktadır.[189] Giz, insanın kendi benliğinde sakladığı bir şeydir. *Kutsal Kitap'*ın anlatış biçimine göre de gözle görülmeyen kutsal olgulardır. Bu olgulardan bazıları şöyle sıralanabilir:

1. Gelecekte meydana gelecek olan olaylara özgü işaret ve belirtiler: Haçın sunusuna işaret eden İshak'ın sunusunda (Kurban) olduğu, Mesih'in dediği gibi: "*Babanız İbrahim günümü göreceği için sevinçle coşmuştu. Gördü ve sevindi.*"[190] *İncil*'de anlatıldığı üzere, Rab Mesih'te işaret eden yılan benzetmesinde olduğu gibi "*Musa çölde yılanı nasıl kaldırdıysa, insanoğlunun da öylece yukarı kaldırması gerekir. Öyle ki, ona iman eden herkes sonsuz yaşama kavuşsun.*"[191]

[188] Durak, *a.g.e.*, ss. 159-160.
[189] Durak, *a.g.e.*, s. 162.
[190] Yuhanna, 8:56.
[191] Yuhanna, 3:14.

2. Tanrısal amaçlar: Kutsal kitabın ifadesiyle "*Tanrı'nın sırrı kendisinden korkanlarındır."*[192] *"Bize kendi isteğinin sırrını açıkladı*."[193] "Bütün sırları bilirsem"[194]
3. İnsan aklının algılayamadığı inanç: Üçlü birlikte ve Tanrısal Tenleşim (İnkarnasyon) inancında olduğu gibi *Kutsal Kitap*'ın söylediği üzere "gerçekten bedende görünen bu adaletin sırrı büyüktür."[195]

Kilisenin kullanış şeklinde ise "giz" sözcüğü, inanan kişinin somut bir maddenin etkisiyle işaret eden *Kutsal Kitap*'ın sözlerine dayanmaktadır.[196]

Katolik ve Ortodoks kiliseleri yedi sakramenti kabul ederken, Protestanlar sadece Vaftiz ve Evharistiya'yı kabul ederler. [197]

Kutsal kilise 7 gizi, geleneksel olarak aziz elçiler aracılığıyla Mesih'ten almıştır. Böylece Tanrısal kayranın isteği doğrultusunda bu gizlerin sayısı yedi olmuştur. *Kutsal Kitap*'ın Süleyman mesellerinde buyurduğu gibi "*Hikmet evini yaptı ve yedi direğini yondu.*"[198] Peygamber Zekerya da bunu şöyle yazmaktadır: "*İşte Yeşu'nun önüne koyduğum taş, üzerinde yedi gözü olan tek taş.*"[199]

Sayıları yedi olan bu gizler şunlardır:

1. Vaftiz: Diğer gizlere giriş kapısıdır.
2. Murun (Mirun, Meyrun, Confirmation, Tesbit, Sapta): "Kutsal yağ" anlamında olan bu giz, inanlı kişiye kutsal ruhu kazandırmaktadır.
3. Tövbe (Tövbe ve İtiraf, Dönü): İnanlı kişideki, günahtan meydana gelmiş hastalıkları iyileştirmektedir.
4. Kurbono (Kutsal Kurban, Kıddas, Evkaristiya, Evharistiya, Komünyon): İnanlı kişi, Rab Mesih'in teni ve kanıyla manevi doyuma ulaşmaktadır.
5. Kehnutluk (Ruhanilik): Tanrı'nın topluluğunu gütmek, kiliseyi devam ettirmek üzere bazı inanlıların kutsal gizlerini tamamlamada ve uygulamada yetkili kılınmasıdır.
6. Evlilik (Nikâh): Erkek ile kadın arasında yasal çerçevede gerçekleşen kutsal birleşmedir.
7. Hasta Yağı: İnanlı kişinin bedenine ve manevi hastalıklarına şifa vermektedir.[200]

Bu yedi gizden herhangi birinin tamamlanması için madde, dua ve hizmetçi (ruhani) olmak üzere üç koşulun yerine getirilmesi gerekmektedir:

1. Madde: Vaftizdeki "su" gibi gizin gerçekleşmesinde kullanılan somut bir belirtidir. Su, bedeni pislikten arındırdığı gibi mümin kişinin de asli günahın bağışlanmasıyla yeniden doğmasına vesile olmaktadır ve kişinin vaftizle kazandığı gözle görülmez inayete işaret etmektedir.
2. Dua: Gizin gerçekleşmesi esnasında Kutsal Ruhun inişi ve cemaatin kutsanması için hizmetkar (ruhani) tarafından söylenen kutsal ve cevherî sözlerdir: "*Mesih'in kulu falan ……., Baba Oğul ve Kutsal ruh adına vaftiz oluyor…" cümlesinde*

[192] Mezmur, 25:14.
[193] Efesos, 1:9.
[194] 1. Korintoslar, 13:2.
[195] 1. Timoteus, 3:16.
[196] Zeki Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, Resim Mat., İstanbul, 2002, ss. 29-30.
[197] Prof. Dr. Mehmet Aydın, Dinler Tarihine Giriş, Literatürk Yay., Konya, 2012, s. 245.
[198] Süleyman, 9:1.
[199] Zekeriya, 3:9.
[200] Durak, *a.g.e.*, s. 165; Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, ss. 31-32; Akdemir, *Dini Kurallarımız*, s. 65.

olduğu gibi. "Çünkü Tanrı'nın her mahluku iyidir. Eğer şükürle kabul olunursa, hiçbir şey reddolunmamalıdır; çünkü Tanrı'nın sözü ve dua ile takdis olunur."[201]

3. Hizmetçi Ruhani: Mesih, gizlerin uygulanmasında meleklerin değil de doğrudan doğruya insanları yetkili kılmıştır. Bu yetkiyi; 12 elçi, 72 müjdeci ve onlardan sonra gelen belirli bir sınıfa yani ruhanilere vermiştir. Elçi Pavlus bunun yorumunu yapar ve bu özel yetkinin taşıyıcılarının ruhaniler olduğunu söylerken şöyle demiştir:

> Tanrı kilise topluluğunda önce bazılarını elçi atadı; ikinci olarak peygamberleri, üçüncü olarak öğretmenleri atadı. Sonra mucize yapanları, sonra hastaları iyi etmek için ruhsal bağışla donatılanları, başkalarına yardım edenleri, yöneticileri, çeşitli diller konuşanları atadı. Tümü elçi mi? Tümü Peygamber mi? Tümü öğretmen mi? Tümü mucize mi yapıyor?[202]

Demek ki gizin hizmetçisi yasal olarak kutsanmış ruhanidir ve temiz yüreklilikle kendisini iyi işlerle donatması gerekmektedir.[203]

Yedi gizin tümü de kilise için zorunlu iken; bireysel yönden inanlının kurtuluşu için bunların bazıları zorunlu bazıları zorunlu değildir.

Zorunlu olanlar; Vaftiz, Murun, Tövbe ve Kurbono'dur. Zorunlu olmayanlar; Kehnutluk, Evlilik ve Hasta Yağı'dır.

Bunun dışında bu gizleri yine iki kategoride değerlendirmek mümkündür. Bunların bazıları yaşam boyunca yalnızca bir sefer alınmaktayken, bazıları da istenildiği kadar, yani birden fazla alınmaktadır. Bir sefer alınanlar; Vaftiz, Murun ve Kehnutluk iken birden fazla alınanlar; Tövbe, Kurbono, Evlilik ve Hasta Yağı'dır.[204]

2.2.1.Vaftiz Sırrı/Gizi

Hıristiyan ilahiyatçılarına göre vaftiz; Mesih'in ölümü ve dirilişine iştirak, günahtan arınma, yeniden doğuş, Mesih tarafından aydınlanma, Mesih'te elbisenin değiştirilmesi, ruh yoluyla yenilenme ve kölelikten çıkış gibi bazı anlamlar taşır. [205]

Terim olarak ise "vaftiz", "dine girmek" "asli günahtan, kirli geçmişten temizlenmek ve kutsal hayat tarzına kavuşmak" amacıyla belli usullere riayet etmek suretiyle suyla yapılan bir sakramenttir.

Topluluğa yeni katılacak üyeleri, Hıristiyanların en büyük bayramı olan Paskalya Kutlamaları sırasında vaftiz etmek, ilk çağlardan beri adettir. üç gün süren bu bayram, ilkbaharda Yahudi Paskalyası ile hemen hemen aynı tarihte kutlanmaktadır.

Günümüzde vaftiz için özel bir gün yoktur. Kilisenin ilk yıllarında Paskalya ve Pantikusti'de yer aldığı veya cumartesi günü yapıldığı rivayet edilmiştir. Daha sonra çeşitli vesilelerle vaftiz günleri ihdas edilmiş veya şartların gereği her gün vaftiz yapılması uygun bulunmuştur.

Temelde ideal bir Hıristiyan'ın özelliklerini gösteren ve vaftiz ile gerçekleşeceğine inanılan gayeler şunlardır.

- Hıristiyanlığa girmek.
- Asli günahtan kurtulmak.
- Günahsız olarak yeniden doğmak ve yaratılmak.
- İsa ile bütünleşmek.

---

[201] 1. Timoteus, 4:4-5.
[202] 1. Korintos, 12:28-29.
[203] Durak, *a.g.e.*, ss. 166-167; Zeki Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, ss. 32-33.
[204] Nihat Durak, *a.g.e.,* s. 166; Zeki Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, s. 34.
[205] Ali Erbaş, Hıristiyan Ayinleri (Sakramentler), Nun Yayıncılık, İstanbul, 1998, s. 101.

- Ruhi canlılığa kavuşmak.

Bütün bunlar, inanılarak yapılan bir vaftizin kişiye kazandırdığı nimetlerdir. Nitekim bir insan, vaftiz olmak suretiyle, teslise olan inancını açıklamış ve Hıristiyanlığa girmiş, böylece İsa ile bütünleşerek ruhi canlılığa kavuşmuş ve her türlü günahtan kurtulmuştur.

Süryanice'de vaftiz "Ma'moditho" kelimesiyle ifade edilmekte, vaftiz olan kişiye "Amido" denmektedir.[206]

Vaftiz, Yesu Mesih'e iman getirenin asli günahını silen, ona tabiatüstü yeni hayat veren Tanrı'ya mensup ve kiliseye aza kılan mukaddes bir eylemdir.[207]

Vaftiz; suya batırılışıyla inanlı kişinin, oğul ve kutsal ruh üçlü birliğin adıyla ruhsal yönden ikinci kez doğmasını sağlayan kutsal bir gizdir. Bu gizle inanlı kişi, kutsallık kayrasını kazandığı gibi, Baba Tanrı'ya oğul, Mesih'e kardeş ve Göksel Melekût'un da varisi olmaktadır.[208]

Vaftiz manevi bir dalıştır ve her inançlı Süryani vaftiz olmak mecburiyetindedir. Vaftiz, Hıristiyanlığa giriş kapısı hükmündedir. Vaftiz olmayan bir kişi, Hıristiyan anne babadan doğmuş olsa bile Hıristiyan olarak kabul edilmemektedir.[209]

Süryani kilisesinin babaları, gizin etkisinden ve tinsel karizmalarından esinlenerek derledikleri birçok isimle vaftizi adlandırmıştır. Bunlar:

- Vaftiz
- İnanç gizi
- Aydınlatma
- Paklanma
- Yeni doğum

Vaftiz, içeriği açısından yedi gizin arasında birinci sırayı teşkil etmektedir. Çünkü vaftiz, inanlı kişinin kiliseye ve sonsuz mutluluğun, hoşnutluğun melekutuna girebildiği bir giriş kapısıdır. İsa Mesih'in söylediği gibi "*İnsan sudan ve ruhtan doğmadıkça tanrının hükümranlığına giremez.*"[210] Bunun içindir ki bu giz, diğer tüm gizlerden önce mümin kişiye bağışlanmakta ve verilmektedir. Bunu anlamamış olan kişi, yani vaftiz olmayan kişi diğer gizleri kesinlikle alamamaktadır.[211]

Hıristiyanlıkta vaftizin suyla yapılması, ona ayrı bir önem verilmesine sebep olmaktadır. Hıristiyanlıkta su; inayetin, kutsal ruhun, İncil doktrininin, manen canlandırıcı olan her şeyin sembolüdür. Vaftizde su, temizleyici rolünü yeniden kazanmaktadır. *Kutsal Kitap* geleneğinde su, hayat gücü ve hayat kaynağı olarak tasarlanmıştır.[212]

İnsan olarak bileşimimiz beden ve ruhtan oluştuğu için Tanrı; Kutsal Ruh'un bağışladığı kayrasal gizlerin ve kurtuluşumuzu sağlayan öğelerin somut belirtilerden ve gözle görülür nesnelerden oluşmasını istemiştir. Aşağıda sıralanan nedenlerden ötürü ikinci doğuş için Mesih, vaftiz gizinde suyu şart koşmuştur:

- Su, kirleri temizlemektedir; vaftiz ise tüm günahlardan arındırmaktadır.
- Su, bedeni yenilediği gibi ona dinamiklik ve etkin büyüme vermektedir. Vaftiz de ruhun tüm özelliklerini yaşatmaktadır.

---

[206] Durak, *a.g.e.*, ss. 168-170.
[207] Akdemir, *Dini Kurallarımız*, s. 66.
[208] Durak, *a.g.e.,* s. 170; Zeki Demir, Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi, s. 36.
[209] Durak, *a.g.e.*, s. 170.
[210] *Yuhanna*, 3:5.
[211] Zeki Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, ss. 36-37.
[212] Durak, *a.g.e.*, s. 171.

- Su, yaşamın gereksinimlerini karşılamaktadır; vaftiz ise kurtuluş sağlamaktadır.
- Elçi Pavlus'un da belirttiği gibi vaftiz, Mesih'in ölümünün ve gömülüşünün tipik bir örneğidir. Çünkü "*vaftiz yoluyla onunla birlikte ölüme gömüldük. Öyle ki babanın görkemli gücüyle Mesih nasıl ölüler arasından dirildiyse biz de vaktimizi yepyeni bir yaşamda geçirebilelim.*"[213]

Eski Antlaşma'da vaftiz olayına birçok şekilde işaret edilmektedir. "*Dünyanın varoluşunda, suların yüzü üzerinde hareket eden Tanrı'nın ruhu, maddeye canlılık veren ruha işaret etmektedir.*"[214] Petrus'un sözünü ettiği tufan olayı da bunun bir işaretidir.

> Bunlar bir zaman söz dinlemezlik edenlerdi. Nuh'un günlerinde gemi kurulmaktayken, Tanrı, sabrı hiç tükenmeden insanları gözledi. O gemide suda kurtulanların sayısı az oldu. Topu topu sekiz kişi. Bunu simgesel karşılığı olan vaftiz bugün sizleri kurtarıyor. Vaftiz bedenin kirini gidermek değil, Tanrıya temiz vicdan sunmaktır. Bu, İsa Mesih'in dirilmesiyle sağlandı.[215]

İsrailoğulları'nın Kızıldeniz'i geçmeleri, Firavun'un ve savaş arabalarının denizin ortasında boğulup kaybolmaları da vaftizin birer işaretidir. Burada deniz, vaftizdeki suya; bulut Kutsal Ruha; Firavun da vaftiz suyuyla kovulan ve başı ezilen şeytana göndermedir. Bunun için Elçi Pavlus, "*Kardeşlerim, şunu bilmelisiniz ki, atalarımızın tümü bulutun altında korunarak hep birlikte Kızıldeniz'i aştılar. Bulutta ve denizde tümü Musa'ya vaftiz edildi.*"[216] demektedir.

Yukarıda bahsettiğimiz tufan vaftizi ve bulut deniz vaftizinin dışında yalnızca Mesih'in vaftizine işarette bulunan başka vaftizler de vardır ki bunlar; törensel vaftiz, *Yuhanna*'nın vaftizi, havarilerin vaftizi ve kansal vaftizdir. (Şehitlik)

Vaftiz, kurtuluş için zorunludur, çünkü Tanrı melekûtuna götürecek yegâne yoldur.[217] Tanrı'nın söylediği gibi "*insan sudan ve ruhtan doğmadıkça Tanrının hükümranlığına giremez.*"[218] Yine söylemiştir ki "*iman edip vaftiz olan kurtulacak; iman etmeyen ise yargılanacaktır.*"[219] "*Bütün milletleri imana davet edin. Onları baba oğul, ve aziz ruhun adına vaftiz edin.*"[220]

Böylelikle diyebiliriz ki vaftiz olmadan insanın asli günahtan kurtulması imkansızdır. Pavlus bu konuda şöyle der: "*Günahlarınızdan dönün ve günahlarınızın bağışlanması için her biriniz İsa Mesih adıyla vaftiz edilsin. Böylece kutsal ruhun armağanını alacaksınız.*"[221]

Çocukların vaftiz gizinden yoksun kalması, melekûte girmelerine engeldir, bu yüzden çocukların bu gizin kayrasını almamalarına neden olacak hiçbir şey yoktur. Özellikle ruhlarının paklanması için vaftiz gizi gereklidir. Küçük çocuklar da büyükler gibi asli günahın taşıyıcılarıdır. Vaftiz kapısı olmaksızın bu günahtan paklanmaları ve Tanrı'nın melekûtuna girmeleri olanaksızdır.[222] Tanrı'nın dediği gibi, insan sudan ve

---

[213] Romalılar, 6:4-5.
[214] Tekvin, 1:2.
[215] 1. Petrus, 3:20-21.
[216] 1. Korintoslular, 10:1-2.
[217] Zeki Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, ss. 37-40; Akdemir, *Dini Kurallarımız*, s. 67.
[218] *Yuhanna,* 3:5.
[219] *Markos,* 16:16.
[220] *Matta*, 28:19.
[221] Haberciler, 2:38 .
[222] Zeki Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi,* ss. 40-41.

ruhtan doğmadıkça Tanrı'nın hükümranlığına giremez. Bedenden doğan bedendir, Ruh'tan Doğan Ruh'tur.[223]

Bilgin Diyonnosiyos Bar Salibi'ye göre, eskiden bazı müminler olgunluk çağı addedilen 30 yaşına varınca vaftiz olurlarmış. Ancak bu kural, birçok nedenle kısa bir zamanda değiştirilmiştir. Bunun sebepleri de aşağıdadır:

1. Yesu Mesih; vaftiz için yaş haddi koymadan, büyük küçük demeden, Tanrı'nın melekûtuna girebilmek için şart koyarak, "*insan su ve ruhtan doğmadıkça, Tanrı'nın melekutuna giremez*." dedi.[224] Bu ayete bakılırsa Yesu, Mesih'e iman edenler hangi yaşta olurlarsa olsunlar vaftiz olmalıdırlar. Çocuklarsa küçük yaşta vaftiz olmalıdır. Çünkü nice kimseler daha vaftiz olamadan, bir iki aylık iken herhangi bir nedenle ölüyorlar.
2. Bir insan 30 yaşına varıncaya kadar birçok kötü yola sapmış olabilir ve böylece Tanrı'nın melekûtundan mahrum kalır.
3. Her şeyden önce, küçük yaşta vaftiz olmak, bir telkin meselesidir; çünkü insan küçük yaşta aşılanırsa daha iyi yetişir.
4. Şüphesiz ki anne ve babalar için en mukaddes vazife, kendi dinlerini sevgili çocuklarına aşılamalarıdır.
5. *Eski Ahit*'e göre çocuk sekiz günlük iken sünnet edilir ki bu, kutsal vaftizin sırrına bir işarettir. Zira maneviyat bakımından vaftiz, sünnetten daha üstündür. Örneğin; sünnet, yalnız erkek sınıfına tatbik edilebilir; vaftiz ise hem erkeğe hem kadına paklık, kutsiyet ve ruhi hayat verir. Bu itibarla vaftiz olan bir kimse, dünyevi arzulardan arınmış, Tanrı'nın manevi bir evladı olmuştur.

Aziz Petrus, Pentacost gününde iman edenlere "*Tövbe edin ve günahlarınızın bağışlanması için her biriniz Yesu Mesih'in ismiyle vaftiz olun, böylece Ruh'ul - Kudüs'ü alacaksınız. Çünkü vaat size ve çocuklarınızadır.*"[225] demiştir. Bu eylemle havariler, çocukların küçük yaşta vaftiz olma kuralını kiliseye yerleştirmiş oldular.

Yukarıda gösterilen ayet ve maddeleri göz önünde bulunduran kilise yönetimi vaftizin küçük yaştaki müminlere tatbik edilmesini daha uygun görmüştür.[226]

Süryani Ortodoks kilisesinde vaftiz edilme yaşı, önceden bebekliğin ilk 10-40 günleri arasındadır. Günümüzde ise bu süre 1 yaşına kadar çekilebilmektedir. Ayrıca 6 Ocak Vaftiz Bayramı yakın bir zamana denk düşüyorsa vaftiz, bu bayramda yapılması için 2-3 ay ertelenebilir.[227]

Vaftiz gizi bir kere yapılmaktadır. Aşağıdaki nedenlerden dolayı tekrarlanamaz:

1. Çünkü elçi Pavlus'un da "*Tek Tanrı, tek iman, tek vaftiz vardır.*"[228] sözünde belirttiği gibi vaftiz gizi birdir.
2. Çünkü yeni ruhsal doğuştur. Bedensel olarak insan, nasıl bir seferden başka doğamıyorsa, aynı şekilde ruhsal olarak da ancak bir sefer doğabilir.[229]
3. Çünkü Rab Mesih'in gömülüşüne ve dirilişine işaret etmektedir. Mesih tekrar ölmeyeceği için imanlı kişi de iki kez ölemez, yani Elçi Pavlus'un açıkladığı gibi Mesih'in ölümünde vaftiz olamaz.[230]
4. Çünkü vaftiz mührü, vaftiz olunanı yaşamı boyunca terk etmiyor, bir başka deyişle silinmiyor. Ebu'l-Farac Zalge (Işınlar) adlı eserinde; İznik Konsili

[223] *Yuhanna*, 3:5-6.
[224] *Yuhanna*, 3:5.
[225] Resullerin İşleri, 2:39.
[226] Akdemir, *Dini Kurallarımız*, ss. 67-68.
[227] Durak, *a.g.e.*, s. 176.
[228] Efesos, 4:5.
[229] *Yuhanna*, 3:5.
[230] Romalılar, 6:10.

"*Gühahın bağışlanması için bir vaftize inanıyoruz.*" şeklinde aldığı kararıyla vaftizin tekliğini kanıtlamış olduğunu yazmaktadır.[231]

Kutsal yedi sırdan biri olan vaftizi Hıristiyanlar hayatı boyunca sadece bir defa alabilir. Süryani Ortodoks Kilisesi kurallarına göre, yalnızca daha önceden Protestan kilisesi mensubu olup Süryani kilisesine yeni dahil olan bir Hıristiyan'ın vaftizinin tekrarlanma gereği vardır.[232]

Vaftizde çocuğa kirvelik (sağdıçlık) yapacak kişiye "karibo" denir. Karibonun vazifesi, vaftizde kucakladığı ve veliliğini üzerine aldığı çocuğa, gereken dini nasihatleri vermek ve çocuğun Hıristiyanlık yolunda yetişmesini –hele çocuğun babasının dini bilgisi zayıfsa veya çocuk yetimse- temin etmektir. Karibo, vaftizde veliliğini üstlendiği çocuğun manevi babası ve annesi olur. Bu itibarla, en az üç göbeğe kadar taraflar arasında evlenme olamaz, çünkü manen akraba olunmuştur.[233]

Süryanicede karibo değişik birçok adla adlandırılmaktadır.

1. Şauşbino: "Yoldaş, Arkadaş" veyahut "Gelinin Hizmetçisi" anlamına gelen Yunancadan gelen bir sözcüktür. Şauşbino, vaftiz olanın adına şeytanı yadsımak ve kutsal üçlü birliğe inanmak üzere, vaftiz sırasında, vaftiz olana eşlik ettiği için böyle adlandırılmıştır. İmanı kabul ve şeytanı reddetmesi için vaftiz olana bir büyük seçilir. Bu kişi, Arapça "İşbine", Süryanice "Şauşbino"dur. Şauşbino vaftiz olacak erkeklere, Şauşbinto vaftiz olacak kız çocuklarına yardımcı olur.
2. Arobo (Kefil): Arobo, Tanrı ve kilisenin huzurunda vaftiz olan kişinin sorumluluğunu kabullendiği için böyle adlandırılmıştır.
3. Karibo (Yakın): Manevi yakınlık yönünden, vaftiz olana tüm insanlardan daha çok yakınlık bağı içinde olduğundan böyle adlandırılmıştır. Kilisenin kanunları, zorunlu haller dışında anne ve babanın çocuklarına kariboluk yapmasını yasaklamıştır.
4. Mhadyono (Kılavuz, Yol Gösterici): Mhadyono, vaftiz olana Hıristiyan inancının gerçeklerini öğrenmede kılavuzluk ettiği için bu adla adlandırılmıştır.
5. Melfono (Öğretmen): Melfono, temel yükümlülüğü, vaftiz olana kilise geleneklerini, törelerini öğretmek ve onu erdemlik yolunda büyütmek olduğu için bu isimle adlandırılmıştır.

Bilgin Barsalibi, kariboluğun vaftizci Yuhanun'un zamanında bulunduğunu açıklamıştır. Zaten bu yüzdendir ki vaftizci Yuhanun, Mesih'in ilk karibosu kabul edilmektedir.

Anlatılanlardan anlaşılıyor ki kariboluk zorunludur; çünkü vaftiz, mümin kişinin Tanrı'ya oğul olmasını sağlayan ruhsal bir doğuştur.

Vaftiz gizinin uygulanmasında ruhaniler yetkilidir. "*Bu nedenle, gidin bütün ulusları öğrencim yapın. Onları Baba Oğul ve Kutsal Ruh adına vaftiz edin.*"[234] diyen Mesih, vaftiz gizinin uygulanmasında havarileri yetkili kılmıştır. Bu yetki, havarilerden Episkoposlara (Patrik-Metropolit), Episkoposlardan Papazlara geçmiştir. Ancak zorunlu hallerde İncili Şemmaslar (Diyakos) da vaftiz yapabilirler. Vaftizleri murunsuzdur, yani Yuhanun'un günahtan dönme, tövbe vaftizidir.[235]

Vaftiz edilen kişi, bir azizin ismini, kendi adının başına bir ön isim olarak almaktadır. Bununla, o azizin himayesine girdiğini ve onun faziletleriyle kendi nefsini donatmak amacında olduğunu belirtmektedir.[236]

---

[231] Zeki Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, ss. 42-43.
[232] Durak, *a.g.e.*, s. 175.
[233] Durak, *a.g.e.,* ss. 176-177; Akdemir, *Dini Kurallarımız,* ss. 67-68.
[234] *Matta*, 28:19.
[235] Durak, a.g.e., ss. 177-178; Zeki Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, ss. 43-45.
[236] Durak, *a.g.e.*, s. 178; Akdemir, *Dini Kurallarımız*, s. 69.

Vaftizin evlerde uygulanmasına izin verilmemektedir. Muhakkak kilisede yapılmalıdır.[237]

Vaftizin uygulanışı ana hatlarıyla şu şekilde gerçekleşir: Vaftiz olmak isteyenin tövbe etmesi, Hıristiyanlık dininin inanışlarını benimsemesi ve bu dinin gerçeklerini öğrenmesi gerekmektedir. Kişi, vaftizde hazırlanan şu andı okur: "*Ben (filan); şeytanı, kuvvetini, işlerini ve ona tabii olanları inkâr eder; İsa Mesih'e, Peygamberlere, Elçi ve gerçek öğretmenlere ve onların ilahi talimlerine iman eder; Baba Oğul ve Kutsal Ruha tabii olup, vaftiz olurum*." Vaftiz edilen kişi küçük çocuk ise onun yerine 18 yaşını doldurmuş ve Hıristiyanlık dinini bilen karibo bu andı okur.[238]

Vaftiz, hayklonun sağ duvarına bitişik ve bir kapıyla geçilen küçük bir odacıkta yapılmaktadır. Vaftiz, bu odada mermerden yapılmış, yere sabitlenmiş, üst kısmı bebeğin sığabileceği bir leğen şeklinde oyulmuş "gurno" (kurna) içinde gerçekleştirilir. Fakat vaftize katılan cemaat kalabalıksa bakırdan yapılan yukarıdaki tarife uygun gurno, töreni tüm cemaatin görebilmesi için hayklo bölümünün ön kısmına getirilip vaftiz burada gerçekleştirilmektedir. Vaftizde, gurnonun içine su ve az miktarda murun konulmaktadır. Bu üç sıvı, vaftiz sırrını tamamlama (madde) şartını yerine getirmektedir. Daha sonra "*Mesih'in kulu filan, baba oğul ve kutsal ruh adına vaftiz oluyor.*" cümlesi okunmaktadır. Bununla dua şartı yerine getirilmiş olmaktadır.

Vaftizi, bir ruhani yaptırmaktadır ve bununla da hizmetkâr şartı uygulanmış olmaktadır. Çocuk soyulmakta (Mor Efrem, Süryanicede "Soyunuk" (Şliho) ve "Havari" (Şliho) kelimelerinin aynı anlamda olmasında derin bir taraf bulur. İnsanlar tıpkı örnek davranışlarıyla dünyevi giysilerden arındıkları gibi vaftiz için de soyunur. Havariler de ilk vaftiz olanlar ve örnek davranışlarıyla ünlenenlerdir. Havariler, tıpkı giysilerinden ayrılmış bir dalgıcın bir inci tanesini tutması gibi inanca sıkı sıkıya sarılanların da öncüleridir.) ve ruhani tarafından üç kere suya daldırılmakta veya ona bedel olarak başına üç kez su serpilmektedir.[239] Bu arada yukarıdaki duayla çocuğun alnına haç sembolü uygulanmaktadır. Çocuk, gurnodan çıkarıldıktan sonra havluyla kurulanmakta ve çocuğun murun ile tüm vücudu mesh edilip takdis edilmektedir. Daha sonra çocuğa beyaz bir elbise giydirilmekte ve mukaddes kurban yedirilmektedir.[240] (Burada yedirilen kurban semboliktir. Çünkü vaftiz en erken doğumun 8. günü ile 40. günü arasında yapılır. Bu dönemde de bir bebeğe ekmek-şarap ayinindeki ekmeği yedirmek mümkün olmadığı için bebeğin ağzına sadece kurban yedirilen kaşık üç defe sokulup çıkarılır. Ve bu şekilde ona da kurban yedirilmiş sayılır. Bir çocuğa gerçek anlamda ilk kurban, ekmek dahil tüm yiyecekleri yemeğe başladığı zaman verilir.) Böylelikle vaftiz olan kişi, bir defada 3 sırrı almış olmaktadır: Bunlar; vaftiz, murun ve kurbandır. Çocuk, böylece "Tensir" (vaftiz olmuş Hıristiyan) sıfatıyla şereflenmiş ve kiliseye girdiği teyit edilmiş olur.[241]

Vaftiz için şu bilgiler de önem arz etmektedir:

- Başkahin ve kâhin vaftiz için tören elbisesini giymek ve törene uygun bir şekilde tütsü yakmak durumundadır.
- Vaftiz olacak kişinin kendi cinsiyetine göre Ortodoks bir şavşbinosu olmak zorundadır.[242]

[237] Durak, *a.g.e.,* s. 178.
[238] Durak, *a.g.e.*, s. 180; Akdemir, *Dini Kurallarımız*, s. 66.
[239] Bkz. Ek 10.
[240] Bkz. Ek 11.
[241] Gabriel Akkurt, Görüşme, 9 Haziran,2019
[242] Bkz. Ek 12.

- Kirveler, günahlarını itiraf edip kutsal ayine iştirak ettikten sonra temiz bir şekilde vaftiz olacak şahısları taşıyabilir.
- Kâhinin, erkek ile kızları aynı kurnada vaftiz etmesi dinen uygun değildir. Her birini kendine has bir törenle vaftiz etmektedir. Vaftiz olacak kişilerin sayısının çok olması durumunda erkek ve kız çocuklar aynı kurnada vaftiz edilebilir.
- Vaftiz için iki yağ türü hazırlanmaktadır: Mirun yağı ve kutsal mirun.
- Vaftiz olacak kişi yetişkin ya da genç ise kâhin onu alnından göğsüne kadar kutsal yağla meshetmektedir. Daha sonra yağ ve mirunu suyla dolu büyük leğene dökmektedir. Kâhin, elini başına koyup Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adıyla vaftiz ettikten sonra yetişkin kendi kendine üç kez kutsanmış suya dalmaktadır. Bu esnada geniş, ince ve beyaz bir elbise giymesi gerekir. Tören bittikten sonra bu elbise buna benzer durumlarda kullanılmak üzere kilisede bırakılmaktadır. Kutsanan suysa kilisenin vaftiz kurnasına ya da tarla, bahçe gibi temiz bir yere dökülmektedir.
- Önceden, büyük kurnalarda yapılan üçlü daldırmayı kâhinler, gençlere ve yetişkinlere yaptırırdı. Zamanla, küçük çocuklar ve bebekler vaftiz edilmeye başlanınca daldırma yerine kâhinler, ellerine aldıkları tasla başlarına üç kez su dökmeye başladılar. Üç daldırma yerine küçük çocuklar boğulmasın diye başlarına üç kez su dökmeleri uygun görülmüştür. Bu, Episkopos Mor Muşe Bar Kifo'nun, Vaftiz gizi ile ilgili açıklamalar kitabında yazılmıştır.
- Kâhin kendi çocuğunu, ölüm hariç vaftiz edemez.
- Ölüm tehlikesi durumunda kâhin ve vaftize gelen hasta, yemek yemişse de vaftiz töreni gerçekleşebilmektedir.
- Vaftiz, insanların kurtuluşu ve göksel egemenliğe girişi için zorunludur. Bundan dolayı kilisenin deneyimli öğretmenleri, bu törenin gerçekleşmesi için çok çabalamaktadır. Ama Mor Ğriğoriyos Bar Hebraus, ölüm tehlikesi durumunda, Kanunlar Kitabı'nda şöyle buyurmuştur: "*Ölüm vakalarında kâhinin, törenin sadece ikinci bölümünü uygulaması yeterli olacaktır, eğitilenler bölümü ve giriş bölümüne gerek kalmayacaktır. Aynı şekilde Patrik Aziz Severiyos, ölüm ve benzeri durumlar için kısaltılmış vaftiz kitabı hazırlamıştır.*"
- Ölmek üzere olan bebek, kâhinin yanına getirilir; leğen, kurna veya nehir olmadığı yerdeyse çocuğun başına üç tas su döker; 'Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adıyla vaftiz oluyor.' der. Hatta bu vakalarda annesi bile kucağındayken Kutsal Üçlük adıyla vaftiz eder. Urfalı Aziz Yakup da böyle önermektedir[243].

2.2.2. Murun (Mirun, Meyrun, Tespit, Sapta, Konfirmasyon, Kutsal Yağ ile Yağlama) Sırrı/Gizi

Murun; Süryanicede özel ilaçlar kullanılarak ölülerin mumyalandığı Muro, Mür (hoş kokulu bir çeşit sarı ağaç sakızı) sözcüğünden türemiştir. Dolayısıyla bu anlamda Mesih'in ölümüne işaret etmektedir. Yunancada ise murun sözcüğü, hoş kokulu bitkilerin ve birçok kozmetik maddelerin bileşiminden oluşan her türlü kokulu esans ve parfümdür.

Vaftiz olan mümin kişinin imanda pekişmesi, ruhsal yaşamda güçlenip büyümesi için kutsal ruhun gücünü ve karizmalarını kazandığı, kabullendiği bir gizdir.[244]

Kutsal Kitap'a göre İsa sudan çıktığında Kutsal Ruh üzerine alçalmış ve Tanrı'nın sesi ona Tanrı'nın oğlu olduğunu bildirmiştir. Kutsal Ruh'un bu dışa

[243] *Kutsal Vaftiz Kitabı,* Bio Mat., İstanbul, 2015, ss. 127-134.
[244] Zeki Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, s. 47.

vurumu,[245] "*beklenen yağlanmış şahıs*" İsa için bir yağlanma olarak algılanır. Vaftizi yağlama, İsa'nın üzerine Kutsal Ruh'un akışı şeklinde sembolize edilmiş, bu yüzden su banyosundan sonra tatbik edilmiştir. Vaftizi yağlama, ilk dönemlerde vaftizcinin elleriyle vaftiz olanı mesh edişiyle eş tutulmuştur.

Konfirmasyon, bir Hristiyan'a kilise içindeki sosyal rolünü kazandıran ve ona vazifelerini yerine getirme gücü veren ayindir. Konfirmasyon, Hıristiyanlığa giriş ayininin ikinci bölümünü oluşturmaktadır. Bununla, kutsal ruh gücünün yeni mümine bağışlandığına inanılmakta ve yetişkin bir Hıristiyan olarak üstlendiği tüm sorumlulukları yerine getirmeye çağırılmaktadır. Kutsal yağ, kutsal ruhun simgesi sayılmaktadır.

Birinci sır olan vaftiz, günahtan kurtulma olayı üzerinde durmaktadır. Tanrı, günahkar kulunun kendisiyle barışmasına imkan vermekte ve onu "*itaat içinde bir iman hayatı*" yaşamaya çağırmaktadır. Güçlendirmede ise Tanrı'nın İsa aracılığıyla insan soyu için yaptıklarına tanıklık etmenin müspetliği, bu görevi yerine getirmek için kutsal ruh gücünün bağışlanması olayını vurgulamaktadır Selamet, sadece günahların bağışlanması için değil, İsa'nın dünyayı Tanrı isteğine uygun olarak değiştirme misyonunu devam ettirmeye de bir çağrıdır.[246]

Murun, vaftizin bir tamamlayıcısı olarak vaftizden hemen sonra bir sefere mahsusen müminin vücuduna sürülür. Murunla takdis olunacak kimsenin ruh ve bedence temiz olması, ergenlik yaşına ulaşmışsa, Hıristiyanlık dininin önemli kurallarını bilmesi şarttır.[247]

Murun gizine ayrıca "gerçekleştirme gizi" de denilmektedir. Çünkü ruhani kişi, vaftiz gizini kabul edecek olan mümin kişiye murunu sürdüğü zaman "*Mesihin hoş kokusu, gerçek mührü ve kutsal ruh karizmalarının tamamlayıcısı olan kutsal 'Murun' sözlerini söylemektedir. Bundan sonra Mesih'in Kulu 'falan' sonsuz yaşam için Baba Oğul ve Kutsal Ruh adına, murunun kutsal ve tanrısal mührüyle mesholunuyor*." demektedir.

Böylelikle mümin kişi Mesih'in askeri olarak şeytanın kötü güçlerine karşı savaşmak üzere imanda pekişerek yeni bir güç kuşanmış olmaktadır.

Barsalibi, *Eski Ahit*'te kutsal muruna işaret eden bazı belirtilerin bulunduğunu söylemektedir. Bu da Musa'nın dağa çıkarak kilisenin tüm gizlerini öğrendiği güne, yani Tanrı'nın kendisine sürülmek için kutsal yağı yapmasını buyurduğu güne rastlamaktadır. "*Sen kendine başlıca kokulu baharat, beş yüz şekel seyyal mür ve onun yarısı iki yüz elli şekel hoş kokulu tarçın ve iki yüz elli şekel hoş kokulu kamış ve makdis şekline göre beş yüz şekel hıyarşenber… vs. al*"[248] Toplanma çadırının bazı gereçleriyle Harun ve oğullarını mesh etmesi gerektiğini buyurduktan sonra Musa'ya şunu söylemiştir: "*Bu nesillerinizce bana kutsal mesh yağı olacak. İnsan bedeni üzerine dökülmeyecek ve onun tertibine göre onun gibisini yapmayacaksınız; o kutsaldır. Onun gibisini tertip eden, yahut yabancı üzerine ondan koyan adam kavminden atılacaktır.*"[249]

Yeni Ahit'te belirtildiğine göre kutsal murun yağını kiliseye yerleştiren İsa Mesih'tir. Bu da Kutsal Ruh'un güvercin gibi üzerine indiğinde ve gökten "onunla

[245] Resullerin İşleri, 10:38.
[246] Durak, *a.g.e.*, ss. 182-183.
[247] Durak, *a.g.e.,* s. 184; Akdemir, *Dini Kurallarımız*, s. 70; Dolapönü, *Türk Süryani Kadim Kilisesinin Mesihsal Öğretimi*, s. 13.
[248] Çıkış, 30:23-27.
[249] Çıkış, 30-31-33.

hoşnut olduğum sevgili oğlum budur."[250] sesinin duyulma olayının olduğu sırada gerçekleştirmiştir. Aynı şekilde "Ben de babadan isteyeceğim. O size başka avutucu verecektir; sonsuza dek sizinle kalsın diye. O, dünyanın kabul edemediği gerçek ruhudur. Dünya onu kabul edemez; çünkü onu görmez de, tanımaz da."[251] demesiyle Kutsal Ruh'u öğrencilerine göndermeyi söz vermiştir.

Bu murun gizi, her ne kadar vaftizden hemen sonra veriliyorsa da kendine özgü bir gizdir. Bunu daha açık bir şekilde Habercilerin İşleri'nde geçen "Yeruşalim'deki haberciler Samirye'nin Tanrı sözünü benimsediğini duyunca Petrus ile Yuhannayı oraya gönderdiler. Bu ikisi gelip kutsal ruhu alsınlar diye Samiryeliler için dua ettiler. Çünkü kutsal ruh daha onların hiçbirine gelmemişti. Onlar yalnızca İsa'nın adına vaftiz edilmişlerdi. Petrus ile Yuhanna, ellerini onların üstüne koyunca onlar da kutsal ruhu aldılar."[252] cümlelerinden anlıyoruz. "Onlar yalnızca İsa'nın adıyla vaftiz edilmişlerdi." cümlesinden açıkça anlaşılıyor ki mümin kişi, Kutsal Ruh'u vaftiz gizinde değil de murunla almaktadır. Bunu daha açık seçik bir şekilde Elçi Pavlus'un Efesos'a gelmesinden anlamaktayız.[253]

Böylelikle denilebilir ki bu giz vaftiz gizinden ayrı bir özelliğe sahiptir ve Mesih tarafından kiliseye konmuştur. Çünkü elçilerin konuşmaları ve öğretileri, onların değil Kutsal Ruh'un esiniyle Mesih'ten etkilenerek kabullenmişlerdir.

Murunun vaftiz giziyle bağlılığı ise kilisenin kuruluşundan beri geleneksel bir tutumdur. Kutsal murun, vaftiz olunana, doğrudan vaftizinden sonra verilir. Vaftiz gizinin tamamlanması için, murunun onunla tam bir bağlantısı vardır. Zaten vaftizi yapan ruhani kişi de Mesih'in hoş kokusu, inancın gerçek mührü ve Kutsal Ruh'un tamamlayıcısı kutsal murun sözleriyle bunu açıkça dile getirmektedir.[254]

Kilisenin ruhani reisleri (metropolitler) yılda bir, büyük Cuma'ya bağlanan Perşembe Fısıh'ında (Kurban) patrik başkanlığı altında toplanarak icra edecekleri büyük ayin ve özel dualarla murun yağını takdis edip, takdis edilen yağdan ihtiyaca göre kiliselere dağıtmaktadırlar. Böylece murun, havarilerden gelme kutsal bir kural olarak kilisede devam etmektedir. Bu itibarla murun, kilisenin yetkili ruhani reislerinin bereketlerini ve Ruhu'l-Kudüs'ün ulvi kuvvetini temsil etmektedir. Bundan böyle, gerçekten tövbe edip vaftiz olunan ve kutsal murunla yağlanan kimse Ruhu'l-Kudüs'ü almaktadır.[255]

Murun gizinin tamamlanması için üç koşul gerekmektedir:

1. Madde: Temelde murun gizinin maddesi, kutsal ruhu simgeleyen "el konması" syomidodur. Yukarıda geçen iki olayda da görüldüğü gibi, daha önce "el konması" gizi adı ile bilinmiştir.[256]
2. Dua: Murun gizinin özel duası şudur: "*Mesihin hoş kokusu inancın gerçek mührü ve kutsal ruh karizmalarının tamamlayıcısı kutsal murunla, Mesih'in kulu "falan", sonsuz yaşam için baba oğul ve kutsal ruh adına, murunun kutsal ve tanrısal mührü ile mesholuyor.*"
3. Hizmetçi (Uygulayıcı): Bu gizin tek uygulayıcısı, Episkopos veya yasal ruhanidir. 318 yılında Kartacanna'da (İspanya'da bir şehir) yapılan konsilin 6. maddesi gereğince murunun kutsaması ruhanilere değil de patriğe özgüdür.

---

[250] *Markus*, 1:10.
[251] *Yuhanna*, 14:16.
[252] Haberciler, 8:14-17.
[253] Habercilerin İşleri, 19:2-6.
[254] Zeki Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, ss. 49-51.
[255] Akdemir, *Dini Kurallarımız*, ss. 70-71.
[256] Habercilerin İşleri, 8:17; 19:6.

Murun gizi, ruhsal kurtuluş için zorunludur. Onsuz, vaftiz eksik ve yasadışı olmaktadır. Vaftiz ve murun gizinin, kendine özgü bir işlevi ve kayrası vardır. Vaftizin işlevi, yeni doğuş ve günahlardan temizlenmektir, arınmaktır. Murununki ise Ürdün nehrinde vaftiz olan Mesih'in üzerine güvercin gibi inen kutsal ruhun mührünü kazanmaktır.

Murun gizi, mümin kişinin hayatı boyunca yalnız bir sefer aldığı gizlerden birisidir. Kesinlikle tekrarlanıp yinelenememektedir. Çünkü Elçi Pavlus'un dediği gibi, bu giz bize Kutsal Ruh karizmasının mührünü basmıştır.[257] Bu nedenle baştan beri vaftiz gibi sayılmıştır ve insana bir seferden başka verilmez.[258]

Murundan elde edilen manevi kazanç "*Ve Rabbin ruhu, hikmet ve anlayış ruhu, öğüt ve kuvvet ruhu, bilgi ve Rab korkusu ruhu onun üzerinde kalacak.*"[259] ayetinde işaret edilen kutsal ruhun kabullenilmesi ve mevhibelerinin kazanılmasıdır.

Murun gizinin uygulanışı ana hatlarıyla şöyledir: Vaftiz edilen çocuk, gurnodan çıkarıldıktan sonra, havluyla kurulanmakta, murun ile tüm vücudu mesh edilmektedir ve takdis edilmektedir. Yağlama işlemi, alından başlanarak vücudun tüm organlarına uygulanmaktadır. Ruhani, yağlama fiilini gerçekleştirirken "Mesih'in hoş kokusu, inancın gerçek mührü ve kutsal ruh mevhibelerinin tamamlayıcısı, Mesih'in kulu "falan" ebedi hayat için, baba oğul ve kutsal ruh adına, murunun kutsal ve ilahi mührüyle mesh olunuyor." duasını okur.[260]

2.2.3.Tövbe (Tövbe ve İtiraf, Pişmanlık) Sırrı/Gizi:

Tövbe, hatadan dolayı vicdanen hissedilen acıdır ve bir bağışlama iradesini içine almaktadır; yani kısaca tövbe, bir hidayet meselesidir. Böylece tövbe, bütün *Kitab-ı Mukaddes*'te ilahi bir bağış hali ile ilahi inayetin refakat ettiği bir hal olarak tasarlanmıştır. Tövbe, özelliklerinden biri nedeniyle çoğu defa "confession" (itiraf) diye isimlendirilen sakramente verilen bir isimdir. Tövbe sakramenti, biri tövbe eden, diğeri de tövbeyi idare eden kahin yönünden iki tarafa sahiptir. İşte bu iki tarafın birleşmesi, uzlaşma ve inayet halini sağlamaktadır. Onun etkili hareketlerini göstermek için bu sırra modern insan "reconcilliation" (uzlaşma) ("Reconciliation" kelimesi; barışma, uzlaşma, telif, barışıklık, barış anlamlarına gelir.) adını vermeyi tercih etmiştir.[261]

Tövbe gizi; günahkar kişinin, günahlarının bağışlanması için Rab Mesihçe yetkili kılınmış yasal ruhaninin huzurunda günahlarının itirafıyla günahtan Tanrı'ya dönmesini ve onun yüceliğiyle uzlaşmasını sağlayan bir gizdir. Bununla mümin kişi, yenilenmekte, günahları bağışlanmakta ve kabullenilmektedir. Büyük bilgin Tartulianos (160-222), bu gizi "günahlardan arınma" ve "vaftiz dalışından sonra ikinci liman" olarak adlandırmıştır. Bunu; Aziz İriyanus "İtiraf" Agustinus (354-430) ise "Barış, Uzlaşma" Kartacanna Konsili de "İkinci Vaftiz" şeklinde isimlendirmiştir.

Rab, kuruluşundan önce bu gizi iki defa teslim etmiştir. Birincisi, Petrus'un "*Sen dili olan Tanrı'nın oğlu Mesih'sin.*" şeklindeki ona ilişkin bildirisini açıklarken kendisine "*Göklerin hükümranlığının anahtarlarını sana vereceğim; yeryüzünde her ne bağlarsan göklerde bağlanmış olacak ve yeryüzünde her ne çözersen göklerde çözülmüş olacak.*"[262] dediğinde olmuştur.

---

[257] 2. Korintoslular, 1:22.
[258] Zeki Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, ss. 51-53.
[259] İşaya, 11:2.
[260] Durak, *a.g.e.*, ss. 190-191.
[261] Durak, *a.g.e.*, s. 191.
[262] *Matta*, 16:19.

İkincisi ise günahların bağlanmasına ve çözümünde elçileri yetkili kılarken "*Doğrusu size derim ki, yeryüzünde her ne bağlarsanız gökte bağlanacak. Yeryüzünde ne çözerseniz gökte çözülmüş olacaktır.*"[263] derken olmuştur.[264]

Bu sırla Hıristiyan'a, Tanrı'nın bağışlama mesajı ulaşmaktadır. Hıristiyanlar, günahlarından ötürü pişman olduklarında Tanrı'nın kendilerine (Müslümanları, Yahudileri, diğer tüm insanları affettiği gibi) bağışlayacağına inanmaktadır. Hıristiyanlar, Tanrı'nın bağışlayıcı sözlerini işitmek için Tanrı'nın bu bağışlamayı sırf kendi rızası ile yani İsa'nın hayatındaki selamet eylemi sayesinde gerçekleştirdiğini hatırlamak için barış sırrına başvurmaktadır. Günah, sadece Tanrı'yı inciten şahsi bir davranış olmayıp sosyal boyutlara da sahip olduğundan, Hıristiyanlar Tanrı'nın bu bağışlama simgesine topluluk, yani kilise çerçevesinde mazhar olabilmektedir.

Tövbe sırrı, yüzyıllar boyu farklı şekiller almıştır. Kilisenin ilk yıllarında aleni tövbe yöntemi yaygındır. Sır daha sonra, günahların özel itirafı şekline bürünmüştür. Bugün bu sırrın topluluk açısından taşıdığı anlam daha fazla vurgulanmaktadır. Bu noktada Hıristiyan olmayanların anlamada oldukça zorluk çektiği "*Bağışlama sırrına, niçin bir rahip veya papazın iştirak ettiği konusu*"[265] aktarılarak açıklanabilir: "*Kimlerin günahlarını bağışlarsanız, onlar bağışlanmış olur ve kimlerinkini alıkorsanız alıkonmuş olur*." Buradan da anlaşılacağı gibi rahip, bu sırda İsa tarafından görevlendirilmiştir ve kilisenin kendisine verdiği yetkiyi kullanma durumundadır. Günah işleyen kişi, sadece Tanrı tarafından affedilir. Rahip, sadece bu pişmanlığa günahkar kişiyle iştirak edip yüklendiği görevi yerine getirerek aracılık vazifesini ifa etmektedir. Hıristiyan, bu sırrın farkındadır ve günahların sadece Tanrı tarafından bağışlandığının da bilincindedir.[266]

Kahin (Papaz) Ruh'u-l Kudüs'ün kuvveti ile tövbe edip günahlarını Tanrı'ya itiraf eden mümin kimseyi Tanrı affeder ki mümin, bununla vaftizden çıkmış gibi kendinde yeni bir maneviyat duymakta ve kudsiyet almaktadır.

Tövbe etmenin üç koşulu vardır:

1. Pişmanlık: Pişmanlık, tövbe edenin Tanrı'ya karşı işlediği günahlar için gerçekten üzülmesi ve bir daha günaha dönmemek üzere bütün kalbiyle ahdetmesidir.
2. İtiraf: İtiraf, mümin bir kimsenin günahlarını meşru bir kahinin tanıklığı altında Yüce Tanrı'ya açık olarak itiraf etmesidir. Bu arada müminin, vicdanını yoklayarak sonradan aklına bir şeyler gelmişse çekinmeden onları da itiraf etmesi, kahinin ona vereceği öğütlere riayet etmesi ve aldığı aftan dolayı Tanrı'ya hamd ve şükürler okuması icap etmektedir. Ayet: "*Günahlarımızı itiraf edecek olursak, Tanrı; günahlarımızı affetmeye Kadir ve Sadıktır.*"[267]
3. Tarziye: İtiraftan sonra mümin; Tanrı'ya karşı işlediği suçları oruç tutmak, namaz kılmak ve sadaka vermekle; nefsine karşı olanları; kendini ıslah etmek, iyilik ve fazilette bulunmakla; komşusuna karşı olanları ise yaptığı maddi ve manevi zararın bedelini ödemekle tarziye vermiş olmaktadır.[268]

Tövbe, içsel (gizli) ve dışsal (açık) olmak üzere ikiye ayrılır: Mümin insan için oldukça zorunlu olan içsel tövbe, özgür ve tam irade ile Tanrı'ya dönmek, günahlardan tiksinmek ve tövbe, üzüntü ile bir daha bu günahları yapmamak koşuluyla işlenen iğrenç günahlardan ötürü gerçek biçimde pişmanlık duymaktır. Mümin kişi, kendisini

---

[263] *Matta*, 18:18.
[264] Zeki Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi,* ss. 56-57.
[265] *Yuhanna*, 20:23.
[266] Durak, *a.g.e.*, s. 192.
[267] *1. Yuhanna*, 1:9.
[268] Akdemir, *Dini Kurallarımız*, ss. 73-74.

buna alıştırmalıdır. Çünkü onsuz, dışsal tövbe bir yarar sağlamamaktadır. Kilise Babalarının bazıları, tövbe gizini "Ruhun sızlayışı, ruhun burukluğu" ve "Erdemlik" şeklinde adlandırmışlardır. "*Günahtan dönerek tövbe edin, çünkü göklerin hükümdarlığı yaklaştı.*"[269] diyerek tövbe yolunda yürümemiz için Rab bizleri özendirmektedir.

Dışsal tövbe ise tövbe ve itiraf gizinin kullanış biçiminin tamamlayıcısıdır. İnsanın iç yapısında gerçekleşmiş ve içsel tövbe ile açıklanmış belirtilere işaret eden somut bazı işaretler vardır. Mesih, dirilişinden sonra öğrencilerine üfleyerek "*Kutsal ruhu alın, kimin günahlarını bağışlarsanız bağışlanacaktır. Kiminkini bağışlamazsanız öylece kalacaktır.*"[270] derken bu gizi meydana getirmiştir.

Süryani Bilgin Abu'l- Farac, *Kutsallıklar Kulesi ve Işınlar* adlı kitabında, günahların büyük ve küçük olarak ikiye ayrıldığını ifade etmektedir: "*Zina etmeyeceksin dendiğini duydunuz ama size derim ki bir kadına istek duyarak bakan herkes o anda yüreğinde onunla zina etmiş olur.*"[271] Burada Tanrı açıkça göstermiştir ki öldürme, zina gibi günahlar, boşuna kızmanın ve kardeşine boş ve yararsız insan demekten kaynaklanan günahlardan daha büyüktür. Çünkü böylesi büyük günahlar yürekten gelmektedirler ve insanın içini kirletirler. Bu günahları işleyen kişi, Tanrı'nın melekutunu miras alamayacaktır. Elçi Pavlus'un da değindiği ve anlattığı bu günahlar şunlardır: Fuhuş yapmak, yalancı tanrılara tapmak, zina etmek, öldürmek, hırsızlık yapmak, zulmetmek, kapkaççılık yapmak…

Küçük günahlar hakkında da Elçi Pavlus şunu söylemektedir: "*Çünkü gelip de sizleri özlediğim gibi bulamamanın korkusu içindeyim. Sizlerde beni özlediğiniz gibi bulamayabilirsiniz. Aranızda kavga, kıskançlık, öfke, sürtüşme, çekiştirme, dedikodu, böbürlenme, kargaşalık olabilir diye korkuyorum.*"[272]

Tövbenin koşulları şunlardır:

1. Madde: Tövbenin maddesi, doğasal somut nesnelerin olduğu diğer gizlerin maddelerinden tamamıyla farklıdır. Tövbe eden kişinin işleri, bu tövbe gizinde madde sayılmaktadır. Bu madde ise gizin tamamlanması için gizlenen gerçek pişmanlık ve itiraftır.
2. Dua: Bunun duası, tövbe etmiş kişinin itirafını dinledikten sonra ruhaninin kişiye söylediği "*Tanrı sana rahmet eylesin, seni sonsuz yaşama yönlendirsin. İsa Mesih'in aziz elçilerine teslim ettiği ve onların da zayıflığıma (naçiz name) gelene kadar ardıllarına teslim ettiği ruhanilik gücünün yetkisi ile pişmanlık duyup itiraf ettiğin tüm günahlarından ve unuttuğun her şeyden seni çözüyorum. Baba, Oğul ve Kutsal Ruhun adıyla kutsanmanın, bağışlanmanı istiyorum. Amin!*" sözleridir.
3. Hizmetçi (Uygulayıcı): Diğer gizlerde olduğu gibi bunun da uygulayıcısı yasal ruhanidir.

Ebu'l -Farac günahların itirafı konusunda şunları söylemektedir:

> İtiraf edecek olan kişi, alçak gönüllülükle ve buruk bir yürekle başını eğerek, diz çökerek tövbeye yanaşmalı ve 'Gökte ve Tanrı'nın huzurunda günah işledim. Bağışlanma umuduyla şu yolsuzlukları… yaptım. Tanrı huzurunda şimdi itiraf ettiğim günahlara bir daha dönmeyeceğimi açıkça ikrar ediyorum. Ey ruhani peder, kapısını yüzüme kapatmaması için, beni günahkar kadın, gümrükçü ve o katil gibi kabullenmem için, benimle beraber, benim için Tanrı'ya yakarmanı diliyorum.' demelidir.

[269] *Matta*, 4:17.
[270] *Yuhanna*, 20:22.
[271] *Matta*, 5:27-28.
[272] *II.Korintoslular*, 12:20.

Günahların itirafı sözlü olarak ruhaninin huzurunda gerçekleşmelidir. Günahkâr kişi, tüm günahlarını ayrıntılarıyla itiraf etmelidir. Bu itiraf, saklı bir şey kalmaksızın açık ve belirgin alçak gönüllükle, iffetle ve derin üzüntü ile olmalıdır. Ayrıca tövbe edecek olan kişi, günahlarına kesinlikle bir neden gösterme yoluna gitmemelidir.

Günahkar kişi, günahlarından kurtulmak için bazı cezalar ödemektedir. Günahlarını gerçek anlamda itiraf ettikten ve yukarıda belirttiğimiz koşulları tamamladıktan sonra yetkili ruhani, tövbenin özel duasını onun üzerine okumakta, gerekiyorsa Ebu'l- Farac'ın da bahsettiği gibi onu cezalandırmaktadır. Buradaki ceza, ruhaninin günahla hastalanmış kişiye sıraladığı tinsel ilaçlardır (Reçete). Bu ceza üç şekilde oluşur:

1. Merhamet ve bağışlama
2. Genel oruçların dışında özel oruç
3. Dua ve yakarma

Bir başka anlamda da ceza, Tanrı'nın Musa ve Davut gibilerine yaptığı gibi tövbe edecek olan kişinin yaşamını yönlendirmek ve eğriliğini, yolsuzluğunu düzeltmek için bir yol gösterme veyahut terbiye biçimidir.[273] Elçi Pavlus, bu ceza ile ilgili şunları ifade etmektedir:[274] "*Çünkü Tanrı sevdiği kişiyi sıkı düzene sokar ve kabul ettiği her oğulu cezalandırır.*"[275]

Günahların itirafı, sadece kahinlere yapılır. Ne olursa olsun kahin, sır olarak işittiği itirafı başkasına açamaz; açtığı takdirde, vazifeden düşmeye mahkumdur. Günahların itirafı en az yılda bir kere olmalıdır. Zaruret anlarında itiraf etmek ve kutsal kurbandan almak mecburidir.[276]

2.2.4. Kutsal Kurban (Kurbono, Kıddas, Evharistiya, Evkaristiya, Komünyon) Sırrı/Gizi

Kutsal Kurbono, mümin kişinin ekmek ve şarap görünümündeki Mesih'i yediği ve kanını içtiği bir gizdir. Diğer gizler arasındaki yeri hakkında Dara Metropoliti Mor İbannis şunları söylemektedir:

> Gizin birinciliği, ya gizlerin düzenine göre, ya da saygınlık ve yücelik derecesine göredir. Kutsal Kurbono, aşağıda sıralayacağımız nedenlerden ötürü gizler arasında birinci sırada yer almaktadır.
>
> 1. Ondan kaynaklanan kayradan ötürü. Çünkü diğer gizlerde kayra, değişmez somut madde altında gözle görünmez bir şekilde işlenmektedir. Fakat Kutsal Kurbono gizinde, maddenin özü ilginç ve gizemsel bir biçimde Mesih'in cesedine ve kanına dönüşmektedir.
>
> 2. Mesih, gizleri ile, müminlere karizmalarından bazılarını bağışlamaktadır. Kurbono' da ise, öz benliğini kutsal gıda olarak onlara sunmuştur.

---

[273] *II. Samuel*, 24.

[146] Zeki Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, s. 57-62.

[275] İbraniler, 12:6.

[276] Bununla ilgili olarak M.S. 1156'da Deyru'l -Zaferan Manastırı'nda toplanan konsilin dördüncü kararında şöyle denilmektedir: "*İtiraf sırdır; bu sırrı açan kahin; ister patrik, ister Episkopos, ister Papaz olsun; Kutsal Üçlük tarafından melun, kehnut rütbesinden sakıt ve kiliseden kovulmuş olsun.*" Aynı konsil beşinci kararında, itiraf esnasında verilen her türlü hediyeyi küçük de olsa menetmektedir. Bkz. Samuel Akdemir, *Dini Kurallarımız*, s. 74-75.

3. Her gizin işleri yalnızca kendisini kabullenene özgüdür. Ancak Kurbono gizi ise, aynı zamanda sunu da sayıldığı için, sağların, ölülerin ruhuna bağışlamalık olarak Tanrı'ya sunulur.[277]

Kilise babaları, bu gizin büyüklüğünü, yüceliğini tek kelimeyle açıklayamayacaklarını anlayınca onu adlandırmada ve nitelendirmede birçok isme sığınmışlardır. Bu isimlerden bazıları şunlardır:

1. Evkaristiya: Teşekkür anlamında Yunanca kökenli bir kelimedir.
2. Paydaşlık (İştirak): Elçi Pavlus'un: "*Kutsadığımız teşekkür kasesi (Bardağı) Mesih'in kanının paydaşlığı değil midir?*" '*Böldüğümüz ekmek Mesih'in bedeninin paydaşlığı değil midir?* '[278] sözlerinde olduğu gibi.
3. Gizler: Tanrı'nın bedenini ve kanını, ekmek ve şarap şeklinde teslim ettiği, son akşam yemeğini simgelediği için bu adla çağrılmıştır.

Göksel Ekmek, kutsal sofra, Mesih'in kanı, kurtuluşun yaşamsal kasesi, kutsal sunu, yetkinliklerin tamamlayıcısı gibi farklı şekillerde adlandırılmıştır.[279]

Kutsal Kurbono, Vaftiz ve Murun gibi zorunlu olan gizler arasında yer almaktadır. Ancak bu iki gizden farklı olarak hayat boyu bir kez alınmayıp tekrarlanma özelliğine sahiptir. Her inanlı kişi, belli aralıklarla Kutsal Kurbono'yu alabilmekte, buna mukabil vaftiz olmayan kişi, Kutsal Kurbono'yu kesinlikle alamamaktadır. Bunun yanında Kutsal Kurbono'nun alınabilmesi için inanlı kişinin bütün benliği ile tövbe etmiş olması ve ruhani önünde şahsi itirafta bulunması gerekmektedir. Ayrıca ruhen ve bedenen temiz olmalı ve kimseyle bir dargınlığı olmamalıdır.

Bu kutsal sırrın kiliseye konulması şu şekilde gerçekleşmiştir: İsa Mesih, öğrencileri ile birlikte yediği son akşam yemeğinde, Fısıh Bayramı'nda Kutsal Kurbono'yu kiliseye koymuştur. Öğrencileri ile birlikte yemek yerken İsa, ekmeği alıp onu kutsamış ve parçalara bölerek öğrencilerine dağıtmıştır ve onlara "*Alın yiyin, bu benim bedenimdir*." demiştir. Daha sonra kaseyi alıp şükrederek "*Bunları hepiniz için, çünkü bu benim kanımdır. Birçoklarını kaplayan günahların bağışlanması için akıtılan yeni antlaşma kanıdır*." demek suretiyle bu kutsal sırrı korumuştur. Böylece Tanrı İsa Mesih'in elçileri bu sırrın kuralını benimseyerek bu görevi Ruhanilere aktarmıştır.[280]

Bu gizin koşulları şunlardır:

1. Madde: Bu gizin maddesi ekmek ve şarap olmak üzere başlıca iki öğeden oluşmaktadır. Ekmek, manevi olarak Mesih'in bedenine dönüştüğü için bedenin doğasal yapısı gereği 4 öğeden oluşması gerekmektedir. Bu nedenle kilise, toprak öğesini sembolize etmesi için unun kullanılmasını, su öğesini sembolize etmesi için unun doğasal su ile güzel bir şekilde yoğrulmasını, hava öğesini sembolize etmesi için una zeytinyağının konulmasını ve ateş öğesini sembolize etmesi için de una azıcık tuz konulmasını kararlaştırmış ve bunları zorunlu kılmıştır. Bunlarla ilişkili olarak beden ile birleşik canlı ruhu sembolize etmesi için de hamurun mayalanmış olmasını şart koşmuştur. Kutsal ayin sırasında bu ekmekten ve Mesih'in kanına dönüşen şaraptan ,yetkin insan meydana gelmektedir.
2. Dua: Kutsal Kurbono'nun özel duası, son akşam yemeğinden kutsal ruhun çağrılmasına kadar ayin sırasında sesli bir şekilde söylenen manevi dualar ve sözlerdir. Bu manevi dualardan sonra Kutsal Ruhun etkisi ile bu gizin maddesi Mesih'in bedenine ve kanına dönüşmektedir. Bu sözler, özetle şöyledir: "*Günahsız olan bir gül, biz günahkarlar için istençli ölümü kabulleneceğinde,*

[277] Zeki Demir, *Süryani Kilisesi v Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, s. 64.
[278] *1.Korintoslular*, 10:16.
[279] Zeki Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, ss. 64-66.
[280] David Akgüç; Ümit Koç, *Kutsal Kurbono (Kurban), İDEM Dergisi*, Kasım ,2007, S. 15, s. 37.

teşekkür sunduktan sonra kutsal ellerine aldığı ekmeği bölerek kutsadı ve aziz öğrencilerine verdi…" Kutsal Ruh'un Çağrılması: "*Ey Baba Allah, bize merhamet eyleyerek, kutsal ruhunu bu kurbonoların üzerine yolla….*"

3. Hizmetçi (Uygulayıcı): İlk önce bu gizin kutsanması, yalnızca Episkoposlara özgüydü. Fakat zamanla ve kilisenin yararını gözeten diğer eylemlerde olduğu gibi bu gizin uygulanmasında da ruhaniler yetkili kılınmıştır.

Bu giz, günahların bağışlanması için temel kaynak, sonsuz yaşamın ve diğer kaygıların kazandırıcısıdır. Rab Mesih, öğrencilerine ve müminlerine vereceğine dair söz verirken "*İnsanoğlunun bedenini yiyip, kanını içmedikçe sizde yaşam olmayacaktır.*"[281] demiştir. Bu sözler açıkça göstermektedir ki kurbono'nun alınması kaçınılmaz bir zorunluluk olmuştur. Çünkü özellikle İsa Mesih "*Alın, yiyin bu bedenimdir ve hepiniz alın için bu kanımdır.*"[282] diyerek bedeninin yenmesini ve kanının içilmesini emretmiştir.

Kilise, elçilerin günlerinde, küçük çocukları vaftiz etme geleneğini sürdürdüğü gibi, sonsuz yaşama mutluluğuna erişmek üzere tinsel güçle donatılmalarını sağlamak için, vaftizden hemen sonra onlara Mesih'in kanını ve bedenini vermektedir.[283] Ayrıca İsa Mesih "*Çocukları bırakın, bana gelsinler, onlara engel olmayın çünkü göklerin hükümranlığı böylelerindir.*"[284] demiştir.

Kutsal ayini ilk defa kiliseye koyan ve onu kullanan İsa Mesih'tir. Bunu da daha önce belirttiğimiz gibi son akşam yemeğinde öğrencilerine işaret ettiği ekmek ve şarabı kutsayarak yapmıştır ve bunu, onların da yapmaları gerektiğini söylemiştir. Böylece İsa Mesih'ten sonra ayin uygulamasını ilk olarak üvey kardeş olarak geçen Elçi Yakup gerçekleştirmiştir. Daha sonra tüm elçiler ve onların öğrencileri de bu ayin hizmetini sürdürmüştür. Ayin hizmeti ruhanilerle birlikte Şemmasların da (Diyakoslar) katılımı ile gerçekleştirilmektedir.

İsa Mesih'in ölüler arasından dirildiği gün olması sebebiyle kilise kutsal gün olarak pazar gününde ayin yapılmasını zorunlu kılmıştır. Ayrıca pazar günlerinin dışında bayramlarda, azizlerin günlerinde ve haftanın her çarşamba ve cuma günlerinde ayin yapılmasını uygun görmüştür. Bunun yanında büyük oruç günlerinin haricinde her gün, ayin yapılmasında da bir sakınca bulunmamaktadır. Yalnız İsa Mesih'in haça geriliş Cuması'nda kilise, ayin yapılmasını yasaklamıştır. Bunun nedeni de İsa'nın bugünde kendini canlı olarak kurban sunmasıdır. Ama Hacca Geriliş Cuması, eğer Meryem Ana Müjde Bayramı'na denk düşerse, ayin yapılması zorunludur.[285]

Kutsal Kurban'dan faydalanabilmek için beş şart vardır:

1. Tenavül edenin bütün benliği ile tövbe etmesi ve meşru bir kahinin huzurunda itiraf etmesi
2. Dinin önemli sırlarını bilmesi
3. Bu kutsal sırrın önemini takdir etmesi ve onu iman, ümit ve büyük saygıyla alması
4. Maddi ve manevi olarak kendini temiz tutması
5. Gece yarısından itibaren oruçlu olması, aynı zamanda ruhani ayinde bulunarak özleyiş ve niyazla tenavül etmesi ve tenavülden sonra Tanrı'ya derin şükranlarını sunarak gününü mukaddes kitabın mütalaası ile takdis etmesi icap eder.

---

[281] *Yuhanna*, 6:53.
[282] *Matta*, 26:26.
[283] Zeki Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, ss. 66-69.
[284] *Matta*, 19:14.
[285] David Akgüç; Ümit Koç, *a.g.m.*, s. 37.

Kutsal Kurban'ı sunmakla görevlendirilen kahinin bedenen ve ruhen temiz olması, bu sırla ilgili özel ve genel duaları okuması ve hiç kimseyle dargın olmaması gerekmektedir.

Bu kurbanı takdis eden kahinin şahsında, kurbanı takdis edip ekmek ve şarabı, ten ve kana çeviren; İsa Mesih ve onun cevherî sözleridir. Zira kahinin sunduğu kurban İsa Mesih'in beşeriyet uğrunda sunduğu kurbanla aynıdır. Kahin, bunu İsa Mesih'in adına tatbik ederek Tanrı'ya sunmaktadır.

İsa Mesih, bu kurbanın daima tatbik edilmesini ve sunulmasını şu sözleri ile istemiştir: "*Bu kase, benim kanımda Yeni Ahittir; her içtiğinizde benim zikrim için bunu yapın*."[286]

Süryani Ortodoks kilisesine göre kutsal kurbandan almanın birçok faydası vardır. Temiz niyet ile gerçek imanla kutsal kurbandan alan müminin günahları bağışlanmaktadır. Manevi olarak İsa Mesih ile birleşmekte, ulvi kuvvet ve bereket almakta ve ebedi hayata sahip olmaktadır.[151]

Kutsal kurban ayini, Elçi Petrus'un ayin usulüne göre, ana hatlarıyla şöyle yapılmaktadır:

Diyakos, kutsal ayine başı açık olarak ve derin bir saygıyla başlarken şunları söylemektedir:

> Ruhumu okşayan yüce Allah'ın huzuruna çıkıyorum." (Manevi sofranın önünde secde kılarken) "Allah'ım "makamında sana taparım, yüksek huzurunda secde kılarım, beni bağışla, Ey Semavi Kral." (Kutsal Sunağın köşelerini öperken) "Ya Rab, bayramlığımız huzurundan eksilmesin, sensin Allah'ım, sana şükrederim. Sensin Rabbim, sana hamd ederim." (Medbahın sağ mumunu yakarken) "Nurlarla ağırlanan Ey Yüce Mesih, kötü düşüncelerden bizi arındır. Ta ki temiz yürükle iyilikler yapalım.
>
> Bunun karşılığında Kahin de şu sözleri söylemektedir:
>
> Kurtarıcımız İsa Mesih'in fedakarlık usulü olarak, meleğin müjdesini, Bakirenin gebeliğini, Mesih'in bedeni ile doğuşu, Ürdün Irmağındaki vaftizini, 40 günlük orucunu, istekli ıstırabını, hacca çıkışını, diriltici ölümünü, defin ve dirilişini, göklere çıkışını, baba Allah'ın sağındaki oturuşunu hatırlıyoruz.
>
> Şu anda önümüzdeki manevi sofrada önce atamız Adem'in, annemiz Havva'yı, Azize Meryem Anayı, Peygamberleri, Resulleri, Müjdecileri, Mücahitleri, Şehitleri, Habercileri, Azizleri, Kahinleri, Salihleri, Faziletli Ataları, Ruhani Çobanları, Hakiki Muallimleri, Rahip ve Münzevileri, özellikle şu anda bizimle dua edenleri, bizi eğiten ve doğru sözleri öğreten, bütün mümin ölüleri, özellikle kanımızdan olanları ve bu mabedin binasında payı ve emeği geçenleri, aynı zamanda, çok ya da az katkısı bulunanları ve bu kutsal kurbanı niyetlerine sunduğumuz kimseleri yüksek huzurunda hatırlıyoruz, Ya Rab."
>
> Kutsal Kurban, Meryem Ana'nın onuruna sunulacaksa Kahin tarafından aşağıdaki paragraf okunmaktadır:
>
> Özellikle, Azize Meryem Ananın onuruna sunulan bu kutsal kurban aracılığıyla, Meryem Ananın dualarından yardım bekleyen ve kendisine sığınanlara acıyarak, sende makbul olan duaları ile onlara merhamet eyle Ya Rab. Onları eziyet ve kötülüklerden ve günahın her vuruşundan koru.

[286] 1. Korintoslular, 11:25-26.

İnayetin ile günah ve suçlarını bağışla. Meryem Ananın ve tüm azizlerin duaları ile. Amin.

Kurban bir azizin ruhuna okunacaksa Kahin tarafından şu dua okunmaktadır:

Ey kurbanları kabul eden Tanrı, bugün anmakta olduğumuz, Aziz…..'nın onuruna sana sunduğumuz, biricik oğlunun kutsal kurbanını değersiz ellerimizden kabul eyle. Onun adındaki bu mabedi ziyaret eden……'a yardım et. Lütfunla dileklerini kabul eyle. İnayetin ile hata ve kusurlarını bağışla. Amin.

Kurban, bir hasta niyetine okunacaksa Kahin tarafından şu dua okunmaktadır:

Her şeyde güçlü bulunan büyük Tanrı'mız kulun……'nın niyetine sana sunduğumuz biricik oğlunun kutsal kurbanını, lütfen kabul eyle, hata ve kusurlarını bağışla, kendisine can, beden ve ruh sağlığı ihsan et ya rab. Meryem ananının ve tüm azizlerini duaları ile. Amin.

Kurban, bir tövbekarın niyetine sunulacaksa Kahin tarafından şu dua okunmaktadır:

Kullarına acıyan merhametli Tanrı kulun……'nın niyetine sana sunduğumuz, biricik oğlunun kutsal kurbanını değersiz ellerimizden kabul eyle, onun hata ve kusurlarını bağışla ve kötülüklerden koru. Amin.

Kurban, bir veya birçok ölünün niyetine sunulacaksa Kahin tarafından şu dua okunmaktadır:

Tüm varlıkların Yaratıcısı ve Sahibi Tanrı, bizden ayrılan kulun (kulların)…..ruhu (ruhları) için sana sunduğumuz biricik oğlunun kutsal kurbanını değersiz ellerimizden kabul eyle. Lütfunla hata ve kusurlarını bağışla ve sana bağlı bulunan azizler ile beraber nurlu konaklarında, duyarlık ve rahatlık ver. Meryem Ananın ve tüm azizlerin niyazları ile. Amin.

Ayrıca genel olarak şu dua da okunmaktadır:

Tanrım sana güvenerek ebedi hayata göç etmiş bulunan, tüm mümin ölüleri nurlu konaklarına eriştir. Onlara duyarlık ve huzur ver, özellikle annemin, babamın, kardeş ve öğretmenlerimin ve tüm yakınlarımın niyetine ve sana sunulan bu kutsal kurbanda anılmalarını arzu eden ve adları sende malum olanlara mutluluk ve esenlik ihsan et ya Rab.[287]

Daha sonra ayin koronun okunduğu ilahiler ve İncil'den okunan parçalar ile son bulmaktadır.

2.2.5. Kehnutluk (Ruhanilik) Sırrı/Gizi:

"Verimli, semereli" anlamına gelen "kehnut" Süryanice bir kelimedir. Kehnut, kilisenin ruhi hizmetlerini ifa etmeye, vaftiz yapmaya, kurban sunmaya, nikah kıymaya ve insanları Tanrı'nın yoluna davet etmeye yetkili kılınmış, kutsal bir sırrı üzerine almış kişiyi ifade etmektedir.[288]

Bir Hristiyan, bir sırla hayatını Hıristiyan topluluğuna, dolayısıyla tüm insanlığa hasretmeyi vadetmektedir. Bu sırrı alan kişi, laik sınıftan çıkıp ruhban sınıfına girmiş sayılmaktadır.[289]

[287] Durak, *a.g.e.*, ss. 225-228.
[288] Durak, *a.g.e.,* s. 258.
[289] Durak, *a.g.e.,* s. 253.

Bir Süryani'nin ruhani olabilmesi için ruhani okulunda okuması ve bu okuldaki rütbe aşamalarını aşması lazımdır. Ruhani okulundaki rütbeler şunlardır:

1. Okuyucu: Vazifesi ayinlerde koroyu Süryanice okumaktır.
2. Mürennim: Vazifesi ayinlerde ilahileri söylemektir.
3. Mürettip (Afyoddakno): Mürettip, kilisenin tertip işleri ile uğraşmaktır.
4. İncil'i Şemmas (Başdiyakos): Başdiyakos, ayinlerde papaza yardım eder ve *İncil* okur.
5. Başdiyakosların Başkanı (Arhedyakon): Papaz olmadığı zaman ayini idare edebilir.

Süryanilikte ruhaniler iki kısma ayrılmaktadır:

1. Rahiplik: Bir Süryani rahip veya rahibenin Diyakosluk rütbelerinden sonuncusu olan İncil'i Şemmas rütbesine erişmiş olması şarttır. Bir İncil'i Şemmas, rüşte erdikten sonra, iradesine güvenir ve arzu ederse rahipliğe talip olmaktadır. Metropolit uygun görürse o, İncil'i Şemmas'ı yetiştiren papaz veya rahibin görüşünü alarak rahip olmak isteyen İncil'i Şemmas'ı rahip, tayin ile takdis etmektedir.

Rahiplik müessesinde rahip ve başrahip olmak üzere iki rütbe vardır. Rahip ve rahibeler için özel manastırlar yoktur. Birçoğu kiliselerde yaşamaktadır. Rahibeler, herhangi bir ayini idare edememektedir, çünkü Meryem Ana da herhangi bir ayinde görev almamıştır. Rahibeler kilise ve manastırlarda ayinlere katılmanın yanı sıra günlük işleri yürütmektedir.

Süryani Ortodoks kiliselerinde dini hiyerarşi şu şekildedir:

1. Episkoposluk: Episkoposluk sınıfının ilk şartı rahip olmaktır. Rahiplik ve papazlık arasında bazı farklar vardır. Rahip, her şeyi ile kendini dinine vakfetmiştir. Dünyevi hak ve zevkleri gönüllü olarak bırakmıştır. Rahipler cinsi hiçbir temasta bulunamadıkları gibi evlenemezler ve et yiyemezler. Papazlar ise normal bir Süryani gibi yaşarlar. Evlenebildikleri gibi, ticaret ile de uğraşabilirler. Papazın vazifesi cemaatin dini idaresini yürütmektir. Gerek rahip ve gerekse papaz ayin idare edebilmektedirler.[290] Episkoposluk sınıfı; Patrik, Mafiryan, Metropolit ve Kahin (Papaz, Rahip) rütbelerini içermektedir.

a. Patriklik: Patrik kelimesi "en üst dini lider ve komutan" anlamına gelmektedir. Patriklik makamı, hem dünyevi hem de dini otoriteyi temsil etmektedir. Patrik kilisenin başı ve en yetkili ismidir. Patriklik Süryani Ortodoks cemaatinde en yetkili ve sonrası olmayan makamdır. Doğu Hıristiyanları arasında patrik unvanı, Roma Katolik Kilisesi'ndeki "papa" unvanının karşılığı olarak kullanılmıştır ve patrik, papanın temsil ettiği misyonu yüklenmektedir. Belki de bu sebepten dolayı patriğe bazen "Doğunun Papası" unvanı da kullanılmıştır.

b. Mafiryanlık (Katarikos): Mafiryanlık makamı, VI. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Mafiryan, Süryanilerin yaşadığı, Aşağı Mezopotamya, İran ve daha ötesindeki ülkelerde patriğin bütün yetkisine sahip olan kişidir. Mafiryan, patriğin bir astı metropolitin bir üstüdür. Kilise hiyerarşisinde, Mafiryanlık sadece bir kişiye verilmekteydi, aynı anda iki Mafiryan olamazdı. Ancak zaman içinde Mafiryanlığın yetki alanı dahilindeki bölgelerde Süryanilerin etkilerinin azalması ile birlikte zamanla bu rütbe önemini kaybetmiştir. Osmanlı döneminde bu ünvan, Kudüs metropolitlerine verilen onursal bir

[290] Koluman, *a.g.e.*, ss. 74-75.

unvan haline gelmiştir. Günümüzde Mafiryanlık, Hindistan Süryani Ortodoks Kilisesi'nin uhdesinde bulunmaktadır.

c. Metropolitlik: "Metropolit" Yunanca şehir (Mitropolitis) kelimesinden gelmektedir. İdari bir kavram olarak kullanılan metropolitlik, genellikle birkaç piskoposluğu içine alan idari bölgeleri ifade etmektedir. Metropolitlik bölgesine de "abraşiye" denilmektedir. Büyükşehir, Episkoposluk anlamında kullanılmaktadır. Antalya Ortodoks Kilisesi, hizmetlerini dünya üzerindeki 40 metropolitlik ve vekilliği vasıtasıyla yerine getirmeye çalışmaktadır. Hizmet ihtiyacına göre ihdas edilen metropolitliklerden en sonu Adıyaman'da açılmıştır. Bu metropolitlikle birlikte Türkiye'de metropolitlik sayısı dörde ulaşmıştır. Türkiye'deki metropolitliklerde görev yapanların hepsi Türkiye doğumlu ve Türkiye vatandaşıdır. Dünyadaki metropolitler de Türkiye doğumludur. Mardin bölgesinde Süryaniler, metropoliti "matran" şeklinde adlandırmaktadır.[291] Adıyaman Süryani Kilisesi'nin metropolitine ise kendi cemaati "seyyidnâ" (saygın, üstün, efendi) demektedir.

d. Başrahiplik: Metropolitin bir alt rütbesi olan başrahip, hem ruhani hem de idari bir görevi ifade etmektedir. Piskoposlar, yetki alanları içinde patrik ve metropolitin temsilcisi olarak cemaat işlerini yürütmekte görevlidirler. Süryanilere ait piskoposluk bölgeleri 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren metropolitliğe dönüşmeye başlamıştır.

2. Papazlık: Papazlık sınıfı; papaz ve horepiskoposluktan (Başpapazlık) oluşmaktadır. Papazlık müessesinin ilk rütbesi papazlık, ikinci ve son rütbesi horepiskoposluktur (başpapazlık). Episkoposluktan Horepiskoposluğa terfi yetkisi, metropolitin elindedir. Horepiskopos olup, evlenmeyerek rahip olarak kalanlar ise patrikliğe kadar ilerleyebilmektedir.[292]

2.2.6. Evlilik (Nikah) Gizi

Hıristiyanlar için hayat halini ilgilendiren iki sırdan biri evliliktir (diğeri ruhbanlıktır). Hristiyanlar açısından evlilik, hiçbir zaman medeni hal ile ilgili laik bir olgu olarak değerlendirilmemiştir. Evlilik, Tanrı'nın insanlığa sevgisini simgelediği bir hayat halidir. Evlilik, karşılıklı sadakat ve yarar duyguları ile çocukların doğabileceği ve Hıristiyan inancında yetiştirilebileceği bir ortam meydana getirmeyi taahhüt eden iki kişinin sevgi birliğidir. Hıristiyan, bu sevgi birliğinde Tanrı'nın insanlara karşı tutumunun simgesini görmektedir. Tanrı kavmini sevmekte, onu korumakta, kavmine verdiği sözü tutmaktadır. Hıristiyanlar, evliliklerini Tanrı'nın insanlığa ve İsa'nın şakirtlerine olan sevgisinin canlı bir sembolü haline getirmeye söz vermişlerdir. Bu nedenle Hıristiyanlar, evliliğin hayat boyu süren bir taahhüt olduğunu savunmaktadırlar.

Hıristiyanlıkta evlilik kurumu, tam anlamıyla İsa'nın kendisinden çıkarılmaz. Çünkü evlilik, Tanrı'nın yaratma planının bir parçası olup İsa'dan önce de vardır; ancak evlilik, İsa vasıtasıyla bir sakrament değerine yükseltilmiştir.

İsa, Hıristiyan karı-kocanın birleşmesini özel bir biçimde takdis etmiş ve bu birleşmeyi "Nikah Merasimi" ile güçlendirip zenginleştirmiştir. Bu dini merasim, eşlere, Tanrı'nın görüşlerine uygun olarak el ele yürüyebilmek lütfunu bağışlamakta ve kiliseye yeni çocukların girmelerini temin etmektedir. Böylece bu çocuklar da İsa'nın kurbanına katılabilir ve kurtuluşun nimetlerinden yararlanabilir.[293]

---

[291] Sarı *a.g.e.*, ss. 74-79.
[292] Sarı, *a.g.e.,* ss. 79-80.
[293] Durak, *a.g.e.*, ss. 287-288.

Evlilik; Tanrı'nın "*Adem'in yalnız olması iyi değildir; kendisine uygun bir yardımcı yapacağım*."[294] diyerek dünyanın ta başlangıcından beri kurduğu doğasal bir yasadır. "*Onları erkek ve kadın olarak yarattıktan sonra, onları bereketleri ve Tanrı onlara dedi: Semereli olun çoğalın, yeryüzünü doldurun ve onu tabi kılın*."[295]

"*Bunun için insan, babasını anasını bırakacak ve karısına bağlanacak ve ikisi bir beden olacaktır. Öyle ki bundan böyle iki ayrı kişi değil ama bir bedendirler. Onun için Tanrı'nın birleştirdiğini insan ayırmasın*."[296] diyerek İsa Mesih, evlilik bağının önemini kanıtlamıştır. Elçi Pavlus "*Tanrı bağlılığında kadın erkekten, erkek de kadından ayrı düşünülemez*."[297] diyerek bu temeli sağlamlaştırmış ve pekiştirmiştir.

Kutsal kitap, evlilik düzeninin kurulması için kadın ve erkeğin birbirlerine karşı yükümlülük ve sorumluluklarını betimlemektedir. Elçi Pavlus, bu gerekleri açıklarken şöyle demektedir:

> Kadınlar!Rabbe bağımlı olur gibi, kocalarınıza bağımlı olun. Çünkü Mesih nasıl kilise topluluğunun başı ise erkek de kadının başıdır. Mesih bedenin kurtarıcısıdır. Kilise topluluğu Mesih'e bağlı olduğu gibi, kadınlar da kocalarına bağlı olsunlar. Mesih'in kilise topluluğunu ve kendisinin onur ve yararına verdiği gibi, siz kocalar da karılarınızı sevin. Mesih'in amacı kilise topluluğunu suyla yıkayıp arıtmak, kutsal kılmaktır. Öyle ki, kilise topluluğunu parlak, kutsal ve suçsuz durumda kendi katına eriştirsin. Ne kiri, ne de buruşuğu, hiçbir buruşukluğu olmaksızın eriştirsin. Erkekler de karılarını tıpkı bunun gibi (kendi bedenleri gibi) sevmekle yükümlüdürler. Karısını seven kendini sever. Çünkü hiçbir vakit, hiç kimse öz bedenine kin beslemez. Tam tersine, onu besler ve korur; tıpkı Mesih'in kilise topluluğunu beslediği ve koruduğu gibi. Çünkü bizler onun bedeninin parçalarıyız. Bu nedenle, insan anne babasını bırakıp karısına bağlanacak. İkisi bir beden olacak. Bu giz çok derindir. Ama ben Mesih'e ve kilise topluluğuna ilişkin söz ediyorum. Ancak her biriniz karınızı kendiniz gibi sevin, kadın da kocasına saygı ile davransın.[298]

Anlatılanlardan açıkça anlaşıyor ki evlilik, Mesih'in kilise ile olan birleşmesine işarettir. Bu bağlamda evlilik, kutsal ve yüce bir giz olarak karşımıza çıkmaktadır.[299]

Süryanilerde tek eşlilik esastır. Her ne kadar *Eski Antlaşma*'daki bazı atalar, poligamiye yönelerek birden fazla kadınla evlenmişlerse de bu uygulama, Mesihsel evlilik yasasına ve doğasına aykırı ve yabancı düşmektedir. Çünkü İsa Mesih'in söylediği gibi "*Bu nedenle, insan babasını ve annesini bırakıp karısına bağlanacak, ikisi bir tek beden olacak. Öyle ki bundan böyle iki ayrı kişi değil, ama bir bedendirler. Onun için tanrının birleştirdiğini insan ayırmasın.*"[300]

Mesihsel yasaya göre evlilik, aşağıdaki nedenlerden dolayı monogami (tek eşli) olmalıdır:

1. Yüce Tanrı, Adem ve Havva'yı yaratırken kadın ve erkek olarak yaratmıştır. Yani bir koca, bir karı.

---

[294] *Tekvin* 2:18.
[295] *Tekvin* 1:28.
[296] *Matta* 19: 5-6.
[297] 1. Korintoslular 11:11.
[298] Efesos 5:22-23.
[299] Zeki Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, ss. 81-83.
[300] *Matta* 19:5-6.

2. *Yeni Antlaşma*'nın bölümlerinde hep tek eşlilikten bahsedilmektedir. Bunu daha açık bir şekilde Tanrı'nın Ferisilere verdiği cevaptan[301] ve Elçi Pavlus'un sözlerinden[302] anlamaktayız.
3. Çok eşlilik, ailesel ve sosyal içerikli birçok zararın yoludur. Kargaşa, çekişme ve ayrılığa davetiyedir. İki ayrı kadından doğan çocuklar arasında sevgi hasıl olamaz. Tek eşlilik, karı-koca arasındaki sevgiyi ve aşkı daha çok pekiştirmekte, canlandırmaktadır. Bunun tersi ise karşılıklı sevgiyi azaltmanın yanı sıra; karı-koca arasındaki ayrılıkların ve çekişmelerin daha da çoğalmasına neden olmaktadır.

Kilise, her ne kadar çok eşliliği yasaklamışsa da çiftlerden birinin ölümü durumunda dul kalmış olan eşin (eğer isterse) evlenmesinde bir sakınca yoktur ve bu yasaklamamaktadır.[303] Elçi Pavlus, bu konuda şöyle demiştir: "*Evli olmayanlara ve dullara şunları belirteyim: onların benim durumumda kalmaları pek iyi olurdu. Ama tutkularını alt edemeyenler evlensin. Çünkü evlenmek, şehvetle için için yanmaktan yeğdir.*"[304]

Evliliğin kutsal ve saygın olabilmesi için kutsal kitabın ve kilise yasalarının öngördüğü şartlar çerçevesinde tamamlanması, gerçekleşmesi gerekmektedir. Kilise kanunları aşağıda sıralanan niteliklere sahip olanlarla evlenilmesini yasaklamıştır:

1. Süt Kardeşliği**:** Aynı anneden süt emmiş erkek ve kadının birbirleri ile evlenmesi kesinlikle yasaktır.
2. Vaftiz Kirveliği: Vaftiz olan çocuğu taşıyan karibo (kirve) o çocuğa ruhi anlamda baba olmaktadır. Dolayısıyla karibonun eşi, ona anne; karibonun çocukları, ona kardeştir. Durum bu iken bunların hiçbiri ile evlilik söz konusu olamaz.
3. Nikah Sağdıçlığı: Ruhi anlamda, bu nitelik de vaftiz kariboluğunun şartlarını taşımaktadır.
4. Yakın Akrabalık
5. Geçmeyen ve Bulaşıcı Bir Hastalığa Duçar Olmak
6. Kölelik
7. Din Değiştirme [305]

Süryani Ortodoks Kilisesi'nde zina dışında boşanma yoktur. İsa Mesih, dağdaki vaazında şöyle demiştir: "*Her kim karısını boşarsa ona boşanma belgesini versin. Ama ben size derim ki, her kim karısını zina dışında bilmeden boşarsa onu zinaya itmiş olur. Her kim boşanmış bir kadınla evlenirse zina etmiş olur.*"[306] Ferisilerin "*O'nu sözle tuzağa düşürmek amacıyla, kişinin herhangi bir nedenle karısını boşaması yasal mıdır?*" şeklindeki sorusuna karşılık İsa "*Size diyorum ki, her kim zinadan başka nedenle karısını boşayıp başkası ile evlenirse zina etmiş olur.*"[307] yanıtını vermiştir.

Elçi Pavlus, bu konuda şöyle demektedir: [308]

> Ruhsal yasayı tanıyanlara söylüyorum, kardeşlerim: ruhsal yasanın insan üzerindeki egemenliğinin, insanın yaşam süresi ile kısıtlı olduğunu biliyor musunuz? Örneğin evli bir kadın kocası yaşadığı sürece ona yasa ile bağlıdır. Ama kocası ölürse, onu kocasına bağlayan yasadan özgür kılınır.

[301] *Matta* 19:4-8.
[302] 1.Korintoslular 7:2,5-10.
[303] Zeki Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, ss. 86-87.
[304] 1. Korintoslular 7:8-9.
[305] Durak, *a.g.e.*, ss. 291-292; Zeki Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi,* s. 85.
[306] *Matta* 5:31.
[307] *Matta* 19:3-9.
[308] Zeki Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi,* ss. 83-84.

> Şöyle ki, kocası yaşarken başka bir erkeğe varırsa, zina etmiş sayılır. Oysa kocası ölürse bu yasadan özgürdür; başka bir erkeğe varırsa zina etmiş olmaz.[309]

Bu sözlerden de anlaşılacağı üzere Süryani Ortodoks Kilisesi, tıbbi bakımından bulaşıcı ve tedavi edilemez hastalıklar dışında boşanmaya izin vermemektedir. Zina yapıldığına dair üç muteber şahidin tanıklığını da zorunlu tutmaktadır. Bu iki hususun haricinde kilise boşanmaya müsahama göstermemektedir.[310] Kilisenin boşanmaya izin vermeyişinin sebepleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Tanrı'nın emrine karşıdır: "*Tanrı'nın birleştirdiğini insan ayırmasın*."[311]ayetinin boşanmayı yasaklaması
2. Evliliğin İsa ve kilisenin birliğini sembolize etmesi, kilisede Tanrı'nın huzurunda Tanrı tarafından birleştirilen çiftlerin ayrılmalarına dinen müsaade edilmemesi
3. Dini nikah kıyılırken din adamının, ellerini gelin ve damadın üzerlerinde gezdirmesi, bu şekilde Kutsal Ruhun çiftin üzerine inmesiyle gelin ve damadın Kutsal Ruh tarafından kutsanması ve evliliklerinin koruma altına alınması[312]
4. Karı koca arasında itimatsızlık ve ihanete sebep olması
5. Çocukları sefil ve perişan etmesi
6. Ailenin huzurunu bozması
7. Cinayetlere sebep olması[313]

2.2.7. Hasta Yağı Gizi

Hristiyanlıkta hasta yağı gizi "hasta gizemi veya yağ sürme, hastalara yağ sürme" ve "son yağlama" olarak adlandırılmaktadır.[314]

Hasta yağı, ruhaninin hasta olan kişinin duyu organlarını, kutsanmış zeytin yağıyla mesh etmesi ve kendisine Tanrı'dan bedensel, ruhsal şifa dilediği kutsal bir gizdir. Bu giz, yalnızca hastalara özgü olduğu için "hasta yağı" olarak adlandırılmıştır.[315]

Bir de bunun dışında, iyileşme umudu kalmamış hastalara yapılan bir uygulama vardır. Buna "kandil duası" denmektedir. Bu dua okunurken kibritin ucuna, zeytinyağına batırılmış pamuk bağlanmakta ve pamuk yakılmaktadır. beş adet ucu pamuklu kibrit vardır ve her birinin üzerine sırasıyla birer tane *İncil* okunmakta ve bu kibritlerden biri bitmeden diğeri yakılmamaktadır.[316]

Hasta yağı, tövbeye gelen bir kimsenin; beden ve ruhça kuvvetlenmesi, günahlarının bağışlanması, huzur duyması ve maneviyatının düzelmesi bakımından vücuduna sürülen kutsal bir yağdır. Hasta meshi sırrı, hasta ve tövbekarlardan isteyene bir bağış, bir ihsan olarak verilmektedir.[317]

Hasta yağı sırrı, bunalım anları ile ilgili bir sırdır. Ruhun hastalık durumu olan günah, Tanrı ile münasebeti bozduğu gibi beden hastalığı da hayata son verebilecek bir

---

[309] Romalılar 7:1-3.
[310] Durak, a.g.e., s. 304.
[311] *Tekvin* 2:24; *İncil* 19:6-7.
[312] Asife Ünal, Yahudilik'te, Hıristiyanlık'ta ve İslam'da Evlilik, TC. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1998, ss. 128-129.
[313] Akdemir, *Dini Kurallarımız*, s. 85.
[314] Durak, *a.g.e.,* s. 304.
[315] Zeki Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi,* s. 89.
[316] Gabriel Akkurt.
[317] Akdemir, *Dini Kurallarımız,* s. 82; Durak, *a.g.e.*, s. 308.

bunalım sebebidir. Bu iki durumda da Süryaniler, hasta yağı gizi ile Tanrı'nın selamet mesajını bulmaktadır. Hıristiyanlar İsa'nın Tanrı tarafından hastalara teselli ve şifa getirmek üzere gönderildiğine inanmaktadırlar. Bu sır, Tanrı'nın sevgisi ile hastanın yanı başında olduğunun, onu terk etmediğinin işaretidir. Diğer bir deyimle bu sakrament, hastalıkta ve özellikle ölüm yaklaştıkça insanın benliğini saran yalnızlık duyusuna çare olmayı amaçlamaktadır. Hasta gizemi; hastaya yalnız olmadığını, İsa'nın baş ucunda durduğunu, Tanrı huzuruna varıncaya kadar kendisi için ve kendisi ile dua eden bir topluluğun olduğunu kanıtlamaktadır. [318]

Mesih 12 öğrencisini göreve gönderdiğinde "*Hastaları sağlığa kavuşturun, ölüleri diriltin, cüzzamlıları pak kılın, cinleri çıkarın. Karşılık vermeden alınız, karşılık almadan veriniz.*"[319] şeklindeki sözleri ile bu gizi bizzat kendisi kurmuştur. Müjdeci Markos da *İncil*'inde, elçilerin birçok hastaya yağ sürüp sağlıklarına kavuşturduklarını kaydetmektedir.[320]

Elçi Yakup da "*İçinizden biri hasta mı? Kilise topluluğunun ihtiyarlarını (papazları) çağırsın. Tanrı'nın adıyla yağ sürdükten sonra onun için dua etsinler. İmanla sunulan dua hastayı kurtaracak ve rab onu ayağı kaldıracak. Eğer günah işlemişse kendisine bağışlanacaktır.*" demektedir. [321]

Bu kutsallığı uygulayan kahinler, sırrın maddi kısmını temsil eden halis zeytinyağı üzerine, gereken özel duaları okuduktan sonra ,takdis edilen yağı; hastanın alnına, göğsüne, dizlerine, ellerine sürerek hastanın iç ve dış duygularını takdis etmektedir. Bu itibarla hasta, kendi şuuruna sahipken, bu kutsal kuralı tövbe ve itiraf ile tatbik etmelidir.

Bu kuralın faydaları şunlardır: Küçük günahların affedilmesi, hastaya kuvvetli maneviyat, huzur ve sabır, Tanrı'nın iradesine uygun ise kendisine şifa olmasıdır.[322]

Hastaları Yağlama Sakramenti tarihi olarak önemli bir değişim geçirmiştir. Bunun orijinal ve ilk manası olan "iyileştirme" fonksiyonu üzerine oturtulmuştur. Sonra IX. yüzyıla doğru bu sakrament, ancak ciddi hastalıklar sebebiyle uygulanmaya başlanmıştır. Bu vesileyle ölüme hazırlanmak gerektiğine ve sakramentin manevi etkilerine dikkat çekilmiştir.

Hastalara yağ sürme işlemi, toplu olarak veya ferdi olarak yapılmaktadır. Toplu halde yapılırsa hastalar, cemaat ile birlikte kiliseye toplanmakta; kısa bir duadan sonra *İncil*'den parçalar okunmakta, rahip bir vaaz ile bu gizemin manasını açıklamakta ve dualar edilmektedir. Ferdi olarak yapılırsa merasim kısa tutulmakta, hastanın alnına ve ellerine kutsal yağ sürülmektedir.

Hastaları yağlama sakramentinin kilisede bir törenle yapılmasının toplumsal bir yönü de vardır. Tören, kilise topluluğu içinde, tüm üyelerin hazır bulunduğu bir ortamda gerçekleştirilmektedir. Bu yağlama töreninin etkileri, sadece hasta olan kişinin üzerinde görülmekle kalmamakta, onunla yaşayan tüm topluluk üzerine de sirayet etmektedir. Tüm grup, yağlama törenini oluşturan ritüel yoluyla ruhi bir değişime davet edilmektedir.

Hastaları yağlama sakramentinin uygulanması ile elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

Bu sakrament sayesinde hastanın, Mesih'in çektiği acıları hissetmesi sağlanmaktadır. Hastalığın veya yaşlılığın acılarına Hıristiyanca dayanmak için hastaya

[318] Durak, *a.g.e.* , ss. 304-305.
[319] *Matta* 10:8.
[320] *Markos* 6:13.
[321] Zeki Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, ss. 89-90.
[322] Akdemir, *Dini Kurallarımız*, s. 82.

teselli ve cesaret vermektedir. Hasta eğer tövbe sakramentinden uzak yaşamışsa, bu yağlama vesilesi ile günahlarının bağışlanmasını dilemektedir. Sağlığına tekrar kavuşması için manevi bir destek kazanmış olmaktadır ve ebedi hayata geçişi hazırlamaktadır..[323]

Ruhsal ve bedensel olmak üzere, bu gizin iki etkisi vardır:

1. Ruhsal Etkisi:
   a. Tövbe ile eylemsel ve ölümsel günahların bağışlayıcı kayrasını vermektedir.
   b. Günah nedeniyle kendisini egemenliği altına almış zayıflıktan ruhu özgür kılmaktadır.
   c. İnsanların düşmanı şeytan, imanlılar ile daima kavga etmektedir. Tanrı'ya olan güvenlerini sarsmak, O'na bağladıkları umudu yıkmak için yaşamlarının son kertesine, son soluğuna kadar insanlara ölüm tuzakları kurmaktadır. İşte bu giz, büyük yüreklilikle şeytanın etkin gücüne karşı koymak ve onunla savaşabilmek için gerçek inanlıya; güç, dinamizm ve cesaret silahını vermektedir.
2. Bedensel Etkisi: Bu giz, Tanrısal amaca uygun olarak hastanın iyiliği için bedeni sağlığa kavuşturmaktadır. Burada sağlığa kavuşma olgusu, tamamıyla Tanrı'nın elindedir. Bize bu yetkiyi veren, gizin tamamlanmasında araç olan ruhani değildir, bizzat Tanrı'dır. Tanrı, hastanın iyileşmesinde yarar ve iyilik görüyorsa eğer, onu sağlığına kavuşturmakta ve yaşamda kalmasını sağlamaktadır. Fakat bunun tersi olarak ölümün hayattan kalmasından daha yararlı olduğunu görüyorsa onu yanına almaktadır.[324] Çünkü Tanrı iyidir ve O'nun gözünde iyi olanı yapar.[325]

Aşağıdaki nedenlerden dolayı Tanrı hastayı iyileştirmemektedir:

1. Gizi kabul edecek olan kişinin iman zayıflığı iyileşmeye engeldir. Çünkü iman, ilk ve temel şarttır.
2. Hastanın yaraşmazlığı bir diğer engeldir. Tanrı'nın buyruklarını yerine getirmemekle O'na karşı olan başkaldırışı ve direngenliği yüzünden hasta iyileşememektedir.
3. Tanrı'nın algılanmaz bilgeliği bir diğer engeldir. Çünkü

> Gerçek adına size bildiriyorum: İlyas Peygamberin günlerinde pek çok dul kadın vardı. Ama İlyas bunlardan hiçbirine gönderilmedi. Yalnız Sayda bölgesinde, Zarefat'taki dul bir kadına gönderildi. Elişa Peygamber günlerinde İsrailli pek çok cüzzamlı vardı. Ama bunlardan hiç biri paklanmadı. Yalnız Arami Naman paklandı.[326]

Hasta yağı gizinin koşulları şunlardır:

Madde: Bu gizin madde olması için Tanrı, zeytinyağını koymuştur. Çünkü ölümünden ve dirilişinden önce öğrencileri, bu yağı hastaların iyileşmesi için kullanmaktaydılar.[327] Büyük isminden dolayı kahinler, krallar ve peygamberler Tanrısal buyruk gereğince bu yağla mest olunurlardı.[328] Mesih, Yeruşalim'den Yeriha'ya inerken haydutlarca dövülüp soyulan ve yarı ölü bırakılan adamın simgesine ilişkin yağ ve şarapla yaralarını sarmış ve bunu daha açık bir şekilde vurgulamıştır.[329]

---

[323] Durak, *a.g.e.*, ss. 305-307.
[324] *İşaya* 57: 7-2.
[325] *1. Samuel* 3:18.
[326] *Luka* 4:25-27.
[327] *Markus* 6:13.
[328] *Çıkış* 29:7; 1. *Samuel* 9:16-10.
[329] *Luka* 10:30-34.

Dua: Hastanın duyu organlarının mest olunması sırasında ve gizin uygulanmasında söylenen özel dualardır. Elçi Yakup "*Üzerine dua okusunlar.*" demesiyle bunu daha belirgin bir şekilde kanıtlamıştır.

Hizmetçi: Bu gizin ruhanilere verilmesi, çeşitli rütbeleri ile Tanrı tarafından tüm gizlerin kullanımında yetki sahibi olmalarını sağlamıştır. Bu giz, kilise ruhanilerine özgüdür.[330]

Elçinin söylediği "içinizden biri hasta ise" sözüne göre bu giz, yalnızca hasta olanlara verilmekte, günahlarını yasal bir şekilde itiraf ederek gerçek tövbe yoluna dönmeleri için bu gizle yalnızca hasta olanlar mest olunmaktadır.

Bereketlerine ortak olmak için, hasta olmayan mümin kişilerin gizin veriliş sırasında hazır bulunmalarında herhangi bir sakınca yoktur. Hatta onlar da mesh olunabilirler. Yalnız giz şeklinde değil de kutsal yağ olarak Tanrı sözü ve dua ile Kutsal Üçlü Birlik adına hac şeklinde mesh olunmaları gerekmektedir.[331]

Bu sırrı uygulayan kahinler, sırrın madde kısmını temsil eden halis zeytinyağını, üzerine dualar okuyarak ve hac resmederek takdis etmektedirler. Bu takdis ameliyesinde patriğin bulunması zorunlu değildir. Metropolit ve maiyetindeki ruhaniler, cemaati temsilen, takdis işini gerçekleştirebilmektedir.

Süryani Ortodoks Kilisesi'nde, hasta yağı takdisi ile ilgili olarak telif edilmiş beş bölümlük bir ayin usulü vardır. Bu tıksı üç ila dokuz arası sayıda papaz, zeytinyağına okumakta, kutsanan zeytinyağı da hastalarda kullanılması için muhafaza edilmektedir.

Hasta olan kişiye, hasta yağının mesh olunmasından önce bir ön hazırlık gereklidir. Hasta, hakiki bir tövbe ile itirafta bulunmalı ve dargın olduğu kimseler ile barışmalı veya barıştırılmadır. Sırrı uygulayan kahin; gerekli dualardan sonra hastanın alnına, gözlerine, kulak, ağız, burun, göğüs, diz, el ve ayaklarına hasta yağını sürmekte, bu esnada hastaya hitaben "*Baba, Oğul ve Ruh'ul -Kudüs adıyla sana bağışlansın*." demektedir. Böylece hastayı takdis etmiş olmaktadır. Böylece hasta bununla teselli, huzur ve kuvvet almaktadır. Kahin; hasta olan kişiye, son azık olarak kutsal kurbandan bir parça vermektedir. Hasta, bununla ölüme karşı ihtiyatlı bir hale gelir.

Hasta yağı uygulanışında okunan bir dua şöyledir:

> Ya Rab/Şuan ilahi nimetini ve kudretini gözleyen/Kulundan rahmetini esirgeme/Ona şifasını ver/Hastalara şifa veren o kudretli görünmez/Sağ elini ona uzat/Hastalıklardan koru/Sağlıklı ve mutlu olsun/İçi Kutsal Ruhun ile dolsun/Adın onu kutsasın/Ve her zaman sana/Hamd ve şükürler okusun.[332]

[330] *Yuhanna* 20:21-30.
[331] Zeki Demir, *Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi*, ss. 90-94.
[332] Durak, a.g.e., ss. 311-312.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ADIYAMAN SÜRYANİ KİLİSESİ'NDE DOĞUM, ÖLÜM VE EVLİLİĞE DAİR İNANÇLAR[333]

3.1. Doğum İle İlgili İnanışlar

Süryaniler, inançları olan Hıristiyanlığın etkisiyle doğum öncesi ve sonrası ile ilgili birtakım uygulamalar geliştirmiştir. Çalışmanın bu bölümünde Süryanilerin doğum öncesi ve sonrasıyla ilgili olarak geliştirdiği uygulamalar, saha çalışmasının verimleri doğrultusunda ele alınacaktır.

3.1.1. Doğum Öncesiyle İlgili İnanışlar

Hayatın üç önemli geçiş aşamasının ilki doğumdur ve insan soyunun devamı doğumla sağlanmaktadır. Bundan dolayı kadının hamile kalması, hamilelik ve doğum sonrası sürecin sağlıklı bir şekilde sürmesi için yapılması gereken birtakım uygulamalar vardır. Bu uygulamalar, hem doğum yapan kadının, hem de neslin sağlığını garanti altına almaktadır.

Eski dönemlerde, sağlık imkanlarının yetersiz olmasından dolayı kadınlar bebeklerini evde, ebe eşliğinde dünyaya getirmekteydi. Ancak günümüzde, sağlık imkanlarının gelişmesi ve artmasıyla birlikte çok uzak köylerde yaşayan kadınlar da sağlık imkanlarından yararlanabilmektedir.

3.1.1.1. Gebeliğin Tespiti

Günümüz koşullarında bir kadının hamile olup olmadığını tespit etmek oldukça kolaydır. Pek çok tahlil, başka hiçbir şeye ihtiyaç duymadan bir kadının, hamile olup olmadığının tespitini yapmaktadır. Hamileliğin kadındaki birtakım fiziksel değişikliklerle meydana geldiğini fark eden Süryaniler, kadının adetten kesilmesi, göğüslerinin büyüyüp şişmesi ve ağrıması gibi belirtilerden yola çıkarak hamileliğin tespitini yapmışlardır.*[334]

3.1.1.2. Gebe Kalamayan Kadınlara Yönelik Uygulamalar

Süryaniler, hekime başvurup da hamile kalamayan kadınların hamile kalabilmesi için azizlerden yardım almaktadır. Hastalıklara ve gebe kalamayan kadınlara yardım eden azizlerden biri de Aziz Mor Gabriel'dir. 377 yılında açılan Mardin'deki manastıra ismini veren Aziz Mor Gabriel, bu manastırda görev yaptığı süre boyunca (634-668) gebe kalamayan kadınların gebe kalmasına vesile olmuştur. Bundan dolayı çocuk sahibi olamayan kadınlar, bugün bile bu manastıra gitmekte, Aziz Mor Gabriel'in ruhaniyetinden şifa dilemektedir. Bu uygulama şöyle yapılmaktadır: Manastıra gelen kadınlara öncelikle manastırda bulunan Mor Gabriel'in kafatasının içine konulan kutsal su, rahibeler tarafından getirilmekte, bir miktar su anne adaylarının başına sürülmektedir. Ardından haç işareti yapılarak anne adayının başı ovalanmaktadır. Bazı kadınlar, kutsal suyu evlerine götürüp banyo sularına gebe kalmak niyetiyle

[333] Metindeki "*" işaretinin bulunduğu bilgiler, Hıristiyanlık ve Süryanilik öğretisinde olmayıp halkın geleneksel olarak ürettiği pratiklerdir. Bunların bir kısmı aynı zamanda Müslüman Türkler tarafından da uygulanmaktadır.

[334] Barbara Akyüz. Görüşme, 12 Eylül, 2018.

karıştırmaktadır. Yurtdışında yaşayıp da Mardin'deki manastıra gelemeyen kadınlar, yakınları aracılığıyla bu uygulamayı bulundukları ülkede de yapabilmektedir.[335]

Gebe kalamayan kadınlarla alakalı farklı uygulamalar da bulunmaktadır. Çocuk sahibi olamayan kadınlar, kilise ziyaretleri esnasında çocuk sahibi olabilmesi için dua ettikten sonra kilise azizinin mezarının ayak kısmına yatırılarak uyutulmaktadır. Bu uygulama aynı zamanda çocuğun cinsiyetinin belirlenmesi için de yapılmaktadır. Hamile olan anne adayı, istediği cinsiyette bir çocuğa sahip olabilmek adına azizin mezarının ayak kısmına yatmaktadır.[336]

Hamile kalabilmek için bütün imkanlarını seferber ettiği halde çocuk sahibi olamayan aileler, kilise ziyaretleri esnasında kiliseye oda yaptırma ve kiliseye maddi yardımda bulunma yahut kilise cemaatine ziyafet verme gibi adaklarda bulunmaktadırlar. Hamile kalmak için adakta bulunan kadınlar, eğer hamile kalırlarsa yeniden aynı kiliseye giderek adadıkları şey her ne ise, adaklarını yerine getirmektedirler. Çoğu zaman doğacak çocuğa da hangi kilisede adak adandıysa, o kilisenin azizinin ismi verilmektedir.[337]

Kiliseye gidip de adakta bulunanlar, sadece çocuk sahibi olmak isteyen ya da istediği cinsiyete sahip bir çocuk dünyaya getirmek isteyenler değildir. Bunların dışında hamile olup da sağlıklı bir çocuğa sahip olmak, işsizse güzel bir meslek sahibi olmak, hastaysa hastalıklarına şifa bulmak, borçluysa borçlarını ödemek, bekarsa evlenmek ya da bir musibete maruz kaldıysa musibetlerin ortadan kalkması için de adaklarda bulunanlar vardır.[338] Adak, Süryani inancında yerine getirilmesi gereken dini bir zorunluluktur. İstediği şeyi elde eden kişinin adağını yerine getirmemesinin felaketle sonuçlanacağına inanılır.[339]

Süryanilerin hamileliğin gerçekleşmesi için yaptıkları başka bir uygulama daha vardır. Çocuğu olamayan kadınlara gül tohumu yedirilmek suretiyle, hamile kalması sağlanmaktadır.*[340]

Kısır olan kadınların, evlenecek çiftin nikahı kıyılırken onların arkalarında dururlarsa, hamile kalacağına da inanılmaktadır.*[341]

Mülakat yaptığımız Süryaniler; hamile kalamayan kadınların toplumdan soyutlanmadığını, çocuk sahibi olmanın tamamıyla Tanrı'nın iradesinde olduğunu ifade etmiştir.[342]

3.1.1.3. Çocuğun Cinsiyetinin Belirlenmesi

Süryaniler, tıpkı Müslümanlar gibi bebeğin cinsiyetini annenin karnının şekline ve büyüklüğüne göre tahmin etmektedir. Annenin karnı sivriyse erkek, yayvansa kız çocuğu doğuracağına inanılır. Süryanilerdeki bir başka uygulamaya göre; bir zincire yüzük takılıp zincir serbest bırakılmaktadır. Eğer yüzük yuvarlak olarak dönerse bebeğin erkek, öne arkaya doğru hareket ederse bebeğin kız olacağına inanılmaktadır.*[343] Ayrıca anne adayının hamilelik döneminde midesi çok fazla bulanıyorsa kız çocuk doğuracağına, az bulanıyorsa erkek çocuk doğuracağına

[335] Tuma Akyüz, Meryem Bayyiğit, Nurten Bayyiğit,Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[336] Nurten Bayyiğit, Nebihe Bayyiğit,Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[337] Barbara Akyüz,Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[338] Tuma Akyüz.,Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[339] Feride Bakırcıoğlu, Nezahat Sömek.,Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[340] Nezahat Sömek, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[341] Seydi Tabaş., Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[342] Feride İlhan, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[343] Mary Bando , Görüşme, 11 Eylül, 2018.

inanılmaktadır.* Bunun dışında kadın, hamilelik döneminde çirkinleşiyorsa erkek, güzelleşiyorsa da kız çocuğu dünyaya getireceğine inanılmaktadır.* Bununla birlikte, tıbbi tahliller yaptırıp çocuğun cinsiyetini öğrenen kimi Süryaniler, her şeyin en doğrusunu ve en güzelini Tanrı'nın bildiğine inandıkları için, doğacak çocuğun cinsiyetini de en iyi Tanrı'nın bileceğine inanmaktadır.[344]

3.1.1.4. Hamilelikte Aşerme

Anne adayları, hamilelik dönemlerinde "aşerme" adıyla bilinen bazı yiyeceklere karşı aşırı düşkünlük göstermekte, mevsiminde olsun olmasın, o an canlarının istediği şeyi yemek istemektedirler.

Süryanilerde hamilelik sürecindeki aşermeyle ilgili bazı inanışlar vardır. Buna göre bazı Süryani kadınlar, anne adayının hamilelik döneminde aşerdiği yiyecek neyse onu mutlaka yemeleri gerektiğine inanmaktadır. Çünkü aşerdiği yiyeceği yiyemeyen bir kadın, o esnada vücudunun neresine dokunursa, bebek doğduğunda aynı yerde leke çıkacağı düşünülmektedir.*[345] Ancak Barbara Akyüz'ün ifade ettiği gibi buna inanmayan ve bu tür düşüncelerin yanlış olduğunu ifade eden Süryani kadınlar da vardır.[346]

Aşerme döneminde, aşerdiği yiyeceğe ulaşamayan ve bundan dolayı da doğacak bebeklerinde doğum lekesi çıkacağına inanan anne adayları, ellerini karınları üzerinde gezdirdikleri zaman, bebeklerinde doğum lekesi olmayacağına inanmaktadırlar.[347]

3.1.1.5. Hamilelik Sürecinde Yapılması ve Yapılmaması Gereken Şeyler

Hamilelik, zorlu bir süreçtir. Hamile olduğunu öğrenen bir anne adayı, artık yaşamına daha fazla dikkat etmek zorundadır. Süryaniler, hamilelik döneminde birtakım hususların önemli olduğunu düşünmektedir.

Bazı Süryani kadınlar, elma ve ayva yemenin cildi güzelleştireceğine ve böylece çocuklarının daha güzel olacağına inandıkları için hamilelik döneminde bol bol elma ve ayva tüketmektedirler, ancak buna inanmayanlar da vardır.*[348]

Süryani kadınların bir kısmı, hamilelik döneminde saçlarını kesmediklerini söylemektedir. Çünkü bu dönemde saçlarını keserlerse bebeklerinin ömrünün kısa olacağına inanmaktadırlar.*[349]

Süryaniler de Müslümanlar gibi hamilelikte bir risk oluşacaksa oruçlarını terk edebilmektedir. Süryani kadın, herhangi bir sağlık problemi varsa perhiz ve orucu ruhanilerden aldıkları izinden sonra terk edebilmektedir. Ancak izin almadan oruçlarını terk eden kadınlar, ruhanilerin öngördüğü kadar oruç tutmak ya da bir fakire, maddi imkanları ölçüsünde yardımda bulunmaktadırlar.[350]

3.2. Doğum Anıyla İlgili İnanışlar

Doğum, anne adayı ve bebek adına çok önemli bir olaydır. Anne, bir bebek dünyaya getirirken hem acı hem de mutluluk duygusunu bir arada yaşamaktadır.

---

[344] Feride İlhan, Mary Bando, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[345] Nurten Bayyiğit ,Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[346] Barbara Akyüz, Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[347] Nurten Bayyiğit, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[348] Nurten Bayyiğit, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[349] Nurten Bayyiğit, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[350] Mary Tabaş., Görüşme, 11 Eylül, 2018.

Süryani kadınlar, doğum anında annenin birtakım riskler yaşadığını düşünmekte ve bu süreçte annenin günahlarından arındığına inanmaktadır. Onlara göre Tanrı, dünyaya yeni bir canlı getiren annenin günahlarını bağışlayarak onu ödüllendirecektir. Dolayısıyla doğum esnasında annenin yapacağı duaların da kabul olacağına inanılmaktadır.*[351]

3.2.1. Doğumun Kolay Olması İçin Yapılan Uygulamalar

Süryaniler, doğum anı yaklaştığında anne adayına hurma yedirilmesinin doğum anındaki acıyı azaltacağına ve doğumun daha rahat gerçekleşmesi için, kadının yakınları tarafından bel ve karnına masaj yapılmasının faydalı olacağına inanmaktadırlar.*[352]

3.2.2. Doğum Anında Evde ve Hastanede Yapılan Uygulamalar

Süryaniler, doğumu yaptıran hemşireye ya da ebeye, anne ve bebeğin sağ ve sağlıklı olmasından, annenin yeni bir canlı dünyaya getirmesinden ve ebe ya da hemşirenin doğuma olumlu katkısından dolayı "müjde hediyesi" adı altında tatlı gibi ikramlarda bulundukları gibi para cinsinden hediyeler de vermektedirler.[353]

Görüşme yapılan Süryani kadınlar, eskiden soyun devamını sağlamasından dolayı erkek çocuğun daha kıymetli bulunduğunu ve hamile kadının erkek çocuk dünyaya getirmesi halinde tatlı ve lokum dağıtıldığını ifade etmiştir. Günümüzde bu uygulama yoktur.[354]

3.3. Doğum Sonrasıyla İlgili İnanışlar

Doğum esnasında anneler; bol miktarda su ve kan kaybetmektedir. Bu durum onları halsiz ve bitkin düşürmekte, enerji kaybına uğramalarına neden olmaktadır. Süryaniler, doğumdan sonra ağrılarının dinmesi ve azalarının rahatlaması için anneye tereyağı, un ve pekmezden oluşan bir tatlı yedirmektedir. Bu tatlının anne sütünü artırdığına inanılmaktadır.*[355]

Ard arda ölü bebek dünyaya getiren Süryani kadınlar, son hamileliklerinde kiliseye gidip dua etmekte, çocuklarının ölmemesi için kiliseye oda yaptırma ya da bağışta bulunma gibi adaklarda bulunmaktadır. Eğer bebek yaşarsa aile, bebeğine genellikle adağın yapıldığı kilisenin azizinin isminin vermektedir. Süryanilerin inancına göre vaat edilen adak mutlaka yerine getirilmelidir. Şayet, duası kabul olup bebeği yaşayan ailenin, adağını yerine getirmezse başına bir musibetin geleceğine inanılmaktadır.[356]

3.3.1.Süryani Kadınların Lohusalık Dönemi

Eski ve Yeni Ahit'te kadınların lohusalık dönemleri farklılık arz eder. Buna göre; Eski Ahit'te erkek çocuk doğuran kadın için lohusalık dönemi kırk gün iken, kız çocuk doğurdukları zaman bu süre seksen güne çıkmaktadır.

[351] Feride İlhan, Mary Bando, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[352] Meryem Bayyiğit, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[353] Feride İlhan, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[354] Feride Bakırcıoğlu, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[355] Feride Bakırcıoğlu, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[356] Nezahat Sömek, Görüşme, 11 Eylül, 2018.

Doğum yapan kadınlar ilk çocukları erkek olursa onu, Tanrı'ya adarlar ve bunun için sunağa- kurban olarak- maddi durumlarına göre; güvercin yavrusu, kumru ya da koç sunarlar.

Yeni Ahit'te kadınların lohusalık dönemleri -kız ya da erkek çocuk doğurmalarına bakılmaksızın- kırk gündür.[357]

Doğumdan sonraki kırk gün olan lohusalık döneminin ilk yedi günü pis olarak kabul edilen Süryani kadın, kendisine tahsis olan eşya ve yiyeceklerin dışındakilere hiçbir surette dokunmamaktadır. Sekizinci günde, çocuğun vaftiz edilmesiyle kadının temizlendiğine inanılmaktadır. Çocuk vaftiz edildikten sonra kadın da kendi imkânlarıyla temizlenir ve doğum öncesi haline gelir.[358]

Lohusalık ve adet dönemlerinde Süryani kadınlar her türlü dua ve ibadete katılıp kiliseye girebilirler. Fakat kurban alamazlar. Çünkü bir kişinin kurban alabilmesi için, madden ve manen temiz olması gerekmektedir.[359]

Süryani kadınlar, lohusalık döneminde evden çıkmayı tercih etmezler. Bunun sebebinin, yeni doğum yapmış bir kadının fiziksel olarak çok hassas olması ve mikroplara karşı vücudunun dayanıksız olduğunun düşünülmesidir. Görüşme yaptığımız Barbara Akyüz'ün aktardığına göre, lohusalık döneminde olmasına rağmen evde durmayıp her türlü ihtiyacı için dışarı çıkan kadınların olduğu da görülmektedir.*[360]

Meryem Bayyiğit'in ifade ettiği kadarıyla Süryani kadınlarının bir kısmı, lohusa kadınların hamile kadınlarla karşılaşmasını doğru bulmamaktadır. Çünkü onlara göre lohusa kadının üzerinde bu dönemde negatif bir enerji vardır ve negatif enerji lohusa kadından hamile kadına bulaşabilir. Aynı sebepten dolayı lohusa kadınların evlenecek çiftlerin düğününe de gitmeleri, çiftin zarar göreceğine inanılmasından dolayı doğru bulunmamaktadır.[361] Barbara Akyüz, her ne kadar bunlara inanan Süryani kadınlar olsa da bu düşüncelerin eskide kaldığını, artık lohusa kadınların sadece kendi sağlıklarını korumak adına düğünlere gitmediklerini ifade etmiştir.[362]

Lohusalık dönemi sona erdiğinde anne ve bebek- genellikle- ilk olarak kiliseye gitmektedir. Bu, bebeğin ilk kilise ziyaretidir. Ancak, anne kendisini iyi hissederse ve hava şartları da uygun olursa lohusalık dönemi bitmeden kiliseye getirilen bebeklerin de olduğu bilinmektedir. Bebeğin ilk olarak getirildiği yerin kilise olması, annenin yeni doğan bebeği ve ailesi için dua etme isteğinden kaynaklanabilir. Burada anne; mutlu ve huzurlu bir evlilik, bebeğinin sağlıklı ve uzun ömürlü olması için dua etmektedir. Kilise ziyaretinden sonra anne, bebeğiyle beraber kendi evine değil de başka bir eve gitmektedir. Bu şekilde, uzun zamandır evden çıkmayan annenin farklı bir ortama girerek rahatlaması sağlanmaktadır. Feride İlhan, bu adetin kendilerinde yüzyıllardır bulunduğunu ifade etmektedir. Müslüman-Türk geleneğinde lohusalık döneminde yaşanan ruhsal çöküntüyü ifade eden "kırk basması" ya da "al basması" olarak tanımlanan duruma Süryani kadınlar inanmamaktadır. Onlar, üzerinde haç taşıyan ve yatağında İncil bulunan kimselere hiçbir konuda zararın gelmeyeceğine inanmaktadır. Bu, bebek büyüyene kadar yapılan bir uygulamadır.[363]

[357] Neriman Ulus, Görüşme, 26 Mayıs, 2019.
[358] Koluman, *a.g.e.,* s. 71.
[359] Neriman Ulus, Görüşme, 26 Mayıs, 2019.
[360] Barbara Akyüz, Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[361] Meryem Bayyiğit, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[362] Barbara Akyüz, Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[363] Feride İlhan, Görüşme, 11 Eylül, 2018.

3.3.2. Süryanilerde Çocuğa İsim Koyma

Süryanilerde çocuğa isim koyma merasimi genellikle şu şekilde yapılmaktadır: Din adamı, annenin başına eline koyarak yeni doğum yapmış kadınlar için okunan aşağıdaki duayı okumaktadır:

> Ey Rab feyezan dolu sağ elini uzat, cariyeni ve doğurduğu bebeği bereketle. Onları var gücünle koru, Haçınla muhkem kıl, kutsal meleklerinin lezyonları ile çevrele, bedenlerini iyileştir, neşelerini pekiştir. Onlardan hastalıkları, sıkıcı kazaları, hummaları, zararları ve her tahripkâr ruhları uzaklaştır. Öyle ki, onlara sağladığın bol inayetin nedeniyle, Sana günleri boyunca övgü ve şükranlarını sunsunlar, şimdi ve sonsuza dek.[364]

Din adamı, bu duayı okurken aynı zamanda annenin alnına haç resmi çizmektedir. Böylece yapılan duanın tam manasıyla annenin üzerinde etkili olacağına inanılmaktadır. Annenin üzerine okunan bu dua yalnızca din adamları tarafından okunabilmektedir. Eğer o günlerde din adamları orada olmayacaksa, onun yetki verdiği başka bir din görevlisi bu duayı okuyabilir. Din adamları dışında hiç kimse, bu duayı okuyamaz.

Anneye dua edildikten sonra bebeğe isim konulmaktadır. Din adamı, elini bebeği başına koyarak ona ismini söylemekte ve "Yeni Doğan Bebeğin Özel İsim Duası"nı okumaktadır. Dua şöyledir:

> Ey Rabbimiz Mesih İsa, yüzünün nurunu yeni doğan bu bebeğin suratına resmet. Kurtarıcı Haçının işaretini yüreğine, niyetine çiz ki, bu dünyanın boş işlerinden ve asi İblisin fantezilerinden kaçsın. Emirlerine iltihak etsin, Kutsal Adına açıklık getirsin. İhtişamlı kilisende dikilsin, o kadar ki Tanrısal Gizemlerini karşılayabilsin. Rabbani yasalarında yürüyerek göksel hükümranlığına yaraşsın.[365]

Din adamı, bebeğe isim koyma duasını okurken onun da alnına haç resmi çizmektedir. Dua yapılırken anne ve bebeğin alnına haç resmi çizilerek onların her türlü sihir ve büyüden korunacaklarına, ayrıca yapılan duaların etkisinin artacağına inanılmaktadır.

Bundan sonra din adamı, evin dört cephesinde; anne, bebek ve hazırda bulunanların üstüne, bir kasenin içerisinde getirilen suyu parmak uçlarıyla serperek şu duayı okumaktadır:

> Dünyaya gelen diri suyla dünyalıların susuzluğu giderildi, murdarların tümü mercan-köşk otuyla arınmayı kazandı. Serpmekte olduğumuz bu suyu kurtuluş serpintisi olarak yap. Merhametinle serpenlere de koruma etkenini sağlasın. Diri işaretinde takdis olunanlara eşlik etsin. Onlardan, bu evde yaşayanlara harika güç sağlasın. Her kötülük ve zararlar, bu evin her köşesine serpildiği için uzaklaşsın. Sıkıntıların avuntusunun Sen ey Allah'ın Oğlu. Hastalıklı olan herkes Sende şifa bulur. Öylece sıkıntımızı genişliğe çıkart, merhametinde iyileşmeyi kazanalım. Kötülüklerin ve zararların her türünden siper sağla ki, yarattığın her yaratık övgülerini takdim etsin ey Rab. Fersiz ve dinamik varlıklar doğalarıyla, tümü yüce övgüne erişip yağdırmaya yetmez. Çünkü yegane yüceliğine kimse yetmez, ancak Seninle olur.[366]

---

[364] *Kutsal Vaftiz Kitabı*, s. 1.
[365] *Kutsal Vaftiz Kitabı,* ss. 1-2.
[366] *Kutsal Vaftiz Kitabı*, ss. 2-3.

Anne, bebek ve evin üzerine yapılan duanın ardından, sıra oraya gelen misafirlere dua etmeye gelmektedir. Rahip hazırda bulunanlar için şu duayı okumaktadır:

> Ey Rabbimiz ve Allah'ımız Mesih İsa, Sen ki günahkar ve yaraşmayan kullarına, Sana tapanları bereketleme yetkisini verdin. Böylece onlara bereketlerini gönder. Elleriyle iştigal ettikleri herşeyi de bereketle. Bununla Sana övgü ve şükranlarını sunsun, amin.[367]

Dua merasimi bittikten sonra rahip, bebeğin boynuna haç ya da Süryanilerin "Aykune" adını verdikleri Meryem Ana figürünü takmaktadır. Süryanilerin inancına göre haç ya da aykune, bebeğin bütün kötülüklerden korunması içindir.[368]

Bilindiği gibi bazı insanlar nazardan ve kendilerine gelecek bazı musibetlerden korunmak için nazar boncuğu takarlar. Nazar boncuğunu yeni doğan bebeklerine takan aileler de vardır. Bu şekilde bebeklerinin her türlü kötülükten korunacağına ve ona hiçbir şeyin zarar vermeyeceğine inanmaktadırlar. Süryaniler, bebeklerine nazar boncuğu takmadıklarını, çünkü nazara inanmadıklarını söylemektedirler. Onların inancına göre bebeği hasta olan ya da işleri ters giden Süryaniler, öncelikle evlerinde "buhur" denilen tütsüler eşliğinde Rabbani duayı okumakta, bu duayı okurken de haç çıkarmaktadırlar. Bu duanın işlerinin yoluna girmesini sağladığına inanmaktadırlar. Rabbani dua şöyledir:

> Ey göklerde olan Babamız, Adın kutlu olsun. Egemenliğin gelsin. Gökte olduğu gibi, yerde de Senin isteğin olsun. Gerekli ekmeğimizi, bugün bize ver ve bize karşı borçlu olanları bağışladığımız gibi, Sen de günah ve borçlarımızı bağışla ve bizi sınanmaya verme, ancak bizi kötüden kurtar. Zira egemenlik, güç ve görkemlilik sonsuz olarak Senindir, amin.[369]

Süryaniler, nazar boncuğu yerine üzerlerinde haç taşımayı tercih etmekte, böylece her türlü sihir, büyü ve kötülüklerden korunacaklarına inanmaktadırlar. Bütün bunlara rağmen bebekleri ve kendi üzerlerindeki musibetlerden kurtulamayanlar ekmek-şarap ayinindeki kutsal ekmeğin üzerine din adamına dua okutarak başlarındaki sıkıntıdan kurtulacaklarını söylemektedirler.[370]

Bebeğe isim koyma merasimi, din adamı eşliğinde genellikle doğumun ikinci ya da üçüncü günü yapılmaktadır. Eğer rahip müsait değilse en geç bir haftaya kadar isim koyma işlemi halledilmeye çalışılmaktadır. Süryani inancına göre bir bebeğe vaftizden önce mutlaka isim verilmiş olmalıdır. Çünkü vaftiz yapılırken bebeğin ismiyle dua edilmektedir. Eğer aile isterse isim koyma merasiminde bebeklerine koydukları ismi, vaftize kadar değiştirebilir. Fakat vaftizden sonra çocuklarına koydukları ismi değiştirmeyi tercih etmemektedirler. Çünkü vaftizde edilen dua, özellikle o isim için yapılmıştır.[371]

Süryaniler, çocuklarına isim koyarken daha çok havariler, aziz ya da azizelerin isimlerini koymayı tercih ederler. Böylece dinen kıymetli olduğunu düşündükleri bu kişilere karşı duydukları saygıyı göstereceklerdir. Bu bağlamda Süryanilerin erkek çocuklarına koymayı tercih ettikleri isimler genellikle "Yakup, Dahho, Yusuf, Davud, İsa, İbrahim, Gabriel, Petrus, Pavlus, Tuma", kız çocukları içinse "Sara, Meryem, Hanna, Seyide, Barbara, Yulyana, Elizabeth" gibi isimlerdir. Eğer uzun süre bebeği olmayan bir aile, kiliseye gidip adakta bulunarak

[367] Kutsal Vaftiz Kitabı, s. 3.
[368] Feride İlhan, Mary Bando.
[369] *Kutsal Vaftiz Kitabı,* s. 113.
[370] Barbara Akyüz Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[371] Tuma Akyüz, Görüşme, 11 Eylül, 2018.

bebek sahibi olduysa, genellikle o kilisenin aziz ya da azizesinin ismini koymayı tercih etmektedir. Böylece o kilisenin aziz ya da azizesine karşı duydukları gönül borcunu ödemeye çalışırlar.[372]

3.3.3. Süryanilerde Bebeğin Göbek Bağı

Göbek bağı, anne karnındayken bebeği beslemekte ve bebeğin kanına yeterli miktarda oksijen gitmesini sağlamaktadır. Bu açıdan göbek bağı bebeğin anne karnında sağlıklı bir şekilde büyüyüp gelişmesi için çok önemlidir. Bebek doğarken, göbek bağı bebekle beraber gelmekte ve genellikle bir hafta içinde kendi kendine düşmektedir. Bazı Müslümanlar, bebeğin göbek bağını nereye gömerlerse, bebeğin ileride o işle iştigal edeceğine inanmaktadır. Bu düşüncenin bazı Süryanilerde de olduğu görülmektedir. Buna inanan Süryaniler, bebeklerinin göbek bağını kilisenin bahçesine gömdüklerini, böylece çocuklarının ilerde dinine bağlı bir Hristiyan ya da din adamı olmasını istediklerini ifade etmektedir.[373] Bazı Süryaniler de bu düşünceye katılmadıklarını, onlara göre inançlı bir Hristiyan olmanın yolunun iyi bir din eğitimi almaktan geçtiğini söylemektedirler.[374]

3.3.4. Süryanilerde Çocuğun Vaftizi

Süryani inancına göre bebeğe isim koyma merasiminden sonra yapılması gereken en önemli uygulama vaftizdir.

Vaftiz, Süryani kiliselerindeki sakramentlerin ilki ve en önemlisidir. Zira vaftiz insanın doğuştan getirdiği asli günahtan kurtulmasının tek yoludur. Vaftizle asli günahtan kurtulan birey, Tanrı'nın hükümranlığına girerek ikinci kez ve tertemiz olarak doğmaktadır. Süryanilere göre bireyin Hristiyan olabilmesi için öncelikle vaftiz olması gerekmektedir.

Süryaniler, çocukların doğumundan sonraki yedinci ya da en geç kırkıncı gününe kadar vaftiz etmeyi tercih etmektedir. Yedinci güne kadar bebeğin göbek bağının düşmesi için beklenmektedir. Göbek bağı düştükten sonra şartlar uygunsa vaftiz hemen yapılmaya çalışılır. Acele edilmesinin sebebi; herhangi bir şekilde bebeğin ölme ihtimalidir. Bu yüzden bir bebek, ne kadar erken vaftiz edilirse o kadar iyi olur. Böylece çocuğun çabucak asli günahtan kurtulması sağlanır. Görüştüğümüz Süryaniler, özellikle, kız çocuklarının vaftizinde daha fazla acele ettiklerini söylemektedirler. Bunun sebebini de vaftiz esnasında bebeğin çıplak oluşunu göstermektedirler.[375]

Vaftiz yapılacak bebeğin doğum günü eğer İsa'nın doğum günü olan 6 ocak tarihine yakınsa, bebeğin vaftizi bugüne denk getirilmeye çalışılmaktadır. Ancak bu tarihe yakın değilse vaftiz en yakın pazar günü yapılır. Pazar gününün tercih edilmesinin sebebi, bugünün hem Süryanilerin kutsal günü olması , hem de bugün bütün inanlıların kilisede olmasıdır. Bu şekilde ayinden sonra ailenin bu mutlu gününe bütün Süryaniler katılmaktadır. İstisnai durumlarda ise vaftiz, haftanın herhangi bir gününde de yapılabilmektedir.[376]

Vaftiz edilecek çocuğa, vaftizden önce evde, banyo yaptırılmaktadır. Banyodan sonra bebeğe tüllü ve süslü, şık, beyaz bir elbise giydirilir. Bu şekilde vaftize hazırlanan bebek, ailesiyle beraber kiliseye gelmekte, kilise ayininden sonra vaftiz

[372] Barbara Akyüz. Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[373] Nezahat Sömek, Nurten Bayyiğit.
[374] Barbara Akyüz, Tuma Akyüz, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[375] Nurten Bayyiğit, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[376] Tuma Akyüz, Görüşme, 12 Eylül, 2018.

törenine başlanmaktadır. Vaftize başlama duasından sonra bebek kutsanmakta, ardından içinde kutsanmış zeytinyağı ve murun olan suda yıkanmaktadır. Yıkama işlemi bittikten sonra din adamı, bebeği murun yağı ile yağlamakta ve vaftiz bitiş duasını okuyarak vaftizi sona erdirmektedir.

Vaftizde kullanılan su kutsal sayıldığı için Süryaniler, bu suyu rastgele bir yere dökmezler. Bu suyun ayak basılmayan bir yere dökülmesi gerekmektedir. Ayrıca vaftizde bebeğe giydirilen kıyafete kutsal su ve yağ değdiği için aileler, bu kıyafetleri bir leğende yıkayıp suyunu yine ayak basılmayan bir yere dökmektedirler.[377]

Bebeğe konulan isim, eğer bir havari, aziz ya da azizenin ismi değilse, vaftiz yapılınca bir de "vaftiz ismi" konulmakta, bebeğe vaftiz ismi konulurken bu ismin genellikle bir aziz ya da azizenin ismi olmasına dikkat edilmeye çalışılmaktadır. Bu isim, bebeğe vaftiz duası edildikten sonra konulmaktadır. Ayrıca her Hıristiyan, ömründe bir defa vaftiz olduğu için, vaftizde konulan isim değiştirilemez. Vaftiz ismi, Süryanilerde sembolik olarak konulmaktadır. Bu sebeple Süryaniler, bu ismi kullanmak zorunda değildir.[378]

Törenden sonra aile, kilise cemaatine yemek yedirmektedir. Yemekte genellikle sulu haşlama, pilav, kavurma, kuru fasulye ve tatlı ikram edilmektedir. Akşam da bebeğin evinde eğlence düzenlenmektedir.

Süryani inancına göre vaftizde yağlanan bebek, bir hafta yıkanmamalıdır. İstisnai durumlarda bu süre, üç dört güne kadar indirilebilir. Bunu sebebi, vaftiz olan bebeğe sürülen yağın bebeğin vücuduna tamamen işlemesini sağlamaktır. Bu süre dolduktan sonra bebeği, kızsa vaftiz annesi, erkekse vaftiz babası yıkamaktadır.[379]

3.3.5. Süryanilerde Kariboluk

Ülkemizde daha çok Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde görülen kirveliğin benzeri Süryanilerde de vardır. Süryanilerde vaftiz olan bebeği tutan kişi erkekse bu kişi "karibo" ya da "şauşbina" kadınsa "kariuto" ya da "şauşbinto" olarak adlandırılmaktadır. Bebek kızsa vaftizde onu ailenin belirlediği bir kadın tutmaktadır ve buna "vaftiz annesi" denmektedir. Erkek çocuğu da yine ailenin belirlediği bir erkek tutmakta, buna da "vaftiz babası" denmektedir. Süryani inancına göre bir kişinin vaftiz annesi ya da vaftiz babası olabilmesi için mutlaka vaftizli olması gerekmektedir. Ayrıca aileler karibo seçerken onların evli olmasına da dikkat etmektedir.[380]

Süryaniler kariboluğun kendileri için çok önemli olduğunu söylemektedir. Çünkü seçilen vaftiz anne ya da babası, vaftizden ölümüne kadar o çocuğun her şeyiyle ilgilenmektedir. Evlilik çağına gelen gençlerin eş seçimlerinde vaftiz anne ve babalarına danışmaları Süryanilerde bir gelenektir. Onların da bu evlilik için rızalarını almaya çalışırlar. Çünkü karibo, aynı zamanda o çocukların sağdıcı da olacaktır. Başka bir deyişle vaftizde çocuğun karibosu kim ise; düğünde de sağdıç aynı kişi olmaktadır. Madden ve manen, her zaman vaftiz anne ve babası; çocukların yanlarında olmak durumundadır. Süryani inancına göre birbirlerine karibo olan aileler, artık kardeş sayılırlar ve birbirlerinin çocukları arasında evlilik olmaz. Dinen bu evlilik yasaklanmıştır.[381]

[377] Tuma Akyüz, Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[378] Tuma Akyüz, Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[379] Tuma Akyüz, Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[380] Barbara Akyüz, Tuma Akyüz, Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[381] Feride İlhan, Görüşme, 11 Eylül, 2018.

3.3.6. Süryanilerde Çocuklar İçin Yapılan Diğer Uygulamalar

Çocuğun bağışıklık sisteminin güçlenmesi için yapılan uygulamalardan biri; bebeğin; ilk banyosundan sonra tuzlu suda bekletilmesidir. Bunun yanında bebeğin vücudunun dik ve sağlam olması, uyurken rahatça ve de sıçramadan uyuyabilmesi için kundağa sarılması da bir diğer uygulamadır. Süryaniler, önceleri bu pratikleri yaptıklarını, fakat günümüzde bu pratikleri uygulamadıklarını söylemektedirler.[382]

Süryani inancına göre bebekler ilk on iki aya kadar çarşamba, cuma ve pazar günleri kesinlikle yıkanmazlar. Çünkü İsa'yı düşmanları çarşamba günü çarmıha germeye karar vermiştir. İsa cuma günü çarmıha gerilmiş ve pazar günü uyanmıştır. Süryanilere göre bu üç günde, insana korku veren kararlar alınmıştır. Bu yüzden bu günlerde yıkanan bebeğin de korkacağına inanılmaktadır. Bununla birlikte Süryaniler, İsa'nın acı çektiği bu günlerde, banyo yaparak rahatlanmasını doğru bulmadıklarından bebeklerini çarşamba, cuma ve pazar günleri yıkamadıklarını söylemektedirler.[383]

Geceleri uyuyamayan ya da çok ağlayan çocukları Süryani aileler doktora götürmekte, sorun çözülmezse aile, çocuğu kiliseye götürmektedir. Burada din adamı kutsal ekmek ve suyun üzerine dua okumaktadır. Bu ekmekten yiyip ,sudan içen çocuğun bu rahatsızlıktan kurtulacağına inanılmaktadır.[384]

Konuşamayan çocuklar içinse yapılan uygulama şöyledir: Din adamı kilisenin anahtarını çocuğun ağzına götürüp sağ tarafa doğru çevirir ve çocuğun konuşması için dua eder. Süryaniler, konuşamayan çocukların bu işlemden bir müddet sonra konuştuklarını söylemektedir.[385]

3.3.7. Süryanilerde Diş Hediği

Süryanilerde de tıpkı Müslümanlarda olduğu gibi, bebeğin ilk dişi çıkınca akraba ve komşular çağırılarak eğlence düzenlenmektedir. "Diş Hediği" denen uygulamada nohut, buğday ve mısırdan oluşan bir yemek pişirilmektedir. İsteyenler, bu yemeğe salça da ilave edebilir. Gelen misafirlere hedik dışında pasta, börek ve tatlı da ikram edilmektedir. Bu arada çocuğun önüne ayna, İncil ve kalem gibi bazı eşyalar konur. Çocuk aynayı seçerse geleceğinin parlak, İncil'i seçerse din adamı, kalemi seçerse okuyup iyi bir meslek sahibi olacağına inanılmaktadır. Daha sonra çocuğun başına sofra bezi örtülür ve tepesinden aşağı şeker ve para dökülür. Feride Bakırcıoğlu; bunu, çocuğun tatlı, güzel ve bereketli bir hayatı olması için yaptıklarını söylemiştir.[386]

3.3.8. Süryanilerde Çocuğun İlk Saç Kesimi ve İlk Tırnakları

Süryaniler, bebeğin ilk tırnağını kırkı çıkınca, ilk saçını da bir yaşına girince kestiklerini söylemektedir. Onlarda bebeğin ilk saçının kilisede, din adamı tarafından kesilmesi bir gelenektir. İsteyen aileler, çocuğun ilk saçı kesildikten sonra kilise cemaatine yemek yedirmektedir.

Bazı Süryani aileler, istedikleri cinsiyette bir çocuğa sahip olmak için adakta bulunur. Mesela "Eğer erkek çocuğum olursa beş yıl onun saçını kesmeyeceğim." diye adakta bulunan bir ailenin erkek çocuğu olursa adağını yerine getirmek için

[382] Meryem Bayyiğit, Nurten Bayyiğit.
[383] Tuma Akyüz. Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[384] Barbara Akyüz. Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[385] Nurten Bayyiğit, Nezahat Sömek, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[386] Feride Bakırcıoğlu, Görüşme, 11 Eylül, 2018.

çocuklarının saçını beş yıl kestirmez. Çocuk beş yaşına girince kiliseye getirilmekte ve ilk saçı din adamı tarafından kesilmektedir. Aile çocuklarının saçının ağırlığınca kiliseye bağışta bulunmakta ya da kilise cemaatine yemek yedirmektedir. Adağın yerine getirilmesi, Süryani inancına göre çok önemlidir. Eğer adak yerine getirilmezse adak sahibinin başına bir musibet geleceğine inanılmaktadır.[387]

3.3.9. Süryanilerde Çocuğun İlk Yürümesi

Çocuk yürümeye başladığı sırada ayağına bir ip bağlanmakta, daha sonra bu ip kesilerek çocuğun serbest kalıp yürümesi sağlanmaktadır. Çocuk yürürken arkasından su dökülmektedir. Eğer su çocuğa değmezse, çocuğun düzgün yürüyeceği düşünülmektedir. Bu uygulama, aslında Süryanilerde bir inanç değil, sadece eğlenmek için kadınların kendi aralarında yaptıkları bir uygulamadan ibarettir.[388]

3.4. Evlilikle İlgili İnanışlar

3.4.1. Evliliğin Tanımı

Süryani geleneğinde evlilik sırrı; koca ve karının, ruhaninin bereketiyle birlikte olduğu bir sırdır. Evlilik, Kutsal Ruh'un inayeti ve ruhaninin özel dua bereketiyle neslin devamını sağlamak üzere mümin kadın ve erkeğin kutsal bir şekilde birleştikleri, birlikte oldukları mukaddes bir sırdır. Evlilik sırrı, yararlı bir nesil yetiştirmek ve müşterek yardım ile ailenin geçimini sağlamak üzere erkek ile kadın arasında kurulan dini ve hukuki bir bağdır.[389]

Evliliğin güzel bir şekilde devam edebilmesi için eşlerin sorumluluklarını çok iyi bilip ona göre hareket etmesi gerekmektedir. Eşler arasında saygı, sevgi, paylaşım, sadakat ve dürüstlük ön planda olmalı ve ailenin sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi için çiftler, hayatın her anını beraberce paylaşmalıdır.

3.4.2. Evliliğin Şartları

Bir Süryani, mutlaka bir Süryani ile evlenmek zorundadır. Bunun dışında Katolik, Ermeni ve Rumlarla da evlenebilir. Ancak bir Protestan ile evlenebilmesi için evleneceği kişinin yeniden vaftiz olması gerekmektedir. Çünkü Protestanlarda kahinlik yetkisi olmadığı için, onların yaptığı vaftiz de geçersizdir. Bu evliliğin geçerli olması, Protestan olan tarafın yeniden vaftiz edilmesine bağlıdır.[390]

Süryanilerde yakın akraba evliliği, özellikle de amca çocuklarıyla evlilik dinen yasaktır. Bu, aynı kanı taşımalarından kaynaklanmaktadır. Çok zaruri bir sebep olmadıkça hiçbir din adamı, amca çocuklarının nikâhını kıymaz. Ancak yaşanan bölgedeki nüfusun azlığı ve aile sayısının düşük olmasından dolayı bu tür akraba evliliklerine izin verilebilir. Bu şekilde bir akraba evliliğinin olabilmesi için de metropolitten izin alınması gerekmektedir. Bu izin alınmadan akraba olanların nikâhları kıyılmaz.

[387] Barbara Akyüz, Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[388] Barbara Akyüz, Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[389] Durak, *a.g.e.,* s. 289, Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[390] Tuma Akyüz, Görüşme, 12 Eylül, 2018.

Bununla beraber iki kız kardeş aynı eve gelin gidebilir. Ama gelinin erkek kardeşi, damadın kız kardeşiyle evlenemez. Bunun sebebi, iki aile arasında değiş-tokuş yapılmış gibi bir durumun meydana gelmesine engel olmaktır.[391]

Süryani geleneğinde her ne kadar kadın ve erkek eşit kabul edilse de erkek, ailenin başı sayılmaktadır. Ailenin geçimi erkeğin sorumluluğundadır; dolayısıyla bir erkeğin evlenebilmesi için meslek sahibi olmasına özen gösterilmektedir. Ayrıca evlenmeden önce erkeğin askerliğini yapmış olması tercih sebebidir.*[392]

Medeni kanuna göre evlilik yaşı en az on sekiz olduğu için küçük yaşta evliliğe sıcak bakılmaz.* Ayrıca iki kardeşten yaşı büyük olanın önce evlenmesi gibi bir zorunluluk yoktur. Kim, daha önce isterse evlenebilir.[393]

Bilindiği gibi Hıristiyanlıktaki ruhban sınıfında -kendilerini Tanrı'ya hizmet etmeye adadıkları için- evlilik dinen yasaktır. Sadece papazlar, papaz rütbesi almadan önce evlenebilirler. Ama eşleri öldüğünde ikinci bir kadın ile evlilik yapmaları mümkün değildir. Ruhban sınıfından olmayanlar ise eşlerinin ölümü halinde ikinci evliliği yapabilmektedirler.[394]

3.4.3. Başlık Parası

Süryaniler'de eskiden "süt parası" adı altında gelinin ailesine verilen "başlık parası" uygulamasına günümüzde rastlanmamaktadır.[395]

3.4.4. Evlenemeyenler İçin Yapılan Uygulamalar

Evlilik yaşı geldiği halde evlenemeyen gençler varsa, bu gençlerin kısmetinin açılması için kiliselerde dua edilmekte ve istenirse evlenmek için adakta bulunulmaktadır. Adaktan sonra kısmeti açılıp evlenen gençler, adaklarını yerine getirmek zorundadır. Çünkü adağın yerine getirilmesi dini bir zorunluluktur. Adağını yerine getirmeyenlerin başına bir musibet geleceğine inanılmaktadır.

Bunların dışında nişanlanan çiftlerin yüzüklerinin kurdelelerinden ufak bir parça yutulmaktadır. Gelinin ayakkabısının altına bekar olanların ismi yazılmakta, düğün sonunda ayakkabının altındaki isimlerden hangisi silindiyse ve düğün sonunda gelinin attığı çiçeği ilk kim tutarsa, onun evleneceğine inanılmaktadır. Bunlar Müslüman geleneğinde de mevcuttur.*[396]

3.4.5. Evlilik Öncesi Yapılan Uygulamalar

3.4.5.1. Kız İsteme

Süryanilerde evlilik ya görücü usulüyle ya da gençlerin kendi aralarında anlaşmaları ile gerçekleşmektedir. Damadın ailesi, ailenin büyükleriyle, gelin adayının evine, kız istemeye gitmektedir. Kız istemeye giderken çiçek, tatlı, çerez, çikolata götürülmektedir. "Rabbin izniyle" sözü söylenerek kız istenmektedir. Bu arada kahve ikramı yapılmakta, damadın kahvesine şeker yerine tuz konmaktadır. Damat, eğer tuzlu kahveyi içerse kızı istediği anlaşılmaktadır.* Eğer kızın ailesi bu evliliği onaylıyorsa, bu

[391] Tuma Akyüz, Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[392] Nezahat Sömek, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[393] Nurten Bayyiğit, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[394] İris, a.g.e., s. 204 , Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[395] İris, *a.g.e.,* s. 205 , Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[396] Mary Tabaş, Nezahat Sömek, Görüşme, 11 Eylül, 2018.

görüşmede nişan tarihi belirlenmektedir. Evliliğin gerçekleşmesi için her iki tarafın anne ve babası, evliliği onaylamalıdır. Eğer aile büyükleri onay vermezse evlilik gerçekleşmez. Çünkü evlilik gibi önemli bir konuda anne-babanın rızasını almak, Tanrı katında gerekli olan bir şeydir.[397]

Nişan, kız ve erkeğin birbirini tanıma sürecidir. Bu süreçte, çiftler anlaşabileceklerine inanıyorlarsa evlenirler. Nişan sürecinde çiftler anlaşamıyorsa ayrılabilirler, ancak evlendikten sonra ayrılık yoktur. Boşanma dinen yasaktır.[398]

3.4.6. Nişan Günü Yapılan Uygulamalar

3.4.6.1. Nişan ve Nişan Yeri

Söz, sadece yakın akrabayla yapılırken, nişana tanıdık herkes çağrılmaktadır. Belirlenen tarihte nişan, kız evinde ya da salonda gerçekleşmektedir. Bu, ailelerin maddi durumuna göre belirlenmektedir. Nişan masrafı kız evine aittir.

3.4.6.2. Nişanın Yapılışı

Nişanı ruhani yapmaktadır. O olmadan nişan yapılmaz. Nişan, yarı nikah hükmündedir. Ruhani, gelin ve damada birbirlerini isteyip istemediklerini sormaktadır. Olumlu yanıt alırsa, bu nişana sağdıcının şahit olup olmadığını sorarak merasime başlamaktadır. Yüzüğün, gelin ve damadın üzerine dua okuyarak nişan merasimini gerçekleştirmekte, yüzükleri takarak kurdeleyi kesmektedir. Eğer ruhaninin işi varsa ve gelemeyecekse onun yerine vekalet verdiği biri nişanı yapmaktadır. Dua edip yüzüğü taktıktan sonra ruhani, oradan ayrılmaktadır ve misafirler eğlenmektedir.[399]

Bunun dışında, bir de kilisede "nişanlama namazı" uygulaması vardır. Nikahtan önce kılınan bu namazla, genç çift için takılan takılar ve giysiler kutsanmış olur. Nişanlılar; tövbe ve itirafta bulunup, kutsal kurban alarak takdis edilmiş olurlar. Bundan sonra evlilik hazırlıklarına başlanabilir.[400]

Nişan esnasında yüzük takdis duası yapılmaktadır. Dua şöyledir:

> Milletlerden oluşan Kilise'ye kendi kanıyla antlaşmayı onaylayan, sahi ve gerçek Güvey olan Mesih İsa, kilisene kutsal çivilerini yüzük olarak verdin. Kayran gereğince bu kullarına vermek üzere olduğumuz bu yüzükleri; kilisenin Seninle olan birliği gibi bereketle. Çünkü bu yüzükle Sara İbrahimle, Rafka İshak'la, Rahel de Yakup'la sözleşti. Bu yüzüğün gerçeği Yusuf'un parmağına Mısır'ın yönetimini geçirdi. Onun gerçeği, Daniel'i kurtarıp kralın önünde onur kazanmasına neden olmuştur. Bu yüzüğün gerçeği gereğince obur ve kayıp olan oğul tekrar kabul edildi. Bu yüzük asaletinin tarihçesi ve gerçeği; iyi olanları varlıklı yaptı, dürüst tüccarlara bedel olmuştur. Bu yüzük tüm kuşak ve boyları sözleşmeye ve düğün yapmaya çağırır. Yabancıları birbirine ehlileştirir. Bu yüzük kadınlara erkeklerle sözleşme ortamını sağlar ve onları gelin ve damat olarak hazırlar. Ya Rab bu yüzükleri takdis et ta ki kızımız (falan) ile oğlumuz(falan)ın sözleşmelerinin mührü olsun. Senden gelecek olan göksel bereket ve iyilik meyvesi olarak oğul ve kızlar doğursunlar. Onların

[397] Feride İlhan, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[398] *Tekvin* 2: 24; *Matta* 19: 6-7, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[399] Feride İlhan, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[400] Mary Bando, Görüşme, 11 Eylül, 2018.

antlaşmaları yakışır bir sonuca bağlansın. Böylece onlar sevinirken Sana övgü ve teşekkür sunsunlar, şimdi ve sonsuza dek.[401]

Duadan sonra kahin, nişan yüzüklerini Baba, Oğlu, Kutsal Ruh adına kutsar; geline ve damada yüzüklerini takarken ayrı ayrı dualar okur.

3.4.6.3. Gelin Adayına Götürülen Hediyeler

Nişanda erkek tarafı kıza sandık, iç çamaşırı, makyaj seti, ayakkabı ve terlikten oluşan bir hediye seti götürmektedir.[402]

3.4.6.4. Geline Takılan Takılar

Nişanda kıza takılacak takıları erkek tarafı belirlemektedir. Kızın ailesi, buna müdahale etmez. Ama zengin ve fakiri eşitlemek için ortak bir liste belirlenebilir. Yüzük, küpe, saat ve zincirli haç; kilise tarafından belirlenen nişan takılarıdır. Bunun dışına çıkılmamaya çalışılır. Getirilen takılar erkeğin vaftiz babası tarafından kıza takılır.[403]

3.4.7. Nişandan Sonra Yapılan Uygulamalar

3.4.7.1. Aileler Arasındaki Ziyaretler

Nişandan sonra aileler birbirlerinin daha iyi tanımak için sık sık birbirlerine ziyarete giderler. Bu ziyaretlerde kız evine bayramlarda takı ya da hediye; paskalyada da yumurta, çörek ve altın götürülür.[404]

3.4.8. Düğünden Önce Yapılan Hazırlıklar

3.4.8.1. Ev Eşyası

Eşya listesi uygulaması Süryanilerde yoktur. Her aile kendi bütçesi doğrultusunda ev eşyası almaktadır. Önemli olan ailenin huzur ve mutluluğudur. Bu konudaki genel uygulama böyle olsa da eşya noktasında çıkan anlaşmazlıklar yüzünden ayrılanların, az da olsa bulunduğu bilinmektedir. Genellikle mutfak eşyası ve beyaz eşyayı kızın ailesi almakta, kalan eşyalar da erkek tarafından alınmaktadır.*[405]

3.4.8.2. Çeyiz

Düğüne bir hafta kala kızın çeyizleri baba evinde sergilenir. Bunun sebebi hem kızın eşyalarının yakın çevresine gösterilmesi, hem de eksiklerinin yakınları tarafından görülüp tamamlanması içindir. Böylece evlenecek çiftin evleri için herkes ufak tefek de olsa katkıda bulunmuş olur. Çeyiz birkaç gün sonra toplanarak, gelinin yeni evine götürülüp yerleştirilmektedir.[406]

---

[401] *Gelin ve Damatların Yüzük ve Taç Takdisinin Evlilik Kitabı*, Bio Mat., İstanbul, 2015, ss. 11-13.
[402] Meryem Bayyiğit, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[403] Feride Bakırcıoğlu, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[404] Nebihe Bayyiğit, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[405] Nezahat Sömek, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[406] Nurten Bayyiğit, Görüşme, 11 Eylül, 2018.

3.4.8.3. Düğün Alışverişi

Düğünden önce düğün alışverişine çıkılıp geline yeni kıyafetler, çanta, ayakkabı ve iç çamaşırı; damada ise takım elbise, kravat, ayakkabı ve terlik alınır. Bu tarz alışverişler sözde ve nişanda da yapılmaktadır. Ayrıca her iki taraf birbirlerinin en yakınlarına gömlek, çorap, elbise, lif ve kumaş gibi hediyeler verirler.*[407]

3.4.8.4. Düğüne Gelecek Davetlileri Çağırma

Süryaniler düğüne yakınlarını Müslümanlarda olduğu gibi düğün davetiyesiyle çağırmaktadırlar. Çok uzakta olanlara telefonla haber vermektedirler. Çok sevdikleri yakınlarına ise gömlek ve bir top kumaş göndererek düğüne davet etmektedirler. Düğün, düğün salonunda yapılmaktadır ve masraflar erkek evine aittir.[408]

3.4.8.5. Kına Gecesi

Düğünden iki gün önce kına gecesi yapılır. Kına gecesi düğün salonlarında yapılmaktadır. Kına gecesinin masrafları damat evine aittir.

Gece, gelen misafirlerin halay çekip oyun oynamasıyla başlamaktadır. Bir müddet sonra evlenecek çift salona gelmekte, eğlenceye gelin ve damatla devam edilmektedir.

3.4.8.6. Kınanın Yakılışı

Eğlenceden sonra sıra kına yakma merasimine gelir. En önde gelinin ve damadın kız kardeşleri, ellerinde kına tepsisiyle içeri girerler. Onların arkasında tek sıra halinde, ellerinde mumlarla gelen konuklar vardır. Gelin ve damat da konukların ortasında olup bu sırayı takip etmektedir. Gelinin yanında kınayı yakacak olan kadın, damadın yanında da ya sağdıç ya da kınayı yakacak kadının eşi durmaktadır. Kınayı evli ve evliliğinde mutlu olan bir kadın yapmak zorundadır. Çünkü mutlu bir evliliği olan kişinin kınayı yakması, yeni evlenecek çiftin de mutlu olacağı anlamına gelmektedir.[409] Daha sonra sahnede tek sıra halinde kına gecelerinde söylenen türküler söylenmektedir. Ardından gelin ve damat karşılıklı sandalyelere oturtulup zılgıt eşliğinde maniler söylenmektedir. Bu manilerden birkaçı şöyledir:

"*Ay doğar elek gibi/Gün doğar melek gibi/Biz bir gelin aldık/Dondurma bebek gibi"*

"Minder attım çimene/Çimenin çiçeğine/Yedi kız kurban olsun/Davut'un Perçemine"

"Karşıdan geliyor atlı/Altında kilim katlı/Anam babam sağ olsun/Hepsinden yârim tatlı"

"Şişe şişeye benzer/Köşe köşeye benzer/Şu Kahta'nın kızları/Şeker kaymağa benzer"

Kına yakılırken gelin ve damat ellerini açmaz. Kızın eline damadın annesi, erkeğin eline de gelinin annesi altın koyunca gelin ve damat ellerini açarak kınayı yaktırır.* Önce kızın iki elinin avuç içlerine, sonra da damadın serçe parmağına kına yakılır.

---

[407] Nebihe Bayyiğit, Feride Bakırcıoğlu, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[408] Feride Bakırcıoğlu, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[409] Kristin Demirci, Görüşme, 11 Eylül, 2018.

Kına yakıldıktan sonra damat, kına tepsisini üç defa gelinin başının üstünde çevirir. Ardından duvağı açarak gelini alnından öper.

Böylece kına merasimi sona ermiş olur. Gelen misafirlere kuruyemiş, meyve suyu, kına ve tatlı ikram edilir. Misafirler gecenin ilerleyen saatlerine kadar eğlenerek geceyi bitirirler.

3.4.8.7. Kınadan Sonra Yapılan Uygulamalar

Hıristiyanların yoğun olduğu bölgelerde, kilisede kıyılan nikahın resmi nikah olarak kabul gördüğü devletlerde yapılan bir uygulama vardır, buna 'Ekmek Kırma Töreni' denir. Bu tören şöyle yapılmaktadır: Kınadan sonra rahip, çiftleri kilisede bir araya getirmekte, gelin ve damadın ellerini birbirlerine tutuşturarak onları birbirine emanet etmekte ve genç çiftin mutlu olması için dua etmektedir. Rahip, eline aldığı ekmeği iki tarafa uzatmakta, iki tarafın ailesinden birer kişi (anne baba hariç) ekmeğin iki ucundan tutmakta ve koparmaktadır. Bu, gelin ve damadın ailelerinden ayrılması, ekmeğin bölünmesi anlamını taşır. Bu yüzden buna "Ekmek Kırma Töreni" denir. Hangi tarafın elindeki ekmek büyükse ,o ailenin daha güçlü olduğu ve bu evlilikte güçlü olan tarafın sözünün geçeceğine inanılmaktadır. Bu törenle, çiftlerin resmi nikahı kıyılmış olmaktadır.[410]

3.4.9. Evlilik Anında Yapılan Uygulamalar

3.4.9.1. Nikahın Önemi

Nikah sırrı, yeni bir ailenin temeli atıldığı için Süryanilerce çok önemlidir. Çünkü temeli sağlam olmayan aileler, temeli güçlü bir toplulukta yaşayamaz. Bu yüzdendir ki nikah, kilisenin yedi kutsal gizinden sayılmıştır. Bu giz, meşru bir kahinin önünde gerçekleşmek zorundadır. Bu şekilde olmazsa geçersiz sayılır. Süryanilerde de Müslümanlarda olduğu gibi, dini nikahtan önce resmi nikahın kıyılması zorunludur. Resmi nikahı olmayanların dini nikahı kıyılmaz.*

3.4.9.2. Nikahın Yasak Olduğu Günler

Kilise kurallarına göre oruç günlerinde, cumartesi ve bayram arafelerinde nikah kıymak yasaktır. Çünkü, çiftin ve misafirlerinin bu mutlu günlerinde yemeden içmeden uzak kalmaları, onların enerjilerini düşürebilir. Ayrıca evlenecek çift, bu mutlu günlerinde, sevdiklerine ikramlarda bulunmak isteyebilirler.[411]

3.4.9.3. Nikahın Yaygın olarak Yapıldığı Günler

Adıyaman Metropolitliğinde önce resmi nikah, sonra dini nikah kıyılmaktadır. Dini nikah, düğünden birkaç saat önce kilisede kıyılır, bütün davetliler oradan düğün salonuna geçer. Her iki nikâhta da biri kadın biri erkek iki şahit olur. Bu şahitlerin, çiftin vaftiz anne ve babaları olmalarına dikkat edilmektedir. Çünkü vaftiz anne ve babaları, aynı zamanda o çocukların sağdıçlarıdır. Düğünler, genellikle öncesinde dini nikah da kıyılacağı için pazar günlerine denk getirilmektedir. Bunun sebebi; pazar gününün dinen kutsal olmasıdır. Ayrıca pazar günü bütün Süryaniler, pazar ayinine

[410] Mary Bando, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[411] Tuma Akyüz, Görüşme, 12 Eylül, 2018.

geldiğinden, bu mutlu güne herkesin şahit olması sağlanmaktadır. Bunun dışında her zaman nikah kıyılabilir.[412]

3.4.10. Nikahtan Önce Yapılan Uygulamalar

3.4.10.1. Gelinin Baba Evinden Alınması

Kızın baba evinden çıkmasından önce yapılan iki uygulama vardır: İlkinde gelin sağ ayakkabısının altına bekar olan kız arkadaşlarının isimlerini yazar. Evden çıkmadan önce, sağ ayağını iyice yere sürer ve bu uygulamanın sonucunda ayakkabının altından ismi silinmiş olan kızın evleneceğine inanılır.* İkinci uygulama da şöyledir: Gelinin babası, gelinin abisine para verir. Abi, bu parayı kız kardeşinin ayakkabısının içine koyar ve o ayakkabıyı kız kardeşine giydirir. Böylece gelin; gittiği ilk günlerde, yeni katıldığı aileden ya da eşinden ihtiyaçları için para istemek zorunda kalmaz. Böylece gelinin, eşinin ailesine ve eşine karşı mahcup olması önlenmiş olur.[413]

3.4.10.2.Nikahın Yapılışı

Erkek tarafı, gelini almaya kız evine gelir, bu esnada zılgıtlar çalınır. Davul ve zurnayla kız evinden, konvoy eşliğinde kiliseye geçilir. En önde çocuklar, sağdıçlar, evli çiftler, en arkada da gelin ve babası kol kola kiliseye girer. Kilise kapısında damat, kızı babasının kolundan alır, gelin ve damat kapının önündeki bağlanmış kurdeleyi çözerek zılgıtlar eşliğinde kiliseye girer. Bu, yeni bir hayatın başlangıcını sembolize etmektedir. Gelin ve damat kol kola sunağın önüne gelir, her ikisinin yanında medeni açıdan evli olan sağdıcı bulunur. Sağdıçlar, gelin ve damadın baş hizasına gelecek şekilde ellerinde haç ve yanan mumlar tutar. Bu uygulama, evlenecek çiftin bütün kötülüklerden korunması ve aydınlık bir evlilikleri olması için yapılmaktadır.[414]

Metropolit, bu esnada evlilik ile ilgili vaaz vermekte, evliliğin kutsiyetine ve önemine değinmektedir. Nikah duasına başlamadan önce Metropolit, gelin ve damadın babalarını çağırır, İsa ve havarilerinin evlilik kurallarına göre erkeğin babasına, gelini emanet olarak kabul edip etmediğini sorar. Damadın babası gelini emanet olarak kabul ettiğini söyler. Gelinin babasına da kızının sağlıklı olup olmadığını, kızı damada teslim edip etmeyeceğini sorar. Gelinin babası, kızının sağlıklı olduğunu ve damada onu teslim ettiğini söyler. Bundan sonra gelin ve damadın babaları yerlerine geçer.[415]

Dini nikah töreninde ruhani, önce takdis duasıyla gelini ve damadı kutsamaktadır. Bu arada tütsüler yakılarak evliliğin, evlenecek çifte ve cemaate bereket getirmesi için dua edilir.[416] Takdis duası şöyledir:

> Kutsalsın Allah, kutsalsın Allah, kutsalsın güçlü, kutsalsın ey babasına benzeyen ölmeyen diri Mesih. Kutsalsın ey güçlü, zira kutsallığını terennüm eden tüm azizlerin kutsamalarından çok üstünsün. Kutsalsın ey güçlü, zira gücünle düşmanlarını ezdin. Kutsalsın ey ölmeyen, zira ölümünle bize hayat verdin. Ey bizim için haça gerilen bize merhamet eyle.
>
> Daha sonra nikah kitabından "başlangıç duası" okunmaktadır:
>
> Ya Rab düğünümüzün şenliğinde ve sonunda sen varsın. Nurunla ruhlarımız, fikirlerimiz ve günlerimiz aydınlansın. Merhametinle

[412] Nezahat Sömek, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[413] Feride İlhan, Mary Bando, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[414] Feride İlhan, Mary Bando, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[415] Feride İlhan, Mary Bando, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[416] Bkz. Ek 13.

bereketlenip güçlükleri yenelim. Sana iman eden bu çift için esirgemeyeceğin mutluluktan dolayı sonsuz şükürler sunuyoruz.

Ey Rab Allahı'mız, kurduğun evlilik nizamını kabul edip sürdürecek olan bu kulların, senin inayetine, yardımına, korumana muhtaçtır. Ey iyiliklerin Allah'ı… Yüksek huzurunda başlarını eğen bu çifti mübarek eyle, birbirlerine sonuna dek hayat arkadaşı olma azmini ve iradesini ver.

Yarattığın nimetlerden onları mahrum etme. Kalplerine iman ve merhamet, iradelerine kuvvet, geçimlerine bereket kat. Mutluluk dolu yıllar, hayırlı ve imanlı çocuklar ver. Ya rab, aralarındaki sevgi ve beraberlik hiç sarsılmasın. Bütün işleri muvaffak olsun. Dilleri daime şükürle dönsün. Amin.

Bu duadan sonra yine aynı kitaptan "tembih ve nasihat vaazı" okunmaktadır:

Sevgili evlatlarımız…

Peygamber Musa der ki "Tanrı, gökleri ve yeri yaratıp, tüm düzeni kurduktan sonra, bu aleme gerekli olan insanı, yani atamız Adem'i yarattı ve Adem, bu alemde yalnız kalmasın diye de onun kaburga kemiklerinden de anamız Havva'yı yarattı. Adem, kendinden bir parça olarak gördüğü Havva'ya ' Bu kemiklerimden kemik ve etimden de ettir.' dedi. Kendinden bir parça olan Havva, Adem'in madden ve manen her şeyidir.

Onun için bir erkek, hayatındaki bütün bağları koparark, hatta anne ve babasını bırakarak karısına yönelir. Onu sever, sayar ve böylece tek vücut olurlar. Aziz Pavlus, 'Erkek kadının vücuduna, kadın da erkeğin vücuduna hükmeder.' der. Ey kocalar, kadınlarınızı sevin, kadınlar da, Sara'nın efendisi olan İbrahim'e olan saygısı ve sevgisi gibi, kocalarını sevsinler, onlara itaat ve hürmet etsinler.

Bundan böyle siz (damadın adı söylenir) düşünün ki, kızımız (gelinin adı söylenir) annesi, babası, kardeşleri ve akrabalarıyla olan ilişkilerini kesip sana eş olmayı kabul etti. Bu bakımdan ona sevgi ve saygıyla davranacak, onu kendi canından aziz tutup koruyacaksın; yiyecek, barınak gibi zorunlu haklarını tanıyarak gerçekleştirip, bütün bir ömür boyunca birbirinizi incitmeden nezaketle geçinip, birbirinizin gönlünü kazanacaksınız.

Sen sevgili kızım…

Kocana kayıtsız şartsız bağlı olarak beraber sürdüreceğiniz hayatınızda, ona saygını, hürmetini ve güler yüzünü eksik etme. Uysallığın ve iffetinle ona emniyet ve itimat ver.

Sevgili evlatlarımız…

Yolunuz doğruluk ve Tanrı'nın yolu olsun. Sizi bulacak dert, keder ve hastalık gibi üzüntü ve zararları sabır ve metanetle karşılayın, sevinç ve üzüntüleri paylaşıp, birbirinizin kusurlarını bağışlayın. Her türlü günahlardan sakınarak, birbirinizi aldatmayın. Bu törende, bu cemaatin de Tanrı'nın huzurunda gösterdiğiniz rıza ve isteğe göre, sizi birbirinize teslim ediyorum. Tanrı'nın sevgi ve bereketleri üzerinize yağsın. Nimetleriyle sizi zenginleştirip, kısmetlerinizi arttırıp ömürlerinizi uzatsın, güçlük ve kötülüklerden sizi muhafaza etsin. Sağlık ve mutluluk içinde geçireceğiniz ömrünüzde, zeytin dalları gibi yuvanızı ve sofranızı saracak hayırlı evlatlar versin. Siz de her zaman Tanrı'ya hamd ve şükürlerinizi sunasınız. Amin.

Bundan sonra sıra geline ve damada taç giydirme törenine gelir. Gelin için taç giyme, iffetin; damat için taç giyme ise reisliğin sembolüdür. Ruhani, Tanrı ermişliğin vasıflı tacı ile seni taçlandırsın." diyerek damada, "Tanrı ermişliğin temiz, adaletli ve mütevazı tacı ile seni taçlandırsın. diyerek de geline taçlarını takmakta, böylece dini nikah töreni son bulmaktadır.

Ayrıca metropolit,

Evlenme nizamının gerektirdiği gibi birleşen bu çiftin başlarını taçlandıran, onları sevindiren Allah, sana yalvarırız. Bu geçici taçları başlarından kaldırmamızla ilahi kudretini onlardan esirgeme. Onlara mutlu bir hayat ver. Sana kulluk edenlere layık gördüğün, göklerdeki saltanat tacından onları mahrum etme. Sana sonsuz şükürler sunarız.

diye dua ederek nikah merasimini bitirir.[417]

Nikahtan sonra metropolit gelin ve damadın ellerini birleştirerek onları karı koca ilan eder ve gelin ve damadı birbirine emanet eder. Kıza, eşine karşı güler yüzlü ve masum olmasını, erkeğe; eşinin bütün ihtiyaçlarını yerine getirmesini tavsiye eder.[418]

Nikah esnasında okunan bazı ilahiler şöyledir:

Ne mübarek o kimseler/Emrin üzere birleşenler/Seni seven asla korkmaz/Ve günaha esir olmaz/ Tanrı lütfunla/Bu nikahı sabit eyle/Kilisenin baş nazırı/Budur sana nişanları/Nura amad edilsinler/Ve yolunda yürüsünler/Tanrı ihsanınla/Kullarını tebrik eyle[419]

"Kutlu olsun sevenler/Hak yolunu seçenler/Işıklansın yolunuz/Mutlu olsun sonunuz"

"Tutuşarak el ele/Kavuşun siz güzele/Tanrı sizi kutlasın/Belalardan saklasın"

"Siz Tanrı'nın indinde/Söz veriniz birlikte/Tanık olalım biz de/Güzel düğününüzde"

"Düğün marşı çalınsın/Ak duvağın çalınsın/Saf saf olsun melekler/Birleşsinler sevenler"

"Takıver taç başına/Gelin teli saçına/Düğün dernek sizindir/Sevinmekse bizimdir"

"Kocana sen sadık ol/İbadetten doğru yol/Tanrı sizi kutlasın/Kem gözlerden saklasın"

"Eşini sev mutlu kıl/Bir yastıkta birçok yıl/Çoluk çocuk bir evde/Sevgi saygı içinde"[420]

Son olarak iman kanunu okunarak nikah töreni sonlandırılır.

3.4.10.2. Nikahtan Sonra Yapılan Uygulamalar

Nikahtan sonra barış ve huzuru temsil ettiği için güvercin uçurulmaktadır. Böylece yeni evlenen çiftin evlerinin huzurla dolması temenni edilir. Ayrıca kilisede içinde şeker, buğday ve para olan bir testi kırılır. Bu da çiftin evlerinin bereketli olması içindir. Bunu kilisede değil de yeni çiftin evlerinin önünde yapanlar da vardır. Testideki şekerin bir diğer anlamı da gelinin tatlı dilli ve güler yüzlü olması niyetiyledir.[421]

---

[417] Durak, *a.g.e.*, ss. 297-299.
[418] Feride İlhan, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[419] Hanna Dolapönü, *Süryani Musikisinden Çiçek Demeti*, Fidan Mat., İstanbul,1963, s. 88.
[420] *Süryani Kadim Namaz ve Ayin Kitabı*, s. 147.
[421] Feride İlhan, Mary Bando, Görüşme, 11 Eylül, 2018.

3.4.11. Düğün

Nikah töreni gerçekleştirilen çiftler evlenmiş olurlar. Nikâhtan sonra herkes düğün merasimi için düğün salonuna gider. Düğün eğer yemekliyse misafirlere kuru fasulye, pilav, et, tava ve tatlı ikram edilir. Düğün masrafları erkek evine aittir.[422]

3.4.12. Evlilikten Sonra Yapılan Uygulamalar

3.4.12.1.Yol Açma

Süryanilerde evlilik sonrasında yapılan uygulamalar zamanla değişmiştir. Eskiden düğünden bir hafta sonra damat, kız evine el öpmeye gitmekteydi ve damadın yanında gelin olmazdı. Buna "Yol Açma" denilmekteydi. Damat yol açmada gelinin ailesine hediyeler götürmekte ve onlardan hediyeler almaktaydı.

Bir hafta sonra kızın ailesi kızlarının evine gitmekte, yanlarında hediyeler götürmekte, üçüncü hafta evli çift, gelinin babasının evine el öpmeye gitmekteydi. Kız, anne ve babasına giderken kendi yaptığı çörek ve tatlıları götürmekteydi. Yol açma uygulaması, günümüzde Süryaniler tarafından uygulanmamaktadır.[423]

3.4.12.2. El Öpme

Düğünün ertesi günü evli çift, kahvaltıya damadın anne ve babasının evine giderler. Buna "El Öpme" denilir.* Eğer düğünde damadın anne veya babasından biri geline bir şey takmamışsa, el öpmede kıza altın takarlar. Üçüncü gün de gelin ve damat, kızın ailesine el öpmeye gitmekte, giderken yanlarında çörek ve tatlı götürmektedir. Böylece el öpme uygulaması bitmiş ve evli çift yeni hayatlarına başlamış olmaktadır.[424]

3.4.13. Süryanilerde Boşanma

Zina ve bulaşıcı hastalıklar dışında Süryanilerde boşanmak dinen yasaktır. Bu yasak, Matta 19: 5-6'da geçen şu ayete dayandırılmaktadır: "*Bunun için insan, babasını anasını bırakacak ve karısına bağlanacak ve ikisi bir beden olacaktır. Öyle ki bundan böyle iki ayrı kişi değil ama bir bedendirler. Onun için Tanrı'nın birleştirdiğini insan ayırmasın*." Zinanın da boşanmada geçerli bir sebep sayılması için, bu zinaya şahit olan üç kişiye ihtiyaç vardır.*[425] Aksi takdirde, Süryaniler'de boşanma gerçekleşmez.

3.5. Ölümle İlgili Uygulamalar

3.5.1. Ölümün Tanımı

Süryani inancına göre ölüm,

> (…) vücuttaki tüm hücrelerin bir hastalık veya başka bir nedenle canlılığını kaybederek, hücrelerin özünü teşkil eden can ve ruhun bedenden ayrılması demektir. Beden topraktan alındığı için tekrar toprağa dönecek;

[422] Nurten Bayyiğit, Feride Bakırcıoğlu, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[423] Feride İlhan, Mary Bando, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[424] Feride İlhan, Mary Bando, Görüşme, 11 Eylül, 2018.
[425] Aziz Günel, *Türk Süryaniler Tarihi*, Oya Mat., Diyarbakır,1970, s. 315; Kemal Özbay, *Süryaniler-Kadim Süryaniler ve Türkiye'deki Durumları*, İ.Ü. Tıp Fak. Yay. Tar. Ens. (Yayın No: 63), İstanbul 1973, s. 21; Akdemir, *Dini Kurallarımız*, s. 85; Durak, *a.g.e.*, s. 304.

> fakat, Tanrı'nın nefesinden olduğu için diri kalacaktır. Bu itibarla ruh, vaftizden aldığı kutsiyeti muhafaza etmiş ve günahsız yaşamışsa cennette mutlu olacak; yoksa suçlarını görmekle devamla huzursuzluk ve ızdırap içinde kalacak ki, bu onun için cehennem demektir.[426]

Süryani Ortodoks Kilisesi'ne göre ölüm, yok oluş değildir, bu dünyada yapılan iyilikler vasıtasıyla cennete gitme ve İsa Mesih ile birlikte olma vesilesidir. Kiliseden uzak ve Mesihi inançtan habersiz olanların ise huzursuzluk ve ıstırap içerisinde cehenneme olan yolculuklarıdır.[427]

Hayatın üç önemli geçiş aşamasından sonuncusu olan ölüm, bir bitiş ve son değil yeni bir hayatın başlangıcıdır. Dünyada yapılan iyilik ve kötülüklerin karşılığını almak için çıkılan gerçek bir yolculuğun ilk adımıdır. Bundan dolayı bu önemli yolculuğa başlayacak yakınları için insanların son görevlerini eksiksiz ve en güzel şekilde yerine getirmeleri gerekmektedir. Ölüm ve sonrasıyla ilgili yapılacaklar sırasıyla şöyledir:

3.5.2. Ölümden Önce Yapılan Uygulamalar

3.5.2.1. Ölümün Belirtileri

Yaşlı birinin ayağı şiştiyse, ölüm döşeğindeki biri "*Kapıda biri var. Beni götürmeye geldi.*" diyorsa ya da çok hasta birinin üzerine kelebek konarsa, o kişinin öleceğine inanılır.[428]

3.5.2.2. Ölümünün Yaklaştığı Düşünülen Kimseye Yapılan Uygulamalar

Süryaniler ölümü yaklaşmış kişiye ölmeden önce şifa bulup sağlığına kavuşması için hasta yağı sürer. Hastaya sürülen bu yağın hastanın küçük günahlarının affedilmesine vesile olduğuna, huzur ve sabır verdiğine inanılmaktadır.[429] Hasta yağının sürülmesi için hastanın şuurunun yerinde olması, tövbe ve itirafta bulunabilmesi gerekmektedir.[430]

Bunların dışında ölüm döşeğinde olduğuna inanılan hastalar için bir de şu uygulama yapılmaktadır: Hamur üzerine hasta yağı sürülerek pamuğa sarılmakta, pamuk hasta yağına batırılarak yakılmakta ve bunun üzerine Hasta Yağı, Kandil ya da Ölünün Son Duası okunarak dua edilmektedir. Süryani Ortodoks Kilisesi'nin yedinci gizi olan hasta yağının sürülmesinin sebebi; hastanın iyileşmesi ve güç toplaması; kurtulamayıp ölecekse de ölümünün kolay olması ve günahlarının bağışlanmasıdır.

Hasta yağı sürülen bir hasta, eğer üç gün içinde ölürse cennetlik olur ama bundan sonra şifa bulup yaşarsa ve yanlış işler yaparsa daha fazla günaha girer. Çünkü ona kendini toparlaması ve iyi insan olması için ikinci bir şans verilmiştir.[431]

---

[426] Akdemir, *Dini Kurallarımız*, s. 20.
[427] Durak, *a.g.e.*, s. 313.
[428] Davud Ün, Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[429] İbrahim Gürşen, *Uygarlıklarımla Ben Mardin*, Arayış Yayın Ajansı, İstanbul, 2007, Ağustos Sayısı, s. 94.
[430] İris, *a.g.e.*, s. 214.
[431] Davud Ün, Görüşme, 12 Eylül, 2018.

3.5.3. Ölümden Sonra Yapılan Uygulamalar

Bütün toplumlarda olduğu gibi Süryanilerde de ölen kişiye karşı son görev büyük titizlikle yapılmaktadır. Bu; insanların hem vefat eden kişiye, hem de onun yakınlarına olan vefa borcunun bir gereğidir. Bu yüzden ölen kişinin yakınları vefat eden kişiye karşı son görevlerini en ince ayrıntısına kadar yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Ölen kişinin uzaktan gelecek akrabaları varsa onlar gelene kadar cenaze bekletilmekte, defin işlemlerine onlar geldikten sonra başlanmaktadır.

3.5.3.1. Ölümün Duyurulması

Süryaniler, ailelerinden bir yakınlarını kaybettikleri zaman bunu öncelikle en yakınlarına haber vermektedirler. Haber, genellikle cenaze yakınlarının birbirlerine telefon ile ulaşmalarıyla gerçekleşir. Ölüm haberi alındıktan sonra ölünün bulunduğu yere bir ruhani görevli çağrılmaktadır. Süryani kiliselerinde kilise çanının üst üste üç defa çalması, bir cenazenin olduğu anlamına gelmektedir. Ancak Adıyaman'daki Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'nin çanı olmadığı için cenaze sahipleri bu gibi duyuruları kendi aralarında halletmektedirler.[432]

3.5.3.2. Ölen Kişi İçin Yapılan İlk Uygulamalar

Cenaze için yapılan ilk işlem, bir ruhaninin cenaze evine çağrılmasıdır. Din adamı cenazenin üzerine ölüler için okunan duaları okumaktadır. Okunan bu dua, tören duası değildir. Cenaze töreni ve duası ile defin töreni ve duası ayrıdır.[433]

3.5.3.3. Cenazenin Yıkanması ve Kefenlenmesi

Süryanilerde de tıpkı Müslümanlar gibi cenaze merasiminden önce cenaze yıkanmaktadır.* Cenazeyi din adamları yıkamaz, onlar sadece cenaze yıkandıktan sonra ölen kişinin alın, göğüs, diz ve ellerini kutsal yağ ile yağlamaktadır. Bu, kötü ruhların ölüyü rahatsız etmemeleri içindir. Kutsal yağın içinde az da olsa hasta yağı vardır. Cenazeyi, ölünün yakın akrabalarından biri yıkamakta, yıkanan cenaze kefene sarılmaktadır. Kefen Süryanilerde de Müslümanlardaki gibi tek parçadır.* Kefenlenen cenaze, daha sonra tabuta konulmaktadır. Kefenler kadın ve erkekler için de tek parçadır. Tabuta konan cenaze, tören için kiliseye götürülmektedir.[434]

3.5.3.4. Tabutların Durumu

Tabutların üzerinde cenazenin cinsiyetini belli eden herhangi bir alamet bulunmaz. Bütün tabutlarda sadece haç bulunmaktadır. Ayrıca tabutlar genel olarak tahtadan yapılır. Tahta dışında tabutlar için -özellikle- belli bir ağaç cinsi aranmamaktadır.[435]

[432] Davud Ün, Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[433] Davud Ün, Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[434] Davud Ün, Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[435] Davud Ün, Görüşme, 12 Eylül, 2018.

3.5.3.5. Cenaze Merasiminin Yapılışı

Cenaze, evinden veya yıkandığı morgdan dualar eşliğinde kiliseye getirilmekte, kilisenin ayin salonuna konmakta ve merasim icra edilmektedir. Bu merasimden sonra özel bir dua ayini yapılmaktadır. Kilisedeki ayinde, ölen kişi, tabut içinde sembolik olarak "meşha" "zeytinyağı" ile yağlanmakta ve üzerinde haç çıkartılmaktadır. Sonrasında ilk olarak şu dua okunmaktadır:

> Ey Yaratıcı, bu kulunu şu geçici yaşamından alan Rab Tanrımız, senden olan melek kuvvetlerin yardımını ona gönder ve cesedine sürülen bu kutsal yağın vasıtasıyla insanların canlarını havada karşı koyan kötünün kuvvetlerinden korunsun ve bütün haddislerinle nurlu ve sevinç dolu mekanlarına kavuşsun, ta ki sevinerek, Sana, Babana ve Kutsal Ruh'una daima hamd ve senalar okunsun. Amin.
>
> Bu duanın ardından aşağıdaki dua okunmaktadır:
>
> Ya Rab! Mümin ölülerimizi nurlu konaklara yerleştir. Kusur ve hatalarını affet. Zira, sana ümit ederek gözlerini hayata yumdular. Biz ve onları ebedi saadette payidar et. Amin.[436]

Kahin; cenazeyi Baba, Oğul, Kutsal Ruh adına yağlar ve cenaze yıkama işlemi bu şekilde son bulmuş olur.

3.5.3.6. Defin

Cenaze yıkandıktan sonra kilisede ölen kişinin geçmişinden, dindarlığından, kişiliğinden bahsedilmektedir. Ölen kişinin ailesi, yakın akrabaları ve cemaat mensupları kilisede düzenlenen ayinden sonra defin için ruhanilerle birlikte mezarlığa gitmektedir. Kiliseden mezara kadar dualar okumaya devam edilmektedir. Bu duaya "Uğurlama Duası" adı verilmektedir. Cenaze defnedilirken bir konvoy oluşmakta ve bu konvoyda sırasıyla tütsü, kase ve sini taşıyan görevliyle beraber din adamı ve halk bulunmaktadır. Mezar, cesedin başı doğu, ayakları batı yönünde olacak şekilde hazırlanmaktadır. Çünkü İsa'nın ikinci gelişi doğu yönünden olacağından, o esnada mezarlıkta yatan ölünün İsa'ya doğudan bakacak şekilde dirilmesi gerekir. Daha sonra ceset, tabut içinde mezara defnedilmektedir. (Geçmişte defin işlemi tabutsuz olarak yapılmaktaydı. Halen köylerde cenazeler tabutsuz olarak gömülmektedir. Düğün esnasında, trafik kazası gibi herhangi bir nedenle ölen gelin ve damatlar gelinlik ve damatlıklarıyla gömülmektedir.) Tabutun üzerine ilk toprağı atma hakkı, ruhaniye aittir.[437]

Defin işlemi başlarken ilk olarak şu dua okunmaktadır:

> "*Ya Rab! Bu geçici hayattan kurtulmuş ve bu dünyadan ayrılmış ruhu, aziz meleklerin vasıtasıyla safa ve rahat dolu yerlere kavuşmaya müstehak kıl, son günde ak yüzle karşılansın, ey Baba, Oğul ve Kutsal Ruh*."[438]

Defin esnasında makamlı olarak aşağıdaki dua okunmaktadır:

> Geri dönülmez artık, bitti hayat/Güneş karardı duruverdi saat/Gidiyorum ben sonsuz yarınlara/Benden önce gidenlerin yanına/Üzülme anam, babam, kardeşim/Ağlamasın çocuklarım ve eşim/Bekler beni katında melekler/Helal edin gözyaşı dökenler/Boşluk başımı taçlandırdı gidiyorum/Bir başka hayat için doğuyorum/Ebedi hayat

[436]Durak, *a.g.e.*, ss. 314-315, Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[437]Durak, *a.g.e.*, ss. 314-315, Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[438]Durak *a.g.e.,* s. 316, Görüşme, 12 Eylül, 2018.

herkes için orada/Kalp kırmayın dua edin dünyada/Mutluyum affedildi günahlarım/Çok şükür gerçekleşti umutlarım/Tanrım sabır ver geride kalana/Hep beraber rahmet okuyun bana[439]

Ruhani görevli, bir avuç toprak almakta ve kısa bir konuşmanın ardından cenazenin üzerine haç şeklinde olmak üzere ilk toprağı serpmekte ve Tanrı'nın Adem'e buyurduğu şu sözleri söylemektedir:

Topraktansın ve tekrar toprağa döneceksin, tekrar kıyamette yeni beden alıncaya kadar işte ya Rab! Senin isteğin tamam oldu' der ve mezara cenaze törenine gelenler sırasıyla toprak atarak cenazeyi gömerler. Bu işlem sırasında ruhaniler ilahiler söylerler ve dualar ederler.[440]

Bu dualar sırasıyla "Aziz Severyos'un duası, Kutsalsın Ey Tanrı, Göklerdeki Babamız, İman Yasası Kanunu ve Ölüler Hizmeti" dualarıdır.[441]

Cenaze defnedildikten sonra da şu ilahi okunmaktadır:

Ben burada ancak garip olurum/Göktedir benim vatanım/Dünyayı harabe gibi görürüm /Göktedir benim vatanım/Yurduma çabuk ulaşmak isterim/Durmadan çabuk isterim/Dünyanın yolunda seyahatteyim/Göklü yolumu bulayım/O güzel izzet tacını takayım/Yurdumda rahat edeyim/Ta ki o bir son sevinçli düğünde/Ebedi taçlar takayım.[442]

3.5.3.7. Cenaze ve Defin Töreninde Uygulanan Farklılıklar

Cenaze ve defin töreni, herkes için aynı şekilde gerçekleştirilmektedir. Sadece tören esnasında kadınlar, erkekler ve çocuklar için yapılan dualar birbirinden farklıdır. Dualar edilirken erkek için mi kadın için mi yoksa çocuk için mi olduğu belirtilmektedir.[443]

Cemaat mensuplarının cenazeleri mezarlıklara gömülmektedir. Eğer ölen bir din adamı ise mezarlığa değil de kilisenin bahçesine, tabutla gömülmektedir. Ancak ölen kişi başkahin ise kilisenin içinde bir bölmeye, sandalyesine ayin kıyafetleriyle oturtularak defnedilmektedir.[444]

Süryanilerde bir de din adamlarına yönelik cenaze törenleri vardır. Bu kişiler özel olarak hazırlanmak suretiyle gömülmektedir. Yıkanan ve hasta yağıyla takdis edilen cesedin, yaşarken bulunduğu konumuna göre, sınıfının özelliğini taşıyan giysileri giydirilmektedir. Ahşap ve arkadan destekli, sırtını yaslayacak şekilde sandalye üzerinde oturtularak özel hazırlanmış mezarlıklara gömülmektedir. Belli bir süre sonra, ihtiyaç halinde kemikleri mezardan alınarak kilise ya da manastırda özel bir yere konmaktadır. Cenaze kürsüde oturtulmuş durumdayken omuzlara alınmakta ve kilisenin dört tarafına dokundurulmaktadır. Bu, ölen kişinin kiliseye veda etmesi anlamına gelmektedir. Bu işlem yapılırken ilahiler okunmaktadır. Bu tören; Patrik, Mafiryan, Metropolit, Papaz ve Rahipler için yapılan cenaze törenidir. Onlar için okunan cenaze duaları da birbirinden farklıdır.[445]

Rahip ve Şemmas sınıfında olan din görevlileri normal bir şekilde, tabutla birlikte toprağa verilmektedir. Yönetici olarak görev almayan rahipler, manastırların

---

[439] *Süryani Kadim Namaz ve Ayin Kitabı*, s. 149; Durak, *a.g.e.*, ss. 316-317.
[440] İris, *a.g.e.*, ss. 214-215.
[441] Davud Ün, Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[442] *Süryani Kadim Namaz ve Ayin Kitabı*, s. 148; Dolapönü, *Süryani Musikisinden Çiçek Demet*i, s. 74; Durak, *a.g.e.*, s. 317.
[443] Davud Ün Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[444] Tuma Akyüz, Davud Ün Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[445] Davud Ün Görüşme, 12 Eylül, 2018.

özel yerlerinde bulunan mahzenlere bırakılmakta, ama üzerlerine toprak örtülmemektedir.[446]

Şehitler, cinayete kurban gidenler, kan davasından öldürülenler, gelinlik ve damatlık içinde ölenler; yıkanmadan ve yağ sürülmeden gömülmekte, kefene sarılmamaktadır. Ölmeden önce üzerlerindeki kıyafet neyse onunla gömülmektedir. Bunun sebebi ölen kişinin son anında ahirete günahsız olarak gittiğine şahitlik etmesi içindir.[447]

3.5.3.8. Definden Sonraki Uygulamalar

Cenaze defnedildikten sonra ölen kişinin yakınları ve din adamı, mezarlıktan çıkmadan önce, cenazeye katılanlardan taziyeyi kabul etmektedir. Bu esnada din adamının elindeki asayı da öpmektedirler. Bu, asanın bereketinden yararlanmak içindir. Cenaze sahipleri mezarlıkta, gelen misafirlere pasta börek türünden yiyecekler dağıtarak cenaze merasimini sona erdirmektedir.

3.5.3.9. Ölen Kişinin Ardından Yapılan Uygulamalar

Cenazenin üçüncü ya da dokuzuncu gününde, kırkında ve senesinde kilisede yemek verilmektedir. Bu, dini bir zorunluluktur. Herkes bütçesine göre yemekler dağıtmaktadır. Bununla ölen kişinin günahlarının bağışlanacağı umulur. Ayrıca yemeğin verileceği gün -ayinden sonra vaazdan önce- ölen kişinin adına günahlarının bağışlanması için özel dualar edilmektedir. Ölen kişinin ölümünün kırkıncı günü ve birinci yıldönümünde yapılan özel dualar vardır. Bu dualar, diğer günlerde yapılan dualardan farklılık göstermektedir.[448]

Ölen kişinin eşyaları ihtiyaç sahiplerine dağıtılmaktadır. Mezarlığa ölen kişinin hiçbir eşyası konmaz.

3.5.3.10. Ağıt

Ölen kişi eğer gençse arkasından ağıtlar yakılmaktadır. Ama ağıt yakılırken yüz parçalama, saç yolma gibi aşırılıklara kaçılmamaya dikkat edilmektedir. Çünkü bu konuda aşırılığa kaçılması, Tanrı'nın hoşuna gitmeyecek bir davranıştır. Ölen kişinin arkasından yapılan herhangi özel bir ağıt örneği yoktur. Cenazenin birinci dereceden yakınları, sadece kendi içlerinden geldiği gibi ölen kişi adına ağıt yakmaktadırlar. Ağıt, Hıristiyanlığın bir öğretisi olmayıp tamamen daha sonra uygulanmaya başlayan bir pratiktir.[449]

3.5.3.11. Yas

Süryanilerde, ölümden sonraki ilk hafta yas haftasıdır. Yas süresince renkli ve süslü kıyafetler giyilmez. Daha çok siyah elbiseler tercih edilmektedir. Eğlenceden uzak durulmaya çalışılmaktadır. Ölen kişi eğer genç ve bekar ise; cenaze evine gelen gençler beyaz elbise giyerler. Çünkü beyaz elbise; saflık, temizlik, masumiyet ve bekareti ifade

[446] İris, *a.g.e.*, ss. 215-216.
[447] Tuma Akyüz, Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[448] Davud Ün Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[449] Melki Ürek. Görüşme, 10 Eylül, 2018.

etmektedir. Tıpkı ağıtta olduğu gibi; yas da, Süryani halkında daha sonra görülmeye başlayan geleneksel bir uygulamadır.[450]

3.5.3.12. Taziye ve Taziye Süresi

Taziye süresi, genellikle bir haftadır. Bunun ilk üç günü kilisede ya da taziye evinde, geri kalanı da cenaze evinde geçer. Cenaze evine -çok geç kalmadan- bu süre zarfında taziyeye gidilmesine özen gösterilmektedir. Bu arada din adamı da, taziye süresince cenaze evinde bulunarak, cenaze sahiplerine manevi destek ve rehberlikte bulunmaktadır. Taziyeye gelenlere yemek ve çay ikram edilmektedir.[451]

3.5.4. Vaftiz Olamadan Ölenlerin Durumu

Süryani Ortodoks kilisesinin en önemli ve ilk sakramenti vaftizdir. Vaftiz olmayan biri, asli günahtan asla kurtulamaz. Yeni doğan bebeğinin öleceğini hisseden anne babalar, eğer kiliseye yetişemeyecek durumda iseler "Baba, Oğul, Kutsal Ruh adına" diyerek bebeklerinin başına üç tas su dökmek suretiyle onu vaftiz etmiş olmaktadır. Daha sonra bu bebek için de cenaze töreni düzenlenmektedir. Vaftiz olamadan ölen bebeklerin durumu ise Tanrı'nın merhametine bırakılmaktadır.[452]

3.5.5. Kabir Ziyaret Günleri ve Ziyaret Esnasında Yapılan Uygulamalar

Kabir ziyaretleri daha çok pazar ve bayram günleri gerçekleştirilmektedir. Süryaniler özellikle diriliş bayramının (Paskalya) ikinci günü mezarlığa gitmeyi tercih ederler. Çünkü İsa, göğe yükselmeden önce -paskalya gününde- mezardaki ölüleri ziyarete gitmiştir.

Kabir ziyareti esnasında ölenin yakınları, mezarın başında tütsü yakarak ölen yakınlarının günahlarının bağışlanması için dua eder. Mezarlıkları sulayarak üzerlerine çiçekler eker. Ayrıca ölen kişinin yakınları; fakirlere ve kiliselere imkanları dahilinde yardımda bulunur. Bununla ölen kişinin günahlarının bağışlanacağına inanılmaktadır.[453]

3.5.6. Süryani Mezarlıkları ve Mezar Taşları

Süryanilerin mezarlıkları her zaman kiliseye yakın yerlerdedir. Bunun sebebi ulaşımın ve defin işlemlerinin kolay olması içindir.

Mezar taşlarında ölen kişinin adı, soyadı, doğum ve ölüm tarihleri, İsa'nın ölüm ile ilgili ayetleri yazılır ve haç işareti yapılır. Bunun dışında mezar taşlarına başka şeyler yazılmaz.[454]

3.5.7. Mezarların Bakımı

Süryaniler de, diğer toplumlarda olduğu gibi mezarlıkların bakımını hemen yapmazlar. Önce toprağın kendine gelmesi beklenmektedir. Daha sonra herkes maddi

[450] Fetros Gülçe. 28 Temmuz, 2019
[451] Davud Ün, Görüşme, 12 Eylül, 2018.
[452] Tuma Akyüz, Görüşme, 12 Eylül, 2018
[453] Tuma Akyüz, Görüşme, 12 Eylül, 2018
[454] Davud Ün, Görüşme, 12 Eylül, 2018

durumuna göre, ölen yakınının mezarlığının bakımını yaptırır. Mezarlığın bakımı ve yükseltilmesi için genellikle mermer ya da mozaik kullanılmaktadır.[455]

3.5.8. Ölü İle İlgili Diğer İnanışlar

Bir Hıristiyan'ın ölü bedenine dokunmak bir Süryani'yi kirletmez. Ancak Süryani birey; Yahudi, Müslüman, Ateist, Deist ve Putperest olan birinin cesedine dokunduğunda suyla tam anlamıyla temizlenmeden kilise ayinlerine katılamaz. Eğer kendi cemaatinden birinin cenazesine katılmışsa, merasimden sonra bedenine bu kadar yoğun bir temizlik yapmadan da kilise ayinlerine katılabilir.[456]

[455] Davud Ün, Görüşme, 12 Eylül, 2018
[456] Koluman, *a.g.e.*, ss. 70-71.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. MOR PETRUS- MOR PAVLUS KİLİSESİ'NDEKİ DİĞER İNANIŞLAR

Çalışmamızın bu bölümünde Mor Pertrus-Mor Pavlus Kilisesine bağlı Süryanilerin, günlük hayat pratiklerinden söz edilecektir.

4.1. Günlük Hayatla İlgili Pratikler

Yeni doğan bebekler; çarşamba, cuma ve pazar günleri yıkanmaz. Çünkü İsa'nın çarmıha gerilme kararı çarşamba günü alınmış, cuma günü uygulanmıştır. İsa, pazar günü dirilmiştir. Dolayısıyla bugünlerde İsa acı çektiği için banyo yapılarak huzur ve rahatlık elde edilmek istenmez.[457]

Gece vakti tırnak kesilmez, eğer kesilirse kötü şeyler olacağına inanılır.[458]

Herhangi bir konu hakkında konuşulurken ya da olması istenen bir durumdan söz edilirken hapşırılırsa, o işin olacağına inanılır.[459]

Süryani inanışında baykuşun haberci olma özelliği vardır, her kim bir baykuş görürse başına bir bela geleceğine inanılır. Nitekim mülakata katılan Nurten Bayyiğit başına çarpan bir baykuş gördükten sonra kendisinin ölümden döndüğünü, abisinin kaza geçirerek öldüğünü ifade etmiştir. Ayrıca baykuşun ötüşünü duymak da kötü bir şeyin olacağı anlamını taşımaktadır.[460]

Ekmek-şarap ayinindeki ekmek, İsa'nın bedenini, şarap da kanını temsil etmektedir. Dolayısıyla ekmek, Süryanilerde de Müslümanlarda olduğu gibi çok kutsal bir yiyecektir. Bu yüzden ekmek parçasını yere düşürmek günahtır. Hatta yemek yerken ekmek kırıntıları yere düşmesin diye sofra bezi kullanırlar ve bu bezi başka hiçbir yerde kullanmazlar.[461]

Kesilen saçlar ulu orta, her yere atılmaz. Saç, çöpe ya da ateşe atılırsa saç sahibinin bir daha saçının çıkmayacağına inanılmaktadır.[462]

Sağ kulağı çınlayan kişiyi bir dostu, sol kulağı çınlayan kişiyi ise düşmanı andığına inanılmaktadır.[463]

Gece sakız çiğnemek doğru değildir. Çiğnendiği takdirde ölü kemiği çiğnenmiş olur.[464]

Yemek yerken boğazına kırıntı kaçan kişiyi hıçkırık tutarsa aileden birinin onu andığına inananlar olduğu gibi[465] buna inanmayanlar da vardır.[466]

Hamur yoğururken ve yemek pişirirken, bulundukları kaptan ya da tencereden taşarsa ve fincan elden düşerse eve misafir geleceğine inanılmaktadır.[467]

Ters duran bir ayakkabının bulunduğu eve uğursuzluk geleceğine inanılmaktadır.[468]

---

[457] Selda Bayyiğit, Seydi Tabaş, Tuma Akyüz, Görüşme, 13 Eylül, 2018
[458] Selda Bayyiğit, Görüşme, 13 Eylül, 2018
[459] Nebihe Bayyiğit, Görüşme, 13 Eylül, 2018
[460] Mary Tabaş, Görüşme, 13 Eylül, 2018
[461] Tuma Akyüz, Görüşme, 13 Eylül, 2018
[462] Nurten Bayyiğit, Görüşme, 13 Eylül, 2018
[463] Selda Bayyiğit, Görüşme, 13 Eylül, 2018
[464] Seydi Tabaş, Görüşme, 13 Eylül, 2018
[465] Nebihe Bayyiğit, Görüşme, 13 Eylül, 2018
[466] Mary Tabaş, Görüşme, 13 Eylül, 2018
[467] Mary Tabaş, Selda Bayyiğit, Görüşme, 13 Eylül, 2018

Yolculuğa çıkacak olan birisinin arkasından bir kova su dökülürse, kişinin gittiği yerden sağ salim ve kısa bir sürede döneceğine inanılmaktadır.[469]

İşleri ters gitmeye başlayan kişiler ya da üzerinde büyü olduğuna inanan kişiler bu olumsuzluklardan kurtulmak için kurşun döktürmektedir. Fakat kurşun döktürürken kullanılan yumuşak metalin yerine kiliseden alınan bir maden parçası kullanılmaktadır. Çünkü kiliseye ait bir parça her zaman inanan kişiye uğur getirir.[470]

Hamile bir kadın, hamilelik döneminde saçlarını keserse başına bir musibet geleceğine inanılmaktadır.[471]

Salyası durdurulamayan çocuğun dayısının ayak topuğu ağzına sürülürse, çocuğun salyasının kesileceğine inanılmaktadır.[472]

Evinde cam kırılan kişinin başına olumsuz bir olayın geleceğine inanılmaktadır.[473]

Buraya kadar yazdığımız halk inanışları inanlı Süryanilerin sosyal hayatta yer verdikleri pratiklerdir. Bunların birçoğu, Müslüman Türkler tarafından da uygulanmaktadır. Uzun yıllardır beraber yaşayan bu insanların birbirlerinden etkilenmiş olmaları oldukça normaldir. Ancak bunlar, Süryani Ortodoks kiliselerinde dini yönü olan pratikler değildir. Sadece farklı kültürlerin etkileşimi sonrasında, bazı Süryanilerin uygulamaya başladığı hususlardır. Kilisenin öğretileri arasında değildir.

4.2. Dini Folklor

Yukarıda bir kısmı batıl olarak adlandırılabilecek uygulamaların dışında, bir de dini folklor ya da manevi inançlarla ilgili pratikler vardır.

4.2.1. Adak ve Dilek

Herhangi bir dileğin gerçekleşmesini isteyen kişi "*Meryem Ana, İsa ve Kutsallar adına*" adakta bulunmakta, bu adağı herhangi bir kilisede yapmaktadır. Adak sahibi, eğer duası kabul edilirse, adakta bulunduğu kilisede fakirlere ve kilise halkına yemek vermekte ya da kiliseye ve kilisede bulunan öğrencilere maddi yardımda bulunmaktadır. Duası kabul olup dileği yerine gelen Süryaniler mutlaka adaklarını yerine getirirler. Bu, dini bir zorunluluktur.[474]

4.2.2. İsim Koyma

Süryaniler, yeni doğan bebeklerine inançlarına uygun isim vermeye dikkat ederler. Bu isimlerin Hıristiyan atalarından olan Yakup, Şemun, Efrim, Şimuni, Elişba, Meryem ve Bersavma gibi isimler olması tercih edilmektedir.[475]

4.2.3. Ağaç

Zeytin, ceviz ve asma ağacı, Süryanilerde kutsal ağaç olarak kabul edilmektedir. Zeytin ağacından zeytinyağı elde edilmektedir. Bir şeyin kutsal olabilmesi için

[468] Nebihe Bayyiğit, Nurten Bayyiğit, Görüşme, 13 Eylül, 2018,
[469] Nurten Bayyiğit, Nebihe Bayyiğit, Nezahat Sömek, Görüşme, 13 Eylül, 2018,
[470] Nezahat Sömek, Feride Bakırcıoğlu, Görüşme, 13 Eylül, 2018,
[471] Nurten Bayyiğit, Görüşme, 13 Eylül, 2018,
[472] Feride Bakırcıoğlu, Görüşme, 13 Eylül, 2018,
[473] Nurten Bayyiğit, Görüşme, 13 Eylül, 2018,
[474] Melki Ürek, Fetros Gülçe. , Görüşme, 28 Temmuz, 2019 ,
[475] Melki Üre , Görüşme, 28 Temmuz, 2019.

zeytinyağı ile meshedilmesi gerekmektedir. Meshedilmemiş şey, kutsal değildir. Vaftiz olacak bebek, iyileşmesi istenen bir hasta, dinen terfi edecek bir ruhani, kral olmak isteyen kişi, yeni yapılacak bir kilise binası ya da ölen kişi, kutsal kabul edilen zeytinyağı ile meshedilmedikçe kutsanmış olmamaktadır ve yapılan işlem amacına ulaşmamaktadır.

Ceviz ağacının kokusu ve yeşil rengi etkilidir. Her yıl mayıs ya da haziran ayına denk gelen (Pantikusti) Kutsal Ruhun İnişi Bayramı'nda, ceviz ağacından bir yaprak demeti alınarak ıslatılmakta ve bayrama gelen kilise cemaatinin üzerine serpilmektedir. Böylece ceviz ağacındaki kutsallığın, inanlıları üzerine geçeceğine inanılmaktadır.

Asma ağacından doğal şarap elde edilmektedir ve ekmek-şarap ayinlerinin hepsinde bu şarap kullanılmaktadır. Sağlam bir salkım üzüm, İsa'yı temsil etmektedir. Bu ekmek ve şarabı, Hıristiyan olmayan birisi tüketemez. Çünkü bunlardan yararlanabilmek için vaftiz olup asli günahtan kurtulmuş olmak gerekmektedir.[476]

4.2.4. Ahiret

Ölen kişi iyi bir insansa, ruhu Adem ve Havva'nın ilk girdiği cennet bahçesi olan Aden bahçesine gider. Çünkü cennet, Tanrı'nın hükümranlığındadır. Kötü bir insanın ruhu da karanlık ve ölüm diyarı olan cehenneme gidecektir. İsa'nın dünyaya ikinci gelişiyle beraber yargılama süreci başlayacak ve O, iyiliği de kötülüğü de tam manasıyla öğrensinler diye kıyamet günü insanları daha güçlü bir şekilde diriltecektir. Bu, Süryanilerin ahiret inancıyla ilgili düşüncelerindendir.[477]

4.2.5. Ahlak

Ahlakı bozuk insan; toplumsal huzuru bozduğu, fesada neden olduğu ve başka insanlara zarar verdiği için cehennemlik kabul edilir. Ancak; yaptığı hatalardan pişman olup bir daha aynı hataları işlemeyen insanlar, Tanrı'nın affına uğrayıp cennete girebilirler.[478]

4.2.6. Alın Yazısı ve Kader

Süryaniler, alın yazısı ve kadere inanmamaktadır. Onlara göre alın yazısı ve kader olsaydı bir insan, başka birini öldürdüğü zaman suçu Tanrı'ya atmak zorunda kalırdı. Süryaniler, insanların yaptıkları işlerde hür olduklarına inanırlar. Kader ve alın yazısı, insanların hür olmadığını kabul etmektir. Alın yazısı ve kader inancı, Hıristiyanlık öncesinde kalan batıl bir inanıştır. Süryaniler alın yazısı ve kadere inanmadıklarını, Yaratılış 2:15-16-17'deki şu ayetlere dayandırmaktadırlar: Rab Tanrı Aden bahçesine bakması, onu işlemesi için Adem'i oraya koydu. Ona, "Bahçede istediğin ağacın meyvesini yiyebilirsin." diye buyurdu, "Ama iyiyle kötüyü bilme ağacından yeme. Çünkü ondan yediğin gün kesinlikle ölürsün." Eğer kader denilen bir şey olsaydı Tanrı, bu ayetlerde olduğu gibi insanı, yasak meyveyi yememesi noktasında uyarmazdı.[479]

[476] Melki Ürek, , Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[477] Melki Ürek, Fetros Gülçe, , Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[478] Melki Ürek, Fetros Gülçe, , Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[479] Melki Ürek, Fetros Gülçe, , Görüşme, 28 Temmuz, 2019.

4.2.7. Anne ve Baba

Bir Süryani, anne ve babasına mutlaka itaat etmek zorundadır. Çünkü kişinin dünyaya geliş sebebi anne ve babasıdır. Nasıl ki Müslümanlarda anne ve babasına iyi davranmayan evlatlar, onların hayır duasını alamazlarsa, Süryanilerde de anne ve babasına iyi davranmayan evlatlar onların bereketlerini alamazlar. Zira anne babaya saygı göstermek, on emirin içinde de vardır.[480]

4.2.8. Atalara Saygı

Adem, İbrahim, Nuh, Lut, Davut, Musa, Zekeriya Süryanilerin uzak atalarıdır. Bunların yanında bir de kilise ataları olarak adlandırılan Efrim, Yakup, Filüksinos, Bersavmo, Petrus, Pavlus ve 12 Havari gibi hayatları boyunca Hıristiyanlığa hizmet etmiş din büyükleri vardır. Bu kişiler, Süryanilerin Hıristiyanlığı kendilerinden öğrendikleri en önemli atalarıdır. Dolayısıyla bu ataların varlığına ve onların öğretilerine inanmayanlar, gerçek anlamda iman etmiş olmazlar.[481]

4.2.9. Ateş

Kadim Süryanilerin kökeni Aramilere dayanmaktadır. Aramiler, Hıristiyanlıktan önce ateşe taparlardı. Bu yüzden ateş, onlar için kutsaldı. Fakat Hıristiyanlığı kabul ettikten sonra ateşe tapma geleneği ortadan kalkmıştır.[482]

4.2.10. Şifalı Sular

Herhangi bir niyetle ruhaninin, İsa'nın kendisine verdiği yetkiyle okuduğu su şifalıdır. Bu şifalı suyu içen ya da onunla banyo yapan kişinin mutlaka hacetine kavuşacağı söylenemez; sonuç İsa'ya aittir. O isterse kişi şifa bulur, istemezse bulmaz. Ancak bu konuda dikkat edilmesi gereken bir nokta daha vardır. Buna göre; hem ruhaniden yardım isteyen kişi hacetinin kabul olacağına inanmalı hem de ruhani, ihtiyaç sahibi kişiye içtenlikle yardımcı olma isteğine sahip olmalıdır ki sonuç olumlu olsun. Yani bu durumda her iki tarafın da olaya hazır bulunuşluğu söz konusudur. Bundan dolayı Süryaniler, savaşa karşıdır.[483]

4.2.11. Balık

Süryanilerde balık kutsaldır. Çünkü balık, İsa'yı temsil eder. Yunancada balığın bir harfi haç şeklindedir ve okunuşu Mesih'in adıyla aynıdır. Oruç dönemlerinde Süryaniler et yememektedirler. Fakat balık, kara hayvanları gibi güneş ile temas etmediği için oruçluyken yenebilmektedir.[484]

[480] Melki Ürek, Fetros Gülçe, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[481] Melki Ürek, Fetros Gülçe, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[482] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[483] Melki Ürek, Fetros Gülçe, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[484] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.

4.2.12. Beddua

Süryani inancına göre Hıristiyanlığın temeli sevgiye dayandığı için, beddua etmek günahtır ve yasaklanmıştır. Bu yüzden Süryanilerde beddua etmek hoş karşılanmaz.[485]

4.2.13. Buğday ve Başak

Buğday ekmeği; ekmek de İsa'nın bedenini, dolayısıyla bereketi temsil etmektedir. Bu yüzden buğday kutsaldır. Buğdayın kutsallığından dolayı sunaklarda başak simgesi bulunmaktadır.[486]

4.2.14. Büyü ve Cin

Büyü yapmak ve büyücülükle ilgili inançlar, Süryanilerce günahtır ve yasaklanmıştır. Bununla beraber Süryaniler, cinlerin varlığına da inanmaktadır. Onlara göre cinler kötü ruhlardır ve şeytan takımının bir üyesidirler.[487]

4.2.15. Çile-İnziva

İnziva, inzivaya çekilmek ruhban sınıfındakilerin yaptığı bir uygulamadır. İnzivaya çekilen din adamları az yiyerek ve az uyuyarak Tanrı'ya yaklaşmaya çalışırlar. Ruhban sınıfındakilerin dışında kalan kilise cemaati bu uygulamayı yapmamaktadır.[488]

4.2.16. Dilenciler

Süryanilere göre fakirler ve dilenciler düşkün oldukları için yardıma ihtiyaçları vardır. Bu yüzden, ihtiyaç sahiplerini kapılarından elleri boş çevirmemeye özen göstermektedirler.[489]

4.2.17. Savaş

Süryani inancına göre sevgi ve barış ön plandadır. İnsanlar, sevgi ve barış içinde yaşamalıdır. Yuhanna 15:10-11-12 ayetlerde, "*Eğer buyruklarımı yerine getirirseniz sevgimde kalırsınız, tıpkı benim de Babamın buyruklarını yerine getirdiğim ve sevgisinde kaldığım gibi… Bunları size, sevincim sizde olsun ve sevinciniz tamamlansın diye söyledim. Benim buyruğum şudur: Sizi sevdiğim gibi birbirinizi sevin."* denmesine nispetle Süryaniler, savaşa karşı olduklarını söylemektedirler.[490]

4.2.18. Düğün

Kilisede kıyılan nikahtan sonra, gelinin önünde içinde şeker ve para olan bir çömlek kırılmaktadır. Şeker, evlenen çiftin evliliğinin şeker gibi ağız tadıyla geçmesi;

[485] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[486] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[487] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[488] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[489] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[490] Melki Ürek, Fetros Gülçe, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.

para da evlerine bereket gelmesi ve hiçbir zaman maddi darlık yaşamamaları için çömleğe konur. Şeker ve para aynı zamanda bereketi de temsil etmektedir.[491]

4.2.19. Ekmek

Süryani inancına göre ekmek, İsa'nın bedenini temsil etmektedir. İsa çarmıha gerildiğinde, günahkar Hıristiyanlar için acı çekmiş ve onların yerine günahlarının bedelini ödemiştir. Dolayısıyla ekmek-şarap ayinindeki ekmek, İsa'nın bedenini, şarap da onun kanını temsil etmektedir. Ekmek-şarap ayinindeki ekmeği bir erkek yapmaktadır. Eğer ekmeği kadın yapacaksa o, ya rahibe ya da bakire bir kız olmalıdır. Bunun sebebi de rahibe ve bakire kızların saf ve temiz olmalarıdır.[492]

4.2.20. El Sanatları, El İşleri

Süryaniler, el sanatlarından gümüş ve telkâri işçiliğinde ustalaşmıştır. El işlerinde tercih ettikleri manevi yönü olan desenler, daha çok buğday ve üzümdür. Buğdaydan ekmek, üzümden şarap elde edilmektedir. Ayrıca yeni bir kilise yapılırken temelindeki taşın üzerine haç resmi çizilir. Kilisenin temeline çizilen haç figürü, yapının temelinden itibaren sağlam bir şekilde durması içindir.[493]

4.2.21. Gökyüzü

Süryani inancına göre Tanrı'nın tahtı gökyüzündedir ve gök, Tanrı'nın kürsüsüdür. Yeryüzü de Tanrı'nın basamağıdır. Her ne kadar yeryüzü Tanrı'nın basamağı olsa da onun ayağını yere koyma ihtiyacı yoktur. Bu sebeplerden dolayı Süryaniler için gökyüzü ve yeryüzü adına yemin etmek İncil'de yasaklanmıştır: "*Oysa ben size diyorum ki hiç ant içmeyin: Ne gök üzerine çünkü orası Tanrı'nın tahtıdır ne yer üzerine çünkü orası O'nun ayak taburesidir ne de Yeruşalim üzerine, çünkü orası Büyük Kral'ın kentidir*."[494]

4.2.22. Güneş

Hıristiyanlığı kabul etmeden önce Süryaniler için güneş, bir külttür. Fakat Hıristiyanlığı kabul ettikten sonra, güneşe tapmalarının batıl olduğunu düşünüp bu inançlarından vazgeçmişlerdir.[495]

4.2.23. Günler

Hıristiyanlık karşıtları, bu dinin yayılmasını engellemek için İsa'yı öldürmeye karar vermişti. Çarşamba günü İsa'yı öldürme kararı alınmış, cuma günü İsa çarmıha gerilmiş ve pazar günü de İsa yeniden dirilmiştir. Bundan dolayı Hıristiyanlık inancında pazar günü kutsaldır ve Süryaniler toplu olarak pazar sabahları kiliselerde haftalık ibadet ve ayinlerini yaparlar.[496]

---

[491] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[492] Melki Ürek, Gabriel Akkurt, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[493] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[494] *Matta* 5:34; Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[495] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[496] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.

4.2.24. Hayır ve Şer

Süryani inancında da İslamiyet'te olduğu gibi hayır ve şer kavramları bulunmaktadır. Onlara göre de hayırlı ve güzel olan şeylerin hepsi, Tanrı'nın hediyesidir. Şer ve kötülük, şeytandandır; kötü şeyler yapanlar şeytana uymuş olmaktadırlar.[497]

4.2.25. Hayvanlar

Süryani inancında bazı hayvanlara özel birtakım anlamlar yüklenmiştir. Buna göre gökte İsa'yı taşıyan bir araba vardır. Bu arabanın dört köşesinde sırasıyla insan, aslan, boğa-öküz ve kartal bulunmaktadır ve bu arabayı onlar taşımaktadır. İsa, gökyüzünde bu araba üzerinde heybetle dolaşır. İsa'yı taşıyan bu canlıların her birinin sahip olduğu anlamlar vardır. Bunlardan insan; yaratılan en değerli varlık olduğu için asaleti, aslan ve öküz de güç ve kuvveti temsil etmektedir.

İncil'de İsa'nın yaşamı, ölümü ve dirilişine dair öğretiler anlatılmaktadır. İncil'in *Yeni Ahit* kısmının ilk dört bölümü, onu yazanların adları ile anılır. Bunlar; Matta, Markos, Luka ve Yuhanna İncilleridir. İsa'yı taşıyan kartal da, İncil'in dördüncü yazarı olan Yuhanna'yı ve İncil'i temsil etmektedir. Buna göre kartal, keskin bakışlarıyla gökyüzünden yeri inceler. Bunun gibi; Hıristiyan inancında teoloji konusunda, derin bakışlarıyla derin konuları incelediği için Yuhanna'nın yazdığı İncil, kartala benzetilir. Bütün bunlardan özetle Tanrı; asil, güç ve kuvvet sahibi ve insanların yaptığı her işten haberdar olan bir varlıktır.[498]

4.2.25.1. Tavus Kuşu

Tavus kuşu yaratılışı itibariyle çok güzel bir hayvandır. Tüylerinin canlı renkleri ve aralarındaki renk uyumu çok dikkat çekicidir. Kanatlarını açtıkları zaman sergiledikleri görüntü dikkate şayandır. Süryaniler, bu şekilde görkemli bir görünüme sahip olan tavus kuşunun kibri temsil ettiğine inanmaktadır.[499]

4.2.25.2. Koyun ve Keçi

Süryani inancına göre koyun iyi, keçi ise kötü insanları temsil etmektedir. Dünyanın sonunda İsa, koyunları keçilerden ayırırcasına iyileri kötülerden ayıracaktır. İyileri koyunlar gibi sağa, kötüleri keçiler gibi soluna alacaktır. Bu durum *Matta* 25:31-33'de şöyle ifade edilmiştir: "*İnsanoğlu, kendi görkemi içinde bütün melekleriyle birlikte gelince görkemli tahtına oturacak. Ulusların hepsi O'nun önünde toplanacak, O da koyunları keçilerden ayıran bir çoban gibi insanları birbirinden ayıracak, koyunları sağına, keçileri soluna alacak.*"[500]

4.2.25.3. Kuzu

İsa; İbrahim ve İshak'a gönderilen Tanrı'nın kuzusudur ve günahkar insanlar uğruna, onların kefaretlerini ödemek adına fidye kurbanı olmuştur. Bu durum *Yuhanna* 1: 29-34' te şöyle anlatılmaktadır:

[497] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[498] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[499] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[500] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.

> Yahya, ertesi gün İsa'nın kendisine doğru geldiğini görünce şöyle dedi: 'İşte, dünyanın günahını ortadan kaldıran Tanrı kuzusu! Kendisi için benden önce biri geliyor, O benden üstündür. Çünkü O benden önce vardı.' dediğim kişi işte budur. Ben onu tanımıyordum, ama İsrail'in O'nu tanıması için ben suyla vaftiz ederek geldim. Yahya tanıklığını şöyle sürdürdü: 'Ruh'un güvercin gibi gökten indiğini, onun üzerinde durduğunu gördüm. Ben O'nu tanımıyordum. Ama suyla vaftiz etmek için beni gönderen 'Ruh'un kimin üzerine inip durduğunu görürsen Kutsal Ruh'la vaftiz eden O'dur.' dedi. Ben de gördüm ve 'Tanrı'nın oğlu budur' diye tanıklık ettim.[501]

4.2.25.4. Yılan ve Güvercin

Yılan, sinsi zekâsıyla şeytanı; güvercin ise uysal olduğu için Kutsal Ruh'u, masumiyet ve temizliği temsil etmektedir. *Matta* 10:16 bu konuyu şöyle özetler: "*İşte sizi koyunlar gibi kurtlar arasına gönderiyorum. Yılan gibi zeki, güvercin gibi saf olun*."[502]

4.2.25.5. Sıpa

Sıpa, Süryani inancında barış ve alçakgönüllülüğü ifade etmektedir. Süryaniler, sıpanın kendileri için ifade ettiği bu anlamları, Matta 21:1-5'deki ayetlere istinaden söylemektedirler. Ayet şöyledir:

> Yeruşalim'e yaklaşıp Zeytin Dağı'nın yamacındaki Beytfaci Köyü'ne geldiklerinde İsa, iki öğrencisini önden gönderdi. Onlara, "Karşınızdaki köye gidin" dedi, "Hemen orada bağlı bir dişi eşek ve yanında bir sıpa bulacaksınız. Onları çözüp bana getirin. Size bir şey diyen olursa, 'Rabbin bunlara ihtiyacı var, hemen geri gönderecek' dersiniz." Bu olay, peygamber aracılığıyla bildirilen şu söz yerine gelsin diye oldu: "Siyon kızına deyin ki,/ 'İşte, alçakgönüllü Kralın,/ Eşeğe, evet sıpaya,/ Eşek yavrusuna binmiş/ Sana geliyor. Buna göre; kral çok güçlü biri olmasına rağmen, gideceği yere bir eşek yavrusuyla giderek ne kadar alçakgönüllü ve mütevazı olduğunu göstermiştir.[503]

4.2.25.6. Kurt

Süryaniler, kurdu şeytana benzetmektedir. Kurt, nasıl pusuya yatıp kuzuları avlıyorsa, şeytan da pusuya yatarak insanları kötü yola sevk etmeye çalışmaktadır. Kuzu postuna bürünüp insanları yoldan çıkaran kurtlar, onların cehennemlik olmasına sebep olacaktır.[504] Bu durum İncil'de şöyle anlatılır:

> Sahte peygamberlerden sakının! Onlar size kuzu postuna bürünerek yaklaşırlar, ama özde yırtıcı kurtlardır. Onları meyvelerinden tanıyacaksınız. Dikenli bitkilerden üzüm, devedikenlerinden incir toplanabilir mi? Bunun gibi, her iyi ağaç iyi meyve verir, kötü ağaç ise kötü meyve verir. İyi ağaç kötü meyve, kötü ağaç da iyi meyve veremez. İyi meyve vermeyen her ağaç kesilip ateşe atılır. Böylece sahte peygamberleri

[501] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[502] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[503] Zeki Demir, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[504] Melki Ürek, Fetros Gülçe, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.

> meyvelerinden tanıyacaksınız. "Bana, 'Ya Rab, ya Rab!' diye seslenen herkes Göklerin Egemenliği'ne girmeyecek. Ancak göklerdeki Babam'ın isteğini yerine getiren girecektir. O gün birçokları bana diyecek ki, 'Ya Rab, ya Rab! Biz senin adınla peygamberlik etmedik mi? Senin adınla cinler kovmadık mı? Senin adınla birçok mucize yapmadık mı?' O zaman ben de onlara açıkça, 'Sizi hiç tanımadım, uzak durun benden, ey kötülük yapanlar!' diyeceğim.[505]

4.2.25.7. Akrep

Süryani inancına göre; akrebin yavruları, annelerini içeriden kemirerek yiyip dünyaya geldikleri için akrep, ihaneti temsil etmektedir. Aynı zamanda soktuğu zaman insanın ölümüne de sebebiyet vermesinden dolayı akrep, tehlikeli bir hayvandır ve insanlar, ondan zarar görmemek için uzak dururlar. Onun İsa'nın yardımıyla insanlara zarar veremeyeceği Luka 10:19' da şu şekilde açıklanır: "*Gerçekten size yılanları, akrepleri ve bunun yanı sıra düşmanın tüm gücünü ezmeye yetki verdim. Hiçbir etken size zarar vermeyecektir.*[506]

4.2.25.8. Leylek

İnsanları hayvanlardan ayıran en önemli özellik, akıl sahibi olmalarıdır. Dolayısıyla bu aklı her konuda kullanmamız-doğru ve yanlışları ayırt edebilmemiz adına-biz insanlardan beklenir. Fakat bazen; aklımızı kullanamayıp, yanlış şeyler yaptığımız da olur. Yeremya 8:7' de akıl sahibi olmasa bile, bir leyleğin, neyi ne zaman doğru bir şekilde yapacağı şu şekilde açıklanır: "*Gökteki leylek bile/ Belli mevsimlerini bilir./Kumru da kırlangıç da turna da/ Göç etme zamanını gözetir./ Oysa halkım buyruklarımı bilmez."*[507]

4.2.25.9. Koç

Eski Ahit'te koç, seçkin kurbandır ve İsa'yı temsil etmektedir. Dolayısıyla Hıristiyanlığı kabul eden Süryanilerde, dini açıdan koçun artık böyle bir anlamı ve işlevi bulunmamaktadır.[508]

4.2.25.10.Arı

Arı her ne kadar tatlı ve faydalı olan balı üretse de, iğnesiyle soktuğu zaman insanları bazen ölüme bile sürükleyebilir. Dolayısıyla onların tek ya da toplu olarak saldırılarına uğramak insanlara ciddi zararlar verebilir. Arının bu özelliği, Mezmurlar 118:8-9-10-11-12'de şöyle açıklanır:

> Rabbe sığınmak İnsana güvenmekten iyidir. Rabbe sığınmak, Soylulara güvenmekten iyidir. Bütün uluslar beni kuşattı, Rabbin adıyla püskürttüm onları. Kuşattılar, sardılar beni Rabbin adıyla püskürttüm onları. Arılar gibi sardılar beni, Ama diken ateşi gibi sönüverdiler; Rabbin adıyla püskürttüm onları.[509]

---

[505] *Matta* 7:15-23.
[506] Melki Ürek, Fetros Gülçe, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[507] Fetros Gülçe, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[508] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[509] Fetros Gülçe, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.

4.2.25.11. Domuz

Domuz, doğası gereği pis bir hayvan olup pis yerlerde yaşamayı sever. Tövbe edip yeniden günah işleyen insan da, temizken pisliğe bulaşmış ve domuz gibi çamura batıp kirlenmiş sayılmaktadır. Bu yüzden domuz Süryanilere, günahkar insanları hatırlatmaktadır.[510]

4.2.25.12. Geyik

Mezmurlar 42:1'de "*Geyik, akarsuları nasıl özlerse canım da seni öyle özler ey Tanrı*!" ayetinde geyik, tövbe edip günahlarından dönen insanları temsil etmektedir. Geyik susayınca nasıl suya ihtiyaç duyarsa, günah işleyen bir insan da günahlarından tövbe edip Tanrı'ya yönelmeye ihtiyaç duymaktadır.[511]

4.2.25.13. Horoz

Horoz, Süryani inancına göre tövbeyi temsil etmektedir. Bu durum, *Matta* 26:69-75' te şöyle ifade edilir:

> Bu arada İsa öğrencilerine "Bu gece hepiniz benden ötürü sendeleyip düşeceksiniz." dedi. "Çünkü şöyle yazılmıştır: 'Çobanı vuracağım, sürüdeki koyunlar darmadağın olacak.' Ama ben dirildikten sonra sizden önce Celile'ye gideceğim." Petrus ona "Herkes senden ötürü sendeleyip düşse de ben asla düşmem." dedi. "Sana doğrusunu söyleyeyim." dedi İsa, "Bu gece horoz ötmeden beni üç kez inkar edeceksin." Petrus, "Seninle birlikte ölmem gerekirse bile seni asla inkar etmem." dedi. Öğrencilerin hepsi de aynı şeyi söyledi.
>
> Petrus ise dışarıda, avluda oturuyordu. Bir hizmetçi kız yanına gelip 'ben de Celileli İsa ile birlikteydim.' dedi. Ama Petrus bunu herkesin önünde inkar ederek 'Neden söz ettiğini anlamıyorum.' dedi. Sonra avlu kapısının önüne çıktı, onu gören başka bir hizmetçi kız orada bulunanalar 'Bu adam, Nasıralı İsa ile birlikteydi' dedi. Petrus ant içerek, 'Ben o adamı tanımıyorum.' diye yine inkar etti. Orada duranlar az sonra Petrus'a yaklaşıp 'Gerçekten sen de onlardansın. Konuşman seni ele veriyor.' dediler. Petrus kendine lanet okuyup and içerek 'O adamı tanımıyorum!' dedi. Tam o anda horoz öttü, Petrus, İsa'nın 'Horoz ötmeden beni üç kez inkar edeceksin' dediğini hatırladı ve dışarı çıkıp acı acı ağladı.[512]

4.2.26. Helal ve Haram Olan Hayvanlar

Eski Ahit'te; tek tırnaklı geviş getirmeyen hayvanlar haram, çift tırnaklı geviş getiren hayvanlar ise helaldir. Bu bağlamda kurt ve eşek eti haram iken kuzu, deve ve balık gibi hayvanların eti helaldir. Fakat Yeni Ahit'in Matta 15:10-20 ayetleriyle beraber Süryaniler'de ağıza alınıp yenilecek şeylerden ziyade ağızdan çıkan şeylere daha çok dikkat edilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Buna göre insanı günaha sokan ağıza alınan şey değil ağızdan çıkan sözlerdir. Ayet şu şekildedir:

> İsa, halkı yanına çağırıp onlara, "Dinleyin ve şunu belleyin" dedi. "Ağızdan giren şey insanı kirletmez. İnsanı kirleten ağızdan çıkandır."

[510] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[511] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[512] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.

> Bu sırada öğrencileri O'na gelip, "Biliyor musun?" dediler, "Ferisiler bu sözü duyunca gücendiler." İsa şu karşılığı verdi: "Göksel Babam'ın dikmediği her fidan kökünden sökülecektir. Bırakın onları; onlar körlerin kör kılavuzlarıdır. Eğer kör köre kılavuzluk ederse, ikisi de çukura düşer." Petrus, "Bu benzetmeyi bize açıkla" dedi. "Siz de mi hâlâ anlamıyorsunuz?" diye sordu İsa. "Ağza giren her şeyin mideye indiğini, oradan da helaya atıldığını bilmiyor musunuz? Ne var ki ağızdan çıkan, yürekten kaynaklanır. İnsanı kirleten de budur. Çünkü kötü düşünceler, cinayet, zina, fuhuş, hırsızlık, yalan yere tanıklık ve iftira hep yürekten kaynaklanır. İnsanı kirleten bunlardır. Yıkanmamış ellerle yemek yemek insanı kirletmez.[513]

4.2.27. Hayal ve Hayalet

Hayalet Süryani inancına göre, kötü ruhları temsil etmektedir. Süryaniler bu kötü ruhlardan korunmak için Tanrı'nın yardımına sığınarak "*Tanrım! Bizi hayallerden, kötü ruhlardan kurtar. Bizi bunlarla vurma.*" diye dua etmektedirler.[514]

4.2.28. İçki, Kutsal İçki

Süryaniler, kendilerini kaybetmeden az miktarda aldıkları içkinin günah olmadığını fakat, aşırı ve kendilerini kaybetmelerine neden olacak kadar içki içmenin günah olduğunu kabul etmektedir. Süryanilerin milli içkileri rakı ve şaraptır. Ekmek-Şarap ayinindeki şarap, İsa'yı ve onun kanını temsil etmektedir. Ayin esnasında dua edilene kadar, üzümden yapılan ve içinde alkol olmayan şarap, duadan sonra İsa'nın kanına dönüşmektedir ve bundan dolayı kutsaldır.[515]

4.2.29. Kan

Süryani inancında insan kanı dökmek haramdır. Ancak şarap, İsa'nın kanını temsil etmektedir. İsa, kendi kanıyla *Yeni Ahit*'i imzalamıştır. Bu yüzden, İsa'nın önerdiği takdis edilmiş şarabı içmeyen insan, sonsuz hayata sahip olamayacaktır. Bu durum Matta 26:26-27-28'de şöyle açıklanır:

> Yemek sırasında İsa eline ekmek aldı, şükredip ekmeği böldü ve öğrencilerine verdi. "Alın, yiyin" dedi, "Bu benim bedenimdir." Sonra bir kâse alıp şükretti ve bunu öğrencilerine vererek, "Hepiniz bundan için" dedi. "Çünkü bu benim kanımdır, günahların bağışlanması için birçokları uğruna akıtılan antlaşma kanıdır. Size şunu söyleyeyim, Babamın egemenliğinde sizinle birlikte yenisini içeceğim o güne dek, asmanın bu ürününden bir daha içmeyeceğim.[516]

4.2.30. İp ve Düğüm

Süryaniler, her yıl 25 Mart günü Meryem Ana Takdis Bayramı'nı kutlamaktadır. Bu bayramın kutlandığı gün, kırmızı ve beyaz ipleri birbirine bağlayarak örmektedirler. Ayinden sonra Süryaniler, bunu bileklerine ya da boyunlarına bağlamaktadır. İsteyenler de kıyafetine ya da ev eşyalarına iliştirebilir. Bu örgünün kendilerine bereket getirdiğine

[513] Fetros Gülçe, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[514] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[515] Melki Ürek, Fetros Gülçe, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[516] Melki Ürek, Fetros Gülçe, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.

inanmaktadırlar. Kırmızı ip, İsa'nın insanlığını; beyaz ip de İsa'nın Tanrılığını temsil etmektedir. Yani İsa tam Tanrı, tam insandır. Bu örgüler, Diriliş Bayramı'ndan sonraki ilk pazartesi gününe kadar takılı kalmaktadır.[517]

4.2.31. Başörtüsü

Süryani kadınlar, sadece dua ederken başlarını örtmekle mükelleftir. Dua ederken örttükleri eşarbın sade olmasına dikkat etmektedirler. Dua ederken başlarına örtü takmaları, İsa'nın her zaman yanlarında olduğunu hatırlamak ve O'nun huzurunda olduklarını düşünmelerinden kaynaklanmaktadır.[518]

4.2.32. Kadın

Bütün Hıristiyan mezheplerinde olduğu gibi Süryanilerde de, kadın din adamı yoktur. Dolayısıyla hiçbir ayin ya da töreni kadınlar idare etmezler. Kadınlar, adet dönemlerinde bütün törenlere ve ayinlere katılıp dua edebilirler. Ancak, ekmek-şarap ayinindeki kurbanı alamazlar.[519]

4.2.33. Cennet ve Cehennem

Hıristiyanlık inancının ilke ve kurallarına uygun olarak yaşayıp ölen insanlar, ahirette İsa'nın sağında; inkara bulaşmış olanlar ve günah dolu bir hayat sürenler ise İsa'nın solunda yer alacaktır. Yani temiz ve düzgün bir hayat yaşayanlar cennetlik, günahkar olanlar ise cehennemliktir.

Süryani inancında cennet; Tanrı'nın sonsuz şenliği, nuru ve O'nun varlığının olduğu yerde yaşamaktır. Matta 25:20-21'de cennet şu şekilde tasvir edilir:

> Beş talant alan gelip beş talant daha getirdi, 'Efendimiz' dedi, 'Bana beş talant emanet etmiştin; bak, beş talant daha kazandım.' "Efendisi ona, 'Aferin, iyi ve güvenilir köle!' dedi. 'Sen küçük işlerde güvenilir olduğunu gösterdin, ben de seni büyük işlerin başına geçireceğim. Gel, efendinin şenliğine katıl

> Cehennem ise; Matta 25:41'deki Sonra solundakilere şöyle diyecek: 'Ey lanetliler, çekilin önümden! İblis'le melekleri için hazırlanmış sönmez ateşe gidin!" ayetiyle sönmeyen ateşe; Markos 9:47-48'de ise "Eğer gözün seni suça sürüklüyorsa onu oy! Tanrı'nın hükümranlığına tek gözle girmen, iki göz sahibi olarak cehenneme atılmandan daha iyidir. Orada 'onları yiyen kurt ölmez ve ateş sönmez.'" ayetiyle de insanı kemiren kurda benzetilmektedir.[520]

4.2.34. Kurban

Süryani inancına göre; ekmek-şarap ayinlerinde sunulan kurban dışında başka hiçbir kurban yoktur. Ayin dışındaki kesilen kurbanlar, putlara takdim edilmiş sayılmaktadır ve bu yüzden günahtır.[521]

---

[517] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[518] Melki Ürek, Fetros Gülçe, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[519] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[520] Melki Ürek, Fetros Gülçe, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[521] Melki Ürek, Fetros Gülçe, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.

4.2.35. Çan Sesi

Nuh'un gemisinde insanlar yemek yemeye ve dua saatine çan sesi ile çağrıldığı için, Hıristiyanlar da, ibadet edecekleri zaman inanlılarını kiliseye çan çalarak davet etmektedirler. Süryani kiliselerinde çanın yavaş ve üç defa çalması, bir cenazenin varlığını; yedi defa çalması ise dua saatinin geldiğini ifade etmektedir. (Çünkü Süryanilerde günde yedi defa dua saati vardır.) Ayrıca kiliseyi Patrik ziyaret edeceği zaman da kilisede çan çalınır. Bu esnada çan, üst üste ve uzun süre çalınır. Çanı, kilisenin temel işlerini yapan zangoçlar çalar. Ancak çan kulesi olmadığı için Adıyaman Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'nde çan çalınmamaktadır.[522]

4.2.36. Kutsal Işık ve Mum

Pazar ayini, bayram ve azizleri anma günlerinde Süryaniler, kilisede mum yakarak dua etmektedirler. Genelde ayinden sonra yakılan bu mum, İsa'nın ışığını ve kutsalların aydın işlerini temsil etmektedir. Böylece Süryaniler, mum ve diğer kutsalların ışığı eşliğinde, işlerinin aydın olması ve yolunda gitmesi için dua etmiş olurlar.[523]

4.2.37. Kutsal Şehir

İsa'nın doğduğu şehir; Kudüs'ün 10 km. güneyinde yer alan Beytülmalimdir. Büyüdüğü yer Filistin'in kuzeyinde bulunan ve Celile eyaletinde bir kasaba olan Nasıra; haça gerildiği ve göğe yükselip yeniden dirildiği şehir ise Kudüs'tür. Bu sebeplerden dolayı bu üç merkez Süryanilerce kutsal sayılmaktadır.[524]

4.2.38. Kutsal Yiyecek ve İçecekler

Süryani inancına göre en kutsal yiyecek ekmek, en kutsal içecek ise şaraptır. Çünkü ekmek; İsa'nın bedenini, şarap ise İsa'nın kanını temsil etmektedir. Bu yüzden her pazar ve diğer önemli günlerde ekmek-şarap ayini yapılmaktadır.[525]

4.2.39. Melek İnancı

Süryaniler, melekleri iki gruba ayırmaktadırlar: Tanrı'nın huzurunda olup insanlara esenlik ve barışı getiren ve Tanrı'nın ışığını yansıtan melekler iyi meleklerdir. Tanrı'nın huzurundan kovulmuş olarak gazap ve kötülüğü emreden ve Tanrı'nın iyilik ve ışığından uzak olan cin ve şeytanlar da kötü olan melekler grubundadır.[526]

4.2.40. Meryem İnancı

Hz. Meryem, İslamiyet'te önemli bir yeri olan ve *Kur'ân-ı Kerim*'de adına bir sure bulunan çok değerli bir şahsiyettir. Buna binaen birçok Müslüman, kızlarına Hz. Meryem'in ismini vermektedir. Süryani kiliselerinde de Meryem, Tanrı'yı doğuran anne olduğu için en kutsal insandır. İsa da hem Tanrı, hem de Tanrı'nın oğludur.

[522] Melki Ürek, Fetros Gülçe, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[523] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[524] Fetros Gülçe, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[525] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[526] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.

Meryem, günah işlemek dışında her şeyiyle insanlara benzemektedir. Kutsal, masum ve günahsızdır. Süryaniler de kız çocuklarına, Meryem'e ithafen Maria ismini verir.[527]

4.2.41.Meyveler

Süryanilerde elma, Adem ile Havva'nın cennetten yeryüzüne düşüşünü ve onların asli günahını temsil etmektedir. Doğan her Hıristiyan, asli günahtan kurtulmak için vaftiz olmak zorundadır. Vaftiz olunmadan hem asli günahtan temizlenilmez, hem de Hıristiyan olunmaz. Nar ise; bereket ve bolluğu temsil eder. Bunun dışında başak İsa'nın bedenini, üzüm de kanını temsil eder.[528]

4.2.42. Mezar Taşı Üzerindeki Figürler

Süryanilerin mezar taşlarında ölen kişinin adı, soyadı, doğum ve ölüm yılı dışında bir de haç işareti bulunmaktadır. Haç, İsa'nın çarmıha gerilerek insanların günahlarının bedelini ödemesinden dolayı; Hıristiyanlık inancında çok önemli bir yere sahiptir. Bu yüzden Süryaniler, yaşarken haçı üzerlerinde taşıyıp, öldükleri zaman da mezar taşlarına haç çizdirerek günahlarından kurtulmayı ümit etmektedir. Çünkü İsa, haça gerilerek zaten bütün Hıristiyanların günahlarının bedelini ödemiştir.[529]

4.2.43. Mucize

Süryani inancına göre mucizeler, doğaüstü olaylardır. Buna göre bir mucizenin gerçekleşmesi, kutsal İsa'nın adıyla mümkün olur. Mucize, İsa'nın yetkisine sahip olan kişilere verilen özel bir hediyedir. Bu hediye; hasta insanların iyileşmesi, kısır olanların çocuklarının olması gibi hususlar etrafında gelişen işlerdir.[530]

4.2.44. Nazar ve Nazar Boncuğu

Süryaniler, nazara ve nazardan korunmak için kullanılan nazar boncuğuna inanmamaktadır. İşlerinin yolunda gitmesi ve olumsuz durumlardan korunmak için üzerlerinde nazar boncuğu yerine haç taşımaktadırlar.[531]

4.2.45. Nikah ve Düğün

Kilise nikahı kıyılmadan yapılan evlilikler, Süryanilerce zina hükmündedir. Kilisede dini nikahın kıyılabilmesi için, evlenecek olan çiftlerin öncelikle resmi nikahları kıyılmak zorundadır. Resmi nikahı kıyılan çiftler, daha sonra kiliseye giderek ruhani önderliğinde dini nikahlarını kıydırırlar. Dini nikah, mutlaka kilisede ve din adamı eşliğinde, iki şahitle kıyılır. Süryanilerin dini inancına göre boşanma yoktur. Ayrıca düğün günü oruç tutmak da dinen yasaklanmıştır.[532]

[527] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[528] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[529] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[530] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[531] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[532] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.

4.2.46. Renkler

İsa'nın üzerinde haça gerilirken kırmızı bir kıyafet vardır. Bu yüzden patrik ve metropolitler, ayin ve törenler esnasında genellikle kırmızı ağırlıklı kıyafetler giymeyi tercih ederler. Fakat bu konuda abartıdan kaçılır. Çok canlı ve kırmızı renkli kıyafetler kullanılmaz. Bunların dışında kalan din adamları ise; hem ayin ve törenlerde hem de özel hayatlarında daha çok siyah ağırlıklı kıyafetler kullanırlar. Bu; insanların günahlarına ve bu günahlardan dolayı hissedilen manevi huzursuzluk ve ağırlığa işaret eder. Mavi de Tanrı'nın sonsuzluğunu simgelemektedir.[533]

4.2.47. Saç ve Sakal

Eski Ahit'te bir ailede ilk doğan erkek çocuk kutsal sayılır ve Tanrı'ya adanırdı. Tanrı'ya adanan bu çocukların saçları uzatılır ve usturaya vurulmazdı. Buna nispeten Süryani din adamları -günümüz şartlarından dolayı- saçlarını uzatmak yerine sakallarını uzatmayı tercih etmektedirler. Süryanilerde din adamları sakal bırakır, siviller ise sadece ölen yakınlarının ardından tuttukları yas müddetince sakal bırakırlar. Bunun dışında Süryaniler'de sakal bırakma zorunluluğu yoktur.[534]

4.2.48. Sağ ve Sol

Öbür dünyada iyi insanlar İsa'nın sağında; kötülerse solunda olacaktır. Bu durum Matta 25: 31-33'de şu şekilde ifade edilir:

> İnsanoğlu, kendi görkemi içinde bütün melekleriyle birlikte gelince görkemli tahtına oturacak. Ulusların hepsi O'nun önünde toplanacak, O da koyunları keçilerden ayıran bir çoban gibi insanları birbirinden ayıracak, koyunları sağına, keçileri soluna alacak.

Ayrıca sağ taraf canlılık ve diriliği, sol taraf ise ölümü ve ölüyü temsil etmektedir.[535]

4.2.49. Su

Süryanilerde su, vaftizi ve diriliği temsil ettiği için kutsaldır. İsa, çarmıha gerildikten sonra vücudu mızrakla parçalanmış, bu esnada İsa'nın vücudundan kan ve su çıkmıştır. Akan su, İsa'nın ölmediğini, hala diri olduğunu göstermektedir.[536]

4.2.50. Mevsimler

Süryani inancında ilkbahar, İsa'nın dirilişi ve yaşamı; yaz, dinçliği; sonbahar, dünyanın sonunu ve kış mevsimi de ağırbaşlılığı temsil etmektedir.[537]

4.2.51. Toprak

İnsan bedeninin ana maddesi topraktır. Süryani inancına göre toprak, önceden kutsal kabul edilirdi. Fakat daha sonra insanların günahları yüzünden kutsiyetini yitirmiştir.[538]

---

[533] Melki Ürek, Fetros Gülçe, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[534] Melki Ürek, Fetros Gülçe, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[535] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[536] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[537] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[538] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.

4.2.52.Tuz

Tuz, Süryani inancında sevgiyi temsil etmektedir. Buna göre insan, yeryüzünde tat veren ve ışık saçan bir varlıktır. Bu durum *Matta* 5:13'te şöyle anlatılmaktadır: "*Yeryüzünün tuzu sizsiniz. Ama tuz, tadını yitirirse bir daha ona nasıl tuz tadı verilebilir? Artık dışarı atılıp ayak altında çiğnenmekten başka işe yaramaz.*"[539]

4.2.53. Kutsal Günler

Süryani inancında pazar günleri, İsa'nın yeniden dirilmesinden dolayı kutsaldır ve haftalık ibadet günleri bundan dolayı pazar günüdür. Bunun dışında Diriliş (Kıyam) Bayramı'ndan önceki cumartesi gününe "Nurlu Cumartesi" denmektedir. Bugüne "Nurlu Cumartesi" denmesinin sebebi, ölülerin İsa'nın nurunu o günde görmelerinden kaynaklanmaktadır. İnanca göre İsa, Nurlu Cumartesi günlerinde iyi ruhları mezardan çıkarıp cennete almaktadır.[540]

4.2.54. Yağmur Duası

Yağmur duası inancı, Süryanilerde de vardır. Midyat Metropoliti Mor İvannis Efrim Bilgiç'in yaptığı yağmur duasıyla, Midyat'ta yağmur yağdığı Süryanilerce bilinmektedir.[541]

4.2.55.Yumurta ve Yumurta Kabuğu

Diriliş (Kıyam) Bayramı'nda yumurtalar, çeşitli renklere boyanır. Bu inanca göre yumurta, İsa'nın mezarını ve mezardan diri olarak çıkmasını simgelemektedir. Yumurtaların bu bayramda farklı renklere boyanması, Tanrı'nın yaşadığının ve canlı olduğunun bir göstergesidir.[542]

4.2.56. Bulaşıcı Hastalıklar

İnsanlar, Adem ile Havva'nın soyundan gelmektedir ve bundan dolayı onların günahları ile dünyaya gelirler. Bu ilk günahtan dolayı; bulaşıcı hastalıklar, Tanrı'nın insanlara verdiği bir cezadır. İşlediği günahlardan dolayı bedeni zayıf düşen insan, hasta olmaktadır.[543]

[539] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[540] Melki Ürek, Gabriel Akkurt, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[541] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[542] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.
[543] Melki Ürek, Görüşme, 28 Temmuz, 2019.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

"Adıyaman Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'nde Dini Hayat, İnanış ve Ayin Usullerine Dinler Tarihi Perspektifinden Bir Bakış" başlıklı çalışmada, Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'ne bağlı olan cemaatin inanç usulleri değerlendirilmiştir. Yapılan gözlemler, mülakatlar ve saha araştırmaları sonucunda elde edilen bilgiler Dinler Tarihi biliminin perspektifine uygun bir şekilde verilmiştir.

Hıristiyanlığı ilk benimseyen topluluklardan biri olan Süryaniler, Antakya'yı cemaatlerinin merkezi olarak görmüştür. Havari Petrus ve onun arkadaşı Thomas ile kardeşi Aday, Agay ve Mara; Süryani halka Hıristiyanlık inancını öğretmiştir. Daha önce putperest inancına bağlı olan Aramiler, Hıristiyanlığı seçtikten sonra putperest akrabalarından kendilerini ayırmak için "Süryani" adını kullanmıştır.

Antakya, Süryaniler için oldukça önemli bir merkezdir. Burada farklı din ve inançlara mensup pek çok insan bir arada yaşar. Dönemin politik yapısı, Antakya'da Hristiyanlığın yayılması için müsaittir. Hıristiyanlık için önemli bir yer olan Antakya, Kudüs'ten sonra Hıristiyanlar için kutsal kabul edilir. Antakya Kilisesi, Süryanilere göre İsa ve havarileri tarafından kurulmuştur.

İsa'nın vefatından sonra Kudüs'ten Antakya'ya gelen Barnabas, yanındaki Pavlus'la misyonerlik faaliyetleri yaparak yöreyi Hristiyanlaştırmıştır. Pavlus, Barnabas ile Anadolu'nun farklı yerlerinde misyonerlik faaliyeti yapmıştır. Pavlus'un çalışmaları sonucunda cemaat arasında ayrışmalar başlamış, bunun üzerine Kudüs, Petrus'u Antakya'ya yollamıştır. Petrus, Antakya'da ilk kiliseyi kurmuş ve kilisenin patriği olmuştur. Bu yüzden Süryaniler ve özelde Adıyaman Süryanileri, Petrus ve Pavlus'a önem ve değer vermektedir. Miladın başında Petrus; papa olmuş, hem Antakya hem de Roma Kilisesi'nin başkanı olmuştur.

Antakya kilisesinde putperest birinin vaftiz olabilmesi için sünnet olup olmayacağına dair bir tartışma çıkmış, Kudüs'te bununla ilgili MS 51'de ilk konsil toplanmıştır. Konsilde putperest birinin vaftiz olması için sünnet olma şartı getirilmiştir.

Petrus, Antakya'da misyonerlik çalışmaları yapmış, oradan ayrılırken yerine Mor Afudius'u putperest kökenli Hıristiyanlara, Mor İğnatius Nurani'yi de Yahudi kökenli Hıristiyanlara Episkopos olarak atamıştır. Mor Afudius 68'de Roma İmparatoru Neron tarafından öldürülmüş, bütün Hıristiyan grupları Mor İğnatius Nurani'nin başkanlığında birleşmiştir.

Kudüs tahrip edilince Hıristiyanlar Antakya'ya göç etmiş, buradaki kilise "Genel Kilise" unvanıyla Hıristiyanlar için merkez olmuştur. Bundan sonra Roma, misyonerlik faaliyetlerinden dolayı Hıristiyanlara zulmetmiştir.

Süryaniler ve Hıristiyanlar arasındaki "Monofizit-Diyofizit" tartışmalarının çözüme kavuşması için konumuzla alakalı 2 konsil düzenlenmiştir. İlki Efes'te,431'de yapılan konsilde, İsa'nın iki tabiatı olduğunu savunan Antakya Kilisesi kökenli İstanbul Episkoposu Nastur'un görüşleri reddedilmiş, Nastur ve taraftaraları sürgün edilmiştir. 451 yılındaki Kadıköy Konsili'nden sonra "Monofizit-Diyofizit" tartışmasının bir sonucu olarak tartışmalar arasında kalmış, Kadıköy Konsili'ndeki diyofizit inancını kabul etmemiş ve monofizit inancını benimsemişlerdir. Bu dönemden sonra Antakya'daki din adamları Doğu Roma İmparatorluğunun siyasal ve dinsel tedhişine maruz kalmış; bu çerçevede görevlerine son verilip sürgün edilmişlerdir. Bütün bu tartışmalardan sonra Süryaniler arasında bölünmeler yaşanmıştır.

Antakya, Süryanilerin Türkiye'deki ilk yerleşim yeridir. Bunun dışında Adıyaman, Mardin, Midyat, Cizre ve Nusaybin'e yerleşmişlerdir. Büyük şehirlerde, özellikle de İstanbul'da yadsınamayacak bir Süryani nüfusu vardır. Süryaniler,

Türkiye'deki 4 metropolitliğe bağlıdır. Bu metropolitliklerden biri de Adıyaman'daki Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'dir. Bu açıdan çalışmamızın konusunu oluşturan Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi, oldukça önemli bir merkezdir.

Çalışmada, Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'ne bağlı Süryani cemaatin doğum, evlilik ve ölüm inançları ve günlük hayatta kullanılan diğer pratikleri ile ilgili saha araştırması yapılmıştır. Çalışmanın neticesinde görülmüştür ki; Süryani cemaat, Hristiyanlık inancına oldukça bağlıdır ve doğum, evlilik ve ölümle ilgili tüm tören ve ritüellerini, inanç çerçevesinde gerçekleştirmektedir. Gebe kalamayan kadınlar kiliseye gidip adak adamakta ve böylece gebe kalacağına inanmaktadır. Çocuklarının cinsiyetini belirleme hususunda tıbbi tahlillere güvenseler de cinsiyeti ancak Tanrı'nın bileceğini düşünmektedirler. Eğer hamile kadın sağlık riski yaşarsa oruç tutmakla mükellef değildir. Doğumdan sonra çocuğa genellikle din adamlarının ismi, özel ve dini bir törenle verilmektedir. Lohusa olan kadın ilk yedi gün boyunca hiçbir şeye dokunmaz, sekizinci gün bebeğinin vaftiz olmasıyla beraber o da normal hayatına devam edebilir. Bebeğin doğumundan sonraki sekizinci gün bebek vaftiz edilmektedir. Bu tören onlar için çok önemli bir sakramenttir. Lohusalık dönemi sona erince, anne ve bebek ilk olarak kiliseye gitmektedir. Bebekler çarşamba, cuma ve pazar günleri, İsa'nın çarmıha gerilmesinden dolayı yıkanmaz.

Evlilik, dini bir uygulama ile gerçekleşir ve mecburiyet söz konusu olmazsa din, çiftlerin ayrılmasına müsaade etmez. Kız isteme törenleri "Rabbin izniyle!" ifadesi ile başlar. Nişan esnasında kurdele kesildikten sonra dua edilir ve ardından nişan namazı kılınır. Resmi nikah kıyıldıktan sonra dini nikah kıyılır.

Ölümü yaklaşan bir Süryani'ye şifa bulması için hasta yağı sakramenti uygulanır. Bu sakramentin uygulanmasından sonra, ölen kişinin cennete gideceğine inanılır. Ölen kişi dinin bir gereği olarak yıkanır, kefenlenir ve tabuta konarak defnedilir. Cenaze merasimi esnasında dualar edilir.

Doğum, evlilik ve ölümle ilgili uygulamalarda dinin çok önemi bir yeri varken; diğer inançlarda din, yerini folklora bırakır ve dinin ağırlığı azalır. Mesela gece vakti tırnak kesilmez, baykuş uğursuz bir hayvandır, konuşulurken hapşırılması dileğin gerçekleşeceğine dalalet eder, kesilen saçlar uluorta yerlere atılırsa kişinin bir daha saçının çıkmayacağına inanılır, gece sakız çiğnenmez, gökyüzü Tanrı'nın tahtı olduğu için kutsaldır gibi inanışlar, daha çok folklorik özellikler taşır. Müslüman Türkler'den de bunun gibi batıl inanışları olan insanlar vardır. Bu inanışlar Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi'nin dini öğretisi değil; tamamen asırlardır beraber yaşayan bu iki toplumun birbirini etkilemesinden kaynaklanmaktadır.

Yapılan saha araştırması ve gözlemler neticesinde ulaşılan bütün bu bilgiler ışığında denilebilir ki; Süryaniler ile Türkler arasında folklorik uygulamalarda benzerlikler vardır. Bu yönüyle çalışma, Süryaniler ile Müslüman Türklerin arasında günlük pratikler yönünden birtakım benzerliklerin bulunduğunu da ortaya koymuştur. Yüzyıllardır birlikte yaşayan bu iki milletin folklor ve inanç bakımından birbirlerini etkilemesi oldukça doğaldır. Daha kapsamlı bir çalışma ile Müslüman Türkler ile Hıristiyan Süryanilerin inanç ve folklorları karşılaştırmalı olarak detaylandırılabilir. Çalışmanın çerçevesi ve ana fikri gereği bu hususlar bir cümle ile işaret edilmiştir.

KAYNAKÇA

AKDEMİR, S. 1972. Dini Kurallarımız, Baha Matbaası: İstanbul. 96s.

_____,1989. Ruhsal Hazine Dua Kitabı, Arr Matbaası: İstanbul. 173s.

_____, 2009. İstanbul Mozaiğinde Süryaniler I, Promat Basım-Yayım: İstanbul. 312s.

AKGÜÇ, D.; Koç, Ü. 2007. "Kutsal Kurbono (Kurban)", İDEM Dergisi, S. 15. ss. 36-37.

AKSOY, S.; Çelik, T. 2013. Mezopotamya Uygarlığında Süryani Tarihi, Nika Yayınları: Ankara. 411s.

ALBAYRAK, K. 2002. "Keldaniler", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınevi: Ankara, XXV, ss. 207-210.

_____,2007. "Nesturilik", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınevi: İstanbul, XXXIII, ss. 15-17.

ALBAYRAK, K.. 2007. "Yaşayan Dünya Dinleri", DİB. Yayınları: İstanbul. ss. 146-150.

ALTINIŞIK, K. 2012. 5500 Yılın Tanıkları Süryaniler, Matsis Yayıncılık: İstanbul. 50s.

AYDIN, M. 2012. Dinler Tarihine Giriş, Literatürk Yayınları: Konya. 311s.

BEĞDAŞ, Y. 2000. "Süryani Kilisesi ve Antakya Kürsüsü", Heto Dergisi, S. 3, ss. 10-15.

BİLGE, Y. 1991. Süryanilerin Kökeni ve Türkiyeli Süryaniler, Zafer Matbaası: İstanbul. 143s.

_____,2001, Geçmişten Günümüze Süryaniler, Zvi-Geyik: İstanbul. 152s.

BÜLBÜL, M. 2005, Türkiye'nin Süryanileri, Tasam Yayınları: İstanbul. 108s.

CİRCİS, H. 1998. Takva Sırrı, Zafer Matbaası: İstanbul. 170s.

ÇELİK, M. 2010. "Süryaniler", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınevi: İstanbul, XXXVIII, ss. 175-178.

DEMİR, M. Z. 2012. Süryani Kilisesinde Dua Vakitleri, Anadolu Ofset Basımevi: İstanbul. 236s.

DEMİR, Z. 2002. Süryani Kilisesi ve Kilisenin Kutsal Yedi Gizi, Resim Matbaacılık: İstanbul. 95s.

DOLAPÖNÜ, H. 1963. Süryani Musikisinden Çiçek Demeti, Fidan Matbaası: İstanbul. 88s.

_____,1952. Türk Süryani Kadim Kilisesinin Mesihsal Öğretimi, Hikmet Basımevi: Mardin. 26s.

_____,1958. Süryani Kadim Kilisesinin Şahsi Namaz Kitabı, Hikmet Basımevi: Mardin. 73s.

DURAK, N. 2011. Süryani Ortodoks Kilisesinde İbadet, Rağbet Yayınları: İstanbul. 332s.

ERBAŞ, A. 2003. Hıristiyanlıkta İbadet, Ayışığı Kitapları: İstanbul. 245s.

_____,1998. Hıristiyan Ayinleri (Sakramentler), Nun Yayınları: İstanbul. 270s.

ERDOĞAN, H. 2013. 20. Yüzyılın İlk Yarısında Türkiye'deki Süryaniler, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri. 254s.

Gelin ve Damatların Yüzük ve Taç Takdisinin Evlilik Kitabı 2015. Bio Matbaacılık: İstanbul. 80s.

GÜNEL, H. A. 1970. Türk Süryaniler Tarihi, Oya Matbaası: Diyarbakır. 446s.

GÜRŞEN, İ. 2007. Uygarlıklarımla Ben Mardin, S. Ağustos, Arayış Yayın Ajansı: İstanbul. 102s.

http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=2862 (10 .02.2019).

https://www.biyografya.com/biyografi/4299 (10.02.2019).

İRİS, M. 2003. Bütün Yönleriyle Süryaniler, Ekol Yayınları: İstanbul. 286s.

İŞ, A. V. 2006. Midyat Dinler ve Diller Kenti, Göksu Ofset: İstanbul. 157s.

KOLUMAN, A. 2001. Ortadoğu'da Süryanilik, ASAM Yayınları: Ankara. 165s.

KORHAN, İ. 2016. "Süryani Kadim Kilisesinde Evharistiya Sakramenti", (Yüksek Lisans Tezi) Dicle Üniversitesi SBE, Diyarbakır. 150s.

Kutsal Ayin Esnasında Söylenen Bazı Dua ve İlahiler 2012. İstanbul ve Ankara Süryani Ortodoks Metropolitliği Yayınevi: İstanbul. 74s.

Kutsal Vaftiz Kitabı 2015. Bio Matbaacılık: İstanbul. 134s.

KÜÇÜK A.; TÜMER G.; KÜÇÜK M. A. 2011. Dinler Tarihi, Berikan Yayınevi: Ankara. 652s.

ÖZBAY, K. 1973. Süryaniler-Kadim Süryaniler ve Türkiye'deki Durumları, (Yayın No: 63), İ.Ü. Tıp Fak. Yay. Tar. Ens: İstanbul. 29s.

ÖZCOŞAR, İ. 2008. 19. YY.'da Mardin Süryanileri, Beyan Yayınları: İstanbul. 480s.

ÖZDEMİR, B. 2009. Süryanilerin Dünü Bugünü, TTK Basımevi: Ankara.239s.

ÖZKAN, A. 2009. Kardeş Bayramlar ve Özel Günler, İnkılap Kitabevi: İstanbul. 224s.

ÖZTEMİR, B. M. 1988. Yezidiler ve Süryaniler, Ekin Yayınları: İstanbul. 67s.

ÖZTEMİZ, M. 2012. 2. Abdülhamit'ten Günümüze Süryaniler, Ayrıntı Yayınları: İstanbul. 208s.

Ruhanilere Özel Bayram Ayin Kitabı, 2010. (?): Adıyaman. 351s.

SARI, G. 2013. Ermeni Meselesi Işığında Süryaniler, Barış Kitap: Ankara. 426s.

SİNANOĞLU, M. 2004. "Melkaiyye", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınevi: Ankara, XXIX, ss. 84-85.

Süryani Kadim Namaz ve Ayin Kitabı, 1986. Numune Basımevi: İstanbul. 224s.

ŞEN, M. E. 2018. "Adıyaman ve Çevre İller Süryani Kadim Metropolitliği Mor Petrus Pavlus Kilisesi Müzik Uygulamaları Üzerine Kültürel Bir Analiz", (Yayımlanmamış Doktora Tezi) İnönü Üniversitesi SBE, Malatya. 168s.

TAHİNCİOĞLU, Y. 2011. Süryaniler, Butik Yayınları: İstanbul. 448s.

TAŞPINAR, İ. 2003. "Maruniler", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınevi: Ankara, XXVIII, ss. 71-72.

ÜNAL, A. 1998. Yahudilik'te, Hıristiyanlık'ta ve İslam'da Evlilik, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları: Ankara. 246s.

ÜREK, M. 2013. "Süryanilerin Tarihi ve Sosyolojik Yapısı", Milel ve Nihal Dergisi, C. 10, S. 2, Mayıs-Ağustos. ss. 95-112.

KENDİLERİYLE GÖRÜŞME YAPILAN KAYNAK KİŞİLER

ADI	SOYADI	DOĞUM YERİ	YAŞI	EĞİTİM DURUMU	MESLEĞİ
Barbara	AKYÜZ	Midyat	32	Okur-Yazar	Ev Hanımı
Davud	ÜN	Şırnak	30	Üniversite	Kilise Sekreteri (Adıyaman Mor Petrus-Mor Pavlus Süryani Ortodoks Metropolitliği)
Feride	BAKIRCIOĞLU	Gerger	60	İlkokul	Ev hanımı
Feride	İLHAN	Siverek	61	İlkokul	Ev hanımı
Fetros	GÜLÇE	Midyat	54	Lise	Din Adamı (Beyoğlu Süryani Kadim Meryem Ana Kilisesi Papazı)
Gabriel	AKKURT	Midyat	54	Lise	Din Adamı (Deyr'ul-zaferan Manastırı Başrahibi)
Kristin	DEMİRCİ	Kahta	35	Üniversite	Öğrenci
Mary	BANDO	Halep	34	Lise	Ev Hanımı
Mary	TABAŞ	İstanbul	32	Ortaokul	Ev Hanımı
Melki	ÜREK	Şırnak	60	İlkokul	Din Adamı (Adıyaman Mor Petrus-Mor Pavlus Süryani Ortodoks Metropolitliği Metropoliti)
Meryem	BAYYİĞİT	Gerger	54	Okur-Yazar değil	Ev Hanımı
Nahir	AKÇAY	Midyat	35	Lise	Din Adamı (Diyakon)
Nebihe	BAYYİĞİT	Kahta	56	Okur-Yazar	Ev Hanımı
Neriman	ULUS	İdil	59	İlkokul	Rahibe (Adıyaman Mor Petrus-Mor Pavlus Süryani Ortodoks Metropolitliği Rahibesi)
Nezahat	SÖMEK	Malatya	59	Ortaokul	Ev Hanımı
Nurten	BAYYİĞİT	Gerger	60	İlkokul	Ev Hanımı
Selda	BAYYİĞİT	Urfa	24	Lise	Ev Hanımı
Seydi	TABAŞ	Midyat	26	Ortaokul	Ev Hanımı
Zeki	DEMİR	Midyat	51	Üniversite	Beyoğlu Süryani Kadim Meryem Ana Kilisesi Genel Sekreteri
Tuma	AKYÜZ	Midyat	34	İlkokul	Kilise Görevlisi (Adıyaman Mor Petrus-Mor Pavlus Süryani Ortodoks Metropolitliği)

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Zeynep Akile YILMAZ
Uyruğu : TC
Doğum tarihi ve yeri : 09-07-1983 ANKARA
Medeni hali : Bekar
Telefon : 05456556075
Faks :
e-posta : zeynepakile@hotmail.com

Eğitim durumu:

Lisans : Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi(İLİTAM)
Lise : Ankara Tevfik İleri İmam Hatip Lisesi (YDA)

Görev yerleri : Diyanet İşleri Başkanlığı

Dernek üyelikleri :

Yabancı diler : İngilizce

EKLER

EK 1: Kilisenin Dış Görünüşü

EK 2: 1719 yılında hayatını kaybeden Metropolit Mor Abhay Eyüp'ün mezarı kilisenin bahçesindedir.

EK 3: Ayin ve Törenlerde Cemaatin Toplandığı Yer

EK 4: Ana Sunak ve Meryem Ana İkonası: Metropolit, ayini ana sunakta yapar. Ana sunakta ayrıca Meryem Ana İkonası vardır.

EK 5: İkinci Sunak: Metropolit ve misafir olarak kiliseye gelen din adamları, sessiz olarak ikinci sunakta dua edip ayin yaparlar.

EK 6: Üçüncü Sunak: 1925 yılında hayatını kaybeden Metropolit Mor Kurillos Mansur Rahip Hallo'nun mezarı üçüncü sunaktadır.

EK 7: Vaftiz Potası ve Vaftizci Yuhanna İkonası: Kilisede, vaftizin yapıldığı vaftiz potasının üzerinde Vaftizci Yuhanna İkonası bulunmaktadır.

EK 8: Meryem Ana İkonası: Süryaniler dualarının kabul olması ve Meryem'in bereketinden yararlanmak için kiliseye Meryem Ana ikonası asarlar.

EK 9: (A B C D E) AYİN VE TÖRENLERDE KULLANILAN EŞYALAR

EK 9-A: İncil Kürsüsü(Goğulto): İncil Kürsüsü, İsa Mesih'in makamını temsil eder. Din adamları, ayin esnasında İncil'i bunun üzerinde okur.

EK 9-B: Asa: Asa, Metropolit ve patriklere özel olup ayin esnasında kullanılır. Bu asa, Musa'nın asası hükmündedir. Manevi anlamda, din adamlarının cemaatini idare etmesini ve haçın şeytanı yenmesini temsil eder.

EK 9-C: Marvahto ve Mumluk: Ana sunağın sağında ve solunda olmak üzere iki tane marvahto vardır. Meleklerin en üst sınıfı olan Sarufimlerin, ayin esnasında nöbette olmalarını sembolize eder. Üzerlerinde bulunan çıngıraklara da "Sesle" denir. İsa'nın bedeni ve kanı olan kutsal kurbanın, coşkuyla karşılanması anlamında ziller takılmıştır.

Mumluklar da ayin esnasında yakılarak melekleri, azizleri ve Hıristiyanların manevi ışığını temsil eder.

EK 9-D: Buhurdanlık(Firmo): Buhurdanlığın üstteki tutulacak yeri Tanrısallığı; küçük kubbesi gök kubbeyi; yukarıdaki kubbeyi aşağıdaki ateşin bırakıldığı kısım ile bağlayan üç zincir teslis inancını; bu zincirlere bağlı olan dokuz ufak çıngırak ise meleklerin dokuz sınıfını; ateşin bırakıldığı yerdeki ateş parçası, İsa'yı karnında taşırken yanmayan Meryem'i temsil eder. Ateşin üzerine konulan buhur kutsallığı, buhurun etrafa yaydığı güzel koku da İsa'nın öğretileriyle günahın kötü kokusunu yok ettiğine işaret eder. Firmoyu taşıyan kişinin kilisenin içinde tur atması, İsa'nın yeryüzündeki öğretilerine ve tekrar göğe yükselmesine nispetle yapılır.

EK 9-E: Metropolit Ve Patrik Kürsüsü: Ayin esnasında Metropolit veya patrik dua ederken bu sandalyeye otururlar.

EK 10: Vaftiz Anı

EK 11: Vaftizden Sonra Çocuklara Giydirilen Elbise

EK 12: Vaftizden Sonra Metropolit ve Vaftiz Annesi

EK 13: Dini Nikah